

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

AKTSTYKKER OG OPLYSNINGER
TIL
STATSKOLLEGIETS HISTORIE
1660—1676.

UDGIVNE VED

J. LINDBÆK

AF

SELSKABET FOR UDGIVELSE AF KILDER TIL DANSK HISTORIE.

2. BINDS 1. HÆFTE.

MED UNDERSTØTTELSE
AF MINISTERIET FOR KIRKE- OG UNDERVISNINGSVÆSENET

KØBENHAVN.
I KOMMISSION HOS G. E. C. GAD.

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE
(AXEL SIMMELKJÆR)

1909.

1670.

Febr., sidst i Maaneden blev Hofrullen, der var opsat 1. Jan. 1670 »uden Rangs Consideration«, indleveret i S. K. ved Lorentz Tuxen, »hvorefter Reglementid er vorden forfattet, som angaar d. 1. Maji anno 1670«¹⁾

20. April. Møde, sammenkaldt formodentlig ved mundlig Ordre, hvor man behandlede Admiral Cort Adellers Krav paa at opnaa det Privilegium paa Sejlads paa Island, som tidligere var givet Jonas Trellund. 31. Juli 1662 havde Frederik III tildelt denne Eneret paa at besejle en Fjerdedel af Island og tilladt ham at optage andre Participanter. 3 Aar efter var Trellund i Pengeforlegenhed; han henvendte sig (4. April 1665) til Paulus Pelt og opnaaede 28. April et Laan hos Cort Adellers Svigermoder (Susanne van Gansepoel) og Svoger (Arnold Pelt); som Sikkerhed stillede han sit islandske Privilegium, der blev overgivet til Cort Adeler. Da Trellunds Forhold stadig blev daarligere, og han ikke var i Stand til at betale, anlagde Familien Pelt Sag imod ham, og skønt han i et Brev af 12. Marts 1669 bestemt nægtede at skylde Arnold Pelt noget og beklagede sig over, at han ikke havde faaet Privilegiet tilbage, dømte dog Højesteret 3. Aug. til Ugunst for ham. Derefter ansøgte Arnold Pelt, der hele denne Tid opholdt sig paa Christianshavn for at faa afgjort denne Sag, »hvoraf hele hans timelige Velfærd afhang«, Kongen om, at Trellunds islandske Privilegium maatte blive overdraget til Cort Adeler, for at Familien Pelt derved kunde faa

¹⁾ Jvfr. A. D. Jørgensen, Griffenfeld I, 291, 484.

nogen Erstatning for sine store Tab (40,000 Rdr.). Kongen tog Hensyn til denne Klage og befalede (16. Okt.) J. Chr. Körbitz at sørge for, at Trellund efterkom den Højesteretsdom, der var overgaaet ham, men da der skulde foretages Exekution hos ham, var han flygtet. 23. Okt. ansøgte Arnold Pelt da paany Kongen om, at Privilegiet maatte blive givet Cort Adeler. Inden Jonas Trellunds Flugt havde nemlig hans Broder Evert Trellund 8. Juni 1669 faaet Privilegiet, og hvis dette skulde gælde, vilde Familien Pelt miste alt sit Tilgodehavende.

Efter Tronskiftet indgav Cort Adeler (18. April 1670) en ny Ansøgning til Kongen (Nr. 146). Ved Sagens Behandling i S. K. udtalte Flertallet sig for, at Privilegiet burde gives til Cort Adeler (Nr. 147). Henrik og Jørgen Bjelke indgav dog særskilte Vota (Nr. 148 og 149). Derimod udtalte Chr. Skeel Jørgensen (Nr. 150), Peter Reetz (Nr. 151) og Henrik Rantzau (Nr. 152) sig nærmest i Retning af, at Trellund ikke havde haft Ret til at overdrage Privilegiet til andre, og at Kongen følgelig kunde give dette, til hvem han vilde. — Kongen fulgte Flertallets Indstilling og gav (26. Maj) Privilegiet til Cort Adeler. Datoen blev senere af en ukendt Grund rettet til 26. Marts¹⁾.

146. Ansøgning til Kongen fra Cort Adeler 18. April 1670.

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Konge och Herre.

Eders kongl. May. erindrer sig allernaadigst, at Eders Mayts. Her Fader høiloffig Ihuekommelse hafver forunt Sr. Jounas Trellund dend fierde Part udi dend gandske islandske Handling och hannem derpaa ser Privilegier allernaadigst meddelt, udi hvilke iblant andet hannem tilladis, at hand saa mange Participanter derudi til sig maae indtage, som hannem behager och got befinder, och som bemelte Trellund samme Handel med sine egne Midler ei kunde fortsette, hafver hand ansøegt min Kieristis Moeder Susanna von Gandtzepøell och Svoger Arnold Peldt hannem dertil Penge at for-

¹⁾ Alle Aktsk. i S. K.'s Arkiv (Priv. for Jonas Trellund af 31. Juli 1662 tillige i S. R. 1662 Nr. 141, Priv. for Evert Trellund findes ikke i Registranterne, Kongebrevet til Körbitz: S. T. 1669 Nr. 662). Cort Adeler's Privilegium: N. R. Nr. 46, jvfr. S. T. Nr. 267 (25. April). Jvfr. Bruun, Curt S. Adelaer, 127 ff., 294—96.

skyde, som de och imoed forbemelte kongelige Privilegiums Ofverleffvering udi deris Hender til Forsikring giort hafver, hvilket Privilegium hand med sin strenge Forskrivelse derhøes hafver forskrefvit dennem at beholde, indtil de for saadan deris hannem giorte Assistance och Forskud for Capital, Rendte och Interesse til dend sidste Skilling skadisløes betalt blef. Nu er det aabenbar och klar for alle, at Summen, som velbemelte min Kieristis Moeder, Svoger och Sterbhus, udi hvilket jeg er Medarfving, icke it tusinde Rixdaller, siuf eller otte opløber, mens til 40,000 Rixdaller, som hand efter seneste afsagde Høieste Rettis Domb Sterbhusit skyldig blifver, som hand hverken hafver betalt eller siunis kand betalle, mens langt mere endtvigt och ingensteds vil lade sig finde, hvilket forsaarsager, at jeg maae holde mig til forskrefne udi Pandt och Forsikring i Hende lefverede Privilegier, formoedende allerunderdanigst, Eders kongl. May. mig dervid kraftig skal maintainere och mig sin allernaadigste Confirmation derpaa meddele, at jeg af ingen udi saadan Handling skulle blifve incommoderit eller besvergit, indtil forbemelte Gield til Nøie betalt er, da jeg vil vere ofverbødig saadanne Privilegia straxsen at afstaae. Imidlertid forsikrer jeg Eders kongl. May. herhøes, at jeg samme Handel til Landets Tarf bedre end Jonas Trellund skal fortsætte. Dersom och nogle skulle findis, som forn^e Forsikring anderledis vilde udtyde, end dend simpel och i alle Maader oprigtig i sig self er, ti Sandhed och Ret behøfver icke mange eller vitløftige Farfvers Ofverstrygelse, da vil jeg forhøbe, at Eders kongl. May. allernaadigst self, ja enhver upassionerit, skal sige med mig, at jeg er dend største Participant udi forn^e Handling, ja flux større end Trellund, efterdi, hvis hand hafver forsiufnet Landit med, hafver verit voris Sterbhusis. Hafver hand da, som hafde Magt at tage faae och mange til sig udi denne hannem naadigst forunte Fierdepardt, sig retirerit och usiunlig giort, och jeg Privilegierne retmessig hafver udi mine Hender, da formoder jeg allerunderdanigst, Eders kongl. May. mere bifalder min billig Begiering end Trellund och hans Broeders ufunderede och vrangne Udtydninger. Jeg maae føie nogit af hans Forskrifnings Slutning och derudi giorte Ed herhøes, som liuder i Ordene saaledis »op onse Consentie ende eerlichen Naem sonder de een de andere te abuysseren off te verleyden, soo waerlich als Godt wil helpen«. Naar alt ofvenskrefne af Eders kongl. May. allernaadigst blifver ofverveiet, och hvad for en stoer Skade jeg med Sterbhusit lider, formoeder jeg en naadig Resolution, hvilken, om

Eders kongl. May. mig allernaadigst gifver, dog ei til Rentens Betalning kand andrage. Jeg derimoed med Goeds och Bloed forblifver Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste troe Tienner

Am. Caua. Curt Adelaer.

Hafniae d. 18. Apr. anno 1670.

147. Betænkning af S. K. 20. April 1670.

Orig. med Schumachers Haand i S. K.'s Arkiv.

I den Mening, at Admiral Adler billigen burde at være nærmest til at niude Privilegierne paa Island, ere Rigsadmiral Hr. H. Bielcke, Statholder Guldenlow, Statholder Ahlefeld, Vicecanceler Chr. Parsberg, Generalkrigscommissarius O. Paavish, E. Kragh, C. Trolle, E. Parsberg, Oberkammerherre Skinckel, P. Schumacher. Raadstuen den 20. April anno 1670.

H. Bielcke. V. F. Guldenlew. F. G. v. Allfelt v. Rixing.

Jørgen Bielcke mp. Ch. Parsberg mp. Otto Powisch mp.

E. Kragh mp. Corfitz Trolle mp. Envold Parszberg mp.

M. Schinkel. P. Schumacher.

148. Separatvotum af Henrik Bjelke 20. April 1670.

Orig. (egenhændig) i S. K.'s Arkiv.

Vel videndis, at Mayt. naadigste Intention [er] at vide, hvis billigst siunis for at tage en naadig och retmessig Resolution, om Hr. Ad[miral] G[eneral] Adelaer eller Evert Trælund bør nyde Fierdeparten af den Handel paa Island, herpaa er min underdanigste Betenkende, at, eftersom der ses i hin Beklagten, at Her Ad[miral] G[eneral] Adelaer och hans Venner paa god Tro och Lofve hafve antaget til Forsikring Mayt. naadigste Octroye til Sign. Jonas Trælund, och Her Admiral Adelaer som Mayt. Undersotte nu boendes herpaa Christianshafn i Hende hafver, at hand och hans Venner saa stor Skade hafver lid och merkelig er abusserit af ditto Trælund, billiger, om May. saa naadigt behager, bør nyde Mayt. Benaading end Evert Trælund, som vel viste, at ofvenbemelte Octroye var transporterit af hans Broder Sig. Jonas Trælund til Forsikring for en anselig Somma Penge, hand Adelaer och hans Venner skyldig er blefven, och saalets erholt (!) ved vrangvits Beretning erholt hafver Mayt. Bref paa den hans Broders Handel udi Island.

Tillige er mange vitterlig, at den salig Herre slig hans Abus hafde remederit, om Gud hafde spart ham Lifvit. Actum Københafn den 20. April.

H. Bielcke.

149. Separatvotum af Jørgen Bjelke 20. April 1670.

Orig. (egenhændig) i S. K.'s Arkiv.

Mit underdanigste och uforgribeligste Betenkende om den Tvistighed imellem Hr. General Admiral Adeler och Evert Trelon.

General Admiral paa sin Hustruis Moders, sine egne och Medarfvingers Vegne hafver tagit Forsikrings Bref paa, hvis Skyld och Gield Jonas Trelon var skyldig, om deris Betalning at faae i Handelen paa Island, och til ydermere Fastighed hafver Jonas Trelon lefveret fra sig til Hr. General Admiral hans original Privilegium.

Evert Trelon, som vel bekient om forskrefne Contract och hans Broders Forpflicht, erlanger siden Kongl. Mayts. Bref derimod, at drifve Handelen paa Island efter hans Broders Jonas Trelons Privilegier, uanset, at hans Broder hafde lefveret Privilegien in originali fra sig hos sin Forpflicht, som holt ham fra Handelen, och derfor kunde ei afstaae sin Handel paa Island enten til sin Broder Evert Trelon eller til nogen andeu.

Original Privilegien, som General Admiral har i Forsikring, melder, at Jonas Trelon maa afstaae sin Handel til Kongl. Mayt. Under-saatter och Indvoner enten paa Christianshafn eller i Kiøbenhafn, och General Admiral for sin Anpart i Fordringen hos Jonas Trelon er saavit interessert, hvorføre siunis, at General Admirals Prætention paa Handelen i Island er billiger end som Evert Trelons Protestation derimod, efterdi hand ved sin Beretning General Admiral uadvarit forhverfvede Kongl. Mayts Bref som Confirmation paa sin Broders Benaading och Privilegie, hvilken hand ei var mechtig och ei derfor kunde enten fremvise eller lefvere fra sig, som hand burde, mindre drifve nogen Handel derefter; stillis underdanigst til Kongl. Mayts. min allernaadigste Herris naadigste Decision, om General Admiral Adeler icke maa nyde Handelen paa Island frem[for] Evert Trelon, indtil hand bliver betalt och Originalprivilegien indfriet, eller til videre naadigst Disposition. Datum Kiøbenhafn den 20. Aprilis 1670.

Jørgen Bielcke mp.

150. *Separatvotum af Chr. Skeel Jørgensen 21. April 1670.*

Orig. (egenhændig) i S. K.'s Arkiv.

Stormechtigste, høiborne, allernaadigste Arfveherre och Konge.

Mit allerunderdanigste Betenkning och Votum udi den Sag imellem Her Admiral Cort Adeler paa den ene och Jonas Trellund paa den anden Side angaaendis en Capital paa 40,000 Rixdlr., som en Damme til Amsterdam ved Nafn Susanna Gantzpoll dito Jonas Trellund skal hafve forstrakt, hvorimod hand til Her Admiral Cort Adeler paa hinders Vegne igien ved en Contract til Forsikring for dito Summa Penge skal hafve engagerit och pantsat, hves Privelegier hannem paa Islands Trafique och Handel af Eders kongl. Mayts. sal. Her Fader høilofflig Ihuekommelse naadigst hafver veret forlent och bevilget, hvilke fornefnte Privelegier och Trafique och siden paanye igien ved Jonas Trellunds Undergang hans Broder Evert Trellund af Eders kongl. Mayt sal. Her Fader høilofflig Ihuekommelse under lige Conditioner, som hans Broder dennem for hannem nõt hafvde, naadigst er vordet bevilget och tillat.

Daa siunes billigt, at Jonas Trellund burde at svare til die aappebaarne och forstrakte Penge, och vel erachtes for die interesse-rede største Skade at vere, saa stort et Quantum och Summa Penge at miste, mens at Jonas Trellund die kongelige Privelegier paa Islands Handel och Trafique, som hand self ickun af kongl. Benaading nõt och naadigst saa lenge bevilget vare, som hand efterkom och præsterede, hves hans Forskrifning hannem verobligerede och tilholt, kunde til sin privat och egen Gield och uden nogen ser kongl. Tilladelse til andre engagere och pantsatte, forstaar eller befinder jeg icke.

Der beraabes vel paa, at udi Privilegierne findis, som til Jonas Trellund ere udgifne, at die til andre maatte ofverdragis, mens jeg finder derudi, at ifald sligt skie skulle, daa alleniste naadigst at at vere tillat dennem at ofverdrage til Hans kongl. Mayt. egne Indbyggere och Undersatter paa Christianshafn eller udi Kiøbenhafn, saa udviser dog Contracten, at die til en fremmede Damme af Amsterdam er pantsatte och ofverdragne och saa lenge paa hinders Vegne til Forsikring hos Her Admiral Cort Adeler skulle forblifve, til hun blef betald, som expresse siunes at stride imod Privilegierne. Foruden dette hafver den sal. Herre høilofflig Ihuekommelse Eders kongl. Mayt. sal. Her Fader, som forberørt, Jonas Trellunds Broder

Ebert Trelund dito Privelegier siden och atter paanye igien naadigst bevilget och consentarit. Formoeder allerunderdaanigste dette mit ringe Votum och Betenkning udi Naade maa optagis, och Eders kongl. Mayt. mig altid vil vorde och forblifve en naadig Herre och Konge. Kiøbenhafn den 21. Aprilis 1670.

Eders kongl. Mayt. min allernaadigste Arfveherres och Kongis allerunderdaanigste och plichtskiuldigste

Ch. Skiell Jørgensen.

151. Separatvotum af Peter Reetz [April 1670].

Orig. (egenhændig) i S. K.'s Arkiv.

Mit allerunderdanigste Votum i dend Sag imellem Admiral Adler oc Edvard Trelund er dette.

Eftersom jeg befinder, at det er Lov oc Ret ei gemes at pantsætte noget, som mand self ei er Eiermand af, saa ser jeg icke, at Jonas Trelund hafver haft nogen Ret til at pantsætte det Privilegium, som hannem af H. k. Mt. Friderico Tertio høiloffig Ihukommelse paa tiufve Aars Tid allernaadigst vaar bevilgit oc forunt, dernest da, omendskiønt Jonas Trelund udi det hannem allernaadigst forunte Privilegio er bevilget de hannem bevilgede Hafner til andre at ofverlade for at beseglis af dennem, saa staaer der dog hoes, at det skal verre til H. k. Mts. Undersaatter oc Indvaanere i Kiøbenhafn eller Christianshafn, hvorimod det befindis, at Jonas Trelund icke hafver udi det Forsikringsbref, hand udgifvit hafver, eller rettere at sige i dend Contract, hand med Admiral Adlers Kierristis Moder hafver oprettet, ofverladit nogen Hafn til Beseiling, mens gifvit benæfnte Adelaers Kierristis Moder deri hans kongelige Privelegier i Forsikring, hvilke kongelige Privelegier skulle leveris, som oc sked er, i Admiral Adelaers Hænder. Skal nu dette udtydis om en Ofverladelse, saa er det tvertimod det kongelige Jonas Trelund gifne Privilegium. Skal det oc forstaaes at verre it Pant, saa befinder jeg icke, at it Privilegium ellor Benaading, som er icke dends Eiendom, der er benaadit dermed, mens dends, som Benaadingen kommer fra, kand eller bør med Rette til nogen at pantsættis, ti lovlig Pant kand tagis oc ved Domb erlangis til Eiendom imod dennis Vilie, som det pantsæt hafver, mens Privilegium aldrig imod dend privilegerendis Minde oc Tilstaaelse. Efter hvis før er meldet, kand jeg ei skønne eller forstaa, at Admiral Adler formedelst fremviste Forsikrings Bref kand hafve nogen Rettighed til at nyde det Privi-

legium paa Island, som Jonas Trelunds Broder, nafnlig Everhard Trelund, er siden af H. k. Mt. høiloffig Ihukommelse formedelst Broderens Entvigelse allernaadigst forunt, mens om det skulde kunde bevisis, at bem. Everhard Trelund sub- et obreptitie samme kongl. Bevilling hafver erlangit, eller oc H. k. Mt. for andre Aarsagers Skyld icke skulde for got anse at confirmere det, at det da dependerer af H. k. Mt. allene at forunde det mange Participanter til Kiøbenhafns menige Indvaaneris Beste efter derom indkomne allern. Supplication, eller hvem H. k. Mt. allernaadigst got siunis.

P. Retz.

152. Separatvotum af Henrik Rantzau [April 1670].

Orig. (egenhændig) i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Arvekonning och Herre.

I den Tvistighed imellom Adeler och Trelond er min underdännigste Mening, at Trelont, som hafver spelled Pancordt (!), icke kunde ofverdrage til nogen anden Hans kong. May. naadigst meddelte Privilegier och i Sønderlighed mod Privilegiernes Ord til en Kvindisperson udi Hollan.

Formener derfor allerunderdanigst, at samme Privilegium er forfallen til Hans kong. May., hvem Hans kong. May. det af kongelig Naade vil forunde.

Eders kongl. May. allerunderdanigste Tiener.

Henrich Rantzow mp.

28. 7 April.¹⁾ Møde, formodentlig sammenkaldt ved mundlig Ordre, for at behandle forskellige Spørgsmaal om Udlægget af Ryttergaarde. Til at foretage dette Udlæg var der 23. April²⁾ bleven nedsat en Kommission, bestaaende af Erik Krag, Claus Juel, Grev C. C. Holck, Chr. Skeel Jørgensen, Frederik Arenstorff, Henrik Rantzau og Envold Parsberg m. fl. Da Kommissærerne var uklare over forskellige Enkeltheder, stillede de 25. April en Forespørgsel³⁾ til Kongen, og denne Forespørgsel blev senest 28. April behandlet i en Betænkning (Nr. 153) af S. K. I Henhold til

¹⁾ Dateret 23. April, hvilket efter det følgende maa være en Fejlskrift.

²⁾ S. T. Nr. 262—63. ³⁾ Orig. i S. K.'s Arkiv.

den udgik 28. April Kongebrev¹⁾ til de ovennævnte og Anders Sandberg ligesom forskellige andre Kongebreve¹⁾, hvorved Commissærernes Ønsker opfyldtes.

153. Betænkning af S. K. 28. (?) April 1670.

Orig., Konc. med Peter Reetz' Haand og Kopi i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Konge oc Herre.

Eftersom Eders kongl. May. hafver allernaadigst befalet os underskrefne at gifve voris allerunderdanigste Betenkende om efterfølgende Commissarierne, som til Ryttergaarde at udlegge forordnede ere, deris til Eders kongl. May. allerunderdanigste leverede Memorial oc Interrogatoriis, da er derom til videre Eders kongl. May. allernaadigste Resolution denne voris allerunderdanigste Mening.

Allerunderdanigste Erklæring.

1. Eractis i ald Underdanighed fornøden, at tvende Officerer af hver Compagnie, hvis Nomination af Eders kongl. May. sielf dependerer, blifve forordned sig hertil i Beredskab at holde.

2—3. Disse tvende Commissariernis Begieringer befinde vi allerunderdanigst i sig sielf billige och gafnlige at vere.

Commissariernes allerunderdanigste Memorial oc Interrogatoria,

1. Eftersom Hans kongl. May. allernaad. Commission formelder, at vi med de høie oc Oberofficerer af Regimentet skulle Ambts Jordebøgerne for os tage, begieris allerunderdanigst, at de Officerer, som med enhver af os skal følge, maa anbefalis at vere med os udi Beredskab.

2. At enhver Steds Jordbog rigtig beregnet oc hver Gaard udi Hartkorn anslagen maatte os leveris fra Skatkammeret, oc om vi deraf maa udlegge, hvis os bestsiunis, dog med dend Reserve efter Brevvits Formelding.

3. At os maatte iligemaader medgifves rigtig Jordbog paa det Canicke oc geistlig Gods, som udleggis skal, oc at det ocsaa udi Hartkorn maate anslaais.

¹⁾ S. T. Nr. 271—76.

4. Dersom en Gaard paa 16 Tønder Korn befindes af dend Bonitet at vere, at tvende Ryttere sig derpaa kunde nære, da eragtis billigt, at bemelte Gaard til tvende Ryttere vorder udlagt. Hvad angaar, hvorledis forholdis skal, naar en Gaard sig en Tønde tu mere eller mindre bedrager end otte Tønder Hartkorn, som er den Qvantitet, enhver Rytter bør at hafve, da dersom saadan en Gaard er af dend Bonitet, at en Rytter af de otte Tønder Hartkorn vel kand lefve, siunis os tilbørligt, at Afgiften af de øfrige Tønder Hartkorn efter Landgildens Proportion, som Gaarden gifver, til en anden Rytter, som fattis oc mindre end otte Tønder hafver, blifver in natura gifvet. Mens skulde nogen Gaard, som i saa Maader beløber en Tønde Hartkorn, tu eller tre ofver otte, icke vere god for sit Landgilde och fornøielig til Rytterens Underhold, da saasom Eders kongl. Mayts. Nytte, efter hvis i Commissarieris Instrux meldet er, derudi er søgt, at en Rytter skal lade sig nøie med en Gaard, som staa for mindre end otte Tønder Hartkorn i Jordebogen, naar dend befindes af dend Godhed at vere, at hand sig vel deraf kand nære, saa siunis os derimod igien ocsaa billigt oc fornøden, at naar en Gaard tu eller tre Tønder ofver otte sig beløber oc dog af dend

4. Om en Gaard, som er 16 Tdr. Hartkorn oc bedrager sig til tvende Ryttere, maa udleggis til tvende Ryttere, oc hvorledis forholdis skal med en Tønde tu mere eller mindre, som kand be-
drage sig ofver otte Tønder.

Beskaffenhed befindes, at en Rytter icke mindre til sin Underhold end dend hele Gaard kunde hafve, at da merbemelte øfrige tu eller trei Tønder Hartkorn icke til nogen Afgift skulde regnis, mens Rytteren dend altsammen beholde, hvilket best til Commissariernis egen Dexteritet, naar de komme paa Stæderne, kunde remitteris, dog at herhos iagttagis, at Eders kongl. May. derved i Rytternis fulde Tal inted afgaar, oc at alting saaledis blifver maget, at det Quantum af Hartkorn, som til Ryttergaardene af Eders kongl. May. allernaadigst deputeret er, kand dog til sin forordnede Brug tilstreke.

5. Dette eractis fornøden oc kand af Generalkrigscommissario Otto Powisch det snariste muligt forfærdiges oc Commissarierne tilstilles.

6. Os siunis allerunderdanigst best at vere, at Commissarierne sig udi denne Punct forholde efter deris Instructions klare Ord, som saaledis lyde:

I hafve oc, førend nogen Udleg eller Deling foretagis, Almuen udi Ambted for eder at kalde oc fornemme, om nogen findes, som enten sielf vil ride for Rytter eller oc vil holde en dyctig Karl med tilbehørig Hest och Mundering, som det sig bør oc paa Munstringen kand passere, oc derfor nyde sin Gaard paa otte Tønder Hart-

5. At Officerernis Reglement maatte os tilstilles, hvad enhver Officerer udi Hartkorn skal tilleggis.

6. Om ald Almuen skal af os kaldis eller flere end de, hvis Gaarde som udleggis skal, saa oc om andre af Almuen, hvis Gaarde icke blifver udlagt oc sig til Rytter præsentører, maa da til Rytter antagis oc derfor deris Gaarde nyde, eller med andre omskifte, som icke vil vere Rytter.

korn fri for Landgielde, Egt oc Arbeid, ald visse oc uvisse, item for Feste, Udskrifning, Matriculskat oc Korncontribution oc ei at vere Skrifveren eller Ridefogeden undergifven. Findes da nogen, som sig saadant ville paatage, da hafver I med dennem strax at accordere oc sligt at antegne; gifver sig ingen sielf an, da hafver I med samme Udleg, som forbemelt er, at fortfare.

7. Vi eracter icke for Eders kongl. May. Beste tienligt, mens snarere præjudicerligt, at en Bondes Søn paa de Steder, hvor Bønderne Vornede ere, skulle for deris Fødested vorde fri, formedelst de Ryttertienliste antage, oc vaar best, at denne Qvæstion, hvortil Commissariernis Instrux ingen egentlig Anledning gifver, ei blef moveret, mens aldellis forbigaet.

8. Intentionen af dette Rytteries Anordning oc Stiftelse befinde vi allerunderdanigst at vere, at enten Bunden sielf, hvis Gaard udlagt vorder, skulle ride, om hand vil oc dyctig dertil er, eller oc skaffe en dyctig Rytter oc hannem underholde efter Instructionens Indhold.

9. Vi eracter allerunderdanigst gafnligst, at Eders kongl. May., paa det Difficulteterne icke i Begyndelsen af dette Verk skulle mangfoldiggjöris, at Eders kongl. May.(!)reserverede sig Resolutionen udi denne Casu til dend Tid, naar

7. Om Rytternis Børn skal vere fri for Vornede udi Sielland, Laaland, Falster oc andre Steder, hvor det brugeligt er.

8. Om nogen sig angifver at vere Rytter, som icke er Boende, hvorledis med hannem oc Bonden skal handlis, om Bunden ei sielf vil ride.

9. Hvorledis med Gaardernis Restance skal forhandlis, naar Rytteren dennem vil antage, oc om Bunden, som skal vige, maa vere fri for at flytte, hvor hannem lyster, eller om hand andre Gaarder paa Godset skal antage.

dend forefalt, oc af Commissarierne da blef allerunderdanigst aviseret.

10. Eractis billigt oc kand let ske.

11. Naar Gaardene først ere udlagde, da kunde de best efter voris allerunderdanigste Tycke Rytterne anvises af hvem, som Eders kongl. May. dertil allernaadigst for got anser at beordre.

12. Siunis vel billigt, at Commissarierne i denne vitløftige oc møisom Forretning blef tillagt fri Underholding oc Fordringskab, mens dependerer allene af Eders kongl. Mayts. egen allernaadigste Villie oc Disposition, hvortil det oc i allerstørste Underdanighed henstillis.

Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 23. April 1670.

Eders kongl. May. allerunderdanigste tropligtigste Tienere.

Hansz Schack. P. Retz. H. Bielcke mp. H. Wind mp.

19. Maj. Kongebrev¹⁾, stilet til S. K., hvorved der tilsendes dette nogle Suppliker fra og vedrørende Trondhjems By og Værkhus.

14. Juni. Kongebrev²⁾, stilet til S. K., hvorved der tilsendes dette til Betænkning to Suppliker fra Borgemestre og Raad i Odense og Slagelse paa deres egne og Borgerskabets Vegne, hvori de ansøger om Forskaansel for resterende Kontribution.

18. Juli. Møde, formodentlig sammenkaldt ved mundlig Ordre, hvori der behandlede Memorialer³⁾ fra Steen Bille (8. Juli 1670) og Henrik Rantzau, der begge var Medlemmer af Kommissionen for Udlæg af Ryttergaarde, og en Ansøgning³⁾ fra Mogens Friis. Betænkning (Nr. 154).

¹⁾ S. T. Nr. 305. ²⁾ S. T. Nr. 388.

³⁾ Sten Billes og Mogens Friis's Breve findes i S. K.'s Arkiv.

154. *Betænkning af S. K. 18. Juli 1670.*

Konc. med Peter Reetz' Haand i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Konge oc Herre.

Efter E. k. Mts. allernaadigste Befaling hafve vi med allerunderdanigst Flid efterset dend os tilstillede Memorial, extraheret af Hr. Sten Billis Bref, dat. Nyborgh dend 8. Juli 1670, derudi fornemmeligen bestaaende: først, at hand deri tilkiendegifver, at udaf tusinde Tønder Hartkorn, som af E. kongl. Mts. Skatkammer er gifven Designation paa at skulde til Officerer oc Ryttergaarde udleggis i Nyborrigh Ampt, ickon femb hundrede Tønder findis, som ere ved Mact oc dertil tienlige; for det andit, at nogle høit skyldede Gaarde paa 12, 14 oc 15 Tønder Hartkorn med ringe Aufl oc Fæmon findis, som synis dog icko at kunde holde hver merre end en Rytter; for det tredie, at udaf hundrede siuf oc fyrrethufve Tønder Hartkorn, som i Hindsgauffs oc Rugaards Lene ere af Skatkammerit gifvit Designation paa til Ryttergaardis Udleg, ickon tredifve Tønder dyctig findis; for det fierde, at udi det Gods, som Jens Lassen skulde til Vederlag gifve for det, hand igien til Mageskifte af E. k. Mt. i Jylland hafver begærit, fatties hundrede oc thufve Tønder Hartkorn; for det femte, at udi tretusinde firehundrede oc fire Tønder Hartkorn, som af Skatkammerit er gifven Designation paa til Ryttergaardis Brug, fattis ungeferlig otte hundrede oc firresindstufve Tønder; endeligen, at Oberst Bendix von Hatten har kiøbt en Gaard af en Selfeierbunde formedelst Foring til sine Heste, hvilken, om dend skal udleggis, blifver dend øde, oc at Ofve Madsen Dyre i lige Maade hafver kiøbt tu halfve Selfeiergaarde, hvoraf han gifver aarligen tredifve Rixdaler, hvilke Penge af Hr. Sten Bille giørris Forslag om at kunde, om det E. k. Mt. saaledis behager. udleggis til en Officerer. Oc er herom til E. k. Mts. allernaadigste videre Resolution dette voris allerunderdanigste Betenkende. Udaf ofvenskrefne 1, 3, 4 oc 6 Poster befinde vi allerunderdanigst, at i Fyen skulde fattis til de fire Compagnier, som E. kongl. Mt. hafver forordnit der at skulde fordelis, ungefer tu tusinde Tønder Hartkorn. Hvad angaar det Gods, som af Jens Lassen skulde i Fyen udleggis imod Vederlag i Gods udi Jylland, da befinde vi af de i Jylland af E. k. Mt. allernaadigst forordnede Commissarier deris Relation, at saasom de samme Vederlags Gods megit got, læt skyldet oc bekvem til Ryttergaarde hafve befundit, oc dennem aldellis intet derom er blefven notificeret, at Jens

Lassen samme Gods skulde til Mageskifte nyde, saa hafve de det til Ryttergaarde udlagt, formenende, at saafremt E. k. Mts. allernaadigste Intention med Rytteriets Stiftelse oc Underhold skal hafve sin Fremgang, da icke nogit deri vel at kunde forandris, hvorfore vi oc alting i denne Post til E. k. Mts. egen allernaadigste Disposition allerunderdanigst henstille. Belangende det høiskyldit Gods, hvorom i dend anden Post meldis, da synis os allerunderdanigst, at til Commissariernis Dexteritet henstillis kunde, disse Gaarde, saafremt de ei for mange i Tal findis, at udlegge enten hver til en Ryttergaard eller oc giørre Officerer Gaarde deraf saaledis, som de eracte best til E. k. Mts. Tieniste, oc som de befinde Gaardenis Bonitet at verre. Angaaende dend Selveiergaard, som Oberste von Hatten hafver, da synis os best, at hannem tilbydis en Rytter deraf at holde, oc at de tu halfve Ofve Madsen tilhørende Gaarde blefve i Hartkorn anlagen oc derefter Ryttere deraf udaf Eiermanden holt, eller oc at de blefve til Officerer udlagt. Eftersom oc Hr. Sten Bille i sin Skrifvelse til Vice-Skatmesteren beretter, i Erfaring at verre kommen, at Borger-skabit i Nyborrig hafver kongelig Skøde til Eiendomb paa en stor Del af Ladegaardens Aufling der sammesteds, oc at hand oc hans Medcommissarius Uggedagsgodsit derfor til 14 Ryttegaarde udlagt hafve, saa synis os allerunderdanigst, at slig Forretning til E. k. Mts. Tieniste oc allernaadigste Intentions fructbarlig Erlangelse sig strecker, oc gaufnligt at verre, at dersom merre Ugedagsgods ved Nyborrig Slot skulde verre tilofvers, det da til Ryttegaarde udlagt blef.

Om Mogens Frijsis allerunderdanigste Supplication, hvorudi hand begærer, at efterdi Commissarierne icke eracte det Gods, hand udlagt hafver til Vederlag for Kalløe, bekvem til Ryttegaarde at verre, fordi en Del deraf er ofver otte Tønder Hartkorn, ja til 9, 10, 11, 12, 13 oc 15 Tønder, en Del under, E. k. Mt. da vilde lade sig behage Mageskiftet at ophæfve, paa det E. k. Mt. ei derved skulde Skade tilføies, dog at hannem, for hvis i Lundenæs Ampt, i Hellerslef Hærrit, Synderlung oc Gerlef, Ondsild oc Hads Hærrit er eller udleggis, maatte ske Vederleg af det Gods i Jylland, som ei endnu udlagt er, enten i Draaby Sogn eller andensteds, hvor det E. k. Mt. behager, er denne voris allerunderdanigste Mening, at efterdi Mogens Frijs efter allerunderdanigst Ansøgning er en Gang bevilgit Kalløe til Mageskifte, hand oc derpaa Følgebref hafver forhærfvit, det da udi ald Billighed bestaar, at hand til Vederlag derfor

saadan Gods gifver oc forskaffer, som til Rytter- eller Officerer-Gaarde tienligt oc bekvemt er.

Udi Hr. Hindrik Rantzows allerunderdanigste til E. k. Mt. adresserte Memorial, hvorom os oc er anbefalit voris allerunderdanigste Betenkende Eders kongl. Mt. at tilstille, befinde vi alting efter dend hannem gifne Commissions Anledning at verre rettit til E. k. Mts. Tieniste, mens saasom vi af bem. Hr. Hindrik Rantzows Beretning fornemmer, at hand nogit Gods, som af E. kongl. Mts. høiloffige Forfædre til Domkirkens Præst i Ribe er perpetuerit, til Ryttergaarde hafver udlagt, saa indstillis allerunderdanigst til E. k. Mts. allernaadigste Behag, om bem. Domkirkis Præst til Vederlag kunde gifvis nogit af dend Indkomst, som udi en af Hr. Hindrik Rantzow ofverleverit Riber Capitels Jordebog tilofvers findis oc icke til Ryttergaarde er udlagt, dernest oc, om det behager E. k. Mt. at lade efter bem. Hr. Hindrik Rantzows Forslag en Mand Jens Lavritsen beholde en Gaard i Koldinghus Ampt, Nebbe kaldit, skyldende 50 Tønder Hartkorn, som hand af E. k. Mts. Her Fader høiloffig Ihukommelse er benaadit med sin Lifstid, oc i Steden derfor udlegge til Regimentits Stiftelse Nygaard, som skylder 46 Tønder oc 6 Skepper. [18. Juli]¹⁾.

Juli. Møde, formodentlig sammenkaldt ved mundlig Ordre, hvori der behandlede en Skrivelse fra den svenske Gesandt, der beklagede sig over Forordningen²⁾ af 1. Aug. 1669 om den Ed, som Fremmede, der ejede Jordegods i Danmark-Norge, skulde aflægge. Betænkning (Nr. 155). Som Følge af denne udgik 26. Aug. Kongebrev³⁾ til Peter Reetz, Holger Vind og Conrad Hesse om at undersøge, hvem af disse Fremmede, der havde aflagt Eden, og hvem ikke.

155. Betænkning af S. K. Juli 1670.

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Konge och Herre.

Efter Eders ko. Mayts allernaadigste Befalling hafver vi med

¹⁾ Saaledes dateret i en Paaskrift af Rasmus Rasmussen.

²⁾ Forordn. 1643—70, 319 (Ss.). ³⁾ S. T. Nr. 635. Som Indlæg Konk. til en Erklæring fra Peter Reetz om det samme Spørgsmaal.

allerunderdännigste Flid igiennemset oc ofverveiet, hvis dend svenske Resident udi en sin for nogen Tid siden indgifne Memorial begærer, deri bestaaende, at saasom Eders ko. Mayts. Her. Fader salig oc høilofflig Ihukommelse hafver laded forleden Aar publicere it Placat, hvilkit, i generale Terminis forfattet, tilholder alle Fremmede uden Forskiæl, som Landgoeds her udi Eders ko. Mayts. Riger oc Lande eie, inden Aar oc Dag sig at indstille oc deris Troskabs Æd at giørre, saafrembt de samme deris Goeds ei ville hafve forbrut, samme Placat da motte mere forklares, saa at de svenske Undersaatte kunde beholde dend Frihed, som dennemb paa deris vel forhværfvede Eien- domb her i Landet tilkommer efter, hvis imellom begge høilofflige Riger forafskedit er. Oc er herom til Eders ko. Mayts. allernaadigste videre Resolution dette voris allerunderdännigste Betenkende. Vi be- finde vel, at Residenten icke hafver nogen Føie til at maintenere sin Proposition med, hvis hand beretter imellom begge Cronerne forafskedit at verre, eftersom Tractaterne inted melder om andet, end at hvad Jordegøeds, som Ridderskabit ded danske oc norske i Sverrig oc de Svenske i Danmark oc Norge hafve haft, for de da forefaldene Feider oc i bemelte Feider paa en eller anden Side kand hafve vaarit confisqverit, ded skulle dend rette Eiermand igien restitueris, oc enhver ded efter Rigernis Loug, Statuter oc Prævillegier nyde, hvilked icke til ded, som Eders ko. Mayts. Her Faders høilofflig Ihu- kommelsis udgangne Forordnings Mening oc Intention hafver sin Henseende til, er applicabel.

Mens som vi ei kunde skiønne, at Eders ko. May. kand hafve nogen Fordel af at staa paa, at de Svenske forbenæfnte Forordnings stricte Bogstaf skulle efterkomme, och at, om ded skede, det da ville komme Eders ko. Mayts. Undersaatte, som langt mere Jordegøeds under svenske Jurisdiction hafve, end de Svenske hafver under Eders ko. Mayts., oc som efter ald Apparentz formedelst Arf och Svogerskab endnu mere vil faa, til største Skade oc Præjuditz, an- seendis ded ville blifve ufeilbar, at mand paa dend svenske Side ville reciproce forbinde di Danske, som Jordegøeds under svenske Juris- diction eie, enten tillige saadan Æd at præstere eller och deris Goeds forbrut at hafve, saa indstillis til Eders ko. May. i allerstørste Un- derdännighed, om ded kand verre Eders ko. Mayts. allernaadigste Be- hag at lade ded forblifve med denne Æds Præstation, saavit de Svenske angaar, saasom hidindtil oc for Forordningens Publication

hafver vaarit brugeligt. Actum Raadstuen for Kiøbenhavnus Slot d. — Julii 1670.

Eders kongl. Mayts. allerunderdännigste och troeplygtigste Tiennere.
Hansz Schack. P. Retz. H. Bielcke. Christoph Parsberg mp.
Otto Powisch mp. H. Wind mp. Envold Parszberg mp.

12.—14. Sept. 12. Sept. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 19. Aug., stilet til S. K., hvorved dette fik Ordre til at behandle en 30. Juli forfattet Memorial²⁾ paa 11 Punkter, der var indgivet fra Staden Lübecks Gesandter, Borgmester, Dr. jur. Brawer, og Raadsherrerne Hugo Schockman og Johan Siricius, paa deres Principalers Vegne og 5. Sept. indleveret i S. K. Samtidig skulde S. K. lade Embedsmændene i det tyske Kancelli opsætte de Klagepunkter, som Kongen eller nogle af hans Undersaatter kunde have imod Lübeckerne, og hurtigst muligt afgive Betænkning. Til Stede ved Mødet var Hans Schack, Peter Reetz, Henrik Bjelke, Frederik Ahlefeld, Henrik Rantzau, Axel Urup, Jørgen Bjelke, Chr. Parsberg, Otto Powisch, Holger Vind, Morten Skinkel, Peter Schumacher, Peter Bülche og Conrad Bierman. Votering (Nr. 156), der især drejede sig om de Klagepunkter, man havde overfor Lübeck, nemlig om Retten over Trave og nogle Landsbyer paa Grænsen af Holsten og Lübeck.

14. Sept. nyt Møde om samme Sag. Til Stede var de samme undtagen Hans Schack, Morten Skinkel og Peter Schumacher, medens Corfitz Trolle var kommen til. Man behandlede her Lübeckernes Memorial. Votering (Nr. 157). I Henhold til de to nævnte Voteringer afgaves Betænkning (Nr. 158). Jvfr. 22. Sept. og 1. Okt.

156. Votering i S. K. 12. Sept. 1670.

P. II Bl. 1.

Feldtherren: At mand billigen burde Hans kongl. Mayt. 1) om Travens Strøm, 2) om de omtvistede Byer oc de andre Gravamina imod de Lybske reservere, oc at mand de Lybskes Memorial postvis skulde igiennemse oc deraf H. k. M. giøre allerund. Relation.

¹⁾ S. T. Nr. 619.

²⁾ Findes som Indlæg til Reskript til Skatkammerkoll. 15. Okt. 1670

Cantzeleren: At mand billigen skulde reservere H. k. M. disse omtvistede Poster, dog at mand imidlertid kunde igiennemse oc afhandle de omtvistede Poster anl. deris Privilegier oc dem saavit bevilge, nemblig at det H. k. M. oc begge Riger kunde vere gafnlig.

Rigens Admiral: Efterdi denne Sag var af stor Importantz, skulde der deputeris nogle, som de Lybskes Memorial først kunde igiennemse oc deraf giøre videre Relation til H. k. M. allernaad. videre Resolution, oc siden ocsaa examinere H. k. M. imod dem havende Gravamina.

Statholder Gref Alefeld: At mand til H. k. M. allernaad. videre Ratification saadan Temperament skulde treffe, nemblig, at H. k. M. blef udi Possession af Jure territoriali ofver Traf-strømmen oc de stridige Landsbyer, oc dersom samme Possession fandtis intermitteret, at da dend paa nye igien blef taget. Dernest, at Lis suspenderedis, oc alt videre Contravention imod H. k. M. Rettighed cesserede, saa lenge mindelig Afhandling forsøgis kunde til H. k. M. Contentement, oc at de Lybskes Privilegier blefve confirmerede, dog med dend Clausula, indtil H. k. M. det anderledis forordnede.

Dette tiltrædes af *Axel Urup, J. Bjelke, Chr. Parsberg, O. Powisch, H. Vind* (tilf.: . . . oc at deris Privilegier denne Clausula blef annecteret, indtil H. k. M. videre Anordning), *Peter Schumacher* og *Peter Bülche*.

Hr. Hendrich Rantzauw: Hvad H. k. M. Gravamina imod de Lybske angaar, er hand fuldkommen udi Hr. Statholder Gref Alefelds Mening; hvad deris Privilegier angaar, burde de icke billigen at hafve saa store Friheder som Undersaatterne her i disse Riger, dog skulde mand deris Begiering igiennemse.

M. Schinckel: Hvad H. k. M. Gravamina angaar, er hand ocsaa udi Hr. Statholder Gref Alefelds Mening; hvad Privilegierne er anl., vare de imod H. k. M. oc disse Riger til stor Præjuditz, oc derfor icke saa let burde at confirmeris.

C. Bierman: At mand skulde gifve de Lybske Respit at skrifve deris Principaler til, dog dersom dem ingen Tid skulde bevilges, er hand ocsaa udi Hr. Statholder Gref Alefelds Mening, oc at det var raadeligst, at de icke finge deris Privilegier skriftlig, mens allene mundlig.

De vare alle udi dend Mening, at efter Hr. Statholder Gref Alefelds Forslag skulde der giøris H. k. M. allerunderd. Relation.

157. *Votering i S. K. 14. Sept. 1670.*

P. II Bl. 4.

Vota til dend 1ste Post.

At de lybske Skibe, naar de kommer udi Øresund oc Norge, imod de hollandske oc andre fremmede megit besvergis oc mere udgifver end de andre.

Hr. Cantzeler, Rigens Admiral Bielcke, Gref Alefeld, Hr. Henrich Ranzau, Hr. Axel Urup, Gen. Lieut. Bielcke, Chr. Parsberg, Otto Paawisch og *Præsident Bülcke* formente, at denne Post dennem vel kunde bevilges, dog med dend Clausula, indtil vi anderledis tilsigendis vorder.

H. Wind: Efterdi har man [ø: man har] Pluralitas Votorum, var han oc i de andris Mening.

Corfitz Trolle: At mand først skulde se, hvad Nytte oc Gavn man hafde deraf, at mand gaf dem Privilegierne, førend de dem blef bevilget.

C. Bierman: At mand deris Privilegier skulde confirmere, dog icke gifve dem skriftlig, mens allene mundlig.

Vota til dend 2den Post.

Udi Besynderlighed, naar de lybske Skibe udi Norge vil tage Tømmer ind, bliver de højere taxeret, end som de af andre Vare kunde føre, til Exempel, naar it Skib af andre Vare hafver 100 Lester ind, saa bliver Skibet maalet til 140 à 150 Lest, hvorefter Skipperen skal fortolde.

De billiger alle denne Post, oc at de icke skulde gifve mere Told end voris egen Undersaatte, dog at deris Skibe blifve maalt.

Vota til dend tredie Post.

Naar it lybsk Skib kommer udi Øresund, skal Skipperen angifve, hvor mange Tallier hand udi Frankrige hafver indtagit, oc reigner Tolderen 100 Tallier Salt paa 13 Lester, saa at de Lybske altid skal gifve tvende Lester mere end i Frankrige.

Herom skal først fornemmis Tolderens udi Øresund Anders Gunthers Erklæring.

Vota til dend fiende Post.

At de Lybske skal gifve til Nyborg oc Aalborg Strømtolden, hvoraf Undersaatterne her i Rigerne er exempt oc fri fore.

De eractede ocsaa denne Post for billig, dog skulde man først informere sig om Strømtolden, hvorledis dend udgifvis, oc af hvad

Aarsag de Lybske dend til Dato har udgifvet. ^{a)} Strømtolden bør de Lybske udgifve tillige med alle Fremmede ^{a)}).

Vota til dend 5te Post.

De Danske hafver Frihed, naar de kommer til Lybeck, at legge deris Vare op, hvilket de Lybske paa some Steder her i Riget icke er tillat.

De billiger ocsaa alle dene Post.

Vota til dend 6te Post.

Herom skal ocsaa først hørís Tolderens udi Øresund hans Erklering nemblig, at de Lybske udi Krigstid hafver maat præstere Certification af Skib oc Gods oc derforé gifvet en Rosenobel, hvilket de udi Fredstid ocsaa skal udgifve.

Vota til dend 7de Post.

De Lybske beder, at Saltcompagniet maa afskaffís.

Her er icke fornøden at deliberere om, oc gifver det sig vel sielf.

Vota til dend 8de Post.

Beder om Confirmation paa deris Privilegier udi Cantoret udi Bergen.

At det var billigt, at de begierte Privilegier blefve confirmerede, efterdi H. k. M. oc Landet hafde stor Nytte deraf.

Vota til dend 9de Post.

De Lybske beder ocsaa, at Korntolden maa settís udi dend forrige Stand af det Korn, som de tydske Købsteder til Norge fører.

De formente alle, uden *Gen. Leut. Bielcke*, at det var got, at Korntolden maatte modererís til it billigt Quantum.

Vota til dend 10de Post.

At de Cantoriske udi Bergen maa udi deris egen Skibe føre saa megit Salt ind, som de kand hafve fornøden, oc at de icke skal gifve høiere Told end Indvaanerne her i Rigerne.

Denne Post gifver sig af de forige Posters Omstendigheder vel sielf, naar Saltcompagniet paa ny igien blifver indrettet.

Vota til dend 11te Post.

At Tolden paa det lybske Øl, som kaldís Tonnenbier, hvoraf de for hver Last 18 Rdr. udgifver, maa paa en billig Maade modererís.

De formente alle, uden *Hr. Henrich Rantzauw*, at denne Told burde at modererís, efterdi det var Norge, i Synderlighed Nordlandene, til stor Profit.

a—a) Siden tilføjet.

158. *Betænkning af S. K. 14. Sept. 1670.*

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Konning och Herre.

Eftersom vi hafver bekommit Eders ko. Mayts. allernaadigste Befalling, dat. Kiøbenhafn Slot dend 19 Augusti sidst forleden, udi sin Mening lydende, at vi de lybske herværende Afgesanters Memorial vel skulle ofverveie, saavel som oc de Gravamina, som Eders ko. Ma. sielf eller nogen Eders ko. Mayts. Undersaater kunde hafve imoed de Lybske, oc derom til Eders ko. Mayts. allernaadigste videre Resolution voris allerunderdannigste Betenkende gifve, da hafve vi til samme Eders ko. Mayts. allernaadigste Befalling i største Underdannighed at efterkomme foreholt de lybske Afgesanter adskiellige vigtige Gravamina, som Eders ko. May. imod dennem hafde, oc fuldkommelige at forstaa gifvit, at de ei kunde forvente nogen goed Resolution hoes Eders ko. May. paa deris indgifne Poster oc Staden Lybecks forrige Friheders begærte Confirmation, med mindre de tilige paa deris Committenters oc Oberers Veigne gaf Eders ko. May. paa fornæfnte Gravaminer tilbørlig Fornøielse. Hvorpaa, saasom de en underdannigst til Eders ko. May. adresserit Memorial indleferit hafver, af hvilken saavel som oc af Eders ko. Mayts. Besværingers Egenskab i sig sielf imod Staden Lybeck vi ei anded kand dømme, end at de lybske Afgesanter hverken ere eller ved denne deris Commission kunde blifve instruerit bemelte Besværinger nu at afhandle, vi oc for ufeilbar holder, at Eders kongl. Mayts. Riger oc Lande, som i mangfoldige Maader ere ofveralt udi en indbyrdis Handel oc Vandel med Staden Lybeck forbunden, icke alleniste ei er tient med bem. Stads Aftagelse eller Ruin, mens derved skulle ske Præjuditz, oc ded, som Staden Lybeck i Commercier afgaa skulde, ded vilde enten Holland, som ei er saa beleilig for Trafik med Eders ko. Mayts. Riger oc Lande, eller oc de svenske ved Østersøen liggende Stæder tilvoxse, saa indstillis i allerstørste Underdanighed til Eders ko. Mayts. egen allernaadigste Behag oc Dijudication efterfølgende Temperament, nemblig at Eders ko. May. blef i havvende Possession af Jure territoriali ofver Trafstrømmen oc de stridige Landsbyer, udi hvis Violation Eders ko. Mayts. Gravamina fornemmeligen oc med største Billighed bestaar, eller oc, om samme Possession befindis intermitterit och af de Lybske turberit at verre, at Eders ko. Ma. dend da paa nye lod tage, dernest at Lis suspenderedis, saavel som oc ald

videre Contravention imod Eders ko. Mayts. Rettighed cesserede, saa lunge mindelig Afhandling forsøgis kunde til Eders ko. Mayts. Nøie, oc at de Lybske deris Begæringer, saa vit de ei skulle befindis at stride imoed Eders ko. Mayts. Interesse, dennem blef forunt med denne Clausula, indtil Eders ko. May. anderledis forordnede, paa ded de deraf sielf kunde slutte, at om de Eders ko. May. i sine saa vel funderede Gravaminibus ei gaf tilbørlig Satisfaction, de da ei kunde haabe lengere ded at nyde, som Eders ko. May. dennem nu allernaadigst bevilgede. Raadstuen for Kiøbenhafns Slot d. 14. Sept. 1670.

Eders ko. Mayts. allerunderdanigste oc troepligtigste Tiennere.

Hansz Schack. P. Retz. H. Bielcke. V. F. Guldenlew.
F. Gr. v. Allfelt v. Rixing mp. Henrich Rantzow. Axel Vrop.
Jørgen Bielcke. Chr. Parsberg mp. H. Wind mp.
Otto Powisch mp. Corfitz Trolle mp. Envold Parszberg mp.
M. Schinkel. P. Schumacher. Peter Bulcke. C. Biermann.

12.—14. Sept. Paa Mødet 12. Sept. behandlede ligeledes i Henhold til Kongebrev¹⁾ af 30. Juni, stilet til S. K., en Supplik²⁾ fra Magistraten i Fredericia, affattet af Præsidenten Christoffer Nielsen 25. Maj 1670, om Stadfæstelse og Udvidelse af Privilegierne. Inden Mødet indleverede Chr. Nielsen dog sit Andragende i en ændret Form, indskød 4de Punkt (om Beskærmelse mod Kreditorer), men lod 7de Punkt, hvori han paa Grund af »ald Besvering ved Reisen oc anden Vidervedighed der i Byen« ansøgte om meget store personlige Begunstigelser, udgaa. — 12. Sept. drøftede S. K. de første tre Punkter i Ansøgningen, der begrundedes ved Breve³⁾ fra Frederik III af 22. April 1664 og 22. Jan. 1670. S. K. kom dog ikke til noget Resultat.

13. Sept. om Eftermiddagen nyt Møde, hvor kun Peter Reetz, Henrik Rantzau, Chr. Parsberg, Jørgen Bjelke og Otto Powisch var til Stede, og hvor man drøftede forskellige Punkter af Ansøgningen. Om de frie Markeder mente man, at de nok kunde bevilges. Lavsartikler og -skraaer kunde ogsaa indrømmes Byen; dog skulde Lavsartiklerne indrettes som de københavnske

¹⁾ S. T. Nr. 434. ²⁾ Orig. i Indlæg til J. R. Nr. 428.

³⁾ J. R. 1664 Nr. 34—35; 1670 Nr. 9.

og bekræftes af Kongen. Spørgsmaalet om Religionen blev overladt til Kongens Vilje. Imidlertid aftalte man, at naar S. K. igen kom sammen, skulde disse Poster paany gennemgaas¹⁾. — 14. Sept. gennemgik man atter Fredericias Privilegier. Votering (Nr. 159). Betænkning (Nr. 160). I Henhold til den udstedtes Privilegierne (uden Religionsfrihed) 6. Okt. 1670²⁾.

159. Votering i S. K. 14. Sept. 1670.

P. II Bl. 3.

Vota til dend 1ste Post, at i Steden for dend Toldfrihed, de tilforne allernaad. hafver verit privilegeret med, maa (af) nogle visse Vare, som der til Staden indføris oc enten sammesteds consumeris eller igien derfra bortsendis oc forhandlis, aldellis toldfri saavel i Ind- som Udførsel passere.

De vare alle udi denne Mening, at denne Post dennem noksom kunde bevilges oc confirmeris.

Vota til dend anden Post, om de maatte fri Markeder her i Riget søge oc nyde deris Gods, som de enten til eller fra saadanne Steder fører, toldfri.

De vare alle udi dend Mening, at de uforment fri Markeder maatte søge, dog hvad de enten til eller fra saadanne Markeder førte, kunde vel vere fri, dog at det i dend forige Specification, hvorom udi dend første Post er meldet, dennem igien blef rabatterede udi dend bevilgede Summa af 6000 Rdr.

Vota til dend tredie Post, at Friedericia Borgere endnu paa 5 Aars Tid maatte nyde Moratoria eller Beskiermelsebræfve for deris Creditorers Gieldfordringers Tiltale.

Hr. Cantzeler oc *Rigs Admiral Bielche* formente, at dem endnu de 5 Aar kunde gifvis.

Hertil sluttede sig *Jørgen Bjelke*, *Chr. Parsberg* og *O. Powisch*.

Graf Alefeld, *Hr. H. Rantzauw* og *Hr. Axel Urup* formente, at de hafde haft Respit nok, oc at dem de 5 Aar icke fremdeles burde at bevilges.

Hertil sluttede sig *Corfitz Trolle*, *P. Bülche* og *C. Bierman*.

¹⁾ P. II Bl. 2.

²⁾ J. R. Nr. 428.

Vota til dend 4de Post, at de maa Skraaer oc Handverkes Laug indrette.

Deris Mening gik derhen, at Fridericiæ Borgere vel kunde vere tillat Lauger at indrette oc derpaa gifve visse Artikler, dog at de vare indrettede efter Kiøbenhafns Laugsartikler, oc at de derefter af H. k. M. allernaadigst blefve confirmerede.

Vota til dend 5te Post, at de maatte it Spinde- eller Børnehus anrette.

De vare alle udi dend Mening, at dette icke var practicabel, førend Byen kom bedre i Floer.

Vota til dend 6te Post, at udi Friedericia maatte vere it fri oc liberum Exerctium Religionis.

De vare ocsaa alle udi dend Mening, at liberum Exerctium Religionis vel kunde til H. k. M. videre allernaad. Ratification til-ladis, dog med visse Conditioner, oc at saadant Frihed icke enhver Sect blef tillat, mens ickun alleniste visse Secter.

160. *Betænkning af S. K. [14.] Sept. 1670.*

Orig. i Indlæg til J. R. Nr. 428.

Allernaadigste Konning och Herre.

Til at efterkomme udi hørsommeligste Underdannighed Eders ko. Mayts. allernaadigste Befaling angaaende, hvis som paa Fridericiæ Stads Vegne giøris hoes Eders ko. Ma. allerunderdannigste Ansøgning om, da hafve vi hoes efterskrefne bem. Ansøgnings Poster til Eders ko. Mayts. allernaadigste videre Resolution føied dette voris allerunderdannigste Betenkende.

Allerunderdannigste Erklæring.

1. oc 2. Punkt. Efterdi Fridericia er en Festning, som med største Bekostning er anlagt oc bygged til Landets Conservation, Indbyggernis Tilflugt oc umistelig Communication imellom Insulerne i Krigstider, oc dend icke uden Privilegier oc Friheder kand opkomme, da synis os allerunder-

Allerunderdannigste Memorial.

1. At ded allernaadigst motte behage Hans ko. Ma. Fridericia Stads naadigste gifne Privilegier at confirmere.

2. Oc om Toldfriheden allernaadigst lade forfatte oc specificere visse Conditioner, at Tolderne ei skulle kunde disputere dennemb, oc Indbyggerne kunde

dannigst gaunfligt oc fornøden at verre, at Fredericia nød efter Eders ko. Mayts. elskelig kiere Her Fader salig oc høilofflig Ihukommelse hans gifne Privilegiens Intention Toldfrihed paa de indgaaende Vare, som der blifver consumerit, oc paa de udgaaende ded Quantum allene, som høiestbemelte Eders ko. Mayts. Her Fader allernaadigst til at forekomme Inconvenientz i sine Intrader hafver determinerit.

3. Dersom Eders ko. Ma. vil allernaadigst forunde Fridericia ded Quantum toldfrit i udgaaende, hvorom nestforegaaende Post melder, da synis os allerunderdanningst, at Steded sig dermed vel kand lade nøie, oc om de til Markeder førte andre Vare end de, som udi bemelte Qvanto ere specificerede, da kunde de (om ded Eders ko. Ma. saaledis allernaadigst behager) kortis dennem i samme specificerte Vare, saa at Toldfriheden inted ofvergik ded visse Quantum.

4. Vi æragter allerunderdanningst best, at ded blifver ved dend allerede bevilgede Tid, indtil Eders ko. May. ser, hvad Fridericia derved enten til- eller aftager.

vide, hvorefter de sig i ald Underdanninghed hafde at rette, hvilket saaledis kand ske, at eftersom ded indgaaende aldrig er blefven disputerit enten af Tolderne eller paa Skatkammerit, ihvor megit mand ville indføre oc der blef consumerit, men aleniste af ded udgaaende begiere-dis Told, kunde ded oc derved forblifve och inted fri passere, uden hvis i hoesfølgende Memorial er specificerit aarligen fri at udføre.

3. Endocsaa, at Borgerskabet i Fridericia umolesterit oc uden nogen Tolds Ærleggelse med deris Kramvare fri Markeder maa søge efter derom forige naadigste udstæde obne Bref, dat. Hafniæ d. 22. April 1664.

4. At di femb Aar, hvormed Borgerne i Fridericia ere privilegerit at vere fri for deris Creditorers Søgning, fra dend Dato at reigne, di tager Borgerskab, motte settis paa ti Aar, som Landskrone iligemaade er privilegerit paa. Skulle Staden derved fra udenlands nogit tiltage formedelst

5. Os synis allerunderdännigst, at Handværker efter ded, som Recessen paabyder, i Fridericia vel kunde stiftis, naar ald Misbrug med slutted Laug oc andit i dets Artikler blef præcaverit, dog at alting deri skede paa Eders ko. Mayts. egen allernaadigste videre Ratification.

6. Vi æragte dette icke vel practicabel at verre, førend Fridericia kommer i større Flor.

7. Vi holde allerunderdännigst for ufeilbar, at ded kraftigste Middel, hvorved Fridericiæ Op-

di store Bancorotter, der daglig sker, efterdi di femb Aar ere altfor ringe.

5. At Magistraten maa verre tillat Handverker eller andre der i Byen, som Skraaer eller Laug begierer, dennemb meddele, som i andre Kiøbstæder brugeligt er, i Synderlighed her i Kiøbenhavn.

6. Ville Hans ko. May. allernaadigst tillade, at i Fridericia motte oprettis et Børnehus eller Spindehus, hvor endocsa Løsgengere eller andre, som fører uskikkeligt Lefnit (hvoraf disvere Landed er opfyldt) kunde indføris der at arbeide lige paa dend Maade, her i Staden brugeligt er, da skulle der vel findis dennem, som Handverker oc anden Fornødenhed, som dertil behøfvig, vil forskaffe oc saaledis Manufacturer indrette, som icke skulle vere en ringe Beneficium for Byen, i Synderlighed, om Landmilitien i Jylland oc Holsten motte tilholdis sammesteds deris Klæde oc anden Fornødenhed at kiøbe, naar ded for lige Pris oc Godhed kunde hafvis som paa andre Stæder.

7. Jeg ved icke, om jeg tør understaa mig at ærindre om fri Religion, som er en af de fornembste

kombst oc Flor kand fordris oc fremmis, er andre Religioners Til- ladelse ligesom i Glyckstad, der- som Eders ko. Ma. ded ellers sielfver raadeligt befinder¹⁾.
 Middeler, hvorved Staden kand op- komme. Hafniæ d. 12. Sept. 1670.
 Eders kongl. Mayts. aller- underdannigste Tienner
 Chr. Niellszen.

Raadstuen for Kiøbenhafns Slot d. [14.] Sept. 1670.

Eders kongl. Mayts. allerunderdannigste oc troeplichtigste Tienner.

Hansz Schack. P. Retz. H. Bielcke. V. F. Guldenlew.

F. G. v. Alfelt v. Rixing. Henrich Rantzow mp. Axel Vrop mp.

Jørgen Bielche mp. Chr. Parsberg mp. Otto Powisch mp.

H. Wind mp. E. Kragh mp. Corfitz Trolle mp.

Envold Parzberg mp. M. Schinkel. P. Schumacher. C. Biermann.

13.—25. Sept. — 16. April var der udgaaet Kongebrev²⁾, stilet til samtlige Gehejmraader, hvorved Kongen havde tilsendt disse en Memorial (Nr. 161) af 29. Marts fra Direktøerne i Saltkompagniet, som søgte at forsvare sig overfor Beskyldninger fra en Del københavnske Borgere, der i Marts havde ansøgt bl. a. om Ophævelse af Saltkompagniet³⁾. Tillige skulde Gehejmraaderne overveje en ny Supplik (Nr. 162) af 13. April fra de samme Borgere, handlende bl. a. om Oprettelse af et Kommercekollegium, og efter grundig Information og nøjagtig Erforskning med al mulig Flid overveje og tilsende Kongen Betænkning om, hvorvidt man mente, at Saltkammeret var til Nytte for Kongen og det »gemene Bedste« eller ikke.

S. K. drøftede Sagen paa et eller flere ukendte Møder, og dets Hovedbetænkning kendes ikke. — 13. Sept. om Eftermid- dagen blev der forhandlet om Saltkompagniet i København og om, hvor meget Participanterne skulde give i Told for hver Tønde lüneburgsk Salt. Participanterne tilbød 1 Sletdaler af hver Tønde, Admiralitetsraad Poul Klingenberg 12000 Rdr. aar- lig. Endelig blev man enig om, at Participanterne for hver Tønde lüneburgsk Salt skulde give i Told 1 Rdr. og de frem- mede 10 Mark dansk⁴⁾. — Dagen efter er undertegnet en Be-

¹⁾ Herover har Kongen egenhændig skrevet: Denne Post kan bero intil videre. ²⁾ S. T. Nr. 233. ³⁾ Jvfr. Danske Saml. 2. R. III, 35.

⁴⁾ P. II Bl. 2.

tænkning (Nr. 163) om enkelte Punkter i den paatænkte Forordning om Defensionsskibe for Norge. Derom udgik Forordning 15. Sept.¹⁾ — 25. Sept. forhandlede S. K. atter om nogle endelige Poster vedrørende Salthandelen, saa vidt den angik København. Man vedtog 1) at Revers skulde underskrives og tages af Vedkommende; 2) at af en Tønde lüneburgsk Salt skulde Participanterne i Told give 1 Rdr., de fremmede 10 Mark danske; 3) at lüneburgsk Salt maatte indføres i smaa Skibe, hvis Participanterne ikke vilde bruge Defensionsskibene dertil; 4) at de, som brugtes i virkelig Tjeneste om Bord paa samme Skibe, skulde være fri for Indkvartering og borgerlig Bestilling; 5) at alle de andre Betingelser eller Privilegier for disse Skibe skulde være, som man allerede havde aftalt med Borgerne i Bergen og Trondhjem²⁾. Betænkning (Nr. 164). — Vistnok i Henhold til S. K.'s Betænkning udstedtes 5. Okt. Forordning³⁾ om Defensions- og Saltskibe i København.

161. Memorial fra Saltkompagniet 29. Marts 1670.

Orig. og Kopi i Indlæg til S. T. Nr. 233.

Allernädigster König und Herr.

Euere königl. Mayt. ist unverhalten, dasz Ihr Herr Vatter gloriwürdigster Gedächtnusz die Consumption des Saltzes in bede Euer königl. Ma. Erbkönigreiche an seine eigene Cammer gezoegen und zwar dieses ausz folgenden Uhrsachen:

Erstlich, ümb dasz die Unterthannen die weithe oder grosze Schiffarth auf Spannien und Portugal gar abandonirt und verlaszen haben, also dasz in langen Jahren keine oder ja wenig dennische Schiffe von hir auf Spannien, Portugal und Franckreich gefahren, wodurch die Navigation dergestalt in Abnehmen gerahten, dasz wenig erfahrne Matrosen oder Bodtsleute in diesen Reichen mehr zu finden sein.

Zum andern, umb dasz solche Navigation, die wohl von hir getriben werden kondte, gantz und gar in frembder Nationen Hande gefallen, welche dadurch an seefahrende Leudte so viel zuwachsen, als diesen Reichen abgangen und noch täglich abgeheth.

¹⁾ N. R. Nr. 319.

²⁾ P. II Bl. 7.

³⁾ Kbhs. Dipl. VI, 549 ff.

Zum dritten, dasz Ihre königl. Mayt. eigene mittelmessige und geringe Schiffe zu Einführung desz Saltzes kondten gebraucht und dero Seeleute hirinne employert werden, auf dasz solche nicht allein die Schiffsfracht, so man an andere frembde Nationes bezahlen musz, könnten verdienen, sondern absonderlich, dasz Ihre königl. Mayt. Matrosen auf den langen Reizen möchten geübet und dadurch in einem Jahre mehr erfahren und capabel gemacht werden, als sonsten in viel Jahr alhir nicht geschehn kan.

Zum vierten, dasz Ihre königl. Mayt. Intraden, so Sie von den Saltz Zoll gehabt, möchten sicherer und gewiszer gemacht und auch vermehret werden.

Diese, allergnädigster König und Herr, sein die wahre Ursachen, so Ihre königl. Mayt. hochsäliger Gedächtnusz haben bewogen die Saltz Consumption an Ihre eigene Cammer zu ziehen. Und haben Ihre königl. May. allergnädigst gewolt, dasz die Direction darüber von uns unterschriebenen als Glieder dero Admiralitet solte geführt werden.

Ob nun wohl deszwegen gar keine Gagie, Salarium, Provision oder sonsten der allergeringste Vortheil, Nutzen oder Einkommen uns zugeleget worden, so haben wir jedoch auf vertrustete Hoffnung künftiger königlichen Gnade dieses Werck angenommen und ohne einiges Thalers Capital, damit dasz Werck solte getriben werden, angefangen, also dasz wir auf unszer eigen Credit auch auf unszer Handt und Siegel und auf Verpfändung unszer Güeter so viel aufgenommen und zuwege gebracht haben, dasz disz Werck vorthgesetzt und bisz hiezu getriben worden.

Weiln nun dieser Gestaldt ausz einem einigen Sahn Körnlein oder ausz nichtes ein Baum gepflantzet, welcher anitzo bereits so weith in Wachsthumb kommen, das derselbe hinführo jährlich achtzigk bis zu hundert tausent Reichsthaller Früchte an Euer königl. Ma. solte tragen können und über dasz solche erfahrene Matrosen machen, so müszen wir jedoch vernehmen, dasz solcher Baum von vielen Winden angeblaszen wird, die dasz gudte Werck gerne zerichten und niederwerffen solten.

Nun stehet allein an Euer königl. Ma., ob Sie solches wollen continuiren laszen oder aufheben, welches Dero königlichen hochvernufftigen Nachsinnen allerunterthänigst anheimb gestellet wirt.

Alle Weldt wird sagen, welches wir auch gerne gestehen, dasz es für Euer königl. Ma. Unterthannen best sein solte, dasz der Saltz

Zohl gar möchte abgeschaffet werden; ob aber Euer königl. Ma. Intradan solches leiden können, und ob die Revenuen können entrahten werden, solches wirt man auf die Schatzcammer am besten zu calculiren wissen.

Solten dan Euer königl. Ma. Einkommen leiden können, dasz die Intradan möchten zu miszen sein, so kommen ferner in Consideration die obgelmelte drei erste Ursachen, aus welchem Fundament dieses Werck angefangen worden; müegen dieselbe nicht gelten oder in Consideration gezogen werden, so kan es uns nicht nachtheilig sein, dasz es auffgehoben werde, zumahlen wir so gar keinen Nutzen davon haben, sondern einig und allein Euer königl. Ma. wahres Interesse und dero Flotte Aufnehmen beaugen.

Dieses aber müszen annoch allerunterthännigst erinnern, wofern Euer königl. Ma. vorgebracht wirt, dasz Sie durch den Saltz Zohl zu einen Reichsthaller von die Tonne eben so viel Intradan genieszen würden, als Sie von der Saltzcammer können haben, so sagen wir mit Bestande, dasz Euer königl. Ma. hernach erfahrrn werden, dasz solches ohn Fundament sey, und halten wir dafür, dasz Euer königl. Ma. kaum den dritten Theill Intradan darvon behalten werden, also dasz zwo Drittetheil von den Intradan Euer königl. Ma. werden abgehn ohne den Verlust der erfahrenen Matrosen und den Nachtheil, so Euer königl. Ma. See-Estat daraus zuwachsen wird, und werden dennoch Euer königl. Ma. Unterthannen kein Soulagement oder Nutzen davon haben, zumahlen alsdan dasz Saltz in nicht geringeren, sondern zuweiln aus Mangel wol in höhern Preis kommen wirt, als es anitzo ausz Euer königl. Ma. Saltzcammer verkaufft wirt.

Und würde dan solcher Gestalt anders nicht ausgerichtet als Euer königl. Ma. Revenuen zerreißen und die Navigation sambt den davon entsprizenden Nutzen in frembder Nationen Hände gespielet; dan dasz vorgegeben wirt, die Unterthannen wollen so viel Schiffe bauen laszen und zulegen, können wir schwerlich glauben, zumahlen, wie vorgemeldet, dieselbe gar aus dem Excercitio der groszen Schiffarth gekommen sein, und dafern die Bürger alhir in Copenhagen Lust haben dieselbe Schiffarth vorthzusetzen, wie wol von Herten zu wünschen were, so können sie doch in ihren Vornehmen geholffen werden, dan wir haben wegen Euer königl. Ma. presentirt und angeboten, wer alhir oder in Norwegen Schiffe will bauen und equipiren laszen, dasz denselben einheimbschen Schiffen zehn Gulden auf jede Last mehr zu Fracht solte gegeben werden als an andre, welches

eine grosze Avantage were, dazu sie auch noch den Vortheil hetten, dasz sie für ihre Schiffe allemahl sichere Fracht wusten, welche sonsten von andere erst musz gesucht werden.

Und wan erstlich dieszer Gestalt die Burgere in die Navigation solten einkommen, und dasz sie wurcklich die Schiffe hetten, alsdan wurde beszer a propos sein Euer königl. Ma. allerunterthännigst vorzutragen, Ihnen die gantze Negotie desz Saltzes alleine zu laszen, welches dennoch mit besondere Circumspection geschehen müste in Betrachtung der Tractaten, darin Euer königl. Ma. mit Franckreich, England und Holland stehen.

Zum Beschlusz müszen wir noch sagen, das uns zu Ohren kommen, ob solten etzliche sich haben verlauten laszen, dasz in unszer letzten den 31. Januari dieses Jahr auszugebene Balance etzliche Posten begriffen, so unrichtig weren, also thun wir allerunterthännigst Euer königl. Ma. bitten, dasz eroffnet werden müge, was solche für Leute sein, und was es für Posten sein, damit wir uns, als ehrliche Leute gebühret, daraus verantwortden können, und Euer königl. Ma. die Wahrheit mögen erfahren.

Und als auch viele dafür halten, dasz wir die Bedienung dieszer Direction nicht ohne Nutzen thun, so wurden Euere königl. Ma. uns eine besondere hohe Gnade erweisen, dafern die Saltzcammer continuiren soll, dasz solchen Persohnen, die uns einen Gewin oder Nutzen zuschreiben, die Direction auf etzliche Jahre möchte aufgetragen werden auf gleiche Condition, als wir es haben bedienet; wir sein bereith dasz gantze Cantor, Bücher, Rechnung, Brieffe und alle Papiren, so für aller Welt Augen offen liegen, ihnen überzutragen, so werden dieselbe erfahren, was wir für Nutzen und Vortheil davon genoszen, und Euer königl. Ma. ferner allerunterthännigst referiren können, dasz wir Gott lob reine und nicht besudelte Hände haben, wobei wir uns anbietien, dasz auch solchen neuen Directeurs in dieser als Euer königl. Ma. eigenen Sache wir mit Rath und Thatt auffrichtig und getreulich helfen wollen. Es wird auch solchen Persohnen nicht schwer fallen die Direction zu führen, zumahlen die groszeste Difficultet beim Anfange dieses Werckes gewesen, welches nun vorbei und bereits der Baum so weit zum Wachstumb gebracht, dasz er jährliche seine Früchte tragen kan und anitzo, von welchem Euer königl. Ma. es allergnedigst anvertrauen wollen, mit ein Rath dero Admiralitet kan gecultivirt und gehandthabet werden. — Wir leben der allerunterthänigsten Hoffnung, weiln wir dieses Werck alleine

zu Euer königl. Ma. Dienste numehr so weith gebracht, Euer königl. Ma. werden uns ausz solchen Verdacht und übele Nachrehde setzen und uns allergnädigst davon entheben, doch nicht unszer, sondern Euer königl. Ma. Wille musz geschehen, und wir verbleiben, so lange wir leben, Euere königl. Mayt. allerunterthanigste, verpfligteste und gehorsambste Dienere.

H. Bielcke. Am. Caua. Curt Adeler. Paul von Klingenberg.
Copenhagen 29. Martii anno 1670.

162. Ansøgning fra københavnske Borgere 13. April 1670.

Orig. og Kopi i Indlæg til S. T. Nr. 233.

Høibaarne, stormechtigste Konning, allernaadigste Herre.

Saasom vi lefve udi dend allerunderdanigste Forhaabning, at Eders kongl. May. udi kongelig Naade sine fattige Underdanis Velstand sig naadigst lader være recommenderet, saa understaa vi os med des større Tilforladdenhed at gjøre allerunderdanigst Ansøgning och Erindring om et Commercii Collegii Indrettelse til Ed. kongl. Mayts. egen høi Interesse och Trafiquens Flor och Velstand, hvorved andre Lande och Kongeriger, baade langtfraa liggende och nerværende, ere kommen til stoer Middel och høi Velstand, hvilket langt bedre her kunde practiseris i dette Kongerige, som til Trafiquen och Negotien har saa mange Naturens Commoditeter, at Ed. kongl. May. derfor ville værdiges samme Collegium naadigst at bevilge med allerførste formedelst Aarsens Tid och Leilighed, som er forhaanden, och derudi sielf naadigst forordne Præsident och Vicepræsident, hvilke Chargier i andere Kongeriger udaf de høieste Ministris betrædis, och os naadigst maatte bevilges underdanigst Forslag at gjøre paa Assessores och andre Betienter i samme Collegio til Ed. kongl. Mayt. egen naadigste Ratification, som af Ed. kongl. May. ingen Gagie derfor præterendere skulle videre end, hvis af Trafiquen dennem tilleggis. Særdelis efterdi Salthandelen er Basis och Fundament til Commerciem i disse nordiske Lande och Riger, och Saltcompagniet merkeligen incommoderer icke alleniste os, mend begge Kongerigers Indvaanere, som sig jammerligen beklage och ere her tilstede deris Gravamina at andrage, och vi forneme, at Saltcompagniet foregifver, Ed. kongl. Mayt. Interesse paa det høieste af dennem at søgis, de och for faa Dage siden skal hafve ofverlefveret en skriftlig Concept derom, at os da deraf maatte naadigst bevilges Copia, at vi derpaa

voris underdanigste Replicam kunde indlegge, och derhos tillige med voris udi nest forleden Martio ofverlefverede och af ni Poster bestaaende Supplication maatte foretagis enten i Collegio Status eller och for upartiske af Ed. kongl. May. dertil deputerede Commissarier; forventendis Ed. kongl. Mayts. allernaadigste Resolution. Kiøbenhafn d. 13. April 1670.

Som høistskyldigste och troltydigste Underdane, Borgere och Kiøbmend i Kiøbenhafn.

Jens Nielsen mp. Gierdt Meyer mp. Friedrich Pøpping mp.
Bartholomeusz Jenssen. Clausz Reymers. Peder Hanszen Aalborg.

163. Betænkning af S. K. 14. Sept. 1670.

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Konning och Herre.

Eftersom ded er Eders ko. Mayts. allernaadigste Befalling, at vi Eders ko. Ma. voris allerunderdannigste Mening tilstille skulle om efterskrefne Dubiis, som Eders Ma. finder i, hvis vi allerede efter Befalling hafver allerunderdannigst skriftligen forfatted oc til Eders ko. Ma. ofverlefverit, angaaende Maaden, paa hvilken Defensionsskibe imod visse Friheder kunde til Eders ko. Mayts. Tienniste bringis tilveie, nemblig: 1) om ded icke var gaufnligst, at Eders ko. Mayts. Admiralitet ærlagde til de Vedkommende i Steden for dend Frihed paa Tiære oc Tiendelasten, som vi allerunderdannigst hafver forment Defensionsskibene at kunde forundis, saa meged, som samme Frihed sig kunde bedrage, til at forekomme ald Underslef oc Urigtighed, efterdi Tiære oc Trælastttienden er af Eders ko. May. lagt til Admiralitetet oc af dennem alt bortforpagtet; 2) at dend Toldfrihed paa Ammunition oc Redskab, som Defensionsskibene gifvis skulle, blef restringerit til dend Ammunition oc ded Redskab, som her i Eders Mayts. Lande falder eller der sammesteds blifver giort oc forarbeided, eftersom ellers derved skulle ske Underslef i Toldene; 3) om ded Beneficium, som Defensionsskibene begiere at nyde derudi, at alle andre Skibe skulle af Brendevin, Vinedike, Vin oc Tobak gifve $\frac{1}{3}$ Del høiere Told end de, kunde dennem forundis foruden Uleilighed med Eders ko. Mayts. Naboer, da er til samme Eders ko. Mayts. allernaadigste Befalling i dybeste oc hørsommeligste Underdannighed at efterkomme dette voris allerunderdannigste Betenkende.

Hvad sig dend første oc anden Pungt belanger, da hafve vi paa

Eders ko. Mayts. allernaadigste Behag, oc som vi allerbest hafver kunded besinde, sig til Eders ko. Mayts. Gafn oc Tienniste at strecke, saaledis med de Vedkommende handlit, nemblig at de afstaar deris allerunderdannigste Ansøgning om Toldfrihed paa Tiære oc Trælast-tiende saavel som oc paa Skibsredskab, dersom Eders ko. Ma. vil allernaadigst bevilge dennem hver Læst Salt, som de med de største Skibe føre, for fem Rdlrs. Told, oc hver Læst af ded, som de med de mindre Skibe føre, for halvniende Rixdaller, saa oc, at de maa nyde saa megid Krigsammunition frit for Told, som til Defensions-skibene nødtørfteligen behøve[s]. Hvad angaar dend tredie Post, da saasom Tractaterne saavel med Engeland som Holland oprettede med-fører, at dets Undersaatter, som i Eders ko. Mayts. Riger oc Lande trafiquerer, icke skulle gifve høiere Told end Eders ko. Mayts. egen Undersaatter, oc ded dennem saavel som alle Fremmede tilladis at rede i Defensionsskibene med lige dend samme Frihed som bemelte Eders ko. Mayts. egen Undersaatter, kunde vi allerunderdannigst icke anded æragte, end at baade Engelder oc Hollender er i alle Maader ald billig Aarsag afskaaren sig ofver Tractaternis Ofvertrædelse i dend Post at besværges, Forhøielsen i Tolden dertilmed lige saa vel træffer Eders ko. Mayts. egen Undersaatter som dennem. Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 14. Sept. 1670.

Eders kongl. Mayts. allerunderdannigste och tropligtigste Tiennore.

Hansz Schack. P. Retz. V. F. Guldenlew. F. G. v. Allfelt.

Henrich Rantzow. Axel Vrop. Jørgen Bielcke mp.

Ch. Parsberg mp. Otto Powisch mp. H. Wind mp.

Corfitz Trolle mp. Envold Parszberg mp. M. Schinkel.

164. Betænkning af S. K. 25. (27.)¹⁾ Sept. 1670.

Konc. med Peter Reetz' Haand i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Konge oc Herre.

Efter E. k. Mts. allernaadigste Befaling hafve vi allerunderdanigst forestillet en Del Borgere her i E. k. Mts. Residentzstad Kiøbenhavn at her af Staden forskaffe fire Defensionsskibe til E. k. Mts. Tieniste med lige Vilkor mutatis mutandis, som det allernaadigst hafver behagit E. k. M. sligt med Byerne Bergen oc Trundhiemb at forordne. Mens saasom de høit protesterer det ei at kunde præ-

¹⁾ Udat. Paa Konc. er Datoen senere betegnet som 27. Sept.; sand-synligere er det dog, at Datoen falder sammen med Forhandlingsdagens.

stere, med mindre at det Lyneborgske Salt, som Byerne Bergen og Trundhiemb formedelst dets ringe Brug i Norge ei hafve begærit, dennem derforuden tillige med de andre Slags Salt maatte forundis at indføre udi dertil bekvemme Fartøig, eftersom Defensionsskibe ei dertil ere skickede, da hafve vi for at intet begaa i dette Værk, som kunde stride imod E. k. Mts. Gavn oc Beste, talt med Povl Klingenbergk oc hoes hannem, som en af Directeurerne ofver E. k. Mts. Saltkammer, os informerit, hvad samme Lyneborg Salt kunde aarligen udi E. k. Mts. Indkomster importere, hvorpåa hand os til Svar hafver gifvit, at hand det aarligen for ti tusinde Rixdaler paa E. k. Mts. Admiralitets Vegne vilde antage. Dette hafve vi forbenæfnte denne Stads Borgere foreholdet oc endeligen til videre E. k. Mts. allernaadigste Resolution derom denne Afsked med dennem tagit at dersom det allernaadigst maatte behage E. k. Mt. at forunde dennem det Lyneborg Saltis Indførsel, da, som nu af hver Tønde gifvis en Sletdaler til Told, saa skulde de gifve en Rixdaler, oc alle andre, som ei underholt Defensionsskibe, af hver Tønde ti Mark danske. Det er ustridigt, at E. k. Mts. Told blifver derved en tredie Del høiere end tilforn, oc at dend Nytte, som E. k. Mt. af Defensionsskibene i fornøden Tilfelde kand hafve, er ulige større, end dend Frihed, de derimod nyder, kand i E. k. Mts. Toldintrader importere, hvorføre det i allerstørste Underdanighed til E. k. Mts. allernaadigste Behag henstillis, om med de, som her i Staden eller andensteds i E. k. Mts. Rige Danmark ville forskaffe Defensionsskibe, skal paa sliq Vilkor sluttis.

E. kongl. Mts. allerunderdanigste oc tropligtigste Tienere.

22. Sept. Møde, hvor man atter forhandlede om Lübecker-nes Memorial angaaende deres Privilegier (jvfr. 12.—14. Sept.). Man læste Kongens Resolution paa S. K.'s Betænkning af 14. Sept. (Nr. 158), at han gærne vilde høre samtlige Assessorers Mening om, hvorledes Possession af det, der tvistedes om, bedst skulde tages, og at man skulde give Lübeckerne et høfligt afvisende Svar mundlig, ikke skriftlig; dette Svar skulde lyde paa, at Kongen var meget tilbøjelig til at bekræfte deres Privilegier, dersom Stridspunkterne mellem ham og dem blev afgjorte til hans Tilfredshed¹⁾. — Votering (Nr. 165). — Denne skulde fore-

¹⁾ P. II Bl. 6—7.

drages for Kongen, for at man kunde erfare hans Resolution i Sagen. Jvfr. 1. Okt.

165. *Votering i S. K. 22. Sept. 1670.*

P. II Bl. 6.

Hr. Cantzeler: 1) Travens Fart oc de stridige Byer angaaende burde der at ske Inhibition oc Forbud, oc dersom fornøden giordis, armata manu. 2) Hvad Svaret angik, dependedere det af H. k. M. allernaad. Villie, hvad Svar dem skulde gifvis, dog tyktis han, at de vel burde at hafve skriftlig Svar.

Rigens Admiral Bielcke: At det var vel at ynske, at de Lybske kunde bekomme saadan Fornøielse, at de kunde vere tilfreds dermed, dog dependedere det af H. k. M. allernaad. Villie.

St. Guldenleuw: At det var best, at mand blef ved denne Resolution, H. k. M. hafde gifven, dog kunde de Cantoriske udi Bergen deris Privilegier vel a parte confirmeris.

Statholder Gref Alefeld: 1) ¹⁾ Possessionen udi Travestrømmen oc Farten angaaende skulde det til Oldeschloe af Predikestolen forbiudis, at ingen udi forte Bye eller ocsaa de, som boede ved Traven, skulde søge nogen Permission eller Bevilling udi Lybeck at fiske eller skibe paa Travens Strømme ved deris Privilegiers Fortabelse oc Lifsstraf, oc at de skulde strax tilkiendegifve, dersom de Lybske paa Traven exercerede eller brugede ved Travens Fart, som tilforne er sket, nogen Actum Jurisdictionis, paa det Officererne eller de Beampte saadant ved Arrest eller armata manu dem kunde det forhindre oc afverge. ²⁾ Hvad Possessionen anl. de stridige Landsbyer oc de andre der paa Grentzen udi Holsten liggende Byer angik, skulde alle oc enhver, som udi de Byer boede, af H. k. M. hid ceteris, paa det de her kunde søge Confirmation paa deris Privilegier, oc at derfor paa alle Steder Patenter skulde anslaaes, at de udi forte Byer skulde erkiende H. k. M. for deris rette landsfürstlige Øfrighed allene, oc dersom de Lybecker begik eller brugede nogen Actum Jurisdictionis och dem det vilde forbyde, skulde de saadant af yderste Magt hindre oc afverge oc paa tilbørlige Steder tilkiendegifve, ved alle deris Privilegiers Fortabelse oc anden vilkørlig Straf.

2) Hvad dend anden Post angaar, nemblig, hvad Svar mand de Lybske skulde gifve, formener hand, at det var vel got, at det blef ved H. k. M. en Gang gifne Resolution, oc at de Lybske udi Cantzeliet gafvis saadan en skriftlig Resolution, at dersom de udi forte

H. k. M. Gravaminibus sig, som det burde, comportedere, oc at samme paa beste Maade kunde afhandlis, at da H. k. M. vel skulde findis genegen til deris Privilegier efter deris indgifne Memorial at confirmere.

Dette tiltrædes af *H. Rantzau, A. Urup, Chr. Parsberg, H. Vind, E. Krag, C. Trolle, Schumacher og Bierman.*

25. Sept.—18. Okt. 25. Sept. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 20. Sept., stilet til S. K., hvorved der tilstilles dette to Memorialer²⁾ (af 12. og 16. Sept.) fra Christoffer Gensch, Fuldmægtig for Hertugerne af de sønderborgske Linjer. I Kongebrevet var desuden indlagt sex Skrivelser fra Hertugerne Joachim Ernst af Pløen, Christian af Glücksburg, Hans Bugislav (paa egne og Brødres Vegne) af Nordborg, Christian Adolf (paa egne og Slægts Vegne) af Sønderborg, Filip Ludvig og Ernst Günther, alle vedrørende deres Ønske om at forlenes med Sønderjylland og Femern³⁾. — S. K. fik Ordre til at afgive skriftlig Betænkning om, hvad det ansaa for tjenligt eller føjeligt i denne Sag. — Flertallet i Kollegiet stillede sig, som Voteringen (Nr. 166) viser, meget afvisende overfor Hertugerne.

18. Okt. nyt Møde, hvor kun Peter Reetz, Ulrik Frederik Gyldenløve, Frederik Ahlefeld og Conrad Bierman var tilstede. Her forhandlede kun om, hvilken Form man skulde give Svaret til Hertugerne⁴⁾. — 25. Okt. afgaves dette Svar⁵⁾ i Overensstemmelse med Voteringen og som aabent Brev.

166. Votering i S. K. 25. Sept. 1670.

P. II Bl. 7.

Feltherren Schack: At Fursterne ingen Forlening burde gifves, førend alle Gravamina blef sletted, saa och at de lofver at comportere sig bedre herefter, end hidindtil er sket, och med Condition, at de præsterer alt, hvis deris Forfedre hafver forpligted sig, saa och ei at tileigne sig støre Høihed eller Frihed, end dem tilkom med Rette.

¹⁾ S. T. Nr. 738. ²⁾ Tr.: Dirckink-Holmfeld, *Der dänische Staat und die Separatisten I*, Bilag 47 f. ³⁾ Om disse Forhandlinger jvfr. A. D. Jørgensen, *Griffenfeld I*, 369 ff.; Lauridsen, *Slesvig og Kronen 1660—71*, 124 ff. ⁴⁾ P. II Bl. 11. ⁵⁾ Tr.: Dirckinck-Holmfeld a. St. 52 f.

Canceller P. Reetz: Er der nogen, som iblant dennem med nogen Mishandling kand hafve forbrut sin Forlening, da burde de samme ingen Forlening niude, men de andre, som inted vides at hafve forset sig imod H. k. M., siunes icke at kunde vegris deris Begiering; var derfor got, at H. k. M. determineret dennem en Dag til samme Forlening at antage.

Dette tiltrædes af *Gyldenløve* og *C. Trolle*.

Statholder G. von Ahlefeld: Førsterne af Pløen och Synderborg hafver i mange Maade grofligen sig forset imod Hans kongl. Majts. Respect och deris Ed och Pligt, hvorfor dennem a parte skulle tilskrifves och sligt demonstreris med Advarsel, at de sig med bedre Conduite imod deris rette Lensherre skulle forholde. De andre iligemaade at tilskrifves, deris Begiering at kunde efterkommes, dog at de derhos blef erindret icke at paalegge H. k. M. Undersaater nogle nye Onera enten med Princessinsteuer eller i andre Maader, hvortil de ingen Myndighed hafde, ei heller tiltog sig nogen større Frihed och Møndighed end deris Forfedre, førend sligt var af H. k. M. consentarit.

Dette tiltrædes af *A. Urup*, *Chr. Parsberg*, *O. Powisch*, *H. Vind*, *E. Krag*, *M. Skinkel* og *P. Schumacher*.

Hr. Henrich Rantzo: Saalenge Førsterne icke forholder sig som deris Forfedre, bør dem ingen Forlening gives, men naar de lofver sligt at præstere, bør dem Forlening bevilges.

1. Okt. Møde, hvor der forhandlede om det Svar, der skulde gives Lübeckerne. Der blev oplæst et skriftligt Svar, der skulde gives dem under Kancelliets Segl; herom blev der nogen Disput, hvorfor der blev voteret. Votering (Nr. 167). — 15. Okt. udgik der Kongebrev¹⁾ til Kammerkollegiet, hvorved Kongen tilsendte dette de lybske Gesandters Memorial og udtalte, at Lübeckerne ikke maatte besværes med mere Told end andre, men altid skulde mødes med Høflighed.

167. Votering i S. K. 1. Okt. 1670.

P. II Bl. 8.

Feltherren Schack: At de Gravamina kom først til Endskab, som H. k. M. har imod de Lybske, førend de fik nogen Privilegier.

¹⁾ S. T. Nr. 877.

Canceller Retz: At i det Svar, som dem skulde gifvis, blef meldet nogle visse Poster, nemlig om Strømtolden och Cantoret i Bergen, och at det vel kunde gaas forbi at indføre i Svaret »saa vit H. k. M. Interesse kunde taale«, eftersom de ved den Clausula inted fik.

Hertil sluttede sig *H. Bjelke*.

Gr. v. Ahlefeld: At det var best, det forblef ved H. k. M. Resolution, och at det Svar, som var opsat, var meget got, naar det blef med den Clausula »saa vit H. k. M. Estats Interesse kunde tilstede«.

Hertil sluttede sig *H. Rantzau, Axel Urup, Powisch, H. Vind, C. Trolle, M. Skinkel, Schumacher* og *Bierman*.

Samme Dag blev der forelæst en Supplik fra Norge, der gik ud paa, at eftersom Fiskeriet gik hyppigt paa i Norge, og man ikke i en Hast kunde faa et ærligt Skib, at man da fra Holland maatte forskrive en Skibsladning Salt for den Told, som var bevilget. — Denne Begæring fandt S. K. billig og gavnlig baade for Kongen og Landet¹⁾.

11. Okt. Møde i Raadstuen af en Del af S. K., nemlig Peter Reetz, Ulrik Frederik Gyldenløve, Frederik Ahlefeld, Chr. Parsberg og Peter Schumacher, ifølge et Kongebrev²⁾ af 14. Sept., hvorved Kongen havde tilsendt de ovennævnte en Betænkning af 24. Aug. 1670 fra Kammerkollegiet om de Fordringer, som Sir William Davidson i et Brev af 26. Maj havde stillet overfor Kongen, men som tilligemed alle andre Engländeres Fordringer var bleven konfiskerede under Krigen med England. Da nu Sir William desuden fordrede at faa Mostadmarkens Jernværk tilbage, befalede Kongen S. K. at undersøge, paa hvad Maade man bedst kunde stille ham tilfreds. Betænkning (Nr. 168). — I Overensstemmelse hermed udstedtes der forskellige Kongebreve³⁾ til Fordel for William Davidson 12. og 14. Okt.

168. *Betænkning af S. K. 11. Okt. 1670.*

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Koning oc Herre.

Eftersom Eders kongl. May. allernaadigste Befalning, daterit Hafn. den 14. Septembr. sidstforleden, er os allerunderdanigst til

¹⁾ P. II Bl. 9. ²⁾ S. T. Nr. 720, jvfr. Nr. 571, begge med Indlæg.

³⁾ S. R. Nr. 638; N. R. Nr. 434, jvfr. Nr. 456 f.

Hænde kommen, derudi fornemmeligen bestaaende, at vi skulle for os tage Willom Davidsens Prætentioner oc til Eders kongl. Mayts. allernaadigste videre Resolution indstille voris allerunderdanigste Betenkende: 1) hvad oc hvor meget vi eracte, hannem med Billighed af bemelte Prætentioner at kunde tilkomme; 2) paa hvad Maade hans Betalning føieligst ske kunde, om saa vaar, Eders kongl. May. mueligt kunde blifve til Sinds, hannem sær kongelig Naade fremtfor andre Engelske, hvis Gods i forleden Krigstider er blefven confisquerit, at bevise; 3) om oc hvorledis Mostemarks Jernværk i Norge hannem igien kunde forundis, oc med hvad Conditioner oc Vilkor Privilegierne da indrettis kunde, da til sligt i hørsommeligst Underdanighed at efterkomme fremstillis til videre Eders kongl. Mayts. egen allernaadigste Tycke denne voris allerunderdanigste Mening om forskrefne Poster. — Angaaende den første, da dersom Eders kongl. May. vil bevise Willom Davidsen den Naade at forunde hannem den Fordring igien, som hand hos Eders kongl. Mayts. Her Fader salig oc høiloffig Ihukommelse hafde, førend den confisquerit blef, beløber den efter Skatkammerits os af Eders kongl. May. til Efterretning skickede Beregning (hvilken vi rictig befinde) 37,541 Rdr. 15 Sk. . . — Den anden Post angaaende, da siønis os, at dersom Eders kongl. May. vil eximere Willom Davidsøn fra de Engelskis Tal, hvis Gods i Krigstiden er blefven confisquerit, da kunde hand med mindst Incomoditet i Eders kongl. May. Intrader for de 21,541 Rdr. 15 Sk., som i førømrørte Skatkammerits Beregning a part specificerit findis, nyde sin Betalning af det uvisse i Norge, saa vit det icke til anden sær Brug er assignerit oc lagt, oc for de øfrige 16,000 Rixdaler kunde hand efter egen Forslaug oc Begiering contenteris, dersom det Eders kongl. May. motte behage ved sin kongl. Missive til Gabriel Marselius at løsgifve det Forbud, som Eders kongl. Her. Fader salig oc høiloffig Ihukommelse paa dets Betalning hos hannem hafver giort. — Hvad den tridie Post belanger, saa dependerer dends Bevilling i lige Maade af Eders kongl. May. Naade, oc følger her nest efter paa den ene Side det Moestamark Jernverks Privilegier, saaledis som Willom Davidsøn dennem, førend Værket confisquerit blef, af Eders kongl. May. elselige Herr Fader salig oc høiloffig Ihukommelse erlanget hafde, oc paa den anden Side voris allerunderdanigste Betenkende om den Forandring, vi formene deri sig at bekvemme.

Allerunderdanigste Betenkende.

Moestamarkis Jernværks
den 7. Mai anno 1664 udgifne
Privilegier.

1. Eftersom et nyt Kaaberverk i denne Circumferentz er fundet, som Davidsen begierer i Privilegierne at motte nafngifvis, da siunis os allerunderdanigst billigt, at i denne Post derom saaledis blef meldet »hvorunder oc skal forstaais det ny i Circumferentzen funden Kaaberværk«.

[Paragraferne 2—5 i Privilegierne gengivne uden Bemærkning.]

6. Paa det de, som Saugbrug i denne Circumferentz mister, icke skulle hafve Aarsag sig at beklage, eracte vi allerunderdanigst nytteligt, at Herr Statholder Gyldenløfve fik Eders kongl. Mayts. allernaadigste sær Befalning, alting saaledis derudinden at midle oc anordne, at de Interesserte fik for den Saugbrug, de mister, billig Satisfaction af Willom Davidsøn.

[Paragr. 7—12 gengivne uden Bemærkninger.]

Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 11. Octobr. anno 1670.

P. Retz. V. F. Guldenlew. F. G. v. Allfelt v. Rixing mp.
Christoph Parsberg mp. P. Schumacher.

13.—14. Okt. 13. Okt. Møde, hvor Hans Schack, Peter Reetz, Frederik Ahlefeld, Chr. Parsberg, Otto Powisch, Erik Krag og Holger Vind var tilstede. Det blev besluttet, at 500 Læster Salt maatte indføres af Saltkompagniets Participanter i København, indtil Defensionsskibene kunde blive i Stand til at indføre Saltet. Imidlertid skulde det ved kongelig Befaling paalægges de andre Købstæder i Fyn og Jylland at akkordere om deres Defensionsskibe. — Disse 500 Læster skulde indføres

for den lille Told, og dermed skulde hele det danske Rige forsynes.

14. Okt. nyt Møde, hvor Hans Schack, Peter Reetz, Frederik Ahlefeld, Axel Urup, Jørgen Bjelke og Christoffer Parsberg var tilstede. Man forhandlede om, for hvilken Pris Lüneburger-Salt skulde sælges, og det vedtoges, at det indtil videre skulde sælges for 4 Rdr. 2 Mark og fransk Salt for 10¹/₂ Mark pr. Tønde¹⁾. I Overensstemmelse hermed udgik Kongebrev²⁾ til Kammerkollegiet 15. Okt.

17.—24. Okt. 17. Okt. Møde, sammenkaldt vistnok ved mundlig Ordre, hvor Hans Schack, Peter Reetz, Henrik Bjelke, Ulrik Frederik Gyldenløve, Frederik Ahlefeld, Jørgen Bjelke, Christoffer Parsberg, Otto Powisch, Holger Vind, Erik Krag, Enevold Parsberg, Morten Skinkel, Peter Schumacher og Conrad Bierman var tilstede. Peter Reetz oplæste en Memorial, som var indgivet af Staden Bremens Afsending, hvori udtaltes Ønsket om, at Byens Privilegier maatte blive bekræftede, særlig de, der angik Kontoret i Bergen. — Derefter oplæstes Privilegierne, og man var enig om, at de burde stadfæstes, især da Bergen By og Nordlandene havde Fordel af dem³⁾. Betænkning (Nr. 169) med Dato 24. Okt. I Henhold dertil bekræftedes Privilegierne ved Kongebrev⁴⁾ af 17. Nov.

169. Betænkning af S. K. 24. Okt. 1670.

Orig. i N. R. A. (Indlæg 17. Nov. 1670).

Allernaadigste Konning oc Herre.

Til at efterkomme i allerstørste oc hørsommeligste Underdanighed Eders kongl. May. allernaadigste Befalning om at igiennemse de Privilegier, som Eders kongl. May. Herr Fader sal. oc høiloffig Ihukommelse hafver allernaadigst forunt Staden Bræmen udi Cantorit i Eders kongl. May. Kiøbsted Bergen (hvis Confirmation bemelte Stad Bræmen nu søger), oc derom at giøre Eders kongl. May. allerunderdanigste Relation, da hafve vi bøm. Privilegiers Artikler med behørlig Actsomhed igiennemlæst, dieris Indhold vel ofverveiet oc saaledis beskafne at være befunden, at de aldelis intet indholde, som kand præjudicere Eders kongl. May. Interesse, mens at de langt

¹⁾ P. II Bl. 9. ²⁾ S. T. Nr. 878. ³⁾ P. II Bl. 10. ⁴⁾ N. R. Nr. 501.

mere strecker til dets Befordring, idet at Norlandene i Eders kongl. May. Rige Norge derved forsiunis, et Magasin af bemelte Stad tillige med de andre Steder, som Stufver i Cantoret nyder, stedse til den Ende oc anden Eders kongl. May. Tieniste i fornøden Tilfelde i Beredskab hafves, Bergen By dertilmed i Flor oc Næring tiltager, eftersom uimodsigelig Erfarenhed vidner, at en stor Del af de Geseller, som i Cantoret tiene, sig (naar de fra dieris Principalers Tieniste entlediges) i Byen nedsette oc dieris Borgerskab vinde oc i saa Maader Borgerskabets Tal formere. Hertil kommer, at bemelte Stad for sin Situation Skyld i Henseende til Grefskabet Oldenburg kand oc er interesseret i at gjøre Eders kongl. May. Tienniste imod alle de, hvis Interesse med dieris Conservation er stridig. Raadstufven for Kiøbenhafns Slot den 24. Octobr. anno 1670.

Eders kongl. May. allerunderdanigste oc troplichtigste Tienere.

Hansz Schack. P. Retz. H. Bielcke. V. F. Guldenlew.

F. G. v. Allfelt v. Rixing. Axel Vrup mp. Jørgen Bielcke mp.
Otto Powisch mp. H. Wind. E. Kragh mp. Envold Paszberg mp.

M. Schinkel. P. Schumacher. C. Biermann.

17. Okt.—28. Nov. Paa Mødet 17. Okt. blev oplæst et Kongebrev¹⁾ af 5. Okt., stilet til samtlige Assessorer i S. K., hvorved disse fik Ordre til at overveje og give Betænkning om, hvad Svar man bedst kunde give den hollandske Resident Le Maire paa en Memorial²⁾ af 9/19. Sept., hvori han havde besværet sig over forskellige formentlige Forurettelser. Man vedtog med Hensyn til et Parti Svovl, som Sagen blandt andet drejede sig om (jvfr. 18. Dec. 1671), at det var bedst, at der blev procederet i Holland, eftersom Kongen dog var vis paa at vinde Sagen, da man kunde se af Akterne, at Svovlet var god Prise. Der skulde derfor udstedes en Ordre til den danske Gesandt i Nederlandene, Marcus Gøye, om at antage en god Advokat og for øvrigt anbefale Sagen til Generalstaterne, for at der uden Ophold kunde blive afsagt en billig Dom³⁾.

17. Nov. Møde, hvor Peter Reetz, Henrik Bjelke, Frederik Ahlefeld, Jørgen Bjelke, Otto Powisch, Holger Vind, Enevold Parsberg og Christen Skeel var tilstede. — Man foretog atter

¹⁾ S. T. Nr. 830. ²⁾ Indlæg til S. T. Nr. 830; i Afskrift i Aktst. Nr. 171.

³⁾ P. II Bl. 10.

den nederlandske Gesandts Memorial og undersøgte en Erklæring fra Andreas Günther, Tolder i Helsingør, der søgte at afkræfte Gesandtens Beskyldninger¹). Votering (Nr. 170).

28. Nov. Møde, hvor Hans Schack, Peter Reetz, Henrik Bjelke, Ulrik Frederik Gyldenløve, Frederik Ahlefeld, Johan Chr. Körbitz, Henrik Rantzau, Otto Powisch, Erik Krag, Corfitz Trolle, Christen Skeel, Morten Skinkel, Peter Bülche og Conrad Bierman var tilstede. Her blev S. K.'s Betænkning (Nr. 171) oplæst og formodentlig underskrevet²). 10. Jan. 1671 blev der givet Svar³) til Gesandten i Henhold til Betænkningen.

170. Votering i S. K. 17. Nov. 1670.

P. II Bl. 11.

Vota om dend første Post anl. Told och Pundtseddelerne.

Hr. Canceler: At efterdi det klarlig ses, at der sker stor Undersleb med disse Seddeler, med mindre at Skibe blifver visiterit, da ser hand icke, hvad Føie at Residenten hafver til at tale derpaa.

Hertil sluttede sig *H. Bjelke*.

Statholder Graf Allefeldt vaar mesten i samme Mening, endog at Hans kongl. May. lod skrive til Herren Staterne, at Hans May. forundret sig ofver, at de saaledis ville forstaa Tractaterne, at deris Undersaatter derefter med falske Toldseddeler skulle kunde gjøre Undersleb og forsvige Hans May. sin Told. Ti Hans May. hidindtil hafver haft støre Føie til at besverge sig ofver de falske Toldseddeler, som ere befunden, at en Del af Herren Staternis Undersaatter hafver haft, end at Herren Staterne hafver til [at] besvæрге sig ofver, at de Skibe ere visiterit, som ere befundne at hafve falske Pundtseddeler.

Hertil sluttede sig »næsten« *J. Bjelke, O. Powisch, E. Parsberg og Chr. Skeel*.

¹) P. II Bl. 11. ²) P. II Bl. 15.

³) Holland 1670—89. A. — I S. K.'s Betænkning besvaredes ikke Punkterne 2 og 3 af den nederlandske Residents Memorial, hvori han havde anmodet om, at Kongen af de ikke betalte Subsidi penge vilde lade en Del hollandske Officerer, der havde tjent Frederik III i Norge, faa Dækning for deres Tilgodehavende, og om, at den Ed, som Kongen ved Plakat af 1. Aug. 1669 havde forlangt aflagt af Hollændere, der besad fast Ejendom i hans Riger, maatte blive undladt. — Endelig havde Residenten klaget over den jyske Strandfoged Petersen, der havde handlet ilde mod Skipperen og Passagererne paa Skibet Svanen, der kommanderet fra Memel med en Ladning Rug m. m. var strandet paa Jyllands Kyst.

Holger Wind: At Herren Staterne icke har Føie til at besværges sig, ald dend Stund det er befunden, at der er Dolus under, og det beste Expedient vaar, at Residenten blef svaaret, at dersom nogen af Herren Staternis Undersaatter hafde noget at besverge sig ofver nogen af Toldbetienterne for en eller anden Abus, at de da kunde søge dem ved Lands Loug og Ret.

D. 2. Post anl., at Residenten besverger sig ofver, at Toldbetienterne tager mere, end ordinaire sked er.

Hr. Canceler: At efterdi der saalenge dertil er tiet, da staaar det til Hans kongl. May., om hand vil lade saadant forbyde icke at ske mere herefter.

Hertil sluttede sig »næsten« *H. Bjelke*.

Graff Ahlefeldt: At hand undres ofver, at Tolderen icke saa vel har erkleret sig paa denne Post som paa alle de andre, mens Hans May. kunde lade Tolderen sige, at hand eller de andre Betiente icke maatte tage mere, end sædvanligt hafver vaaren i forrige Tider.

Hertil sluttede sig *J. Bjelke* og »næsten« *E. Parsberg* og *C. Skeel*.

Otto Paauwisk: At mand burde vel at hafve Tolderens udførlig Erklæring, førend mand sluttet noget herom.

Holger Wind: Nesten ligesaa, derforuden og, at det vaar got, paa det alle ubillige Onera kunde blifve afskaffet, at det vaar best (!), at en Del Toldbetiente blef afskaffet og Resten at staa under Tolderen, og hand da at svare til hvis Forseelse, som de begik.

171. Betænkning af S. K. 28. Nov. 1670.

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Konge och Herre.

Til at efterkomme i allerstørste oc hørsommeligste Underdanighed Eders kongl. Mayts. allernaadigste Befalling, dat. Hafn. 5 October sidst forleden, hvorudi vi beordris til videre Eders kongl. Mayts. allernaadigste Resolution voris allerunderdanigste Betenkende at gifve, hvad føieligst oc Eders kongl. Mayts. Interesse gemes paa nogle i en den hollandske Resident La Maire hans indleferede Memorial forfattede Poster enhver især kand svaris angaaende en Andel Svogel, som befindis endnu i Arrest udi Amsterdam, dernest it hollandsk Skib i Norge, som Residenten formener imod det Christiannopelske Tractats siette och sextende Artikeler tvende Gange er blefven vi-

siterit, endeligen adskilligt, som vedkommer Eders kongl. Mayts. Toldere oc Toldbetiente udi Øresund, indstilles derom til Eders kongl. May. efterfølgende oc hos benefnte Memorials Poster antegnit voris allerunderdanigste Mening.

Allerunderdanigste Betenkende.

1. At Eders kongl. May. icke saae, med hvad Føie susteneris kunde, at dette Svofel jo hafde vaarrit i de Engelskis Eie, førend Eders kongl. May. sig det bemectigede, heldst efterdi det i deres Hænder och Mact ofver den Tid hafde vaarrit, som Jus Gentium i slig Tilfelde determinerer, mens paa det Eders ko. May. kunde lade se sin Genegenhed til alt det, som Billighed oc Justitz kunde verre gemes, saa vilde Eders ko. May. beordre sin Ministrum i Holland at lade Sagen der udføre imellem Busch oc Raben, som Eders kongl. Mayts. Her Fader sal. oc heiloffig Ihukommelse hafde solt Svoflet, oc Jan Browsers, som derpaa (dog uden Fundament) nu prætenderer, och som Eders kongl. May. holt det for udisputerligt, at Svoflet vaar bonne prissee (!), der det fra de Engelske tagit blef, saa vilde Eders May. ei tvifle, at jo saaledes i Holland i Sagen blef dømt, at den, som høistbem. Eders kongl. Mayts. Her Fader bemelte Svovel solt hafde, skede Satisfaction, kort oc uforment Justitz.

[4.] At eftersom Jokum Irgents er Eders kongl. Mayts. Undersaate,

Hollandske Residentis Memorial.

1. Eerstelijch, dat sijn Co. Majt goede geliefte mach sijn, het Arrest op seechere 80,000 ƒ ongerafineerde Swawel, leggende tot Amsterdam in een Packhuijs geliewe voor goet te kueren, ende den Koopman Ian Broers daermede te laeten geworden mits gaders het geene reede bij hem in Handen is, uijt Oorsach dat voors. Swawel bij de Engelsche van de Hollanders wel genoemen en tot Glückstad opgebracht is ende daer by sijn Majt aengetaest, doch noit voor goede Prijs in Engeland is verclaert, sulx geordeelt moet werden, dat Ian Broers daer noch Eijgenaer van gebleven is, en dat de Swawel noit in Eijgedom is overgegaen, en vermits sijn Co. Majt geen meerder Recht can heben tot voors. Swawel als de Engelsche selfs, so is notoir, dat de Eijgedom noit aen sijn Con. Majt geweest is; maer altoos bij de eerste Eijgenaer Ian Broers gebleven is, die daeromme sustineert gereechtich te sijn voors. Swawel aen te cunnen tasten.

4. Ten vierde nademael het sesse ende 16. Art. van het Chri-

och hand eller hans Fuldmectige, hvis vidgangen Gierninger hand billigen bør at svare til, hafver handlit tvert imod Toldordinantzens 6te Art., i det hand andre Vare end Trælast imod Kiøbstedernis Privilegier hafver tilforhandlet sig, hvilken Mishandling vid inted andet Middel end Visitation kunde aabenbaris, saa tvifler Eders kongl. May. icke, at Residenten jo deraf klarligen ser, at denne Casus aldels ingen Gemenskap med de oprettede Tractater hafr, hvorimod dog efter ald sund Fornuft ei kand forstaaes at kunde hafve vaarit handlet, om end skønt Skibet tvende Gange vaar blefven visiterit, ti det skulde stride imod ald nabovenlig indbiurdes Confidentz, hvorpaa Tractaterne ere grundede, dersom den Fortolden oc Visiteren (efter hvilken, naar den en Gang er sked, Tractaterne siger ingen ny Visitation at maa ske) icke skulde hafve den forstaaed, nemmelig saafremt den første Visitation oc Angivelse rictig befindes at verre. Herforuden kan ei andet af denne Sags Omstende slutis, end at det Kober, som i Skibet er mere befunden efter den Tid, at det i Trundhiem fortoldet oc visiterit vaar, jo siden er indtaget och i saa Maader endoc efter Tractaterne self (om denne Casus saaledes vaar beskafet, at den derefter desideris skulde) aldels var forbrut.

stianopels Tractat wel duijdelijch segt, dat en Nederlants Schip, in een Hawen van Dennemarchen of Norwegen geladen ende gevisiteert sijnde, in een ander vant selve Rijch door Onweer commende, daer niet can besocht werden, maer met Exhibitie van sijn Tolcedul can volstaen en wederom vertreechen. Soo klacht de ondergeschreueene Resident, dat eene Willam Gaerman het Schep De Gepijlde Hart, dat in Dronthem geladen, vertolt ende besocht was, door Onweer in Walleroot commende, daer heft ontlost ende 50 Schipp: Coper, daer uijt genoemen benefens andere Waeren meer, onaengesien den Schipper hem sijn Pascedel vertoende, sulx hij Resident versoecht, dat alle de uijtgenoeme Goederen ofte de rechte Wardije van dien moegen werden of restituert ende hem Gaerman als Verbreecker van de vernoemde Tractaten mach werden gestrafft.

[5.] At eftersom daglig Erfar-
 renhed lærer, inted mere gement
 at verre, end at Skipperne eller
 Kiøbmændene paa Skibene deris
 Vare icke saa høit taxerer, som
 de egentlig kunde verre værd,
 och Ed. kongl. May. formedelst
 det Christianopelske Tractat det
 Middel er betagit, hvorvid sligt
 remideris kunde, nemmelig at
 Eders kongl. Mayts. Forfæder
 hølloflig Ihukommelse i slig Til-
 felde self for Betalling beholt
 samme Vare, da efterdi lang oc
 udisputeret Brug hafver siden den
 Tid introducerit, at de spanske
 Vine (efter at den brugelig Le-
 cage deraf er gaatgjort) er sat
 for en middel Pris, imellem den
 høieste oc laveste, nemmelig tou
 Oxehofder eller en Pibe ren Vin
 for 60 Rdr., och Tolden derefter
 beregnit, saa ser Ed. kongl.
 May. icke, at med Billighed ofver
 dette saa lenge practidserit oc
 hidindtil upaaankit Temperament
 nu kand klagis eller deri nogen
 Forandring begæris, med mindre
 mand paa dend hollandske Side
 igien tilstæde ville det Remedium
 at bruge, som for den Christiano-
 pelske Tractat tillat vaar, naar
 Eders kongl. May. ved Varenis alt
 for ringe Æstimation i sine Told-
 intrader forfaat blef.

6, 7, 8 oc 9. Eftersom disse
 Poster angaar en Del Udgifter,
 hvortil Skippennis egen gode Villie
 hafver giort den første Begyn-

5. Ten vijfte vermits in de
 Toll Rolle benefens het Christia-
 nopels Tractat opgericht gespeci-
 ficert staet, dat van de Waeren,
 daerinne niet uijt gedrucht, aen
 sijn con. Majt voor de Orisontsche
 Tolle gegeven sal werden den
 30ten Pening van de Waerde van
 de ongespecificeerde Goederen, soo
 beclacht hem de ondergescreven
 Resident, dat den Tolnaer in de
 Zont van de Spansche Wijnen op
 de Moer leggende $\frac{1}{3}$ Tol meer
 afneemt, als deselve naer de 30e
 Pening waerdig sijn, versoocht, dat
 det mach werden geremodeert (!)
 en dat de Goederen naer haer
 rechte Waerdije moogen werden
 gepriseert ende niet naer de Fan-
 tasia van den Tollenaer, de daer
 toe alleen niet gequalificeert is.

6. Ten sesde, naedemael de Ne-
 derlandsche Scheppe de Zont pas-
 serende niet anders volgens Trac-
 taten gehouden sijn te betaelen

delse, och ei er af nogen Importantz, derpaa endoch ei allene icke tilforn hafver vaarit klagit, mens forrige hollandske Resident Cracou en Del deraf, nemmeligen de Fattigis Penge, self befindes at hafve approberit, idet hand denem til en Rixort af hver Skib hafver sat, saa vil Eders ko. May. ei formode, at Residenten continuerer i at giøre it Gravamen af det, som i lang Tid har upaaklageligen vaarit i Observantz.

als de beraemde Tolgelden aen sijn con. Majt en voor haer Tol Quitantie jetwes aen Conings Tolschriver, soo is het echter sulx, datt den Tollenaer Günter van de Nederlandsche geladden Scheffen $\frac{1}{2}$ Rdr. boven de Tol tot een Emolument voor hem voordert ende de Scheppers afneemt, het welch hem in geenderhaende Maniere to compt, sulx dat den Resident versoecht, dat syn con. Maj.t aen de Tolschrijvers gelieve Ordre te geven, dat sij hem Tollenaer voors. $\frac{1}{2}$ Rdr. niet meer toe rechenen ende ooch ordoneren het geene, hij geduijrende sijn Ampt ter dier Oorsacke ontfangen heft, sal hebben te restitueren.

7. Ten sevenste, naedemael by Tractat bedungen is, dat syn co. Maiesteits Tolschryvers den Tol ontfangen hebbende de Scheppers hare Tol Quitantie moeten geven brengende haer Naem sulx genochsam meede, waervoor sy ooch $\frac{1}{2}$ Rdr. ofte ooch wel een Rdr. van jder Schep genieten, sulx dat sy voor het selve Genoet, wanneer daer veel Scheppers te gelijk kommen, hare Jongens tot haer Hulpe nemen, dij de Passcedels helpen schrijven, het welch Schrijven der Pascedelen nu onlangs geleich een Besteeling geworden is, hebbende sijn Maj.t daer jmand ingeseet, welke van jder Schepper en quart Rd. voor sijn Schrijven vordert, daer de

Scheppers niet schuldig sijn moe-
tende van de Tolschrijvers voor
haer $\frac{1}{2}$ ofte heele Rdr. claer
gemacht werden, sonder jet anders
te geven, waerome hij Resident
versocht, dat dese Nieuwigheit
mach werden afgeschafft, en dat
de Tolschrijvers selver hare Tol
Qvitantien moegen schrijven ofte
haer Jongens, als voor desen ge-
weest is, tot haer Hulpe nemen.

Ten 8te. Dat den Tolschrijvers
voors. Pascedelen geschrijven heb-
bende selfs sullen zegelen ofte
door en ander doen zegelen, son-
der dat den Tolopper den Schip-
pers daervoor afdwingt $\frac{1}{4}$ Rdr.,
maer dat de Schepers, gelijk
voor desen geweest is, moegen
vol staen met een vrei gifte,
alsoo sij daervoor niet schuldig
sijn.

9. Ten negenste, naedemael alle
Almoesen moeten vrij sijn ende
niet connen ofte behorden ge-
dwongen te werden, soo versoecht
de ondergeschr. Resident, dat sijn
con. Maj.^t den Tollenaer en Tol-
schrijvers wil verbieden den Schip-
pers niet af te ejschen $\frac{1}{4}$ Rdr.,
maer haer voor Armgeelt te wil-
len laeten geven, waet haer Goed
de Heere int Haert sent, alsoo se
sulx niet schuldig sijn als uijt een
vrije wille te geven.

[10.] Eftersom den 3. Articul
i det Christianopelske Tractat ud-
tryckeligen melder, at de neder-
landske Skippere skulle fremvisse

10. Ten tiende, dat sijn con.
Maj.^t mijn geliefte Resolutie te
laeten geven op mijn Memorie,
waerbij ich clage, dat den Tolle-

oprichtige Convoy- oc Puntsedeler for at passere uden Ophold och Molestation Ørresund, och det klarligen af hosföiede vidimerter Copier ses, at den Seddel i Curland fra Libow, som Skipperen hafver fremvist, ei on oprichtig, mens fraudulent Puntseddel hafver vaarit, saa kand Ed. ko. May. ei andet formode, end at Residenten jo self mactgifver, at Eders ko. May. hafver store Aarsag sig ofver, hvis i denne Sag i Ørresund passerit er, at beklage, end at Residenten hafver Skel deraf at tage Aarsag sig ofver nogen Tractaternis Contravention at besverge, och at Eders kongl. May. vil forse sig til, at Residenten sine Principaler i saadan Terminis om denne Sags Beskaffenhed informerer och tilskrifver, at den Toldsvig, som i saa Maader imod Tractaterne, Eders kongl. May. til største Skade, af de nederlandske Skippere i Ørresund begaaes, heretter maa vorde forkommit.

naer Günter de nederlandsche Schepen uijt Curland commende mede bringende een Pasport van den Strant Voegt aldaer, doet visiteeren en besoechen, hoe wel veele Jahren lang voors. Scheppen op sulche Pasborden sonder besoecht te worden de Zont gepasseert sijn, strijdende sulx met het derde Articul van het Christianopels Tractat, en dat hij Tollenaer de Ordre in voors. Articul gesteelt in Cas van Twijfeling sal moesten ingaen sonder de Scheppen te visiteeren, het welch bij voors. Articul wel expræselicly verboden wert.

Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 28. Novembr. anno 1670.

Eders kongl. Majts. allerunderdanigste oc troplictigste Tiennere.

Hansz Schack. P. Retz. H. Bielcke. V. F. Guldenlew.

F. G. v. Allfelt v. Rixing. Christoph Parsberg mp.

Otto Powisch mp. H. Wind mp. E. Kragh mp. Corfitz Trolle mp.

Envold Parszberg mp. Ch. Skiell Jørgensen. M. Schinkel.

P. Schumacher. Peter Bülcke mp. C. Biermann.

21. Okt. Møde, hvor Peter Reetz, Ulrik Frederik Gyldenløve, Frederik Ahlefeld, Holger Vind og Erik Krag var tilstede. Man forhandlede om, hvorledes den Ed skulde være, som Udlændinge, der havde Gods i Danmark, skulde aflægge

til Kongen. »Derom vil Hans May. sielfver forordne, hvis Bilighed och hans Interesse kand være gemes.« Dette Spørgsmaal fandtes blandt en Del andre i en Memorial, som den nederlandske Gesandt Le Maire havde overgivet, og som blev oplæst af Peter Reetz¹⁾. (Jvfr. 17. Okt.—28. Nov., især S. 45.)

21. Nov.—22. Dec. 21. Nov. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev²⁾ af 21. Okt., stilet til de tilforordnede i S. K., hvori disse fik Ordre til at undersøge et Andragende (Nr. 172) fra Claus Rasch, Præsident i Nyborg, om Bekræftelse og Udvidelse af Stadens Privilegier. Ved Mødet oplæstes Kongebrevet og noget af Claus Raschs Andragende. Votering (Nr. 173).

19. Dec. Møde om samme Sag, hvori Resten af Claus Raschs Memorial blev gennemgaaet. Votering (Nr. 174). — Ved Mødet var følgende tilstede: Peter Reetz, J. Chr. Körbitz, Henrik Rantzau, Axel Urup, Otto Powisch, Erik Krag, Enevold Parsberg, Christen Skeel og Peter Bülche³⁾. — Betænkning (Nr. 175) med Dato 22. Dec., som i det hele var velvillig. Dog blev Nyborgs Privilegier ikke stadfæstede før 6. Febr. 1673⁴⁾.

*172. Andragende til Kongen fra Præsidenten i Nyborg
Claus Rasch.*

Kopi i Indlæg til S. T. Nr. 915 og i Aktstk. Nr. 175.

Stormegtigste Konge, allernaadigste Arfveherre.

Eftersom Eders kongl. Mayts. Hr. Fader salig oc høiloffig Ihu-kommelse til Nyborig Byes Opkombst hafver haft it naaderige Henseende oc derofver Indbyggerne med Frihed oc Stabels Rettighed benaadet, efter derom Tid efter anden udgangende kongelige Befalninger oc Privilegiers Indholds videre Formelding, ti paa det allerunderdanigste ansøgis, at Eders kongl. May. allernaadigst ville bemelte Eders Mayts. Stad Nyborig iligemaade naadeligen anse oc dends udi seniste Feide store udstandende Elendighed, saa oc endnu verende ringe Leilighed considerere oc bemelte Byes Friheder, af fremfarne Konger gifven uden- oc indenbyes, saa oc ofver deris Jord oc Marker, naadeligen anse, oc i Særdelighed, hvad af Stabels Rettighed dependerer, inted lade forminske, mens allernaadigst cøfirmere, saa oc

¹⁾ P. II Bl. 11. ²⁾ S. T. Nr. 915. ³⁾ P. II Bl. 19.

⁴⁾ F. R. 1673 Nr. 6; tr.: C. P. Rothe, Chr. V's Reskripter, 177—218.

nogen Frihed videre tillegge oc med bonaade, saafrembt Nyeborgs Bye nogensinde sig ellers skulde forbedre oc tiltage, nembligen:

1. Eftersom Nyeborrig Bye saaledis udi senaste Feide blef forarmed, en stor Del inden saavel som uden Byen Husene nederbryt oc afbrent, de beste Borgere bortdød, saa Byen baade for Borgere och Huse snart stander øde, da, paa det Byen igien kunde vorde bebyggt oc med Borgerskab formeret, hedenstillis til Eders kongl. Mayts. allernaadigste Villie, om alle och enhver, som Borgere udi Nyborrig ville vere oc sammesteds Dug oc Disk holde, nogen liden Frihed af Tolden allernaadigst motte forundis, dog ei for nogen Fremmit eller udenbyes, ei paatviflende, derved skulle icke alleniste mange til Trafiquen, hvorved Nyborrig Byes Opkombst allene beror, animeris, medens endochsaa Staden igien skulde vorde bebyggt oc udi Borgerskab tiltage, som udi sin Tid flere til Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste Tienniste kunde vere, oc formodis, at Eders kongl. Mayts. Toldrettighed dermed dog inted synderligen skulle vorde formindsket, mens forhaabentlig langt snarere formeret. Dersom Eders kongl. May. dette allerunderdanigste Forslag icke allernaadigst kunde behage, da henstillis til Eders kongl. Mayts. allernaadigste Villie, om der icke motte vere nogen Forskiel paa Tolden udi de andre Kiøbsteder udi Fyen, saa at, hvis der udskibedis, maatte udi Told gifve $\frac{1}{4}$ Del, $\frac{1}{3}$ Del eller Halvdelen mere end udi Nyborrig, oc fornemmeligen ocsaa paa efterskrefne Vare udi Skibningen, nemblig Hamp, Hør, Jern, Staal, Hombler, Tobak, Vin oc fremmed Drik, mens udi Nyborrig paa dend ordinarie oc nuverende Told at forblifve, hvor i saa Maade Stabelen, ved Trafiquen udi Gierningen med Gaufn, saasom dend ellers ickun er ved Nafn, des snarere til Eders kongl. Mayts. Tienniste kunde vorde indretted oc tiltage.

2. Eftersom Eders kongl. Mayts. Bye baade af Borgerne oc Husene ere forarmet, Guarnisonen sammesteds dog continue skal underholdes, som paa Eders kongl. Mayts. Indvaanere ei er en ringe Besvering oc Tyng, da ombedis udi alledybeste Underdanighed, at Nyborrig Byes Borgere oc Indvaanere motte niude oc hafve dend samme Frihed, som Kiøbenhafns Borgere oc Indvonere nyder oc for Guarnisonen hafver, oc at Commandanten oc andre, saa oc Oberofficerer, dennem sielfvor Logamente motte forskaffe, som paa andre Steder brugeligt er udi Eders Mayts. Festninger.

3. Hafver Eders kongl. Mayts. Hr. Fader salig oc høilofflig Ihu-kommelse Nyborrig Byes Borgere d. 2. Aprilis anno 1667 allernaadigst

priviligerit, at ingen anden udi Nyborig maa bage oc brygge til Kiøbs ind Eders kongl. Mayts. ædsorne Borgere, da, paa det Eders kongl. Mayts. Privilegium desto bedre til Eders kongl. Mayts. Tien-niste kunde til Nøtte føris, ombedis udi allerdybeste Underdanighed, at ingen Bunde eller andre, af hvad Stand oc Condition de vere kunde, fire Mile nær Nyborig nogen Forprang med Bagningen eller Brygningen, Nyborgs Borgere til Præjuditz, skulle giøre, mens de deris Korn oc Malt til Kiøbsted udføre oc selge; ochsaa alle Kroer, som udi alle fire Mile nær Nyborig skulle vere, intet sielfver ei heller brygge eller brende til nogen Forprang, som før er melt, under Confiscation, mens hvad som helst Kroerne udi saa Maader behøfver, hos Eders kongl. Mayts. ædsorne Borgere udi Nyborig for billig Pris efter Aarsens Tider at tage, hvorføre Nyborig Byes Bryggere oc Baggere efter deris derforuden allerunderdanigste Skyldighed udi Dag eller Morgen, naar tilsagdis, enten til Eders kongl. Mayts. Flodes eller Millitiens Fornødenhed en Quantitet at skulle baggis eller bryggis, de da det for Billighed at giøre, hvorved sligt af dennem udi saa Maader ochsaa best louglic kand vorde forretted.

4. Eders kongl. Mayts. Her. Fader salig oc allerhøilofligst Ihu-kommelse hafver endochsaa Eders kongl. Mayts. Bye Nyborig sub Dato Hafn. d. 27. Aug. 1667 priviligerit, alt Salt, som udi Fyen indskibis, sligt udi Nyborig at skulle ske, mens saasom derefter Eders kongl. Mayts. salig Her Fader sielfver it Saltcompagnie lod oprette, hvor da udi Kerteminde en temmelig Del Salt blef oplagt, som stridde baade imod Stabels Rettighed oc ofvenbemelte special Privilegium, och saasom berørte Saltcompagnie er ophefvet, ombedis udi dybeste Underdanighed, at Nyborig Bye udi dend Fald herefter deris Stabels Rettighed efter oc ofven bemelte special Privilegium motte nyde, hvorved Indbyggerne stor Anledning blef gifven jo før jo bedre til Eders kongl. Mayts. Tienniste oc Stedets Opkombst efter Stadens oc Landets Bekvemmelighed iligemaader it Defensionsskib at brugge oc udryste.

5. At ingen skulle tilstedis nogen Forprangere af Smede, Skomaggere eller nogen Slags Handverkere at hafve ellor fire Mille nær Nyborig boe, udi saa Maader Forprang under Confiscation deris Handverkstøig sambt, hvis som de medfarer, at giøre, mens hvo sit Handverk udi saa Maader vil bruge, begifve sig til Nyborig eller anden Kiøbsted oc derfor til Kongl. May. oc Staden tilbørligen svare oc udrede.

6. Oc saasom udi Eders kongl. Mayts. Bye ickun tvende Markeder om Aaret er holdet, nemblig det første Vor Frue Dag visitationis Mariæ, det andet Galli Dag, da skulle det icke vere ringe Gaufn for Eders Mayts. Indvaanere, dersom endnu it Market om Aaret motte tilladis, oc efter dend Maade, som Snapsting udi Jylland til Viborig, oc udi Fyen at ordineris oc holdes it til Nyborig.

7. Oc eftersom Eders kongl. May. Bønderne fra Nyborig Slot allernaadigst hafver udlagt, hvorved Egterne efter frie Passer Eders Mayts. Borgere Staden til ei ringe Besværing des mere vil paa-komme, ombedes udi aller Underdanighed, sligt allernaadigst motte vorde limiterit, saa oc allernaadigst considererit dend idelige fri Fergeløbs store Bekostning, idet Folket fri underholdes oc lønnes, Skibredskab slides oc forderfvis, saa at Rederne dends Bekostning ei lenge kand udstaa, oc saafrembt Eders kongl. May. bemelte Fergeløb, som nu er vel opretted, vil hafve holt vedlige, ombedis ochsaa udi aller Underdanighed, at Eders kongl. May. sine arme Undersaater herudinden vilde komme noget lidet til Hielp, saafrembt dend ei sielfver derved skal ruinere Smackerne, oc Fergeløbet forderfvet och ødelagt blifve, oc paa det dis bedre Skik oc Politie udi Byen kunde holdes, at Nyborig Byes Vagtmestere udi sine Forretninger maa hafve dend samme Frihed oc Myndighed, som Kiøbenhafns Byes Vagtmestere hafver.

9. Eftersom udi Nyborig ved dend idelig Passagie oc continuerlig Guarnison for Øfrigheden oc ellers udi deris Embeds Forretninger stor Møie oc anden mere Forsvarelse er undergifven, de derimod af Kongl. May. intet synderligen videre end Halvdelen af en Skilling Told af hver Dalers Verdi, som de[r] ud- oc indskibis, ere med be-naadiget, hvilket dog ickun en hel ringe Del kand bedrage, saa en stor Del af dennem, som Magistratens Embede tilforne hafver betient oc endnu betienner, derofver gandske ere forarmet, ja endochsaa Borge-mesteren udi ald Underdanighed søgt sig derfra, som ochsaa er vorden forløfvet, saa Magistratens Embede ved saadan Beskaffenhed moxen ingen til Eders kongl. Mayts. Tienniste efter underdanig Skyldighed kand betienne, hvorfore ombedis Eders kongl. May. udi aller Underdanighed, Eders kongl. May. herudinden Magistratens Besvering naadeligen vilde anse oc dets Indkombst noget forbedre.

10. Ofver alt, dersom nogen torde understaa sig Eders kongl. May. udi aller Underdanighed at forredrage, at Nyborig Bye, eftersom dend ligger nestendel [midt] udi Eders kongl. Mayts. Kongerige

Danmark, maatte nyde samme Frihed med fri Religions Øvelse saasom Glückstad, ei paatvifende, at bemelte Nyborig derved oc formedelst dends bekvemmelige Situations Skyld da megit snart skulde tiltage, dend da ochsaa motte nyde dend høie kongelige Naade en Mynt oc Bogtryckeri, som dog tilforn der hafver verit, til Eders Mayts. Tienniste at oprette. Ervartendis udi aller dybeste Underdanighed en naadig Bønhøring.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste oc troeplichtigste Tienner.

Claus Rask.

173. *Votering i S. K. 21. Nov. 1670.*

P. II Bi. 13 f.

Vota om dend første Post [om Toldfrihed].

Hr. Cantzeler: Ser ei, hvor det kand skicke sig, at de andre Byer skulde gifve høiere och de derofver ruineris.

Hertil sluttede sig *H. Bjelke*, *Fr. Ahlefeld* (tilf.: och var best, de beholdt deris forrige Privilegier), *J. Bjelke*, *O. Powisch* og *E. Parsberg*.

Den 2den Post blev oplæst, anl. at maa nyde dend samme Frihed, som Kiøbenhafns Borgere nyder, for Guarnisonen, och at Commandanten och Officererne maa sielf forskaffe sig Logement.

Hr. Cantzeler: Det er en Ting, som megtig trycker Byen, och efterdi at Officererne har dend samme Løn som paa andre Stæder, bør de ei hafve mere Privilegium.

Hr. H. Bielche: Ligesaa, dog at der burde at kiøbis en Plads til Commanden at boe paa; de andre Officerer burde at hafve noget vist och dermed lade sig nøie og saa forføie sig ud af Huset, naar Verten gaf dennem Penge, och søge for deris Penge anden Logement.

Graff Alefeldt: Borgerne bør at hafve dend samme Frihed som paa andre Stæder, och Officererne sielf skaffe sig Logement.

J. Bielche: At Hans May. beneficered Capitainerne och anden med Standkvarter, var vel got, dog at de Officerer, der nyder det samme som andre, och skaffer sig sielf Logement.

Otto Paawisch: Det er Byen besverligt, men derfor er Standkvarterings Forordning giort, for Officererne bør at hafve det.

E. Parsberg.

Den 3 Post, anl. at ingen Bonde maa brygge eller bage paa 4 Mile nær Nyborrig, Byen til Forprang, och alle Kroer paa 4 Mile nær skulle hendte deris Øel i Byen.

Hr. Cantzeler: Bonden burde ei at bage och føre til Byen at selge, Byen til Forprang.

Hr. H. Bielche: Ligesaa. Dog at Borgerne burde at settis en vis Pris for, hvordan de deris Øl och Brød til Soldaterne och andre skulle selge.

Hertil sluttede sig *Fr. Ahlefeld, J. Bjelke* (tilf.: dog var det got, at de fik Forlof dertil, indtil Pr[esident], B[orgemester] och Raad gjorde en vis Taxt paa Øel och Brød), *C. Parsberg, O. Powisch* (tilf.: allene, at det ei bør at forbydis Soldaten at drage ud paa Landet och kiøbe, hvis hand behøfver) og *E. Parsberg*.

Dog var sambtlig deris Mening, at Bunden ei burde at forbydis at brygge och bage i sit egit Hus til sin egen Nytte.

174. *Votering i S. K. 19. Dec. 1670.*

P. II Bl. 19 f.

D. 4de [Post] anl. et Privilegium Nyborg Bye af F. 3 gifvet, al Salt, som [skal] til Fyen, der maatte opleggis, och eftersom det siste Saltcompagnie er ophefvit, begierer de nu paanye lige Privilegium.

Hr. Cantzeler: Dersom Nyborg Bye vil vere de principalske Udredere af Saltcompagniets Skibe, da følger det andet af sig sielf, at Stabelen bør der at vere, och Saltet derfra al Landet ofver uddelis.

Rig. Marskalk Korbitz: Eftersom Herre Konge hafver gifvet Nyborg Bye Frihed, och de nu efter de nye Saltcomp. Privil[egier] vil holde Def[ensions]skibe, siunis billigt ligesom Cantzeler.

Hr. Hend. Rantzow: Idem, dog Fridericia Bye derved ei at præjudiceris.

Conclus: Eftersom Nyborg Bye er Stabetsrettighed forunt, tilmed Kongl. Mayts. h[ø]iløfig [I]huk[ommelse] naad. Privilegium om Salt hafver, da naar de forskaffe for Fyen Defensionsskibe, och derofver efter Privilegierne holdis, kand den Post bevilges.

D. 5te Post om Handverksfolk, Skredero, Skoemagere, Smidde och andre ei paa fire Mil nær Byen at bruge nogen Handel.

Concl: dermed at forholdis efter Recessen.

D. 6te Post; begieres derudi at maae holdis et Market endnu mere end de to, som holdis, och det som Snapsting och andre saadanne Markeder.

Conclus: Dersom det kand vere Byen til Opkomst, da dennem en Marketsdag at bevilges.

D. 7de Post, at maatte blifve limiterit, hvor mange frie Echter af Nyborg Bye skal giøris, disligest at Hans Mt. vilde gifve nogen Hielp til Førgernes Vedligeholdelse, som ellers vil undergaae.

Concl.: At settis til Hans Mt. self, mens det at vere Byen en stor Besvering.

D. 8de Post, at Nyborg Byes Vagtmester maae hafve den samme Autoritet och Myndighed som Vagtmesteren her i Kiøbenhafn.

Concl: At denne Post bør billigen bevilgis.

D. 9de Post anl. Forbedring i B[orgermesters] och R[aads] Løn, och 1 Skilling Accis, at de derofver maa holde en Controlleur, paa det ingen Undersleb sker enten Kongen eller dem.

Concl: At denne Post och kand bevilges, naar ingen derved opholdis.

D. 10de Post om frie Religion.

Concl.: Denne Post hensettis til Hans Mayt.

175. Betænkning af S. K. 22. Dec. 1670.

Orig. i Indlæg til F. R. 1673 Nr. 6.

Allernaadigste Konning oc Herre.

Eftersom Eders kongl. May. allernaadigste Befaling er os under-skrefne til Hende kommen, hvorudi vi beordris at gifve voris aller- underdanigste Betenkende om Nyborig Byes Privilegiers Confirmation oc ydermere Forbedring, hvorom allerunderdanigste Ansøgning hos Eders kongl. May. giøris, da indstillis til Eders kongl. May. aller- naadigste videre Resolution denne voris allerunderdanigste hos efter- følgende Ansøgnings Poster antegnede Mening.

Eftersom Nyborig er en magtpaaliggende Festning, som med stor Bekostning formedelst Communication imellem Eders kongl. May. Insuler er anlagt, derforuden oc formedelst dets beleilig Situation for Commercierne er anordnet til at være en Stabbel Stad oc ei for- uden sær Privilegier kand komme i fornøden Flor oc Velstand, er- achte vi allerunderdanigst nytteligt, at dets førrige af Eders kongl. May. Her Fader salig oc høilofflig Ihukommelse allernaadigst gifne Privilegier blefve confirmerede.

Ad 1. Os sionis allerunderdanigst, at dette Nyborig Byes Pe- titum vilde strecke til de andre Kiøbstøder i Fyen dieris Nærings Formindskelse, hvorpaa ufeilbarligen oc vilde følge Formindskelse i Eders kongl. Mays. Intrader, oc ser vi icke, hvorledis den Skade,

som Eders kongl. May. i saa Maader tilføies, skulde kunde ersette[s] oc repareris af Nyborig Bye igien, om de dette Privilegium erlangede.

Ad 2. Eftersom de Staden Nyborig af Eders kongl. May. Her Fader allernaadigst forunte Privilegier sit eniste Henseende til Byens florerende Velstand hafver, oc vi efter denne Punktis omstendilig Betrachtning befinde ustridigt at være, at de Logementer, som Nyborig Bye maa forskaffe Guarnisonens Officerer, er en stor Besvering oc Hinder i dets Opkomst, da, efterdi andre Festninger i Eders kongl. May. Riger oc Lande, saasom Kiøbenhafn, Christianshafn, Fridericia oc Festningerne i Holstein, ere exempt fra dette Onere, oc disse Officerer ligesaa stor Besolding nyde som alle andre, hvilke i de Festninger dieris Kvarter hafve, som fra forbenefnte Onera ere eximerede, siønis os allerunderdanigst icke ubilligt at være, at Nyborig By for dette Standkvarter, hvorofver de sig besverger, blefve saa vit eximerede, at alle Oberofficerer indtil Cornetter oc Findricker inclusive forskaffede sig self Logemente.

Ad 3. Naarsomhelst Staden Nyborig holder sielf ofver Landsloven, som Forprang Kiøbstederne til Præjuditz forbyder, oc det allernaadigst maa behage Eders kongl. May. det Privilegium, som Eders kongl. May. Her Fader salig oc høiloffig Ihukommelse den 7. Aprilis Aar 1667 hafver gifvet, at confirmere, derudi bestaaende, at ingen enten i Byen eller udenfor maa bage eller brygge oc noget deraf i Nyborig, Stadens Borgere til Præjuditz oc Forprang, indføre, dog at de derimod den Anstalt giøre, at Guarnisonen saavel som andre Kiøbende oc Selgende nyder for en billig Pris Øl oc Brød, saa siønis os icke, at bem. Nyborig By noget videre med Billighed kand prætere i denne Post.

Ad 4. Eftersom Nyborig Bye er Stabels Rettighed bevilget, de oc derforuden dette special Privilegium om Saltis Ind- oc Udførsel af Eders kongl. May. Her Fader salig oc høiloffig Ihukommelse hafver haft, da, naar de vil forskaffe Defensionsskibe for den hele Provintse Fyen oc Landet der sammesteds ofveralt med Salt efter Defensionsskibenis Privilegiers Indhold forsiune, saa siønis os allerunderdanigst, at denne Begiering dennem vel kunde forundis, mens skulle Nyborig By slikt icke kunde prætere, da de ei at kunde nyde dette Privilegio, oc fri Saltis Ind- oc Udførsel de andre Kiøbsteder der i Provintsen at tilstedis.

Ad 5. Eftersom Landsloven udtryckeligen forbyder Forprang oc derhos specificerer, hvad Handverksfolk paa Landsbyerne maa boe

oc der sig nære, da, saa lenge, hvis derom i saa Maader allerede er forordnet, uforandret af Eders May. forblifve[r], erachte vi allerunderdanigst icke, at Staden Nyborig, naar de derofver holde, vil andet Privilegium herudinden behøve.

Ad 6. Efterdi denne Ansøgning giøris til Byens Opkomst oc disto bedre Næring, ingen ei heller derved præjudiceris, da siønis os allerunderdanigst, at den vel kunde bevilgis.

Ad 7. Vi holde for utvifflachtig, at fri Fordringskab med Vogne oc Fergeløb er icke en ringe Besvering for Byen, oc dependerer Ansøgningen allene af Eders kongl. May. Naade.

Ad 8. Eftersom den Myndighed, som Kiøbenhafns Byes Vachtmestre af Eders kongl. May. Her Fader salig oc høiløflig Ihukommelse hafver bekommet, deri fornemmeligen bestaar, at hand commanderer Borgervachten, oc at de Personer, som samme Vagt forretter, ere tagne i kongelig Beskyttelse, saaledis, at om nogen sig imod dennem, naar de paa Vagt enten i Eders kongl. May. eller Byens Forretning omkring gaar, motvillig opsetter oc forulemper oc fanger derofver Skade, bem. Vagt da derfor i alle Maader er angerløs, da ser vi allerunderdanigst intet, som præjudicere kunde, at jo Nyborig By det samme kunde bevilgis.

Ad 9. Eders kongl. Mayt. Her Fader salig oc høiløflig Ihukommelse hafver allerede bevilget Nyborig Byes Magistraet en half Skilling af hver Dalers Verdie, som der sammesteds ind- oc udskibis Vare for, hvilket vi formene at skulle kunde strecke sig der paa Stedet til saadan en Summa, som Magistraten imod andre Stæder at regne icke kunde hafve andet Aarsag end jo at lade sig nøie med, saafremt Eders kongl. May. dennem samme Naade fremdelis vil lade nyde. Mens saasom det efter Præsidenten der sammesteds hans mundlig Beretning icke er utroligt, at Magistraten sielden faar den rigtig Summa, som dennem deraf kunde tilkomme, formedelst ingen paa dieris Vegne er autoriserit ved Toldvæsenet dermed at hafve Indscende, da indstillis til Eders kongl. May. eget allernaadigste Behag, om Eders kongl. May. vil bevilge Magistraten i Nyborg, saasom i nogle andre Eders kongl. May. Kiøbsteder er tillat, at de maa forordne en Person, som rigtig Bog kand holde ofver alle Vare, som der sammesteds ind- oc udskibis, dieris Qvota af des Verdi oppeberge oc dennem derfor giøre Regenskab, saa oc, at Eders kongl. May. Tolder maa tilholdis ei at clarere de Vedkommende for Eders kongl. May. Told, førend de ocsaa erlagt hafve til Magistraten, hvis

Eders kongl. May. dennem i saa Maade vil allernaadigst forunde, dog at den Trafiquerende derved ei blifver i nogen Maade utilbørligen oppeholdet.

Ad 10. Os siønis allerunderdanigst, at Nyborig Bye som en Stad, der for lang Tid siden er funderit oc bebygget, kand foruden de Privilegier, som i denne Punkt begieris, vel komme i Velstand.

Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 22. December anno 1670.

Eders kongl. May. allerunderdanigste oc tropligtigste Tienere.

P. Retz. H. Bielcke. V. F. Guldenlew. J. Chr. Kōrbitz mp.

Henrich Rantzow mp. Axel Vrop mp. Jørgen Bielche mp.

H. Wind mp. E. Kragh mp. Corfitz Trolle mp.

Envold Parszberg mp. M. Schinkel. Ch. Skiell Jørgensen.

P. Schumacher. Peter Bülcke. C. Biermann.

28. Nov. Ved Mødet behandledes ifølge Kongebrev¹⁾ af 12. Okt., stilet til S. K., ligeledes Spørgsmaal om, hvem man kunde forunde Beskærmelsesbreve mod deres Kreditorer. Votering (Nr. 176). Betænkning (Nr. 177).

176. Votering i S. K. 28. Nov. 1670.

P. II Bl. 15.

Feltherren: At baade Udlændiske, saa ogsaa Indlændiske, førend de fik saadanne Frihedsbreve, burde at stille nøiagtig Caution, at deris Creditorer icke imidlertid derofver af dennem skulde lide Skade.

Hr. Canceled Reetz: Siunis 1) at Hans kongl. Mayt. nogsom kand gifve Moratoria, efterdi det er en ældgammel Brug; 2) anl. for hvad Aarsag, saa siunis hannem, at det kand nok ske, naar nogen hafver lit nogen bevislig og merkelig Skade enten til Søes, ved Ildebrand, fientlig Indfald eller og, naar hand beviser, at nogen af hans Creditorer for en stor Sum hafver spillet Banquerot, hvorofver hand kand vere kommen til Skade, og at det i saadan Tilfæld saavel kand gifves Indlændiske som Udlændiske, dog at de stiller først nøiagtig Caution.

Hertil sluttede sig *H. Bjelcke.*

¹⁾ S. T. Nr. 866.

Gyldenløffve vaar udi denne Mening nesten, allene at det icke blef tillat Indlændiske.

Graff Allefelt: At saadanne Privilegia ere hel odiosa, og vaar best generaliter det meste, muligt vere kunde, at hindre, at ingen fik saadan Frihed. Dog naar der fantis saa vigtige Aarsager, som Hr. Canceler opregnet, at det da vel kunde tillades Fremmede og Indlændiske, dog at de stillet nøiagtig Caution, og naar nogen Fremmed i saa Maade nød Frihed, at hand da skulde tilholdes at nedsette sig her i Landet, for ellers skulde mangen fremmed Banquet-tier komme her og bedrage de Indlændiske med de Udlændiske, og naar hans Frihedsaar vaar omme, saa skulde hand vel drage af Landet.

Rigens Marskalck: At saadanne Moratoria ere hel skadelige; dog vilde han vere i Hr. Cancellers og Graf Allefelts Mening, saa at dend, som saadant vilde nyde, fuldkommen beviste, at hand hafde lit merkelig Skade, og stille nøiagtig Caution, at sine Creditorer icke skulle komme til kort hos hannem, og paa dend Maade kunde det saavel bevilges Ind- som Udlændiske.

Hertil sluttede sig *H. Rantzau*.

Otte Paauisk: At enhver skulle betale eller gifve nøiagtig Forsekkring.

Erick Kragh: Saauit Udlændiske angaar, da følger hand G. Allefelts Mening, mens icke at tillades Indlændiske, med mindre, at de gandske vaare kommen til agters. Ellers siunes ham, at enhver bør betale eller stille nøiagtig Forsekkring.

Hertil sluttede sig *C. Trolle*.

Christen Skeel: Naar der vaar ingen Dolus malus under, og dend Skyldige vilde stille nøiagtig Caution, da vaar det billigt, at enhver blef hiulpen.

Morten Skinchel: At det vaar best, at ingen saadanne Brevve mere blef gifven, fordi det svækker ickun Crediten, og der er dog altid nogen Svig under.

Byllick (!): Som G. Allefelt, at baade de Ind- og Udlændiske kunde nyde Moratoria, dog at de Fremmede først tog Borgerskab og blef bosiddendis.

C. Bierman: At Ind- og Udlændiske kunde bevilges Moratoria, naar de stillet nøiagtig Caution, dog de Fremmede først at sette sig ned her i Landet.

177. Betænkning af S. K. 28. Nov. 1670.

Orig. i S. K. s Arkiv. Afskrift i P. II Bl. 17 f.

Allernaadigste Konning og Herre.

Eftersom det er Eders kongl. Mayts. allernaadigste Befaling, at vi Eders kongl. May. voris allerunderd. Mening tilstille skulle, for hvad Aarsager og med hvad Omstændigheder vi allerunderdanigst formener, at nogen, enten Fremmed eller Indlændisk, Eders ko. Mayts. allernaadigste Beskiærmelsebref paa visse Aars Tid imod deris Creditorer billigen kunde forundis, saa og, om imod Fremmede allene eller og imod Fremmede og Indlændiske til Haabe saadanne Brevve kunde gifves, saavel som, paa hvor mange Aars Tid Brevvene skulle lyde, da til samme Eders kongl. Mayts. allernaadigste Befaling i dybeste og hørsommeligste Underdanighed at efterkomme er dette voris allerunderdanigste Betenkende, at saadanne Moratoria nogsom kand allernaadigst bevilges Indlændiske imod Indlændiske, item Indlændiske og de Udlændiske, som sig i Eders kongl. Mayts. Riger og Lande ville nedsette, og det paa trei Aars Tid imod Fremmede, naar de beviser formedelst ulyckelig Tilfald, som Krig, Ildebrand, Søeskade, Debitorers merkelig Banqueroute og deslige, at vere bragt udi dend Stand, at de ei uden Dilation at erlange deris Creditorer kand fornøie, dog at de imidlertid stiller nøiagtig enten realem eller fidejussoriam Cautionem, at naar de Friheds Aar, som in Moratoriis blifver specificerede, ere expirerede, da at ville contentere deris Creditorer. Raadstuen for Kiøbenhavn Slot den 28. Novembris anno 1670.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste og tropligtigste Tienere.

Hansz Schack. P. Retz. H. Bielcke. V. F. Guldenlew.
F. G. v. Allfelt v. Rixing. J. Chr. Körbitz mp. Henrich Rantzow.
Otto Powisch. E. Kragh mp. Corfitz Trolle mp. M. Schinkel.
Ch. Skiell Jørgensen. Peter Bülcke mp. C. Biermann.

15. Dec. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev af usikker Dato for at overveje en Memorial fra Amtmanden over Skanderborg Amt, Chr. Sehested, der drejede sig om forskellige Forhold i hans Amt og tillige i Almindelighed om Rytteriet. Memorialen, der findes gengivet sammen med Betænkningen af 1. Febr. 1671, er dat. 30. Nov. 1670, Kongebrevet¹⁾ urigtigt 21. Okt. s. A.

¹⁾ S. T. Nr. 916.

Under Mødet forhandlede om Retsforholdene paa Ryttergodset. Votering (Nr. 178). Jvfr. 30. Jan. 1671.

178. Votering i S. K. 15. Dec. 1670.

P. II Bl. 18 f.

Feltherren: At det med dend første oc anden skulle blifve efter Lands Lov oc Ret, mens med dend 3die skal Soldaterne, som Leiermaal begaar, nedenfra indtil en Fendrik straffis paa Kroppen.

Hr. Cantzeler idem. Rigens Admiral, Statholder Gùldenlewe, Statholder Alefelt, Rigens Marskalk, Hr. Rantzow, Hr. Urup, Otto Povisk, Christen Skeel, Corfits Trolle og Morten Skinkel: Om Sagefald, det hiemfalder Hans May., oc hvem hand det siden vil gifve til. Med Formynderskab skal Ambtmanden tillige med Officeren hafve Inspection.

Conclusum: Om Leiermaal, at en Soldat, som derudi forser sig, indtil en Fendrik skal straffis paa Kroppen, oc de andre Officerere at hafve forbrut en Maaned Sold. I ald det øfrige at forblifve ved Lands Lov oc Ret, oc ald Sagefald at falde Kongen til.

Nok anl. Herridsfogder, Herridsskrifvere, Birkefogder oc Birkeskrifvere, at det er nødvendigt, at de forblifver til Justitiens Administration oc afleggis med øde oc forarmede Gaarde, som icke er udlagde. Sandemænd kand vel forordnes oc tages af Ryttere, oc om Ryttere sig herudi skulle ville vegre, da at det gaar omkring oc omvexlis hvert andet Aar.

20.—21. Dec. 20. Dec. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af samme Dag, stilet til S. K., hvorved dette fik Ordre til at give Betænkning om, hvorledes man burde give de hamburgske Gesandter Audiens. Votering (Nr. 179). Der var nogen Uenighed om, paa hvilken Maade man ved Audiensen bedst skulde give Hamburgerne til Kende, at de var Undersaatter, og der indkom derfor to Betænkninger (Nr. 180 og 181).

179. Votering i S. K. 20. Dec. 1670.

P. II Bl. 20 ff.

Cantzeler: At, naar Hamb. bør cons[idereris] som Undersaatter, burde ingen Creditif af dennem annammis, mens efterdi H. Mts. Hr.

¹⁾ S. T. Nr. 1077.

Fader har engang gifvet dennem Audientz, kand den dennem och nu vel tilstedis, eftersom dog siden kand erlangis, hvad de begierer. Stiller til H. Mts. allerunderd. (!) Villie, hvorledis hand med dennem ved sin Regierings Indtrædelse vil hafve forholdet, och lade dennem forhøre ved Ministros, eller och, om Audiens skulde gifves, da i Anticamera.

Hr. J. Bielche: At lade H[amborgerne] forstaa, dennem vere velkommen, om de kom i god Mening och Satisfaction gifve vilde, ellers ligesom Hr. Cantzeler.

St. Gyldenløv: At det er ei nogen Creditif, som er ofverlefverit, och dersom de considereris bør som Underdaner, bør ei stillis til Audience, och dersom, da ei ophentis, siden at fornemmis, om de har Fuldmagt at gifve H. Mt. Fornøielse.

St. F. v. Alefeldt: At de Hamborger bør stedis Audience, och dennem icke vel kand vegris, eftersom mand har Exempel saadant Rebeller at vere vederfaret, mens imellem dennem och en anden Rigsstad billigen at giøris nogen Undersked et avec plus moindre bruit.

Hr. Hendrich Rantzow: De Hamburger at gifvis Audientz, mens icke som andre Gesanter, mens i Anticamera som Undersaatte.

Christoffer Pasberg: At H. Mt. burde vide, om Dep[uterede] hafver nogen Ordre at gifve Fornøielse paa siste Skrifvelse, førend de stedis til Audientz, och det at komme Hans Mt. til Avantage, ellers admitteris icke saasom Rigsstenders Dep[uterede], mens som Undersaatte til Audience.

Denne Mening tiltrædes af *Otto Powisch* (tilf.: »och i Anticamera hafve den Ære at kysse Kongens Haand«), *Corfitz Trolle*, *M. Skinkel* og *P. Schumacher* (tilf.: »dog saasom Statholder Ahlefeldt for ei at interrumpere al venlig Underhandling, opfordris och af Ministris deris Verb forhøris«).

Holger Wind: At de billigen bør udlade, hvor vit de vil gifve Satisfaction paa den forrige Skrifvelse, och naar det er sket, i Anticamera gifves dennem Tilgang at kysse H. Mts. Haand och hafve Audientz.

Erick Kragh: At lade sondere hos de Hamborgere om Fornøielse paa H. Mts. Skrifvelse och derefter tagis Measure, tilforne de Hamborger at vere gifvet Audientz ved Commissarier; hvorledis nu skal ske, henstilles til H. Mt.

Envold Pasb[ierg]: At de Hamborger først angifver deris Anbringende, førend de stedis til Audientz, och siden uden stoer Ceremonie i Anticamera.

Ch. Skeel: Sig, førend Audientz tilstedis, at informere om deris Verk [ɔ: Verb], siden H. Mt. derefter at ramme Maaden om Admission til Audientz.

P. Bülche: Som Hans Mts. Underdane at komme op i Anticamera och deris Verb anbringe.

C. Bierman: De Deputerete af Hamborg aleniste at admitteris at kysse H. Mts. Haand, och deris Verb remitteris til Commissarier.

Conclusion: At de Hamburgers Deputerete først bør sige, om de hafver nogen Ordre fra deris Principaler at gifve H. Mt. Fornøielse paa hans siste Skrifvelse.

180. *Flertalsbetænkning af S. K. 21. Dec. 1670.*

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Stormechtigste Konge, allernaadigste Herre.

Eders kongl. Mayt. allernaadigste Befalning angaaende, at udi Stads Collegio skulde delibereris, om raadeligt kand erachtis, at de fra Eders kongl. Mayts. Stad Hamborg Deputerede skulde efter deris Begiering til Audience hoes Eders kongl. May. admitteris, førend de sig nogenlunde erklærer, om de ere beordrede at gifve Eders kongl. May. nogen fornøielig Svar paa, hvis Eders kongl. May. udi seniste til dennem afgangne Skrifvelse dennem om erindret hafver, saa ochsaa, ifald Eders kongl. May. naadigst resolverer at forunde dennem Audience, om da icke den føiligste Maade skulde være, at de uden nogen sær Introduction och Ophentelse kommer udi Eders kongl. Mayts. Anticamera och der søger Leilighed at kysse Eders kongl. Mayts. Haand, hafver vi allerunderdanigst efterkommet, och er voris allerunderdanigste Mening, at vi icke befinder, at bemelte Deputerede nogen billig Aarsage kand forevende, hvorføre de icke, førend de til Audience admitteris, kand nogenlunde erklære sig, hvad Svar de paa ofvenbemelte Eders kongl. Mayts. til dennem for saa rom Tid siden afgangne Skrifvelsis Indhold medbringer, och saasom Eders kongl. May. stedse saavel udi Skrifvelser som i andre forefaldende Leiligheder trachterer dennem som Deris egen Stad och Undersaatter, saa siunis os, at de ei med Føie nu udi dette Tilfald paa anden Maade kand trachteris, och at, hvis de continuerer indstendeligen om Audience at anholde, at den da føiligst paa ofvenbemelte Maade, som Eders kong. May. udi Deris naadigste Befalning til os sielf gifver Anledning til, dennem kunde tillades, och dennem derhøes blev til-

kiendegifvet, at saadant skede allene, paa det de kunde hafve den Naade at kysse Eders kong. Mayts. Haand uden at proponere nogen Affaire, ofver hvilke[n] de skulde blifve hørt af Eders kongl. Mayts. Ministris, som Eders kongl. Mayt. naadigst dertil vilde forordne. Denne Maade er hel conforme med den, de hamborgiske Deputerede blefve trachterede paa udi seniste Krig, som en af disse nu her-værende Deputerede ved Nafn Selms, som ochsaa samme Tid vaar hid forskicket, uden Tvifvel noksom sielf erindrere. Dette er et aller- underdanigst ringe Betenkende af

Eders kong. Mayts. allerunderdanigste tro Tienere.

V. F. Guldenlew. Chr. Parsberg mp. Otto Powisch mp.

H. Wind mp. E. Kragh mp. Envold Parszberg mp.

C. Skiell Jørgensen. M. Schinkel. Corfitz Trolle mp.

P. Schumacher. Peter Bülcke mp. C. Biermann.

Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 21. Decemb. 1670.

181. *Mindretalsbetænkning af S. K. [20.]¹⁾ Dec. 1670.*

Orig. med Peter Reetz's Haand i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Konning oc Herre.

Til at efterkomme i allerstørste oc hørsommeligste Underdanighed E. kgl. Mts. allernaadigste Befaling, dateret Haffn. dend 20. hujus, hvorudinden vi underskrefne iblant de andre Assessorer i E. k. Mts. Stats Collegio beordris at gifve voris allerunderdanigst Betenkende, om vi raadeligt eracte, at de hid ankomne Deputerede fra Eders k. Mts. Stad Hamborgk skulle efter medhafvende oc til E. k. Mt. ofvergifne Creditif Audientz gifvis, førend de sig hafve nogenlunde erklærit, om de oc Ordre af deris Principaler hafve, E. k. Mt. nogen Fornøielse eller Satisfaction at gifve anlangende det, E. k. Mt. dennem udi seniste til dennem affærdigte Skrifvelse om erindret hafver, oc om dennem Audientz skulde bevilgis, om det da icke best vaar, at de ickun i E. k. Mts. Anticamera opkom foruden at vorde ophentit, saasom til dend Ende, paa det icke deraf nogen E. k. M. præjudicerlig Consequentz skulde i Fremtiden dragis, oc de prætendere sig, som ellers fri Rigsstæder pleier at verre blefven tracterit, indstillis til E. k. Mts. allernaadigste videre Resolution efterfølgende voris allerunderdanigste Mening.

At de Hamburger, naar de antagis for det, de ere, nemmelig

¹⁾ Paaskriften henfører Betænkningen til Dec. 1670.

Eders k. Mts. Undersaatter, skulde hafve nogen Ret til enten at legitimere med nogen Creditif de, som de sende til E. k. Mt., eller oc at prætere saadan Audientz for dennem, som de stedis til, hvis Committenter ere berettigede at udgifve fuldstendige Creditiver, kand vi icke forstaa eller skønne, ti sligt vilde ellers blifve Status in Statu. Mens saasom dend Audientz, Acces oc Forhør uden Formalitet, hvortil Undersaatter af deris Konger oc Herrer admitteris, i ingen Maader nogen præjudicerlig Consequentz kand gifve, vi oc icke ser, at E. k. Mt. kand verre vis paa at naae sin Intention med saadan Erklæring af de hamborgiske Deputerte at erlange, som kunde verre den Satisfaction gemes, hvilken de Hamborger E. k. Mt. ere skyldige, oc E. Mt. efter dend derom til dennem afgangne Skrifvelse desidererer, om end skønt E. k. Mt. bemelte Deputerte ald Audientz afslog, med mindre de dend Vilkor, som i Eders k. Mts. Befaling er meldit, vilde fuldbyrde, saa synis os allerunderdanigst icke uraadeligt at verre dennem til Forhør at stede paa dend Maade, som bemelte E. k. Mts. allernaadigste Befaling gifver Anledning til, ifald dennem Audientz bevilgis skulle, nemmelig at de til dend Ende udi Eders k. Mts. Anticamera som andre E. k. Mts. Undersaatter opvarter foruden at vorde ophentit eller anderledis i Svar tracterit end andre Undersaatter. Hvilken Maade, om dend af Ed. k. M. allernaadigst approberis, dennem oc tilforn insinueris kunde.

E. kongl. Mts. allerunderdanigste oc troepligtigste Tienere.

P. Retz. H. Bielcke. Henrich Rantzow mp.

I samme Møde behandlede ifølge samme Kongebrev en alvorlig Klage fra Kongens Side imod Byen Lübeck. — I nogle Landsbyer, de saakaldte lybske Godser, om hvis Besiddelse der var Strid mellem Kongen og Lübeck, havde han ladet opslaa en Plakat om, at Indbyggerne strax skulde søge om Fornyelse af deres Privilegier. Lübeckerne havde derpaa opslaaet en Protest ved Siden af Plakaten, men denne Protest havde Kongen ladet fjærne. Lübeckerne svarede herpaa ved at nedrive Kongens Plakat, ved hvilken Lejlighed to af Kongens Undersaatter, Hans og Heinrich Brömse, der ejede Steinrade og Stockelsdorf, blev truede paa Livet. De sidstnævnte havde derefter sendt Indberetning om Sagen til Kongen. Lübeckernes Optræden vakte stor Forbitrelse, der fremtræder baade i Voteringen

(Nr. 182) og Betænkningen (Nr. 183). — 17., 24. og 27. Dec. udgik der i den Anledning og i Overensstemmelse med Betænkningen en Række Skrivelser¹⁾ til den danske Resident i Lübeck Johan Steinmann, Magistraten sammesteds og Regeringskanceliet i Glückstadt samt en Klage til Kejseren.

182. Votering i S. K. 20. Dec. 1670.

P. II Bl. 22 f.

Hr. Cantzeler Reetz: Denne Sag at vere en Quæstio Juris, dette at vere uhøfligt och uforsicht giort af de Lybske; H. Mt. at revocere den Naade med Befaling til hans Toldere, at de Lybske skulde ei nyde deris forrige Frihed interimsviis.

Hertil sluttede sig *Henrik Bjelke* (tilf.: »och ligesaa den Handelsfrihed i Norge revoceri«).

St. Gyldenløve: At det ei skulde vere H. Mts. Undersaatter gafnligt Commerciën med de Lybske at ophefve, och de, som Skade sket, at maintieneris.

Stath. Ahlefeldt: At Hans Mt. ved hans Residents Memorial der sammesteds lod dennem til Gemyt føre den Uret, de giort; hvis de ei da vilde krybe til Korset, da dennem alle Privilegier at betage, och dersom det ei kand hielpe, da confisquere alle deris Middeler her i Danmark.

Hertil sluttede sig *E. Krag* (tilf.: »ti icke raadeligt at bryde ofver tvert, mens Residenten med det gode och onde den Faute beganget remonstrere«), *C. Trolle*, *Chr. Skeel*, *M. Skinkel*, *P. Schumacher* (tilf.: »dog ei at skrifve meget til Res[identen], mens dersom skrifvis skulde, da med det samme giøris Arrest paa deres Gods«) og *P. Bülche*.

Hr. Hendr. Rantzow: De Lybske groffigen at hafve handlet mod H. Mt, deris Frihed i Tolden at ophefvis, saavel [som] Cantorets Privilegier i Bergen.

Chr. Parsberg: Saasom denne Action er upertinent, kand H. Mt. den ei vel lade passere, dennem først derfor betagis alle Friheder och Privilegier, och dersom det ei da kunde hielpe, da giøris af H. M. Arrest paa alt dennem heri Rigerne tilstaaende.

Otto Powisch: Dersom den gemene Mand ved Residenten blef foreholt den store Forseelse, vaar best, førend der trædis til Extre-

¹⁾ Inl. Reg. 1670, 334 ff., 351 ff., 358—67.

miteter; hvis de da icke vilde finde sig, kunde siden gribis til forskrefne Middeler.

Holger Wind: At denne Forseelse saa offentlig blef gifvet tilkiende, at den Gemene det kunde faae at vide; hvis det intet fruchtete, gribes til de Middeler med Toldens Frihed och Arrest paa tilstaaende her i Danmark.

Envold Pasb[ierg]: Siunis vel at vere best først ved Residenten at lade fornemme, ligesom de fleste, om (!)

C. Bierman: At de Lybske burde af Hans Mt. anses som de, der hafver giort største Uret, och derfor med lige Mynt betalís.

Conclusion . . . at Residenten udi Lybeck paa Raadstuen almindelig skulde for alle remonstrere de Lybskis Handling [imod] H. M.; dersom det ei kand hielpe, da dennem deris Privilegier at betagís, tillige Arrest giøris paa alt dennem her i Rigerne tilhørende.

183. *Betænkning af S. K. 20. Dec. 1670.*

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Konge och Herre.

Til at efterkomme i allerstørste och hørsommelígst Underdanighed Eders kongl. Mayts. allernaadigste Befaling, dat. d. 20. Dec. nerverende Aar, om at deliberere, hvad vi eragte fornøden at skuldeske udi hvis, som deri passerit er, at de Lybske med stor Formastelse hafver understaaet sig Eders kongl. Mayts. Patenter at afríve och de Brømser, som sig derimod sette vilde, med Magt derfra at jage och deris ugrundede Placater dumdrísteligen i den Sted at anslaae, da er derom til videre Eders kongl. Mayts. allernaadigste Resolution voris allerunderdanigste Betenkende, som følger:

Eftersom det er ustrídigt, at de Lybske ved den af dennem begangne Gierning hafver høit forgrebit sig imod Eders kongl. Mayts. Respect, saa siunes os allerunderdanigst, at Eders May. icke vel kunde forbiegaae sligt at ressentere, hvilket vi allerunderdanigst eragte paa dend Maade at kunde ske.

1. At Ed. kongl. Mt. lod ved sin Agent til Lybeck en skarp Memorial indlegge, hvilken hannem herfra kunde sendis, som hos det algemene Borgerskab i Lybeck kunde vorde kundbar, at de vilde giøre Eders kongl. May. Satisfaction for, hvis de imod Eders May. med Placater at afríve och deris egen at ville insinuere begaaet hafve, saafremt Ed. kongl. May. icke skulde foraarsagis de Middel

dertil at bruge, som Eders May. self eragtede tienligst, och slig Attentatum meriterede. Kunde det icke hielpe, at da Eders kongl. Mt. lod revocere den Coæqvation i Tolden, som Staden Lybeck senist af ser kongelig Naade blef forunt, och om Staden Lybeck endda derved ei vaar til Raison at bringe, at da alle deris i Eders kongl. Mayts. Riger och Lande forhaande[n]verende Middeler och udstaaende Gieldsfordring blef seqvesterit. Raadstuen d. 20. Decembr. anno 1670.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste och troplichtigste Tienere.

P. Retz. H. Bielcke. V. F. Guldenlew.

F. G. v. Allfelt v. Rixing mp. Henrich Rantzow. Axel Vrop mp.

Ch. Parsberg mp. Otto Powisch mp. H. Wind mp.

Corfitz Trolle mp. Envold Paszberg mp. Ch. Skiell Jørgensen.

E. Kragh mp. P. Schumacher. Peter Bülcke mp. C. Biermann.

21. Dec. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 13. Dec., stilet til S. K., hvorved dette fik Ordre til at overveje en Memorial af 12. Dec. (Nr. 184) fra Hertug Hans Adolf af Pløen paa egne og sin Faders Vegne, hvori de atter (jvfr. 25. Sept.—18. Okt.) søgte om Forlening med Sønderjylland og Femern. — S. K. var, som Voteringen (Nr. 185) og Betænkningen (Nr. 186) viser, ret enigt om atter at afvise Fordringen. — Samme Dag udgik der Kongebrev²⁾ til Peter Reetz, Conrad Hesse, Erik Krag og Conrad Bierman om at forhandle med Hertug Hans Adolf, der havde ladet sig forlyde med, at han endnu havde et Forslag at stille. Da Forliget³⁾ mellem Kronen og Huset Pløen imidlertid var sluttet forinden, var Kommissionens Forhandling (Nr. 187) med ham 3. Jan. 1671 resultatløs.

184. *Brev til Kongen fra Hertug Hans Adolf af Pløen*
12. Dec. 1670.

Orig. i Indlæg til S. T. Nr. 1058.

Durchlauchtigster groszmächtigster König, gnadigster Herr, auch hochgeehrter Herr Vetter.

Ew. königl. May. ist in Gnaden errinnerlich, wasgestalt bey deroselben meines hochgeliebten und geehrten Herrn Vaters Gnad. um die Wiederbelehnung des Hertzogthumbs Schleszwig undt Landes

¹⁾ S. T. Nr. 1058. ²⁾ S. T. Nr. 1085. ³⁾ Jvfr. A. D. Jørgensen, Griffenfeld I, 372 ff.; P. Lauridsen, Slesvig og Kronen, 132 f.

Fehmern in gebührlicher Zeit gehörige devote Ansuchung gethan. Wann aber von Ew. königl. May. kein verschlossenes königl. Antwort Schreiben an Seine Gnade dem alten Herkommen nach, sondern nur ein offener Cantzeley Bescheid undt zwar von gantz unvermuthlichen Inhalt erfolget, so hat solches hochgedachte Seine Gnade nicht wenig betrübet, in Ansehung sie derer ihre gemachten Imputationen sich keine in den geringsten schuldig wiszen, auch diejenigen Miszhelligkeiten, so biszhero etwa vorgewesen, die geringste Gemeinschaft oder Connexion mit diesen Lehnswesen nicht haben, noch Ew. königl. May. als König oder Lehensherrn dabey concurriren, dahero Seine Gnade zu nochmahliger Bezeigung ihrer Devotion mich per expressum befehliget Ew. königl. May. durch dieses gehorsame Memorial undt sonsten auch mündtlich mitt fleiszigster Bitte anzulangen, Ew. königl. May. wolten gnädig geruhen dem vorig ertheilten offenen Bescheid nicht zu inhæriren, sondern Seiner Gnaden mit einer königl. verschlossenen Antwort nach dem in solchen Fällen gewöhnlichen und specialiter bey diesen fürstlichen altväterlichen Stamlehn von Alters her gebräuchlichen Inhalt anitzo versehen zu laszen, auch hinkünftig zu gelegener Zeit die königl. Investitur würlklich zu ertheilen. Solches gegen Ew. königl. May. mit aller Treue und Devotion zu temeriren (!) werden hochgedachte meines Herrn Vaters Gnade jeder Zeit gefiszen seyn, auch ich selbstn um deswillen um so viel mehr Ursach haben, bisz in mein Grab mich zu verhalten alls E. k. M. gehorsamster treuster Vetter undt Diener.

Hans Adolff H. z. Holstein.

Udskrift. An Ihre königl. Majestet zu Dennemarck, Norwegen abermahliges Memorial die Wiederbelehnung des Herzogthums Schleswig und Landes Fehmern betreffend.

185. *Votering i S. K. 21. Dec. 1670.*

P. II Bl. 23 f.

Feltherren: At denne Sag med Lenbref at udgifve noget skulde differeris, siden kunde Hans Mt. sig desto bedre resolve, hvad hand derudi giøre vilde.

Hr. Cantzeler Reetz: Dette at henhøre til den stridige Sag imellem Hans Mts. Hr. Fader och Førsten af Pløn, efterdi at Jus Vasalli er beskaffet saaledis, at naar Domini Feudi Respect læderis, derfor bør icke H. Mt. vel gifve nogen Lenbref til Førsten af Pløn, førend hand Hans Mt. tilfreds stiller.

Rigsadmiral Bielche: Med Len at udgifve opholdis, indtil den hele Sag med F[ørsten] af Pløn blef accommoderit, dog sig ei med mange at udlegge.

Hertil sluttede sig *Gyldenløve* og *Fr. Ahlefeld* (tilf.: »dersom de sig, som det sig bør, comporterer, Hands Mt. da til en Billighed sig at ville accommodere, hvilket dennem och til Svar kunde gifves«).

Hr. Hendrich Rantzow: Hans Mt. at hafve Aarsag at veigre Fyrsten af Pløn Len, saa lenge hand sig icke som en Vasal anstiller.

Hertil sluttede sig *Chr. Parsberg*, *Otto Powisch*, *Holger Vind* og *Erik Krag* (tilf.: »dog vaar gafnligst, at saadant skede i Venlighed«). *Corfitz Trolle*, *E. Parsberg*, *Christen Skeel*, *Mort. Skinkel*, *Peder Bülche* og *Conr. Bierman* vare »alle lige Mening med forrige, nemmelig, at med Lensbref eller Renovatione Vestituræ saa lenge skulde omholdis, indtil Førsten af Pløn sig som billigt imod Hans kongl. Mt. accommoderede«.

186. *Betænkning af S. K. 21. Dec. 1670.*

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Konge och Herre.

Til at efterkomme i allerstørste och hørsommeligste Underdanighed Eders kongl. Mayts. allernaadigste Befaling, dat. d. 13. Decembr. anno 1670, som os befaler, at vi Hertug Hans Adolfs Begiering paa sin Hr. Faders Førstens af Pløns Vegne angaaende Fyrstendommets Slesvigs och Femerens Forlening vel skulde ofverveie och betrachte, da er herom til videre Eders kongl. Mayts. allernaad. Resolution voris allerunderd. Mening och Betenckende, som følger:

Eftersom det er kundbar och udisputerligt, at Hertugen Hans Adolfs Hr. Fader som Vasallus sig imod Eders kongl. Mayts. Hr. Fader salig och høielofflig Ihuekommelse och Eders kongl. May. self som rette Lensherre ei med den Respect hafver forholdet, som en Vasallus, der Len nyde vil, bør at gjøre, ser vi icke, hvorledis den Distinction, som i den af høiebem. Hertug paa hans Hr. Faders Vegne indgifne Memorial giøris, nemmelig, at hvis hidindtil kand vere i den oldenborgiske Stridighed passerit, ei ringeste Connexion eller Gemenskab med det begierte Lens Sag och Handel hafver, kand enten tiene til nogen lovlig Undskyldning eller komme her tilpas. Hvorfore, saasom vi ei andet kand befinde, end at den Resolution, som Ed. kongl. May. allerede paa Hertuzugen af Pløns Ansøgning

om Len hafver ladet giøre, jo er paa al Billighed och Ret funderit, saa siunes os allerunderdanigst, at Ed. kongl. May. icke hafver Aarsag deri noget at forandre eller merbemelte Hertzug af Pløns Desiderium at indgaae, med mindre hand sig saaledis imod Eders kongl. May. och med saadan fornøielig Forhold indfinder, at hand kand meritere det, hand søger om. Raadstuen d. 21. Decembr. anno 1670.

Eders kongl. Mayts. allerunderd. och troplichtigste Tienere.

Hansz Schack. P. Retz. H. Bieleke mp. V. F. Guldenlew.

F. G. v. Allfelt v. Rixing mp. Henrich Rantzow mp.

Jørgen Bieleke mp. Chr. Parsberg mp. Otto Powisch mp.

E. Kragh mp. Corfitz Trolle mp. Envold Parszberg mp.

C. Skiell Jørgensen. M. Schinkel. P. Schumacher.

Peter Bülcke mp. C. Biermann mp.

187. *Betænkning af en Kommission 5. Jan. 1671.*

Orig. og Konc. med Peter Reetz' Haand i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Herre oc Koning.

Eftersom vi hafver bekommet Eders kongl. Mayt. allernaadigste Befaling, dat. Haffn. d. 27. December 1670, som os tilholder at forhøre, hvad Forslag Hans førstl. Naade Hr. Johan Adolf af Slesvig-Holstein-Pløn kunde efter sit Andragende for E. ko. May. hafve at giøre, hvorved hand formener, Ed. ko. May. endelig skulle finde nogen Fornøielse och bevegis hannem og hans Hus ei længere at vegre dend begiærte Investitur och Belening paa Hertugdommit Slesvig samt Landit Femeeren, och efter dets Beskaffenheds forregaaende Ofverveielse indstille til E. k. Mayts. allernaadigste videre Resolution voris allerunderdanigste Relation og Betenkende, da hafver vi til sligt i allerstørste og hørsommeligste Underdanighed at efterkomme med velbemelte Første confererit dend 3. hujus, hannem tilkiendegifvet og forreholdet voris Commissions omstændiglig Indhold, hvorpaa hand os til Svar gifvet, at hand sig icke udlat hafde til at gifve nogen Forslag i denne Sag, eftersom hand aldels ingen anden Maade til sin Ansøgning at erlange viste, end Lenet Slesvig samt Landet Femeeren med tilbørlig Respect och paa sædvanlig Vis af E. kongl. May. som rette Lensherre at begiære, hvilket hans Herr Fader allerede hafde giort, og hand endnu paa hans og sit førstlige Huses Vegne gjorde. Mens saasom dend Besked, som hans Herr Fader paa Lensmutingen var gifvet, indeholte, at E. ko. Ma. icke kunde

resolvere hannem dermed at forlene, med mindre hand sig herefter med betenksommere Conduite comporterede, end hidindtil sked var, saa protesterede Hans førstl. Naade, at hans Herr Fader sig icke i noget skyldig viste, hvorved samme Len hannem vegris kunde, bad, egentlig tilkiendegifvis motte, hvorudi bestoed det, som hans Herr Fader i saa Maade imputeredes, paa det hand kunde vedbørligen dertil svare. Som nu aldelis ingen Forslag af Hans førstlige Naade er sked, som vi efter E. ko. Ma. allernaadigste Befaling kunde ofverveie og gifve voris allerunderdanigste Betenkende om, saa hafve vi alleniste for E. k. Ma. at fremstille foromrørte allerunderdanigste Relation paa, hvis i denne os allernaadigst anbefalede Commission forefaldet er. Datum Haffn. d. 5. Jan. anno 1671.

Eders kongl. Mayts. allerunderd. troeplygtigste Tjænere.

P. Retz. E. Kragh. Conrad Hesse. C. Bierman mp.

1671.

2. Jan. Møde, hvor Peter Reetz, Henrik Bjelke, J. Chr. Körbitz, Ulr. Fr. Gyldenløve, Henrik Rantzau, Otto Powisch, Erik Krag, Holger Vind, Corfitz Trolle, Enevold Parsberg, Morten Skinkel, Christen Skeel og Peter Bülche var tilstede. Man behandlede adskillige Punkter i Nyborgs nye Privilegier, endskønt man havde afgivet Betænkning derom 22. Dec. 1670. I 10. Artikel blev tilføjet: »dog at dend Trafiquerende derved ei blifver i nogen Maade utilbørligen opholdit«. I 5. Artikel (om Salthandelen) tilføjedes: »Skulde Nyborg Bye sligt icke kunde præstere, da ei at nyde dette Privilegium; fri Saltis Ind- oc Udførsel icke at formenis de andre Kiøbsteder«. — I 2. Artikel om Kommandantens og højere Officerers Standkvarter og Logement blev »saaledis slutet, at det skulde blifve derved, som udi Erklæringen allerede er indført, at Commendanten oc Ober-Officererne indtil Fendricker oc Cornetter inclusive skulde skaffe dennem sielf Logement oc Standkvarter«¹⁾. — Disse Be-

¹⁾ P. II Bl. 24.

stemmelser findes i øvrigt optagne i Betænkningen af 22. Dec., som følgelig synes at være antedateret.

9.—16. Jan. 9. Jan. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 20. Okt. 1670, stilet til S. K., hvorved Kongen havde tilsendt dette en Supplik fra Magistraten i København om, at den maatte bevilge Magdalene, Enke efter Hans Pedersen Klein, at der blev indsat to Borgere til Skifteforvaltere i hendes Mands Dødsbo. Disse skulde have Ret til at gøre Udlæg i dette, »baade Børnene, saa oc samptlige Creditorer til fellids Gafn oc Beste«. Kongen ønskede en Udtalelse af S. K. om, hvad man skulde tillade Magistraten at gøre baade i dette og andre lignende Tilfælde. Ved Mødet var Peter Reetz, Henrik Bjelke, J. Chr. Körbitz, Henrik Rantzau, Holger Vind, Erik Krag, Enevold Parsberg, Christen Skeel og Morten Skinkel tilstede. Peter Reetz mente, at man nok kunde bevilge Magdalene dette, »dog icke til nogen Præjuditz i slige Tilfælde«. Hertil sluttede sig alle de andre. De mente i øvrigt, »at denne Sag vel kunde opsettis, til nogen af Privatstand ocsaa vare tilstede til at deliberere herom«²⁾.

16. Jan. Ny Behandling af samme Sag. Votering (Nr. 188). Da man her udtalte sig med stor Ubestemthed, synes Sagen at være bortfalden.

188. *Votering i S. K. 16. Jan. 1671.*

P. II Bl. 25.

Feltherren: At Borgemester och Raad fuldkomlig demonstrerede, hvor mange Domme befantis ofver hende, item indlevere en rigtig Specification paa hendes Gield och Creditorer. 2. Post om lige Tilfælde, da Godset at auctioneris och enhver at svare til sin Gield for Credit at holde.

Canceller Reetz: Ligesom Feltherren. 2. Post, i ligesaadan Tilfælde, da førend sligt skulle tilstedis, burde vere Magistratens rigtige Attestatum, at slig Beskaffenhed fantes i Boen, at sligt kunde ske, och da Boen at auctioneris.

Körbitz: Ligesom Cancellor anl. Magdalene H. Pedersøns Sag. 2. Post, om slig Udleg skulle komme i Brug, blef Crediten slet, ellers efter rigtig Attestation Boen at auctioneris.

¹⁾ Tr.: Kbhs. Dipl. VI, 552. ²⁾ P. II Bl. 25.

Hendrich Rantzo: At man først viste M. H. Pedersøns Gield. 2. Post, at alting tilgik efter Loug och Ret.

Chr. Parsberg: Ligesom Feltherren i den første Post. 2. Post, inted vist kand determineris om, eftersom der kand komme de Omstendigheder, som kand variere den gandske Sag.

Otho Powisch: At Borgemester och Raad fuldkommelig informerede om den Sag, och om den anden Post ligesom de andre.

E. Kragh: Ligesom de forrige i den første Sag. Om den anden Post ligesom Chr. Paszberg.

Christen Skeell: At mand inted kand bevilge M[agdalene] H. P., som er imod Lougen, uden H. k. M. selv vil giøre hende nogen Naade. Om den anden Post ligesom de forrige.

P. Bulcke: At Borgemester och Raad giøre en fuldkommen Information om M[agdalene] H[ans] P[edersøns] Sag och Tilstand, hvorefter en endelig Decision kand ske. 2. Post, ligesom Paszberg.

Bierman: Ligesom de forrige om begge Poster.

9. Jan. blev ligeledes oplæst et Kongebrev¹⁾ af 1. Dec. 1670, stilet til S. K., hvorved dette fik Ordre til at afgive Betænkning om, hvor vidt det ansaa det for heldigt, at graduerede og studerte Personer, som vilde nedsætte sig i Købstæderne, med Billighed kunde faa Privilegier fremfor andre, saa længe de ingen borgelig Næring brugte. — Alle S. K.'s Medlemmer var af den Mening, at denne Sag ligesom den foregaaende burde udsættes, indtil »begge Stænder« var til Stede i S. K.²⁾ Jvfr. 16. Okt.

9. Jan.—16. Febr. 9. Jan. blev ligeledes oplæst et Kongebrev³⁾ af 24. Okt. 1670, stilet til S. K., hvorved dette fik Ordre til at udtale sig om et Brev³⁾ af 16. Okt. fra Jens Juel, der henstillede til Kongen ikke at gaa videre i en Gældssag, som førtes i Stockholm mod Jochum Beck og hans Allunværk, da dette og dermed Kongens Fordring paa ham alligevel ikke var noget værd. — Sagen blev opsat, indtil Jens Juel kom til Stede, og S. K. kunde faa undersøgt alle Sagens Dokumenter⁴⁾.

13. Febr. nyt Møde, hvor Hans Schack, Peter Reetz, Henrik Bjelke, U. F. Gyldenløve, J. Chr. Körbitz, Henrik Rantzau, Otto Powisch, Holger Vind, Enevold Parsberg, Peter Schumacher

¹⁾ S. T. 1670 Nr. 1010. ²⁾ P. II Bl. 25. ³⁾ S. T. 1670 Nr. 929 med Indlæg. ⁴⁾ P. II Bl. 25.

og Conrad Bierman var tilstede. Kongebrevet blev atter oplæst. S. K. var enigt om, at da Sagen allerede var kommen saa vidt, burde man vente paa Dommen; Prokuratoren, som havde Sagen for den danske Konge, skulde have et vist Salær, som Skatkammeret skulde udbetale ham, og desuden »nogen Fortæring«¹⁾. Betænkning (Nr. 189) med Dato 16. Febr.

189. Betænkning af S. K. 16. Febr. 1671.

Orig. og Konc. i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Herre oc Konge.

Eftersom vi hafver bekommit Eders kongl. Mayts. allernaadigste Befaling, dat. Hafniæ dend 24. Octobr. 1670, at vi Eders kongl. May. voris allerunderdanigste Mening tilstille skulle om it af Jens Juel, Cantzeliraad, Vicepræsident udi Commerce Collegio oc da Envoyé extraordinaire udi Sverrig, indgifne Memorial de dato den 16. Octobr. 1670 angaaende Eders kongl. May. Prætention i Jockum Beckis Allunverk i Skaane, som af Fru Ølegaard Gyldenstiern til Eders kongl. Mayts. Herr Fader salig oc høiloffig Ihukommelse er transporteret, hvorvit vi eragte, paa dend Sag skulle urgeres, om endelig Dom derpaa skulle søgis, eller oc, naar mand fornam ickun slet Apparence til, at Eders kongl. May. skulle vinde Sagen, da at lade dend beroe indtil videre oc ingen endelig Dom begiere, da til samme Eders kongl. Mayts. allernaadigste Befaling i dybeste oc hørsommeligste Underdanighed at efterkomme er dette voris allerunderdanigste Betenkende, at efterdi Eders kongl. Mayts. Herr Fader høiloffig Ihukommelse denne Proces i sit Nafn hafver ladet agere, saa at dermed saavit er kommen, at enten Eders kongl. May. bliver ved Processen eller oc frastaar dend, saa bliver dog Dom derudi for Revisionsretten i Stockholm afsagt, saa siunis os allerunderdanigst best at vere, at dend Person oc Procurator, som hidindtil Sagen i høist-bemelte Eders kongl. Mayts. Herr Faders Nafn hafver drevvit, dend til endelig Doms oc Sententzis Erlangelse for Revisionsretten udfører. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 16de Februarii 1671.

Eders kongl. May. allerunderdanigste oc troplictigste Tienner.

Hansz Schack. P. Reetz. H. Bielcke. J. Chr. Körbitz mp.

Henrich Rantzow mp. Otto Powisch mp. H. Wind mp.

Envold Parszberg mp. P. Schumacher. C. Bierman mp.

¹⁾ P. II Bl. 30.

20. Jan. Møde, hvor Peter Reetz, Henrik Bjelke, Henrik Rantzau, Otto Powisch, Corfitz Trolle, Christen Skeel, Peter Bülche og Conrad Bierman var tilstede. — Man forhandlede om den trykte, men endnu ikke publicerede Forordning af 5. Okt. 1670 om Landrytteriet. Alle var enige om, at denne helst ikke skulde publiceres endnu, eftersom den burde forandres, særlig Paragrafferne 3, 10 og 17¹⁾.

23. Jan. Møde, hvor de samme var tilstede, dog med Undtagelse af Conrad Bierman, medens Enevold Parsberg var kommen til. Man forhandlede om Rytterholdet²⁾.

25. Jan. Kongebrev³⁾, stilet til S. K., hvorved der tilstilledes dette en Ansøgning fra Staden Rostock om Bekræftelse af de Privilegier, som tidligere Konger havde givet den i Bergens Kontor, samt en Intercessionsskrivelse fra Hertug Johan Adolph i Mecklenburg. S. K. fik Ordre til at tilstille Kongen skriftlig Betænkning om, hvad det ansaa for føjeligst og mest stemmende med Kongens Interesse, at der blev bevilget Staden i denne Sag. 7. Jan. 1672 stadfæstedes Rostocks Privilegier⁴⁾.

30. Jan.—20. Marts. 30. Jan. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev⁵⁾ af 24. Jan., stilet til S. K., hvorved der tilstilledes dette en Række Suppliker og andre Dokumenter angaaende Bornholm. Kongen anmodede S. K. om saa snart som muligt at fremkomme med en Betænkning, for at Ansøgerne, som ventede paa Svar, uden vidtløftigt Ophold og Forhindring kunde blive affærdigede. — Tilstede ved Mødet var Hans Schack, Peter Reetz, Henrik Bjelke, Henrik Rantzau, Otto Powisch, Jørgen Bjelke, Enevold Parsberg, Corfitz Trolle, Christen Skeel, Peter Bülche samt en kort Tid Holger Vind. — Sagen blev dog udsat, indtil der kunde blive foretaget en Extrakt af de meget talrige Ansøgninger⁶⁾.

13. Marts nyt Møde, hvor Peter Reetz, Henrik Bjelke, Henrik Rantzau, Enevold Parsberg, Erik Krag, Corfitz Trolle og Peter Bülche var tilstede, og hvor man atter oplæste Kongens ovenfor nævnte Brev til S. K. — Om Eftermiddagen samme

1) P. II Bl. 26. 2) P. II Bl. 26. 3) S. T. Nr. 87—88. 4) N. R. 1672 Nr. 4.
5) S. T. Nr. 72. 6) P. II Bl. 27.

Dag nyt Møde, hvor kun Peter Reetz, Henrik Bjelke og Henrik Rantzau var tilstede, og hvor man begyndte at gennemgaa de bornholmske Ansøgninger. — 14. Marts nyt Møde, hvor de samme og desuden Jørgen Bjelke, Christen Skeel og Corfitz Trolle var tilstede, og hvor man fortsatte Gennemgangen af Ansøgningerne. — Om Eftermiddagen samme Dag (tilstede Peter Reetz, Henrik og Jørgen Bjelke, Henrik Rantzau, Enevold Parsberg og Christen Skeel), 15. Marts om Eftermiddagen (tilstede Peter Reetz, Henrik Bjelke, J. Chr. Körbitz, Henrik Rantzau, Erik Krag, Peter Bülche og Conrad Bierman) og 16. Marts om Eftermiddagen (tilstede Peter Reetz, Henrik Bjelke, Henrik Rantzau, Erik Krag og Christen Skeel) behandlede man ligeledes de bornholmske Anliggender¹⁾. Betænkning (Nr. 190) med Dato 20. Marts. I Henhold dertil udstedtes 3. og 17. April en lang Række Kongebreve vedrørende Bornholm²⁾.

190. Betænkning af S. K. 20. Marts 1671.

Orig. og Konc. (med Peter Reetz' Haand) i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Konge oc Herre.

Til at efterkomme i allerstørste oc hørsommeligste Underdanighed Eders kongl. Mayts. allernaadigste Befaling, hvorudi Stats Collegium anbefalis sit allerunderdanigste Betenkende om en Del fra Eders kongl. Mayts. Land Boringholmb komme Supplicationer at gifve, da indstillis til Eders kongl. Mayts. allernaadigste videre Resolution herom efterfølgende voris allerunderdanigste Forretning.

Nr. 61. Eftersom Eiendomsbaarde oc Festegaarde altid paa Boringholmb hafver efter Proportion af Hartkorn gifvet lige høi Skat, saa ser vi icke, at Festebønderne hafver nogen billig Aarsag herimod at supplicere.

Nr. 92. Saa vit denne allerunderdanigste Supplication deri bestaar, at Forskaansel begieris 1) paa den paabudne Manidskat, 2) paa Baadsmanskatten, 3) for Princessinstyr, 4) paa Tolden, 5) for Maltaccisen, saa, omendskønt vel fornemmis, at Landet Bo-

¹⁾ P. II Bl. 32—33. ²⁾ S. T. Nr. 334 f., 366—74; S. R. Nr. 142 og 157, de to sidste trykte i Rothe, Christian Vtes Reskripter, 105 ff. — Som Indlæg til S. T. Nr. 366, 369, 370, 371 og 374 findes en stor Mængde Klager og Andragender fra Bornholm. Disse blev dog ikke behandlede af S. K., men i en særlig Kommission af Henrik Rantzau og Erik Krag, til hvem Kongebrev var udgaaet 24. Jan. (S. T. Nr. 71).

ringholmb er i slet Tilstand, saa at mange derfra flytter, icke dis mindre vide vi allerunderdanigst herudinden ei andet at sige end til Eders kongl. May. eget allernaadigste Behag at henstille, om oc hvorvit Eders kongl. May. i sine Intrader herved vil tilstede nogen Afgang. Angaaende den siette oc sifvende Post i benefnte Supplication, herudi først begieris Taxereborgere, dernest, at alle i Nexøe Bye, som bruger borgelig Næring, oc saa enhver efter sin Formue, motte gifve Skat, denne befinde vi Landsloven gemes at være oc i største Billighed at bestaa.

Nr. 77. Capitain Kofoed, som excercerer Landfolkit, begierer foruden Frihed paa sin Gaard for Ekter ocsaa Frihed for Skat, hvilken Afgang i Eders kongl. May. Intrader allene af Eders kongl. May. eget Behag dependerer.

Nr. 3. Udi denne Supplication begierer Byen Rønne adskillige Ting, bestaaende i Skatters, Toldis, trøkte Papirpengis, Brendevin-Licentis Afskaffelse, som vi ei kand erachte uden merkelig Eders kongl. May. Indkomstis Formindskelse at kunde ske. Öfver Eders kongl. May. Byfoget der sammesteds klagis ocsaa, at hand som en Mand, der paa sin Ære skal være fældet, ei burde Retten at betiene. ^{a)} Saasom nu bemelte Byfoget hafver Eders kongl. May. Bestallings-bref, oc det ingen kand tilkomme derudi nogen Forandring at giøre uden Eders kongl. May. self, saa indstillis allerunderdanigst til Eders kongl. May. Villie, om det kand behage Eders kongl. May. at lade inqvirere om den Æresags Beskaffenhed, Byfogden beskyldis for, til videre Eders kongl. May. allernaadigste Resolution^{a)}.

Nr. 71. Svanike Bye begierer Forlindring oc adskillige Paa-legs Forskaansel, hvorom vi ei vide anden allerunderdanigste Betenking at gifve, end ved Nr. 3 sked er.

Nr. 137. Denne Supplication indeholder Indvonerne paa Boringholm dieris allerunderdanigste Begiering om Skatters oc Paa-legs, nemblig Manidskattis, Indkvarterings- oc Madskattesmørs Afskaffelse, som vi ei vide andet at melde om, end ved Nr. 92 sked er.

Nr. 138. 139. Ere Copier af Supplicationer, hvorudi Under-saatterne paa Boringholm klager dieris Nød oc begierer Commis-sarier, hvilke dennem siden af Eders kongl. May. allernaadigst er bevilget.

^{a - a)} Konc. har her opr.: hvilket Klagemaal os synis at kunde allerbest de Klagende (at kunde) tilladis ved Lands Lov oc Ret mod bem. By-fougiet at udføre.

Nr. 130. Indeholder Undersaatternis Begiering, at Commissarierne ville dieris Nød oc Ansøgning for Eders kongl. May. allerunderdanigst andrage, som oc nu sked er.

Nr. 124. Her begierer Undersaatterne iblant andet, at dennem Brødkorn oc Sædekorn motte forstreckis, hvilket vi af Amptmandens allerunderdanigste Erklæring paa Supplicationen befinde til Landets Conservation høinødvendig at være.

Nr. 60. Denne Supplication bestaar først i Begiering, at adskillige Slags Skatter oc Contributioner, item Salt- oc Hestetold, maa, en Del slet afskaffis, en Del forlindris; dernest, at Supplicanterne motte betale Jordebog-Skatten efter Jordebogen eller oc gifve Penge derfor efter Landekiøbet eller Jordebogs-Taxten; for det tridie, at Fougderne, som ubilligt for dieris Forvaltning paa Skifterne tager, motte tilliggis noget vist oc billigt; 4) at en Domb, som Commissarierne, af Hans kongl. May. høiløffig Ihukommelse Konning Friderico Tertio ordonnerit, i forrige Tider hafver afsagt om Egt oc Arbeide af de Gaarde paa Landet, som Borgerne i Kiøbstederne befindis at hafve sig tilforhandlet; 5) at de efter gammel Sædvane maa bekomme en Sandmand, som i Sognet er boendis; 6) at de maa vere fri for Arbeidspenge oc giøre Arbeide.

Hvad sig den første Post belanger, da refererer vi os til voris allerunderdanigste Betenkende om Materie af lige Natur, Nr. 92. Jordebogsskatten eracte vi allerunderdanigst billigt at være, at den enten efter Jordebogen in Natura ydis, eller, ^{b)} naar Bonden derudi findis forsømmelig, at den da efter nuværende Skatkammertaxt betalis^{b)}. Oc som vi fornemme Commissari-Dombmen deri at bestaa, at de Borgere, som Bondegaarde paa Landet hafver kiøbt, skulle self svare til dets Egt oc Arbeide, oc dend icke de andre Bønder paaleggis, saa befinder vi allerunderdanigst, at samme Domb i ald Billighed oc Ret bestaar. At Supplicanterne nyder deri dieris Begiering, at Sandmanden maa tagis af de, som boe i Sognet hos dennem, derved ser vi ei, at Eders kongl. May. eller Justitien noget afgaar, oc at den Magelighed Undersaatterne, som sligt begierer, vel kand forundis, naar ellers Sandmanden befindis dygtig at være. Hvor Arbeide til Eders kongl. May. Tieniste er fornøden, eracte vi allerunderdanigst best, at Bønderne den giøre, mens hvor den ei fornøden er, da siønis os allerunderdanigst best, at den blef sat Bøn-

b-b) Konc. har her opr.: eller oc i det høieste efter Landekiøb betalis.

derne for saa lidelig en Penge, at de dermed icke skulle ofver Efne graveris; dog erachtis allerunderdanigst billigt, at det Goeds paa Boringholm, hvoraf Indkomsten af andre efter kongelig Benaading oc Assignment oppebergis, gifver Ektepenge, saaledis som enhver Gaard oc Sted er dennem paa Eders kongl. May. Skatkammer anslagen for.

Nr. 44. Udi denne Supplication beklager sig Indbyggerne i Povlsker Sogen, at atskillige Skatter oc Paaleg, som de allerede hafver gifvet oc endnu maa udgifve, gjør dennem uformuesom til slikt lengere at præstere, oc begier Forskaansel derfor. Dernest anholde de allerunderdanigst formedelst hafte Misvext der paa Landet om Forstrekning af Korn, endtil de det et andet Aar igien kunde betale.

Hvad sig den første Post belanger, saa refererer vi os til voris allerunderdanigste Betenkende om lige Materie, Nr. 92. Angaaende den anden Post da erachtis allerunderdanigst efter den Information, os gifvis, Supplicanternis Begiering høifornøden for Landet, udi hvis Conservation Eders kongl. May. self er høiest interessert, oc kunde, saafremt Eders kongl. May. hafver Forraad af Korn oc lader sig behage nogen Forstrekning at forunde, alting saaledis vel magis, at Undersaatterne Forstrekingen igien betalte, saa at Eders k. May. kunde være aldelis uden Skade.

Nr. 105. Vesterherrids Sognemænd klager ofver en Capitain ved Nafn Espen Jørgensen, at hand dennem i adskillige Maader hafver forurettet, med Begiering, at hand motte vorde afset oc en anden, som de self næfner, i hans Sted bestilt. Som nu Eders kongl. May. tilforordnede Commissarier beretter, at de Supplicanternis Klagemaal hafver sandferdig befunden, saa indstillis allerunderdanigst til Eders kongl. May., hvorledis samme Capitain for sin Forseelse skal anseis.

Nr. 11. Supplicanterne klager: 1) ofver, at de excecveris, naar de icke hafver Penge i Beredskab til at betale den forfaldene Contribution med, oc at med Excecutionen undertiden begaais Ubillighed. 2) Begierer de Forlindring paa Manidsskatten. 3) Klager de ofver Fru Rigitse Grubbis Fuldmectige, at hand i Jordebogens Oppebørsel oc Restantzers Indfordring gjør dennem Uret.

Hvad den første Post angaar, da siunis os allerunderdanigst, at den Ubillighed, som Supplicanterne kand bevise med Excecutionen at være sked, kunde dennem, om det Eders kongl. May. saa behagede,

ske billig Fornøielse for, ved Amptmandens eller hvis andens Befordring, som Eders kongl. May. sligt allernaadigst ville befale. Om Manidskattens Forlindring vide vi allerunderdanigst ei andet at sige, end derom Nr. 92 i voris allerunderdanigste Betenkende er meldet. Til Klagemaalet ofver Fru Regitse Grubbis Fuldmectige befinder vi ved hans skriftlig Erklering at være grundelig svaret, oc af Supplicanterne derimod ingen Bevisligheder om nogen tilføiet Uret fremlagt at være.

Nr. 67. Hans Sæder, som tilforn hafver været Capitain oc skal hafve efter Beretning tiemt høiloffigste fremfarne Konger Christiano Quarto oc Friderico Tertio, begiærer allerunderdanigst Frihed for Skat af en Gaard, hand paaboer, hvilket dependerer allene af Eders kongl. May. Naade.

Nr. 7. 8. 68. Supplicanterne begierer Forlindring i Skatten af de Gaarde, de boe paa, som i lige Maade af Eders kongl. May. Naade dependerer.

Nr. 6. Supplicanterne gifver tilkiende at hafve sig paataget at være Ryttere oc dertil self dieris Udmondering at hafve bekostet med den Vilkor, at de dieris Gaarde fri for Egt oc Arbeide skulle nyde, hvilken Frihed de beklager dennem betaget at være, allerunderdanigst begierende, at de den igien maa nyde. Vi befinde allerunderdanigst, at de Ryttere, som paa disse Gaarde boer, vel hafver i Begyndelsen, der de først blef Ryttere, prætenderit Frihed for Egt oc Arbeide, oc at den ocsaa efter Beretning dennem er blefven lofvet. Mens de hafver aldrig nydet samme Frihed, dertilmed saa er der mange af forbenefnte Gaarde til andre assignerit oc dennem Egterne oc Arbeidet paa Skatkammerit til Indkomst anslaget, hvorudi, dersom der skal ske Forandring, vil sligt foraarsage de Vedkommende til allerunderdanigste Ansøgning om anden Vederleg, hvorefter alting herudinden til Eders kongl. May. allernaadigste Behag udi største Underdanighed henstillis.

Nr. 58. Supplicanternis allerunderdanigste Begiering bestaar iblant andet i adskillige paabudne Skatters oc Paalegs Forlindring oc Afskaffelse, hvorom vi icke vide anden allerunderdanigst Betenkende at gifve, end om lige Materie Nr. 92 sked er. Hvad sig den Uret belanger, som Supplicanterne beklager sig at vederfaris med Egtpengis Udgift, da som Fru Regitse Grubbe nyder sin aarlig Pension af det Sogen, som disse Supplicanter boer udi, oc hun i Steden for, hvis Arbeidspenge hende af Godset for en vis Summa til fuld Ind-

tegt paa Eders kongl. May. Skatkammer i Begyndelsen vaar anslagen, hafver bekommet Aar 1666 Vederlag i Jordegods paa Boringholm, bedragende sig i aarlig visse Landgilde til 700 Rixdaler, saa eracter vi allerunderdanigst best at være, at Fru Regitse Grubbe fik Eders kongl. May. Befaling sig herom til videre Eders kongl. May. allernaadigste Resolution at erklære.

Eftersom oc Supplicanterne sig derofver besverger, at Fougderne paa Skifter tager ubillig Betalning for dieris Forvaltning, da sionis os allerunderdanigst, at Amptmanden paa Boringholm kunde befalis noiachteligen herom at inquirere oc imod de Skyldige lade Sagen efter Landsloven udføre til videre Eders kongl. May. allernaadigste Resolution.

Landgildkorn oc Smør, som Supplicanterne angifver, dennem i Penge for høit anslaaes, erachte vi allerunderdanigst billigt, at de enten in Natura yder eller oc, naar de forsømmelig deri findis, det efter itzige Skatkammer-Taxt betaler.

Nr. 46. Supplicanterne anholder: 1) om Forlindring paa adskillige før ommelte Skatter, hvorom voris allerunderdanigste Betenkende er i lige Materie til Eders kongl. May. allernaadigste videre Behag indstillet, Nr. 92, hvortil vi os allerunderdanigst refererer. 2) Klager de ofver Tyngsel med Eckepenge, hvilke vi formene, icke høiere af nogen Vedkommende, som Eders kongl. May. Goeds er assignerit eller udlagt til, bør tagis, end de dennem paa Eders kongl. May. Skatkammer anslagne ere, oc at de, som sig derimod kand befindis at hafve forset, plictige ere tilbørligen derfor efter Landslov at stande til Rette. 3) Besverger de sig ofver Fougderne, at, naar de ei kand yde dieris Landgilde-Smør, saa maa de gifve ni Mark for Pundet, oc at, naar de vil yde Smaaredselen in Natura, saa vil bem. Fougder ei tage den af dennem, mens Penge, oc det langt høiere, end de Varene kand selge for til en Kiøbmand. Herom er voris allerunderdanigste Mening, at, naar Bønderne ei yder dieris Landgilde in Natura, da kand icke med Billighed høiere af dennem fordris end dets Værd efter sidste Eders kongl. May. Skatkammer-Taxt. — Endelig anholder Supplicanterne allerunderdanigst, om de formidelst Misvexten maa nyde for Betalning det Korn, som de skal gifve i Skat, foregifvende, at de ellers paa Foraaret for Mangel af Korn hverken kunde saae eller pløie. Hvorom voris allerunderdanigste Betenkende er, at saasom vi af ald den Information, os om Landet gifvis, erfarer, at det høiligen Undsetning behøfver, saa ind-

stille vi i allerdybste Underdanighed til Eders kongl. May. eget allernaadigste Behag, paa hvad Maade Eders kongl. May. det vil nogen Benaading giøre.

Nr. 27. Supplicanterne klage: 1) ofver ulovlig Exceution, hvorom os synis allerunderdanigst at kunde vorde, af hvem Eders kongl. May. vil ordonnere, inqvirerit, oc de, som skyldige i nogen ulovlig Exceution befindis, tilbørligen efter Sagens Beskaffenhed derfor staa til Rette. 2) Ofver Betyngsel ved adskillig Paaleg. Udi disse Paalegs Enumeration finde vi intet andet end Skatter oc de Udgifter, som paa andre Steder af Eders kongl. May. ere paabudne, saa oc, som tilforne paa Landet hafver været brugelige, saasom Baadsmænds Udredelse oc Knectepenge. 3) Ofver for høi Pris, som paa Landgildet settis, naar det ei ydis in Natura, hvorom voris allerunderdanigste Betenkende Nr. 46 i den tridie Punkt findis. 4) Anholder Supplicanterne om Forstrekning paa Brød- oc Sædekorn, hvorom voris allerunderdanigste Betenkende Nr. 44 oc 46 til Eders kongl. May. allernaadigste videre Resolution er indstillet. 5) Ansøge Supplicanterne, at Fougderne motte anamme in Natura, hvis Landgilde de kunde afstedkomme at yde, oc at de motte bedagis Resten efter Landkiøbet at betale. Hvorom os allerunderdanigst siunis, at saavit Eders kongl. May. Gods paa Landet angaar, da bør de, som Eders kongl. May. Administrationen hafver allernaadigst betroet, saavel som oc de, som efter Assignationen Indkomsten deraf opeberger, dermed saaledis omgaaes, at Bønderne vorder, saavit de deri kand volde, conserverit, oc som de i sin Tid acter at forsvare. 6) Begieris Afslag paa Ektpenge, hvormed vi allerunderdanigst formener, at forholdis bør efter den Taxt paa Ektpenge, paa Skatkammerit er anslagen, eftersom Fru Anne Steensen med det Gods, som i det Sogen ligger, er benaadet. 7) Anholder Supplicanterne at motte kiøbe Korn oc andet paa Strømmen oc paa andre Steder, hvilket siunis at stride imod Kiøbstedernis Privilegier. 8) Begierer jordeigne Bønderne at maa være fri for den Kiendelse, bedragende sig til 4 eller 5 Rixdaler, som af enhver Gaard gifvis, naar den arvis eller kiøbis. Denne Kiendelse befindis altid at hafve vaarit oc kand icke uden Eders kongl. May. ordinarie oc visse Intraders Formindskelse afskaffis. 9) Endelig begierer de i denne Supplication Forskaansel for Frøkenstyr, hvorom vi os til forrige voris allerunderdanigste Betenkende om denne Materie refererer.

Nr. 28. Supplicanterne begierer at motte forskaanis for adskil-

lige Skatter, som ofver alt af andre Eders kongl. May. Undersatter udgifvis, hvorom vi allerunderdanigst ei vide andet at melde, end hvis ved Nr. 92 sked er.

Nr. 50. Supplicanterne begierer: 1) Forlindring paa adskillige Skatter. 2) Klager de ofver, at de ei maa yde dieris Landgilde in Natura efter Jordbogen, mens gifve Penge derfor. Om disse tvende Materier hafve vi til Eders kongl. May. allernaadigste videre Resolution indstillet voris allerunderdanigste Betenkende, nemblig om den første ved Nr. 92, om den anden ved Nr. 58.

Nr. 36. Supplicanterne anholder allerunderdanigst: 1) om Forlindring paa adskillige Slags Skatter oc Paaleg. 2) Klager de ofver, at Fougderne tager ubillig Betalning paa Skifte for dieris Umage. 3) Begiere de at maa yde dieris Landgilde in Natura oc være fri for at gifve Penge derfor. 4) At dennem formedelst Misvext maa bevilgis Forstrekning af Brød- oc Sædekorn. 5) At de maa forskaanis for Ektepenge oc derimod giøre Hofveri. Til Eders kongl. May. allernaadigste videre Resolution er om disse forbenæfnte Materier voris allerunderdanigste Betenkende udi foregaaende Poster indstillet, nemblig om den første oc tridie ved Nr. 92, om den anden ved Nr. 58, om den fjerde ved Nr. 44 og 46, den femte ved Nr. 60, hvortil vi os i ald Underdanighed refererer.

Raadstuen for Kiøbenhafns Slot d. 20. Marti anno 1671.

Eders kongl. May. allerunderdanigste oc troplictigste Tienere.

P. Reetz. H. Bielcke. J. Chr. Kōrbitz mp. Henrich Rantzow mp.

Jørgen Bielcke mp. E. Kragh mp. Corfitz Trolle mp.

Envold Parzberg mp. C. Skiell Jørgensen. P. Schumacher.

Peter Bülcke mp. C. Biermann mp.

30. Jan.—13. Febr. I Mødet 30. Jan. forelæstes ligeledes et Kongebrev¹⁾ af 19. Jan., stilet til S. K., hvorved dette fik Ordre til at overveje en Memorial i forskellige Poster og indsende Betænkning om hver Posts egentlige Beskaffenhed. Kongebrevet var ikke undertegnet, og Sagen blev derfor lagt til Side til »en anden Gang og siden«²⁾.

13. Febr. Møde, hvor det samme Kongebrev blev oplæst; dog blev Sagen ogsaa denne Gang udsat, indtil alle kom tilstede³⁾.

¹⁾ S. T. Nr. 63.

²⁾ P. II Bl. 27.

³⁾ P. II Bl. 30.

30. Jan.—1. Febr. I Mødet 30. Jan. foretoges endelig en fornyet Behandling af Amtmand Christoffer Sehesteds Memorial (jvfr. Mødet 15. Dec. 1670). Votering (Nr. 191). Betænkning med Dato 1. Febr. (Nr. 192). Denne Betænkning blev sammenarbejdet af Peter Reetz med den trykte, men endnu ikke publicerede Forordning¹⁾ af 5. Okt. 1670, og efter hans Udkast²⁾ udkom en ny Forordning³⁾ om Landrytteriet 27. Juli 1671.

191. *Votering i S. K. 30. Jan. 1671.*

P. II Bl. 27—30.

Blef forretagen den Post om Arfveskifter och Formønderskab og Sagefald.

Feldtherren: Bøderne kommer til Kongen, men Ridefogden hafver intet med Bunden at giøre i det øfrige.

Hertil sluttede sig *Peter Reetz*, *Henrik Bjelke* (tilf.: »Justitsen blifver hoes Officererne«), *Henrik Rantzau* og *Jørgen Bjelke*.

O. Paawisch: Obersten er ved Regimentet ligesom Amtmanden. Regimentskrifveren at hafve en igiennemdraget forseigled Bog, hvorudi Arfveskifteregistrene skal indførís. Bøderne til Kongen.

C. Trolle: Idem. Regimentskrifveren at oppeberge Bøderne, och Obersten at vere dertil.

E. Parsberg: Naar Lands Lov och Ret blifver observerit, er det lige got, hvem det blifver administrerit ved.

Hertil sluttede sig *Christen Skeel* og *Peter Bülche*.

Slutningen var, at det blef ved Lands Lov och Ret under Oberstens Tilsium, och Bøderne at være forfaldne til Kongen.

Om hvem der skal være Sandmænd, hvor Hans May. ei har Goeds.

Feldtherren: Rytterne bør derfor efter H. M. Ordre at være fri.

Hr. Cantzeler: Herridsfogders och Birkefogders Underholding kand faais af det øde Goeds. Ingen Rytter bør at være Sandmænd, men Hans May. at se, hvor de kand hafvis, och faar endelig at hafvis nogle, som ei til Ryttergaarde er udlagt.

H. Bielche: De, som skulle være Sandmænd, burde at hafve nogen Privilegier, och magis saa, at de kunde antage de øde Gaarde.

H. Rantzou: Herrids- og Birkefogder bør at beholde deris Gaarde. Rytteren kand nok være Sandmand och burde aarlig at

¹⁾ Tr.: Forordn. 1670—83, 31—35.

²⁾ Findes i S. K.'s Arkiv.

³⁾ Tr.: Forordn. 1670—83, 59—64.

omskiftis, och aarlig skulle Officererne nogle dertil sette, som det Aar skulle være Sandmænd, och det var ingen Besværing.

J. Bielche: Sandmænd er ei mere nødvendig her end i Norge, och skulle det endelig være, saa kunde dertil tagis nogle visse Gaarde. Anl. Herridsfogders och Birkefogders Gaarde, da de, som har faaet dem med Profit, at legge dem fra sig igien och søge Betaling paa Skatkammerit.

Otto Paawisch: Der faar at være Sandmænd, men Rytterne kand intet være det.

C. Trolle: Hver Bonde och Rytter skulle gifve en half eller hel Skieppe til Herridsfogden, hvis Gaard er udlagt, och ligesaa til Sandmendene.

E. Parsberg: De, som hafve faaet Goeds i Betaling, bør sielf at holde ofver Justitien.

C. Skeel: Det var best, det blef ved det gamle, och de, som var Sandmænd tilforn, blef endnu.

P. Bulche: Der skulle forordnis visse Personer, som mand skulle gifve en øde Gaard eller Penge eller half eller hel Skieppe Korn, som skulle være Sandmænd.

Om Sandmendene blef endnu voteret paanye, samme Dag om Eftermiddagen, och vare efterskrefne tilstæde.

Feldtherren: At der burde at sendis i Cantzeliet en Forteignelse paa, hvor mange Sandmænd der endnu behøfvedis, och Hans May. saa til, paa hvad Maade enten ved Mageskifte eller anderledis de kunde tilveiebringis.

Hr. Cantzeler: Idem. Dersom Eiermanden ei sielf vilde skaffe Sandmænd, da de, som det var, at gifvis noget for deris Umag, og i Synderlighed paa det Goeds, som endnu staar Kongen til Reluition, og naar Sandmanden hafde forbrut sit Boeslod, det da at høre Eiermanden til.

Hertil sluttede sig *Otto Powisch* og *Enevold Parsberg*.

H. Randtzou: Var der nogen tilofvers, som ei var udlagt, da var det got, at de blef Sandmænd.

C. Trolle: Mand burde at se en Extract af Skatkammeret, paa hvis Kongen hafver tilofvers, om der var saa mange tilofvers, som kunde blifve Sandmænd. I det øfrige som de andre.

C. Skeel: Som de andre.

Dend 5 Post. Anl. de Udskrefne, som ei vil med Goede ud-

gifve til Kirken och dends Betiente deris Rettighed, hvor deris Forum competens skulle være.

Dette blef remittered til dend 4. Articul udi dend om Ryttergaardene udgangne Forordning, som deciderer dette Dubium.

D. 6 Post. Anl. hvem der skulle være Kirkevergere.

Dette blef saaledis sluttet, at hvor alt Goedset er til Ryttere udlagt, och ei er andre, som Kirkevergeriet kand betiene, fik det at betiænis ved en af Rytterne.

D. 7 Post. Anl. Strid imellem Bonden och Rytteren om Afgiftens Taxoring.

Dermed hafver Amtmanden eller Ridefogden intet at giøre, men Officererne.

D. 8 Post. Anl., om Bonden maa selge sine Vare, til hvem hand vil.

Naar Bonden fornøier dend, som Gaarden er assigneret til, efter den Anordning, som allerede giort er, siunis det billigt, at Bonden selger sine Vare til hvem hand vil.

D. 9 Post. Om de Udskrefne ei bør at holde Broer och Landeveie vedlige.

Dette remitteris iligemaade til d. 4 Artic. i forn. Forordning om Ryttergaarde.

D. 10 Post. Om Skoufvne ved Ryttergaardene.

Herom er allerede Hans ko. Mayts. Anordning udgangen.

D. 11 Post. Om Fiskeri ved Ryttergaardene.

Dermed kand Bønderne sig ei befatte uden saavit, hvis de gifver Landgild af ved Stranden.

D. 12 Post. Om at age Kongens och Dronningens Fadbur.

Eftersom Hans May. hafver gifvet Ryttergaardene fri for Egt och Arbeid, saa seis icke, hvorledis derudi noget kand forandris.

Item om Ulfvejagten. Eftersom dend er anset til det gemene Beste, da, for bedre at handhefve Ryttergaardenis Friheder, siuntis det best, at Hans May. ved sær kongl. Befalinger den hver Gang loed anordne och Officererne derom behørige Ordre gifve.

D. 13 Post. Anl., om en Bonde skal besvergis med videre Tractament med Rytterens, naar Rytteren hafver Kone och Børn.

Siuntis best, at der blef giort en vis Anordning om, hvis Rytteren skal hafve; molesterer Rytteren Bonden videre, da Oberofficererne at skaffe Bonden Ret.

192. Betænkning af S. K. 1. Febr. 1671.

Orig., Konc. med Peter Reetz' Haand og Kopi i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Konge oc Herre.

Til at efterkomme udi allerstørste oc hørsommeligste Underdanighed Ed. kongl. Mayts. allernaadigste Befaling, dat. Hafniæ 21. Octobr. sidst forleden, indstillis til Eders kongl. Mayts. allernaadigste videre Resolution voris hos efterfølgende os tilskickede Memorials Punkter allerunderdanigste tegnet Betenkende.

Allerunderd. Betenkende.

1. Dette findis deciderit i Forordningens 12. Post, som Eders kongl. May. allernaadigst approberit hafver om Landdrytteriet, dat. Hafn. 5. Octobr. anno 1670.

2. Med Arfveskifter och Formynderskab erachtis billigst oc gafnligst, at af Obersten ved Regimentskrifveren forholdet oc anordnet blifver efter Landsloven,

Memorial.

1. Efterdi daglig mange Excesser ved de udskrefne Nationalryttere forefalder, idet de sig ved Hans Mayts. Skofve forgrifver, Klameri, Slagsmaal oc dislige grofve Forseelser øfver, hvilke paa ferske Gierninger burde at straffis, men som jeg icke ved, hvorvit Hans kongl. May. mig som en Amptmand herudi vil autorisere, saa vil jeg Hans kongl. May. naadigste Decision derudi allerunderdanigst forvente, paa hvad Maade jeg mig udi slige Tilfelde skal forholde, om jeg icke nogen saadan Delinquent paa ferske Gierning maa lade angribe oc indtil Sagens lovlig Uddrag efter Lands Lov fængselig forvare, oc hvad Omkostning dertil behøfvis, om den af Ambtets Midel maa anvendis eller ved Regimented søgis.

2. Hvorledis med Arfveskifter, Formynderskab, Fæste af dieris Gaarde, item Strafs Bøder, det være sig for Tyfveri, Leiemaal, Klameri, Drab oc dislige, skal for-

dog at Betalning oc Udvordering i slig Tilfelde icke sker i noget af det, Rytteren tilhører, imod den 6te oc 7de Artikels Indhold i ofvenbem. Forordning. Sagefald bør til Ed. kongl. May. eller, hvem Ed. kongl. May. det vil allernaadigst forunde, forfalden at være.

3. Hvorledis Eders kongl. May. hermed vil hafve forholdit, derom melder den 5 Artikel i merbem. Forordning dat. 5. Octobr. 1670.

4. Eftersom paa alle Steder oc i alle de Herreder, hvor Ryttergaarde udlagt ere, berettis at skal findis en Del øde oc en Del forarmit Goeds, da siunis os allerunderdanigst, at deraf Midel kunde tagis oc forordnis til Justitiens Betientis Underhold. Sandmænd angaaende, da eracte vi allerunderdanigst, at hvor Bønder Ed. kongl. May. tilhørende i det Herrid er, som de Gaarde, hvorpaa tilforn Sandmænd har boet, til Rytter udlagt ere, de da, om de dyctige ere, til Sandmænd kunde brugis, mens hvor hverken dyctige eller saa mange findis, som i saa Maade Sandmænds Embede betiene kunde, da, efterdi vi holder det for Ed. kongl. Mayts. Rigers oc Landis Beste uomgengeligt, at Justitien tilbørligen blifver administrerit, oc KrigsJORdebogen ubeskaaren forblifver, eracte vi aller-

holdis, om slige Accidentier Hans kongl. May. skal være hiemfalden eller och Officererne dennem skal være forunt.

3. Om de udskrefne eller udlagde Gaarde icke skulle besichtigis oc taxeris, paa det udi Fremtiden kand seis, om dieris Hæfd i Act tagis oc conserveris, som det sig bør, oc hvem det skal forrette.

4. Efterdi dend største Del af Ridefogdernes, Herrids-, Birk-, Dele- oc Skovfogder, item Birk- oc Herrids-Tingskrifvere, samt Sand- oc Kaldsmænd dieris Gaarde ere udlagte, hvilke de for dieris Bestillinger Skyld paa adskillige Manerer hafve fri nyt, men som de dennem ved dette Udleg hafver mot kvitere, saa er Justiciævæsenet samt Opsigt udi Kongl. May. Skofve gandske nedlagt, som uden Forhal igien vil remedieris, paa hvad Maade det Hans May. allernaadigst behager dieris Løn for dieris Tieniste at anordne.

underdanigst tienligst at være, at Eders kongl. May. enten ved Mage-skifte eller i andre Maader sig tilforhandlede saa mange Gaarde med derpaa boende dyctige Bønder, som slig Embede i ethvert Herrid i Provintzerne kunde betiene, hvorved Eders kongl. May. intet andet afgaar end saa meget i Arbeidspenge, som sig til 6 Rixdr. aarlig kand bedrage, hvorimod Krigsjordbogen bliver efter dend Maade, som den nu til Ed. May. Tienistis Fornødenhed indrettet er, uforandret.

5. Hvorledis hermed forholdis skal, derom melder omstændelig før omrørte Ed. kongl. Mayts. allernaadigste Forordning.

6. Hvor gandske Sogne udlagde ere, siunis os allerunderdanigst, at Ryttere eller Mænd paa Ryttergaarde boende, som dyctige og vederheftige ere, kunde til Kierkeverger og Medhielpere brugis.

7. Eftersom Ed. kongl. May. allerede hafver ladet sig den Anordning behage, at hverken Amptmand, Skrifvere eller Ridefouget med Rytterne skulle sig maa befatte, da kand dette icke ved andre end Officererne, som hos Regimenterne ere, forrettis.

5. Om de Udskrefne icke dieris ordinarie Korn- og Kvegtiende, saa vit Ed. May., Kierkerne, Præsterne og Degnene efter forrige Constitutioner er berettiget, herefter til ethver Sted saa lovlig som tilforn bør at aflegge, og om sligt ei sker, om Lands Lov da i slig Fald maa øfvis og brugis.

6. Hvorledis med Kierkevergernis og Præsternis Medhielpere dieris Bestillinger herefter skal forholdis, eftersom de beste Mænd udi Sognet hertil hafver været brugt, hvilke nu og ere udlagde.

7. Om Bunden med hans indkvarterit Rytter ofver sin Afgiftis Taxering vorder stridig, om Amptmanden eller Officereren dennem skal adskillie og til Rette forhjelpe.

8. Naar Bunden fornøier Officereren eller Rytteren, som hans Gaard er assigneret til, efter dend Anordning, derom af Eders kongl. May. blifver giort, da siunis os i alle Maader billigt oc ret, at Bunden selger sin Vare, for hvad oc til hvem hand vil.

9. Denne Post finder udførlig Svar i Ed. kongl. May. ofte tilforn melte Forordning.

10. Hvorledis hermed forholdis skal, udvisser Eders kongl. May. nylig udgangne Skoufforordning, saavel som oc sær udgangne Befaling om Ildebrand oc Gaufntømmer, som til Ryttergaardene behøfvig kunde.

11. Fiskeri eracte vi allerunderdanigst, at Ryttergaardene oc de, derpaa boe, sig ei videre tilegne kand end, hvor de det tilforn i Stranden hafver haft, oc paa de Steder, hvor Fisk til Landgilde i Jordbøggerne findis, formedelst det til dieris Gaarde liggende Fiskeri.

8. Om en Bunde, hos hvilken nogen Rytter er indlagt, icke maa hafve Magt sine Vare til hvem, som mest byder, at selge oc afhende, eller oc en Pris paa alle Slags Landgildevare motte anordnis, hvormed baade Officerer oc Rytter dennem skulle lade nøie, oc om Amptmanden Bunden ved slig Frihed skal maintainere.

9. Om de udskrefne Nationaler icke bør at tilholdis Broer oc Veie, som tilforn er sked, enhver sin Del, at forbedre oc vedlige at holde.

10. Om Officererne maa befatte dennem med de Skofve, som ligger paa dieris Ryttergaardis Grund, enten derudi efter dieris Villie at lade felde, Olden taxere oc Svin derpaa at lade brende, eller oc den Høihed oc Herlighed skal forblifve Hans May. allene, oc Amptmanden paa Hans May. Vegne dennem efter en vis Proportion, saa vit Ildebrand oc Gafntimmer angaar, samt Olden, saa vit dend begieris, for Betaling at lade udvise oc følgachtig vere.

11. Om de maa fiske oc bruge Hans May. Søer oc Fiskevand, hvor dieris Ryttergaarders Grunde hafver Paaløb, enten ded er sked efter Beretning, eller oc nogen herefter ded acter at giøre, om ded dennem da icke skal formenis.

12. Eftersom Ed. kongl. May. hafver gifvet Ryttergaardene fri for ald Egt oc Arbeide, ser vi icke, hvorledis herudi Ed. kongl. May. til Gafn nogen Forandring kand ske, saa lenge dend om samme Ryttergaarde gjorde Anordning skal blifve ved Magt.

Hvad Ulfvejacten angaar, da eftersom dend er anset til det gemene Beste, siunis os best for at handhæfve disto bedre Ryttergaardenis Frihed, at Officererne fik Ed. kongl. Mayts. Befalning Rytterne at tilsige, naar det fornøden eractidis, at slig Jagdt holdis skulle.

13. Os siunis allerunderdanigst nytteligt at være, at en vis Forordning blifver giort, hvad en Bunde Rytteren til Underhold skal gifve, oc dersom Rytteren, naar hand slig Underhold bekommer, Bunden videre molesterer eller foruretter, at da Ofverofficererne, naar Bunden derofver klager, skaffer Bunden Ret.

12. Dersom Hans May., Dronningens eller anden førstelig Faderbor oc Reiser enten der udi Ambtet eller udi Eignen forefaldt, som uden Ambtets Fordringskab med Vogne ei kunde forbigaais, oc som dend ofverblefne Rest er forarmet oc ei mactferdig til at kiøre, om de udskrefne Rytterbønder enten fri eller for billig Betalling skal vere udi Beredskab til at age, naar Amptmanden denem lader tilsige.

Disligeste Ulfvejagten, hvor den udi Amptet forefaldt, eftersom dend forfløttis oc holdis Vildbanen oc Almuen til Gafn oc Beste.

13. Naar en Rytter blifver hos nogen Bunde indlogerit oc hafver Kvinde oc Børn eller oc en Del deraf med sig, som gemenligen incommoderer sin Vert, om Bunden derofver videre skal være besverget, end saavit Rytterens Tractement sig allene strecker, oc om hand sig ofver nogen Uret oc Besvering beklager, hvorvit Amptmanden derudi skal være autoriserit.

Raadstufven for Kiøbenhafns Slot dend 1. Februari anno 1671.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste oc troplictigste Tienere.

Hansz Schack. P. Reetz. H. Bielecke. V. F. Guldenlew.

J. Chr. Korbitz mp. Otto Powisch mp. H. Wind mp.

Envold Parszberg mp. P. Schumacher. Peter Bülche mp.

Ch. Skiell Jørgensen.

Egenhændig Paaskrift af Kongen: Saasom Canceler har erinderet, om naaget i denne her saa tit allegerede Forordning fattis, skulde och derfor dis Poublication mere forhallis, da er det høi Tid,

at han med de andre i Collegio Status gjør det en Gang til Ende och ser saa til, om icke deri kunde føieligen indførís de fornemmeste Poster, i denne Betenkning ommeldís. Hvad den 4. Post angaar, derom skal med Skatkammerit communicerís, at de tienlige Forschlag dertil kan giøre.

27. Febr.—30. Marts. 27. Febr. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 20. Febr., stilet til S. K., hvorved Kongen havde tilstillet dette en nu tabt Betækning fra Kommercekollegiet om ny Ordning af Møntvæsenet og befalet det at overveje denne Betækning, undersøge, om deri kunde være noget at forandre eller forbedre og derpaa selv indsende et Forslag om en »fuldkommen Møntordning«. — Ved Mødet oplæstes Kommercekollegiets Betækning og derefter en Indberetning (Nr. 193) af Møntguardeinen Andreas Timpfe, dateret 16. Febr., om, hvorledes Møntmester Gotfred Krüger i 4 Aar havde be draget Kongen for over 31,000 Rdr. Ogsaa hans Kollega Caspér Herbach havde i øvrigt begaaet Bedragerier. Votering (Nr. 194).

6. Marts nyt Møde, hvor Peter Reetz, Henrik Bjelke, J. Chr. Körbitz, Henrik Rantzau, Holger Vind, Enevold Parsberg, Christen Skeel, Peder Bülche og (senere) Ulrik Fr. Gyldenløve var tilstede. Man oplæste atter Kongens ovenfor omtalte Brev af 20. Febr. Votering (Nr. 195). Udateret Betækning (Nr. 196), hvori S. K. helt sluttede sig til Kommercekollegiets Betækning og tilraadede Forbud mod Indførsel af Smaamønt. Et stort Forslag om en ny Møntforordning ledsagede Betækningen. Dette Forslag²⁾, der er konciperet af Peter Reetz, blev lagt til Grund for en Møntforordning³⁾ af 22. Marts. Samme Dag kongelig Anordning⁴⁾, der forbød Indførsel af fremmed Smaamønt.

20. Marts udgik der et nyt Kongebrev⁵⁾ til S. K., hvori Kongen ønsker en udførligere Udtalelse om de Bedragerier, som Møntmestrene Krüger og Herbach havde begaaet med Udmøntningen, og befaler S. K. i Henhold til Kommercekollegiets Betækning at erklære sig om, hvem af dem der var mest skyldig,

¹⁾ S. T. Nr. 181. ²⁾ Konc. med Peter Reetz' Haand og Afskrift i S. K.'s Arkiv under 6. Marts 1671. ³⁾ S. R. Nr. 117; tr.: Rothe, Christian d. 5tes Reskripter, 100—104. ⁴⁾ S. R. Nr. 116; tr.: Forordn. 1670—83, 50 f. ⁵⁾ S. T. Nr. 259.

hvilken Straf de burde have, og hvem der vilde være bedst i Stand til fremdeles at forestaa Møntvæsenet. — I Henhold hertil holdtes 28. Marts Møde i S. K. Votering (Nr. 197).

30. Marts nyt Møde, hvor man atter forhandlede om Møntmestrenes Straf. Tilstede var Peter Reetz, Henrik Bjelke, U. F. Gyldenløve, J. Chr. Körbitz, Henrik Rantzau, Holger Vind, Erik Krag, Corfitz Trolle, Enevold Parsberg, Christen Skeel, Peter Schumacher og Conrad Bierman. Votering (Nr. 198). Betænkning (Nr. 199), der gik ud paa, at begge Møntmestrene burde straffes, og at ingen af dem i Fremtiden burde have med Mønten at gøre.

193. *Indberetning af Andreas Timpfe 16. Febr. 1671.*

Orig. i S. K.'s Arkiv (under 30. Marts 1671).

Nachrechnung, wasz der Müntzmeister Krüger von dem Müntzprofit, so Ihrer May. von Rechtswegen zugehörig, item vom Korn, unbillig zu sich genommen, wan er desz Jahrs ungefehr so viel gemüntzet, wie folget.

100000 Rthr. Cronen wegen 14285 Mr. 11 Lot $1\frac{1}{2}$ Gr. Die Mark soll halten 10 Lot $13\frac{1}{2}$ Gr. fein undt machen an feinem Silber 9598 Mr. 2 Lot $2\frac{1}{4}$ Gr. Dieweil aber Krüger seine Kronen nur 10 Lotd 9 Gr. halten, ist zu wenig fein Silber in den 100000 Rd. 223 Mr. 3 Lotd, die Mr. fein gerechnet zu 31 Mr. lübsch 4 Sch. lübsch, belauft sich zu Mr. lübsch 6974, 10 Sch. lübsch, thun Rd. 2324, 42. Eben so viel Schlagschatz hat auch Krüger dem König von 100000 Rd. geben sollen als 6974 Mr. lübsch 10 Sch. lübsch, thun 2324 [Rd.] 42. Thut in einem Jahr Rd. 4649, 36 Sch. lübsch.

4000 Rthlr. doppelt Lübschillinge, so nach Krügers eigene Bekenntnis 7 Lotd insz fein halten und 126 Stück ein Marck wegen sollen, befinde also, wann ihm sein Arbeitslohn und gebührender Gewin guht getahn wirdt, dasz er von 100 Rd. geschlagene 2 Sch. lübsch Ihre May. Freygelt herauszugeben musz 11 Procento, belauft sich von 4000 Rd. — Rd. 440.

Diese 4000 Rd. wegen 714 Mr. $4\frac{1}{2}$ Lot zu 7 Lot fein, seindt 333 Mr. 5 Lot 5 Gr.; weil nun sowol für 2 Jahr alsz itzo nur zu 6 Lot 16 Gr. befunden, ist auch zu wenig Silber darin 5 Mr. 4 Lot 11 Gr. à 37 Mr. lübsch $2\frac{1}{2}$ Sch. lübsch, thut an Gelde Rd. 65, $23\frac{1}{2}$ Sch. lübsch. Item 128 Stück auf Mr. lübsch befunden ist

2 Sch. lübsch mehr, thut auch auf die 4000 Rd. Rd. 63, $23\frac{1}{2}$ Sch. lübsch. Ist zusammen mit die 2 Gr., so die Mr. lübsch zu wenig gehalten — Rdr. 128, 47 Sch. lübsch.

12000 Rd. Lübschillinge befinde, wan Krügeren sein Arbeitslohn und gebührender Gewin guht getahn wirdt, dasz er schuldig ist herauszgeben von 100 Rd. 18, belauft sich auf 12000 Rd. — Rd. 2160.

Diese 12000 Rd. geben 3000 Mark, jetweder sol halten 4 Lotd 9 Gr. fein, seindt 843 Mr. 12 Lot, seindt aber nur zu 4 Lot $6\frac{1}{2}$ Gr. befunden. Wan dan nur 2 Gran, von jetweder Mark zu wenig gewesen, abgezogen wirdt, seindt auf die 12000 Rd. 20 Mr. 13 Lot à 42 Mark $10\frac{2}{3}$ Sch. lübsch gerechnet, thut — Rd. 295, 36 Sch. lübsch.

500 Rd. dänische Schillinge, wan ihm sein Lohn und Gewin guht getahn wirdt, soll er von jede 100 Rd. $27\frac{1}{2}$ Rd. Ihre May. Freygelt gegeben haben, belauft sich auf 500 Rd. — Rd. 137, 24.

Summa in alles jährlich Rd. 7811, 47 Sch. l. Thut in 4 Jahr Rd. 31247, 44 Sch. lübsch.

Copenhagen d. 16 Februarii anno 1671.

Andresz Timpf.

194. *Votering i S. K. 27. Febr. 1671.*

P. II Bl. 30 f.

Feltherren: Anl. de, som hidintil ubilligen med Mynten har omgaaet, biligen derfor bør stande H. k. M. til Rette och Straf. Anl. Møndordningen, at det da blef ved Commerce Collegii Opsat med Kroner och Mark, dog at der burde møntes och nogle Rixdaler, efterdi alle Obligationer giøres paa Rixd. in Specie.

Canceller Reetz: At Myntmesterne biligen bør straffis, och den, som mest har forset sig, icke burde bruges mere til det Embede. Den største Forseelse siuntes vel at verre hos Krøger. — Anl. Myntordningen, da var det got, at der blef slagen et Slags Mønt, som var conform med de andre och i synderlig Hansestederne.

Joh. Körbitz: At Myntmesterne bør efter enhvers Forseelse straffis, och at Straffen gik ud derpaa, at hand ei blef mere brugt. 2) At Mynten blef slagen efter gammel Skrot och Korn, och som der kunde verre conform med andre Steder, och derfor Rixd. at slages af den Godhed lige ved andre, och ej at anses den ringe Profit, H. k. M. deraf kunde hafve, imod det gandske Lands Skade.

H. Rantzo: Myntmesterne at straffis efter deris Forseelse. Anl. Mønten, at der blef slagen Rdr. icke allene i Norge, men endoch i Danmark, och om det icke end skede med saa stor Profit, Smaaamønt at slages, saa den kunde blifve i Landet.

Holger Wind: Finder inted imod Commerce Collegii Opsat. Møntmesterne, som har forset sig, at straffis efter H. k. M. Behag. Rixdaler vel gafnligt at slages; dog for Hans M. Profit, at den derved formindskes, raader hand ei dertil. Smaa Mønter at slages af lige Godhed med vore Naboers.

C. Trolle: Myntmesternes Forseelse at bør straffes, och Straffen at indstilles til H. k. M. Ellers inted at hafve imod Commerce Collegii Opsat.

Envold Parsberg: Inted at hafve at sige imod Commerce Collegii Opsat uden, at der bør verre to Wardin. Møntmesternes Straf at indsettes til H. k. M. At der burde slages Rixdr. At Mønten conformeres efter vore Naboer.

C. Scheel: Møntmesterne efter enhvers Forseelse at straffes. Mønten at conformeris efter vore Naboers, at Mønten kand blifve i Landet.

P. Schumacher: Krügers Straf indstilles til H. k. M., och efterdi hand vel skal forsvare sig ved Kongens Bref, indstilles til H. k. M., om nogen Pengestraf kunde hannem paaleggis. Forblifver ellers i alle Maader ved Commerce Collegii Opsat.

195. *Votering i S. K. 6. Marts 1671.*

P. II Bl. 32.

Hr. Cantzeler: Ser icke, at Commerce Collegii Opsat kand forbedris, dog siunis tienligt, der udgik en sterk Forordning, at ingen Smaamynt maa indførís, under Indførerens Skibs eller Hestis og Vogns Fortabelse, og Personen derforuden at være undergifven, hvad Straf Hans Majestet vil hannem paalegge. Dend, som imod saadan Forbud den Mynt tager, skal og arbitral Straf være undergifven.

Hertil sluttede sig de øvrige.

196. *Betænkning af S. K. [6.] Marts 1671.*

Konc. med Peter Reetz' Haand i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Herre oc Konge.

Eftersom E. k. Mt. ved sin allernaadigste Ordre daterit Kiøbenhavn dend 20. Febr. sidst forleden befaler Stats-Collegium at flittig

ofverveie, om nogit i it hoesføied Commercii Collegii Betenkende Myntvæsenit angaaende kunde verre at forandre eller forbedre, oc derhøes en Opsat oc Project paa en fuldkommen Myntordning at forfærdige, da indstillis i allerdybeste Underdanighed til E. k. Mts. allernaadigste videre Resolution samme voris allerunderdanigste efterfølgende Forretning.

Commercii Collegii Betenkende indeholder fornemmeligen tre Ting, først Myntens uforsvarlig Medfart af de tvende Myntemestere, Krøger oc Herback, som dend her i E. k. Mts. Residents Stad hafver hidindtil verrit betroit at slaae, oc at dend Straf, som slig Forseelse meriterer, til E. k. Mts. retmessigste Disposition underdanigst henstillis, dernest deris allerunderdanigste Betenkende om Myntevæsenits skickelig og tienlig Anordning, endeligen, hvad Slags Mynt oc af hvad Skrot oc Korn de eracte gaufnligst efter Landits oc Tidernis nerværende Tilstand at kunde slaais til det gemene Beste; oc som vi befinde benæfnte Commercii Collegii Betenkende saa vel grundit at verre, at vi dend med intet videre vide at forbedre end at, efterdi dend Skade, som paa nogle Aars Tid er tilføiet E. k. Mts. Riger oc det gemene Beste formedelst Myntvæsenit, er kommen af Smaamyntens Mengde oc dets slette Skrot oc Korn, det da maatte behage E. k. Mt. ved en sær Forordning at forbyde lade, at aldellis ingen Smaamynt i E. k. Mts. Riger Danmark oc Norge maatte fra nogen fremmed Stat indtil videre allernaadigst Anordning [indføres] under Straf, først, at Smaamynten i sig self, som mod Forbudit ertappedis at blifve indført, skulde verre forbrut, for det andit Heste oc Vogne, Skiberum eller andit med alle indehafvende Vare oc Gods, som saadan Mynt blef indført med, endeligen at de Personer, som benæfnte Mynt imod Forordningen sig understoed at indføre eller derimod at tage, skulde arbitrarie Straf undergifven verre, med en annexerit Clausula i samme Forordning, at alle de, som derofver paa E. k. Mts. Vegne holde bør, sligt under deris Bestillings Fortabelse skulle efterkomme, saa indstille vi efter dend Anledning, som samme Betenkende os gifver, til E. k. Mts. allernaadigste videre Resolution hosføiede voris allerunderdanigste Project om en Mynteordning.

Hvad sig ellers Slutningen i Commercii Collegii Betenkende angaar, derudi bestaaende, at de i Henseende af, hvis dennem i deris Instructions 9de Art. anbefalis om Inspection at hafve med Myntens Valeur oc Godhed efter fornøden Proportion i Commercien, allerunderdanigst formene, at det behøfvig hver Gang, naar nogen Mynt-

mester bliver bestilt oc antagit, at Commerce Collegio anbefalis med hannem at capitulere paa E. k. Mts. allernaadigste Ratification, paa hvad Fod oc for hvad Profit hand skal mynte, [hen]stillis til E. k. Mts. allernaadigste Behag, om sligt sig vilde lade befalde, naar de Casus forefalder.

197. *Votering i S. K. 28. Marts 1671.*

P. II Bl. 84.

[1. Hvo af dennem mest skyldig er].

Canceller Reetz: Krøger har most forset sig, [1]. i det hand har mest mynted, 2. fordi hand vil icke verre gestendig, at hand har giort Uret.

Hr. Henrich Bielcke: Det siunes vel, at Krøger, som har mynted mest, har mest forset sig, och Herbach verst. Men at de burde begge tages i Arrest, indtil de bekiente den rette Sandhed.

Hr. Henrich Rantzø: Mand kand icke se, hvilken der har mest forset sig, efterdi de inted vil bekiende; derfor burde de begge at settis ved deris Vingebe, saa fik man Sandhed at vide.

H. Wind: At deris Forseelse, hvilken der er størst, kand icke ses, førend mand faar at vide, hvo mest har mynted. Om Straffen vil siden votere.

Til ham sluttede sig *E. Krag* og *C. Trolle* (tilf.: »dog erindrer derhos, at den Skade, som Landet er vederfaren, er langt større end de 31000 Rdr.«).

E. Pasbergh: Det siunes, at Krøger har mest forset sig, som ingen Regenskab har vildet giort. Dog exactement at sige, hvo sig mest har forset sig (!). Krøger har dog mest forset sig, efterdi Herback har dog giort Regnskab.

C. Scheel: Kand icke ses, hvo sig mest har forset, førend mand ved, hvo mest har mynted.

Er alles Mening for at faa at vide, hvo mest har mynted, at arrestere Myntmesterne och registrere deris Boe.

Vota: [2.] Hvad Straf enhvers Forseelse meriterer.

Canceller: At den, der hafde mest Formue, at straffis efter sin allerstørste Formue, och den, der icke har Penge, at straffis paa Kroppen.

Hr. H. Bielcke: At enhver burde straffis efter deris allerstørste Formue, och hvo af dem ej Formue har, da at straffis paa Kroppen.

Hr. H. Rantzø: At de begge har høiligen forset sig och høiligen derfor burde straffis.

H. Wind: At de efter Qvantiteten, som de hafde mynted, betalte, och om de ei hafde Middel, da at straffis paa Kroppen.

E. Kragh: For [at] Hans May. kunde faa at vide, hvad enhver hafde mynted, var best, de blef arresteret, indtil mand fik at vide, hvor meget enhver hafde mynted, at de indløste de Penge och slog gode igien. Hvad Straf H. k. M. videre vil paalegge, den indstilles til hannem. Ellers er deris Forseelse lige stor, at de kiendes for Falskner efter Lougen.

C. Trolle: Dersom de icke kand betale med Penge, da at straffis paa Kroppen.

E. Pasberg: Ligesom de forrige.

C. Scheel: Dersom de kunde betale den Skade, da var det Naade, som Hans k. M. beviste dem, men hvis de icke har at betale med, da at straffis paa Kroppen.

Vota: 3. Hvo af dem Mynten best forstaar och dygtigst ved Mynten at blifve.

Canceller Reetz: Formener, at Krøger vel forstaar Mynten best, men om hand er dygtigere til at blifve ved Mynten end Herbach, ved hand icke.

Hr. Henr. Bielche (!).

Hr. H. Rantzo: Vil icke raade til, at H. k. M. skulle beholde nogen af dem.

H. Wind: Krøger forstaar det vel best, dog formener ingen af dennem døgtig at verre at blifve ved Mynten, efterdi de engang tilforn har bedraget H. k. M.

Hertil sluttede sig *C. Trolle*.

E. Kragh: At ingen af dem kand agtes døgtig for deris Forseelse, dog skal det gaa efter Forstanden, da siunes vel, at Krøger forstaar det bedre end Herbach.

E. Pasbergh: Krøger forstaar det best, dog meriterer ingen at blifve i Tienesten.

C. Scheel: At det blef examineret af dem, der er kyndige, hvo det (!) forstaar det best, ellers meriterer ingen at blifve i Tienesten.

198. Votering i S. K. 30. Marts 1671.

P. II Bl. 36.

1. Vota om, hos hvilken den største Forseelse fiendes, och gik alle Vota ud derpaa, at Krøger hafde mest forset sig efter Commercii Collegii Betenkende.

2. Vota om Straffen.

Canceler Hr. Peter Retz: Efterdi Krøger och Herbach er befunden at hafve bedraget Kongen, saa har de meriterit icke ringere Straf end at miste deris Haand, men om H. k. M. vilde formilde den Straf, siuntes ham, at de burde gifve til H. k. M. af sin yderste Formue. — Hertil sluttede sig *Körbitz, C. Trolle, E. Parsberg, Schumacher og Bierman*.

Hr. Henrich Bielche: At Myntmesterne maa betale med Penge eller lide paa Kroppen.

Hr. H. Rantzø: At de bør verre i Kongens Naade och Unaade, och om Kongen vil pardonnere dem, at de da betale den Skade, som de har foraarsaget.

H. Wind: At Krøger burde erstatte den Skade, hand har foraarsaget, och har hand icke Formue, da at straffis paa Kroppen.

E. Kragh: Naar mand ved, hvor høit Forseelsen er, saa kand hand settis i Straf.

C. Scheel: At straffis med Penge, eller om hand icke har dem, at straffis paa Kroppen.

[3.] Vota, hvo af bem. tvende Myntmestre Myntværket best forstaar och er dygtigst til at blifve fremdelis ved Mynten.

Canceller: Krøger forstaar vel best Myntverket, dog formener hand icke, at nogen af dennem er døgtig til at betroes Mynten.

Hertil sluttede sig *H. Bjelke, Körbitz, H. Rantzau, H. Vind, E. Krag, C. Trolle, E. Parsberg, C. Skeel, Schumacher og Bierman*.

Statholder Gyldenlewe: Som Krøger best forstaar Verket, da, naar hand har betalt Kongen, hvis Prætentioner der kand verre til ham, stilles til H. k. M., om hand vil beholde ham imod Forsikring.

199. *Betænkning af S. K. 30. Marts 1671.*

Konc. med Peter Reetz' Haand i S. K.'s Arkiv.

Kongl. Befaling, dat. dend 20. Martii 1671, tilholder Stats Collegium at sige deris allerunderd. Fortenkende.

1. Hoes hvilken af Myntmesterne, Krøger eller Herback, dend største Forseelse i Myntværkit, efter hvis fra Commerce Collegio er os tilstillit.

1. Efterdi det af Commerce Collegii underdanigste Betenkende oc der hoesføiede Udregning [ses], at Krøger hafver ulovligen myntet oc profiteret mest, saa befinde vi allerund., at hand ocsaa dend største Forseelse hafver begaait.

2. Hvad Straf Stats Collegium formener, at enhvers Forseelse egentlig meriterer.

3. Hvem af bøm. Myntmestere Stats Collegium eracter Myntværkit best at forstaa oc dygtigst at verre ved Mynten fremdelis at forblifve.

2. Efterdi begge Myntmestere hafver begaait Bedrag imod E. k. Mt. oc dets Riger oc Lande, idet de en stor Kvantitet Mynt af ulovlig Skrot oc Korn hafver slagit, da synis os allerund., at de hafver begaait Falsk, oc at E. Mt. efter Landsloven bør deris Hand, med mindre E. k. Mt. vil dispensere derudi med en Pengestraf efter enhvers yderste Formue.

3. Udaf disse tvende Myntmestere, eracte vi vel, at Krøger best forstaa Myntværkit, mens saasom voris allerunderd. foregaaende Betenkende gaar derhen, at de begge Falsk oc Bedrag hafver begaait, saa understaar vi os icke at formene, nogen af dem dygtig at verre til at brugis i E. k. Mts. Tieniste.

Raadstuen d. 30. Martii 1671.

9. Marts. Efter at Hovmesteren for Sorø Akademi, Jørgen Rosenkrantz, 17. Aug. 1670 havde indsendt en Ansøgning (Nr. 200) om Genoprettelse af Akademiet og personlige Begunstigelser, befalede Kongen i Brev¹⁾ af 5. Okt. 1670 Peter Reetz, Fr. Ahlefeld, Chr. Parsberg og Erik Krag at undersøge hans Memorial og afgive Betænkning om den. -- Denne Befaling synes ikke at være bleven efterfulgt, thi 19. Jan. 1671 udgik der et nyt Kongebrev²⁾, rettet til P. Reetz, Chr. Parsberg og Erik Krag samt Henrik Rantzau, om at foretage baade Jørgen Rosenkrantz' Memorial og et Forslag (Nr. 201) af en unævnt om at henlægge Akademiet til København. Kommissionens Flertals Betænkning af 9. Marts (Nr. 202) udtalte sig nærmest

¹⁾ S. T. 1670 Nr. 829.

²⁾ S. T. Nr. 62.

for Genoprettelsen af Akademiet, medens et Mindretal (Henrik Rantzau) ønskede Flytningen til København (Nr. 203).

200. Memorial fra Jørgen Rosenkrantz 17. Aug. 1670.

Orig. i Indlæg til S. T. 1670 Nr. 829.

Stormegtigste, høiborne Konge, allernaadigste Arveherre och Konning.

Eders kongl. Mayts. allernaadigste Befalning sub Dato d. 12. April anno 1670, at enhver skulle inden Michaeli førstkommendis angifve och søge Confirmats paa, hvad Bestalning och Benaading nogen i nogen Maader kunde hafve, hafde jeg udi ald Underdanighed lenge siden efterkommet, hafde det icke været, at fast alt, hvis jeg hafde, i saa Maader at inlegge och angifve, beroer sig enist och allenist paa Stedens Vegne, som mig nu paa nye af Eders May. naadigst er betroet; hafver derfor altid och til nu udi ald Underdanighed ventet paa de begierte Commissarier, som kunde høre mig och fornemme af det mig anbefalede Forslag Academiens Tilstand, och hvad til dets Opreisning och Restitution kunde henhøre, och deraf Eders May. underdanigst igien referere, hvor let dets Opreisning och Restitution er for Eders May. at bringe til Veie. Ti for min egen Person hafver jeg aldrig ingen Beneficie haft uden et ringe Prælatur udi Viborrig Capitel, som nu er af Eders Mayts. Commissarier til Rytter udlagt saa nær som Jus Patronatus, hvoraf Eders Mayts. Part er ungefærd 50 Tønder Korn, som jeg underdanigst er begierendis, jeg motte beholde den stacket Tid, jeg ennu hafver at lefve udi, eller ochsaa af synderlig kongelig Naade nyde det til Eiendom for nogen Præention, som jeg ennu kand hafve efter Eders Mayts. høilofflig Ihukommelse Hr. Faders Løfte och Tilsagn i nogen visse Tilfelde.

Min Løn som Hofmester paa Sorøe, nemblig 1500 Tønder Hartkorn, blef mig forgangen Aar frabragt och Cantsler forunt, uanset Eders Mayts. Her Farfader høilofflig Ihukommelse Kong Christian den fjerde derfor hafver annammit fornøielig Vederlag och det derfor skiøtt och perpetuerit til Adelen, Hofmester paa Sorøe med at lønne, hvorimod mig pro Persona af Eders Mayts. Herr Fader Konning Friderich den tredie blef naadigst forunt en ringe Pension paa 1000 Rd. i Bergenhus Told.

Eders May. fornemmer vel heraf min Tilstand, som jeg er geraden udi, mest for Stedens Skyld, baade Skolen och Akademiet, som

jeg udi Krigstider af egen Middel opholte och conserverede, da ald deris Inkomst af Svensken var saa ganske forholdet intil Ildebrand af Skoven, jeg ochsaa paa Stedens Vegne motte kiøbe. Beder derfor allerunderdanigst, Eders May. vilde saadan min Vilkor anse, at jeg ick hafver en Dalers Inkomst at opholde mig, min fattige Hustrue och Børn med, enten til Løn som en Hofmester eller af min egen arvelig Middel, som er ganske i Krigen tilsat paa Stedens Vegne och formedelst anden Krigens uløkelig Paaførelse, och derfor allernaadigst tager sligt udi kongelig och naadig Consideration och redder mig, sin Her Farfaders, Her Faders gamle och bedaggede Tienere och nu Eders kongl. May. egen underdanigst tro Tienner, saa lenge jeg lever.

Jørgen Rosenkrands.

Hafniæ d. 17. Augusti 1670.

Indlagt egenhændig Seddel. Disse fire af Hans May. Ministris er jeg underdanigst begieret til Commissarier udi saadant mit Forslag at høre: Cancellær Peiter Redz; Gref Allefeld, Statholder udi Holsten; Vice-Cancellær Christopher Parsberg; Erick Krag, K. May. Raad.

Jørgen Rosenkrands.

201. *Forslag om et adeligt Akademi i København.*

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Eftersom enhver er bekient, hvad for stoere Summer Penge der udgaar af Danmark och Norge til unge Adelspersoner och andre deris Reisen och Exercitier i fremmede Lande at lære, hvilket kunde sparis, dersom Sorø hid til Kiøbenhafn blef lagt, och her et Academie rettet, och hvis Professorerne der hafver til Løn, kunde her sparis, eftersom her er Professores tilforen, och anvendis med anden Soers Indkomst til Exercitiemesterne her at holde, och kunde nøies her med ringere Gage, eftersom de af andre Skolarer kunde hafve stor Profit, och skulle Exercitierne meget mere florere och hafve bedre Skik her end et andet Sted, och i saa Maader lære deris Exercitier och faa en Fundament af fremmede Sprog, siden paa et Aars Tid eller toe, om di ville bese fremmede Lande, hvorved stoere Midel kunde sparis, Hans kongl. Mayts. Undersaatter til største Befordring.

Til saadan et Academie kunde brugis Regentsen, eftersom der er Mengden af Kammerser, hvor unge Herremend och andre kunde logere; de andre, hvem som ville, kunde ligge i Byen och hafve deris Exercitier derinde.

Skulle och komme mange Fremmede herind, baade for Hofhaltungens Skyld och deris Excercitier her at lære, Kiøbenhavn til største Gavn och Nøtte.

Hans kongl. May. beviser herudi Adelsstand saavel som alle andre en stor kongelig Naade och Omhyggelighed for deris Velstand och Tiltagelse och giøre sig et evigt, berømmeligt och udødeligt Nafn.

202. Betænkning af en Del af S. K. 9. Marts 1671.

Orig. og Konc. (med Peter Reetz' Haand) i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Konge oc Herre.

Til at efterkomme udi allerstørste Underdanighed Eders kongl. May. allernaadigste Befaling dat. Hafnæ den 19. Januarii sidst foreleden, hvorudi os underskrefne anbefalis allerunderdanigste Betenkende at indlevere, hvilket vi erachte til Eders kongl. May. Tieniste oc Ungdommen i adelige Excercitier at opdrage oc øfve bekvemmeligst, enten det Forslag, som Jørgen Rosencrantz om Sorøe Academies Opkomst hafver tilforn indleverit, eller oc det os nu tilskickede Memorial, som foregifver best at være, at Sorøe blef lagt hid til Kiøbenhavn oc her et Academie rettet, da indstillis til Eders kongl. May. allernaadigste Resolution denne voris allerunderdanigste Mening.

Hvad angaar det Memorial, hvorudi statueris best at være, at Sorøe blef lagt hid til Kiøbenhavn oc her it Academie rettet, da, at vi intet skal tale om det nidkiærfuld Ynske, hvormed Konning Christian den fjerde høilofflig Ihukommelse hafver sluttet Sorøe Academies Privilegier oc Statuter, hvilket vi ei rettere forstaar end jo ligesaa vel at sicte oc hense til Stedets som til andre Academiets Vilkers uforandret Bestandighed oc derfor i voris allerunderdanigste Mening ingen Forandring, mens allerstørste Reverentz bør at finde, eracter vi andre Aarsager at vere, formedelst hvilke os allerunderdanigst siunis, at benefnte Academie med større Bekvemmelighed paa Stedet Sorøe, hvor dit stiftet er, at kunde forblifve, end forflyttis hid til Kiøbenhavn, nemblig først, fordi den fornødne Bygning, som til slig et Academie udkrefvis, kand paa dette Sted icke uden temmelig stor Bekostning efter voris Tycke hafvis, omendskønt Regentsen (uachtot den Præjuditz, som den studerende Ungdom her paa Kiøbenhavns Universitet deraf kunde tilvoxe) skulle dertil brugis. For det andet, fordi den store Nytte, som Academiet af Skouf, Fiskeri, let Pris paa

ædende Vare, item af alt, hvis til Ridehestis Underhold behøfvig, ved Sorøe hafver, her i Kiøbenhafn fattis oc uden langt store Omkostning ei kand tilveiebringis, hvoraf det er probabel den Incommoditet her i Kiøbenhafn at ville entstaa, at Academici ei dieris Kost oc Exercitier kunde for dend Pris hafve, som de den hidindtil paa Sorøe hafver nydet.

Belangende Jørgen Roszencrantzis Forslag om Sorøe Academies Opkomst derom hosføies efterfølgende voris allerunderdanigste Betenkende.

Allerunderdanigste Betenkende.

1. Som Indkomst til Stedet er uomgengelig, saa ved vi ingen bedre Middel at foreslaa end dette Gods is Restitution, som dertil fra Academiets Stiftelse hafver vaarit lagt.

2. Hvad Lønnen skal være, oc hvoraf den skal tagis, dependerer allene af Eders kongl. May.

3. Dette Forslag finder vi allerunderdanigst ei ilde grundet til Academiets Opkomst oc Fremtarf.

Fierde oc femte Post.

Saasom disse Skatter ere lagde til Militiens Underhold, saa falder det icke under voris allerunderdanigste Censur derom nogen anden Betenkende at gifve.

Forslag.

1. At Mariboe Gods motte Academiets restitueris.

2. At Vederlag motte Hofmesteren forundis til sin Løn for Børglum Klosters Indkomst, hand i forrige Tider hafver haft.

3. At Reduction motte ske efter Hofmesterens indleverede Forslag paa Professorer oc adskillige Officianter, som Academiets for dette betient hafver.

4. At de ved Magt værende Sorøe Gods is Bønder motte være fri for at udgifve den Skat, de ere plictige at udrede efter Skattebrefvenis Indhold for det øde Gods der sammesteds, som skal bestaa i 40 Gaarde, oc det paa sex Aars Tid.

5. At fierde Parten af den Skat, som Sorøe Gods gifver, motte bevilgis oc oppebergis til Stedets Reparation i sex Aar.

Siete oc sifvende Post.

Disse tvende Poster kand icke af andet end Eders kongl. Mayts. sær Benaading dependere.

6. At Sorøe Gods motte være forskaanet i Fredstid for de sex Ryttere, som deraf skal holdis, imod Forplict at forskafe efter foregaaende sex Ugers Advarsel sex dygtige oc vel monderete ge-
vorbene Ryttere i Feide oc fornødne Tider.

7. At Sorøe Ampt motte være fri for Soldaters Udskrifning i sex Aar imod Forplictelse at holde det unge Mandskab der sammesteds saaledis exercerit, at deraf i alle fornøden Tilfelde dyctige Soldater kunde tagis.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste oc troplictigste Tienere.

P. Reetz. Ch. Parsberg mp. E. Kragh mp.

Hafniæ d. 9 Marti anno 1671.

203. Separatbetænkning af Henrik Rantzau [Marts 1671].

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Konge oc Herre.

Til at efterkomme i allerstørste oc hørsombste Underdanighed Eders kongl. Mayts. allernaadigste Befalling anlangende Soer Accademie, saa er det stiftet, at unge Adelspersonner kunde der lære dieris Excercitier. — Nu siunis allerunderdanigst, at Kiøbenhavn dertil var bekvemmere, eftersom Optuctelsen oc Opdragelsen ikke er det ringeste. Dertilmed skulle Excercitierne meget mere florere her, hvor Eders kongl. Mayts. Hof er, oc den enne lærer af den anden at excercere sig baade med Officerer oc andere adskiellige Fremmede, som her altid er, oc bedere lære fremmed Sprog end paa et enligt Sted. Oc hvis der er tillagt oc gifvet, er icke for Soers Skyld, mens til Ungdommens Optuctelse oc Forfremmelse. — Saa dersom Eders kongl. May. allernaadigst ville lade sig behage at legge ded hid, hvor Ungdommen best i Sæder, Sprog oc Excercitier kunde optuctis oc tiltage, bevissir Eders kongl. May. Adelstand saavel som alle andere en stoer kongl. Naade oc Omhyggelighed for dieris Velstand oc Tiltagelse oc giøre sig et ævigt, berømmeligt oc udødeligt Nafn.

Belangendis Biugningen der (som meget er forfalden), Skouf oc Forring til Hestene, kand dertil findis goede Raad. Oc er at befrychte, Soer med den Indkombst, den hafver, icke skal kunde blifve ved Magt, eftersom Stedet til Professornes oc adskielligt andet (som her kunde sparris) udkræfver store Udgifter.

Altingest allerunderdanigst til Eders kongl. Mayts. allernaadigste Behag.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste, troplichtigste Tienere.

Henrich Rantzow mp.

14. Marts. Kongebrev¹⁾, stilet til S. K., hvorved dette fik Ordre til at overveje og indgive Betænkning om et Andragende fra Frederik Ahlefeld om, at samtlige Indbyggere paa Langeland maatte have Tilladelse til at udføre Kvæg mod en lidelig Told og forhandle det til Fremmede.

20.—28. Marts behandledes en lang Række Sager vedrørende forskellige danske Købstæder. Allerede 1. Juni 1670 var der udgaaet Kongebrev²⁾, stilet til S. K., hvori Kongen for det første mindede dette om Frederik III's Brev³⁾ af 21. Jan. 1670 (at S. K. skulde indsende Betænkning i Anledning af en Klage fra Ringkøbing By) og nu bad om hurtig Expedition i denne Sag, for det andet tilsendte S. K. en stor Række Suppliker fra andre Byer, Holbæk, Mariager, Vordingborg, Aalborg, Sæby, Maribo og Slagelse foruden Jens Bredals Memorial angaaende Ringkøbing. — 7. Febr. 1671 nyt Kongebrev⁴⁾ til S. K., der fik Ordre til at overveje en Supplik fra Holbæk By om Forlindring i Skatterne. — Samme Dag Kongebrev⁵⁾, stilet til »vores Tilforordnede i S. K. samptligen«, hvorved dette fik Ordre til at overveje en Ansøgning⁶⁾ af 19. Jan. fra Borgereskabet i Stubbekøbing om, at Kongen vilde bekræfte Frederik III's Brev⁷⁾ af 12. Marts 1667, hvorved han havde forundt Byen Forlindring i Skatterne; Borgerne udtalte deres Frygt for, at Kongen vilde lytte til en Ansøgning fra Nykøbing, der ønskede at skaffe Stubbekøbing den tidligere høje Skat, hvilket vilde medføre Byens »yderste Ruin«, medens den ellers »af Si-

¹⁾ S. T. Nr. 231. ²⁾ S. T. 1670 Nr. 350. ³⁾ Jvfr. dette Værk I, 388 ff.

⁴⁾ S. T. Nr. 134. ⁵⁾ S. T. Nr. 135. ⁶⁾ Orig. i S. K.'s Arkiv.

⁷⁾ S. T. 1667 Nr. 133.

tuation er en af de beleiligste Søesteder udi Riget«. — 28. Febr. nyt Kongebrev¹⁾ til S. K. om at overveje en Ansøgning fra samtlige Indbyggere i Nykøbing om Skattens Forlindring. — 14. Marts nyt Kongebrev²⁾ til S. K. om at overveje et Andragende fra Købstæderne Nykøbing, Maribo, Nysted og Saxkøbing om, at de maatte forskaanes for den Forhøjelse i Skatterne, der var en Følge af, at Skatten for Stubbekøbing, som ovenfor omtalt, var bleven nedsat.

20. Marts holdtes der endelig Møde³⁾, hvori man alene forhandlede om de laaland-falsterske Købstæder. Votering (Nr. 204). Betænkning (Nr. 205). I Henhold dertil udgik der 29. Marts Kongebrev⁴⁾ til Frederik Ahrenstorff og Otto Skeel om at undersøge de nævnte 5 Købstæders Tilstand.

27. Marts nyt Møde, hvor Peter Reetz, Henrik Bjelke, Henrik Rantzau, Holger Vind, Erik Krag, Christen Skeel og Enevold Parsberg var tilstede. Man forhandlede atter om Købstædernes Ansøgninger. Om Mariager vedtog man, at der burde indsættes stedlige Kommissærer til at undersøge Byens Krav. Vordingborg ønskede Fritagelse for Standkvarter; Afgørelsen heraf henstillede man til Kongen, ligesaa overlod man Spørgsmaalet om de Fæstejorder ved Byen, som laa under Ladegaarden, til Afgørelse af Kongen og Prins Jørgen, der havde Vordingborg Amt⁵⁾. Betænkning (Nr. 206) (med Dato 28. Marts), der ogsaa drejer sig om en Del andre Købstæder. Der synes ikke at være kommet noget Resultat af disse Forhandlinger.

204. Votering i S. K. 20. Marts 1671.

P. II Bl. 33.

Canceller Reetz: At der fik verre Commissarier, som kunde efterse Kiøbstedernis Tilstand, och de, som var best ved [Mact], at dennem och blef det meste paalagt.

Hertil sluttede sig *Henrik Rantzau, Erik Krag, Enevold Parsberg, Chr. Skeel og Peter Bülche.*

Hr. Henrich Bielcke: Ingen kand gjøre bedre Lighed end Krigscollegium.

¹⁾ S. T. Nr. 210.

²⁾ S. T. Nr. 230.

³⁾ P. II Bl. 33.

⁴⁾ F. T. Nr. 25.

⁵⁾ P. II Bl. 33.

205. Betænkning af S. K. 20. Marts 1671.

Konc. med Peter Reetz' Haand i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Konge oc Herre.

Til at efterkomme i allerstørste oc hørsommeligste Underdanighed E. k. Mts. allernaadigste Befalinger, dat. Kiøbenhavn dend 7. Febr. sidstforleden oc 14. Martii, udi dend første af hvilke Statscollegium anbefalis sit allerunderdanigste Betenkende at gifve om dend Confirmation, som E. k. Mts. Kiøbsted Stubbekiøbing anholder om paa dend Forlindring udi Skatterne, som E. k. Mts. elskelig kierre Hr. Fader salig oc høiloffig Ihukommelse efter sine dend 12. Martii anno 1667 til Otto Powisch oc Sten Hundorff gifven Ordres bem. Kiøbsted allernaadigst forunt oc bevilgit hafver, oc udi dend anden at tilstille E. k. Mt. sit allerunderdanigste Betenkende anlangende det, E. k. Mts. Kiøbsteder Nykiøbing, Mariboe, Nysted oc Saxkiøbing allerunderdanigst supplicerer om, som er at maatte forskaanis for dend Forhøielse i Skatterne, som dennem Aar 1666 formedelst Stubbekiøbings Forlindring blef paalagt, indstillis til E. k. Mts. allernaadigste videre Resolution efterfølgende voris allerunderd. Forretning.

Efterat vi os nøiacteligen om Supplicanternis allerunderdanigste Ansøgning hafve informerit oc dend tilbørligen ofverveiet, befinde vi dermed saaledis beskaffit at verre. Aar 1666 dend 1. Decemb. hafver Borgemester oc Raad i Stubbekiøbing paa egne oc samtlige Borgerskabits Vegne deris allerunderdanigste Supplication for E. k. Mts. Hr. Fader salig oc høiloffig Ihukommelse indlagt oc derudi iblant andit tilkiendegifvit, moxen femb Aar da forløben at hafve vaarit, siden deris høitregende Nød dennem tilbract hafde deris ælendige Vilkor, ufordragelige oc imod andre Kiøbsteder her i Danmark uproportionerede Skat oc Contribution høistbem. H. k. Mt. i allerstørste Underdanighed at forebringe; oc som paa dend allernaadigste Fortrøstning, som dennem paa samme Supplication oc andre detslige aarligen siden dend Tid reitererede om Forlindring vaar giort, ingen Effect vaar fult, da vaar Byen totaliter blefven ruinerit, Borgerskabit, efter at dennem deris Midler ved militariske Execution vaar blefven fratagit, henved tre oc halffierdesindstiuve Byen entviget, hvis Huse oc Gaarder gandske vaar ruinerit oc ødelagt; de andre igienstaaende i dend Tilstand, at de mesten vaare forfaldne oc for Eiermændenis Armod Skyld ei kunde vorde reparerit, saa at ti Mænd allene iblant Resten, som vaar bragt til dend Armod, at de deris Brød ved Dørene

maatte søge, vaar blefven tilofvers, der hafde Lifsmiddel, hvorføre de faa, som af hundrede oc nogle vaar ofverblefven, enda i allerstørste Underdanighed til mer høistbem. E. k. Mts. Hr. Fader indflyde, at dend ulidelige Byrde maatte tagis af dennem, paa det de med de andre icke skulde nødis at forlade Hus oc Hiemb oc med Kvinder oc Børn geraade i elendig oc skammelig Fattigdom. Paa denne Supplication findis Inspecteuren Hans Hansens allerunderdanigst Erklæring i denne Mening lydende, at Stubbekiøbing udi Feidetiden megit vaar blefven forarmt, at dend siden megit hafde aftagit, oc at der vaar stor Armod, saa at, dersom dend kunde hielpis, hafde dend det høieligen fornøden. Herpaa er fult høistoftebemelte E. k. Mts. Hr. Faders høilofflig Ihukommelse hans Befaling til Otto Powisch oc Sten Hundorff, dat. Kiøbenhavn dend 12. Martii Aar 1667, at eftersom Stubbekiøbing Bye underdanigst hafde ladit andrage Uligheden ofver deris Skatter oc Contributioner imod andre Kiøbsteder her i Riget at regne, saa at, hvis de icke betimeligen Forlindring paa slig Byrde kunde erlange, da deris endelig Ruin vaar at befrycte, saa skulde de ofverveie oc betenke, hvorledis bem. Stubbekiøbings Borgerskab bekvemmeligst kunde blifve forlindrit, saa at H. k. Mt. i sine Skatter oc Contributioner derved intet afgik, oc derom deris allerunderdanigste Betenkende til videre H. k. Mts. allernaadigste Resolution indstille. Denne kongl. Befaling er af forbenæfnte tvende gode Mænd blefven fuldbyrdit, oc deris allerunderdanigste Betenkende saaledis af H. k. Mt. placiderit, at til Otto Powisch en kongl. Missive dend nestefter følgende 27. Martii af Skatkammerit er udgaait, hvorudi hannem notificeris, at Stubbekiøbing Bye, som tilforn foruden Standkvarters Contributionen stod for 800 Rixdalers aarlig Skat, skulde forlindris indtil 400 Rixdaler, hvorimod bem. Summa paa de fire før omrørte Kiøbsteder, som nu supplicerer derfor at maatte forskaanis, er efter Proportionen af dend Skat, de tilforn stod, oc efter bem. Missivis Indhold forlagt oc fordelit, nemmelig paa Nysted 77 ¹/₂ Rixdaler 12 Sk., paa Saxkiøbing 62 Rdl. 12 Sk., Mariboe 124 Rdl. 24 Sk., Nykiøbing 136 Rdl.

Saasom vi nu paa dend ene Side intet i forbenæfnte Documenter finde, som kand gifve os Anledning til at slutte Stubbekiøbing Byes allerunderdanigste Angifvende, hvorefter de Forlindring hafver bekommit, ulige at hafve vaarit, oc vi paa dend anden Side maa gifve Maect oc betenke, at E. k. Mt. intet i Summen af de Contributioner, som merbem. Kiøbsteder er sat for, kand miste formedelst de høi-

fornøden oc visse Udgifter, som samme Contributioner ere destinerede til, saa er for os intet andit heri at sige end til E. k. Mts. allernaadigste videre Resolution at indstille, om E. k. Mt. vil forordne Commissarier, som om disse Kiøbsteders itzige Leilighed oc Tilstand kunde grandgifveligen paa Stederne inquirere oc efter dets befundne Beskaffenhed giørre E. k. Mt. til allernaadigste videre Behag allerunderdanigst Relation, hvorledis de Skatterne oc Contributionerne befant der sammesteds portionerit at verre oc, om dend vaar uligelig, hvorledis dend da ligelist kunde leggis. Raadstuen for Kiøbenhafns Slot d. 20. Martii 1671.

Eders k. May. allerunderdanigste oc troplictigste Tienere.

206. Betænkning af S. K. 28. Marts 1671.

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Konge och Herre.

Eftersom vi hafver bekommit Eders ko. Mayts. allernaadigste Missiver, dat. Hafniæ dend 1 Junii 1670 oc dend anden dend 7 Februarii i nerværende Aar, hvorudi vi befalis voris allerunderdannigste Betenkende om nogle fra Eders ko. Mayts. Kiøbstæder, nemmelig Ringkiøbing, Aalborrig, Sæbye, Marriager, Slagelse, Vordingborrig, Holbek oc Mariboe, komme Supplicationer at gifve, da indstillis herom til Eders ko. Mayts. allernaadigste videre Resolution efterfølgende voris allerunderdannigste Forretning.

Allerunderdannigste
Betenkende.

1. Ded erfaris af ald dend Information, som om disse Kiøbsteder hafvis, at deris itzige Tilstand udkræfver nogen Forlindring, saafrembt Eders ko. Ma. i sine Intrader ei hos dennem skulle komme tilkort, mens saasom vi allerunderdannigst vel kunde æragte, at Eders ko. May. i ded Qvanto, som Kiøbstæderne i Almindelighed her i Danmark ere satte for, inted kand miste formedelst de uomgiengelige Ud-

Supplicanternis allerunderdanigste
Begiering i Almindelighed.

1. Ringkiøbing, Aalborrig, Sæbye, Marriager, Slagelse, Holbek oc Marieboe begierer Forlindring paa Skatterne, beklagende sig en Del ofver Ulighed, som ved Commissarier giøris Ansøgning om at motte remederis.

gifter, samme Quantum er forordnet til, saa indstillis til Eders ko. Mayts. allernaadigste Behag, om Eders ko. May. vil efter nogle af disse Kiøbstæders Begæring forordne Commissarier, som enhver Kiøbsteds Vilkor kunde in Loco erforske oc en proportionerlig Lighed, hvor Ulighed findis, imellem benæfnte Stæder til Eders ko. Mayts. allernaadigste videre Resolution allerunderdannigst opsette.

2. Hvad dend første, Sæbyes, allerunderdannigste Ansøgning belanger, da saasom Haufnen ved Sæbye er icke goed, Fladstrands Rede derimod bedre, oc Indseiglingen der sammesteds for Indvonnerne i Vendsytsel umistelig, Eders ko. May. dertilmed baade Tolder oc Toldbetiente bestilt hafver, som ligesaa vel har Inspection med, hvis ved Fladstrand som ved Sæbye til Vands indkommer, saa se vi icke, at denne Begiering er vel grundet. At de Borgere i Sæbye, som fra Byen ere flytte och dog bruger Byens Jorder, contribuërer deraf efter Matriculen, saafremt de dennem ville nyde, eragte vi allerunderdannigst i største Billighed at bestaa.

3. Eftersom ingen fra Mariager her er tilstæde, som kand gifve Underretning om, hvis til ræt Videnskab i disse Poster behøfvig Information, oc best paa Stæderne sielf kand tagis, da æragte vi

2. Deris allerunderdannigste Begiering i Særlighed:

Sæbye anholder om foruden Skattens Forlindring, først at ingen maa tilladis at ind- eller udskibe noget ved Fladstrand, eftersom Tolden derofver forsvigis. For ded anded, at de Borgere, som fra Byen paa Landed udreist erre oc dog bruger Byens Marker, motte tilholdis at contribuere efter Matriculen lige ved andre eller oc qvittere deris Jorder.

3. Mariager supplicerer om foruden Forlindring paa Skatten, først, at Byens Privilegier motte strecke sig halfvegs til omliggende Kiøbstæder runden omkring sig paa begge Sider af Fiorden.

allerunderdännigst best at verre, at, saafremt Eders ko. Ma. lader sig allernaadigst behage at forordne Commissarier for denne saavel som for de andre Kiøbstæder, de da tilligemed fik Befalling at ærkyndige sig om disse Begieringers Beskaffenhed oc til videre Eders ko. Mayts. allernaadigste Resolution gifve deris allerunderdännigste Betenkende om hvorvit de Eders ko. May. til Gaufn oc andre Eders ko. Mayts. Undersaatter omkring Mariager boende uden Skade kunde bevilgis.

4. Hvad dend første Post sig belanger, da befnder vi, at Vordingborrig Bye contribuierer til Eders ko. Mayts. Lifguardes Standkvarter, hvorfore ded ei af anded end Eders ko. Mayts. egen Villie kand dependere, om heri skal ske nogen Forandring. Angaaende dend anden Post, da befnder vi, at de begierte Festejorder hører under Vordingborrig Ladegaard,

For ded anded, at ingen, saavit samme Privilegier strecker sig, maa bruge borgerlig Næring, Vare kiøbe eller selge, brygge eller bage til at selge, med mindre ded af Mariagers Byes Øfrighed concederis, oc deraf til oc med Mariager gifvis Tribut. For ded tredie, at ingen Handverksfolk tilladis inden Mariager Byis Privilegier at bygge oc boe oc bruge deris Handverk, mens til Byen at flytte oc der at skatte deraf med Borgerne, uden ded sker med Byens Øfrigheds Minde. For ded fierde, at de Landfolk boende langs ud ved Fiorden, som bruger Søefart oc betager Borgerne dermed deris Handel, dog ei hidindtil contribuierit derfor, maa herefter som Borgerne contribuere, efterdi Marriager Bye paaleggis Skat, saavel efter de udenbyes Søefarendis Næring som efter de indenbyes Skipperis, hvorved de formode Byen at vorde besat oc bebyggit, Skatterne desto bedre at kunde udredis oc Maltaccisen formeris.

4. Vordingborrig anholder allerunderdännigst først om Frihed for Standkvarter; dernest at de maa nyde dend Del Festejorde, som af Arilds Tid til Byen hafver vaarit, udi Feste, oc at dend dennem efter deris forrige Festebrefvis Lydelse motte for vaanlig Landgieldte følge.

hvis fuldkommen Indkombst Eders
ko. Mayts. Her Broder Prints Jør-
gen er tillagt.

Datum Raadstufven for Kiøbenhafns Slot den 28. Martii anno 1671.
Eders kongl. Mayts. allerunderdannigste och troepligtigste Tiennerer.
P. Reetz. H. Bielcke. V. F. Guldenlew. J. Chr. Körbitz mp.
Henrich Rantzow mp. H. Wind mp. E. Kragh mp.
Corfitz Trolle mp. Envold Parszberg mp. C. Skiell Jørgensen.
P. Schumacher. Peter Bülcke mp. C. Biermann mp.

22. Marts. Kongebrev¹⁾, stilet til S. K., hvorved Kongen gav dette Befaling om at overveje en Klage fra en Del Borgere i København over, at Vandet i deres Brønde var ved at »ganske forgaa« paa Grund af de nye Befæstningsanlæg, hvorfor de ansøgte om Tilladelse til at lede Vand ind fra Peblingsøen. S. K. skulde stævne Kongens Ingeniør og andre kyndige Personer for sig for at faa Underretning om, hvorledes Vandet i København bedst kunde konserveres, og derefter indsende Betænkning til Kongen.

27.—28. Marts. Ved Mødet 27. Marts behandledes ifølge Kongebrev²⁾ af 21. Marts, stilet til S. K., to Forslag fra Generalprokurøren Peter Scavenius, som denne formodede, vilde »geraaede til Rigernes og Landenes samt Undersaaternes mærkelige Nytte og Tjeneste«. — Det ene Forslag, der gik ud paa at henlægge Snapstinget til 24. Marts, blev »bifaldet och erachtet for got«. — Ligeledes forhandlede om et andet Forslag af Scavenius angaaende Tjenestefolk paa Landet og deres Løn. »Lønnen var set for 10 Sletdaler, som al for ringe blef eragted i Collegio at verre. I samme Forslag var atskilligt andet, som blef approberit, uden noget i Taxten, som var i Forslaget sat, blef forandret.«

»Den 28 Martii blef atter Scavenii Forslag, som angik Bønderne, fornemlig paa Landet, igiennemlest och approberit«³⁾.

10. April. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev⁴⁾ af 28. Marts, stilet til S. K., hvorved dette fik Ordre til at udtale sig om for-

¹⁾ Tr.: Kbhs. Dipl. VI, 562—63.

²⁾ S. T. Nr. 263.

³⁾ P. II Bl. 34.

⁴⁾ S. T. Nr. 291.

skellige Forslag og Betænkninger angaaende Indrettelsen af det kongelige Bageri og Bryggeri: 1) et Forslag fra Proviantmester Nicolaus Bennich med vedføjet Betænkning (Nr. 207) af Peter Reetz, Henrik Rantzau og Henrik Müller, til hvem der 8. Febr. var udgaaet Kongebrev¹⁾ om at undersøge Bennichs Forslag; 2) Betænkning²⁾ fra Kammerkollegiet, dateret 28. Febr. og undertegnet af Holger Vind, Sten Hondorf, Mogens Friis, Henrik Müller, P. Scavenius, Frederik Giese og Henrik v. Stöcken, handlende særlig om et Forslag fra Rentemester Henrik Müller; 3) Betænkning²⁾ fra Admiralitetet, dateret 23. Marts og undertegnet af Henrik Bjelke, Ulrik Fr. Gyldenløve, Cort Adeler, Niels Juel, Poul Klingenberg og Jens Rodsteen.

S. K. fik Ordre til at gennemse disse Dokumenter med Flid og overveje, paa hvad Maade man bedst og føjeligst kunde iværksætte Forslagene. Tillige skulde S. K. forfatte et Projekt om »saadan en Brygger- og Bagerordning, som I til voris kongl. Interesse eragter at kunde indrettis«. — Til Mødet var Nicolaus Bennich bleven indstævnet og oplæste sit Forlag om, »hvorledis et profilerlig Bageri og Brøgeri her i Staden til H. k. Mayts. store Advantage kunde for Hoffit, Holmen og Guarnisonen vorde indrettet«³⁾. — S. K. følte sig, som Voteringen (Nr. 208) viser, tiltalt af Forslaget, men der synes dog ikke at være blevet noget ud af Sagen.

207. Kommissionsbetænkning. 28. Febr. 1671.

Orig. i Indlæg til S. T. Nr. 291.

Allernaadigste Konge och Herre.

Til at efterkomme i allerstørste oc hørsommeligste Underdanighed Eders ko. Mayts. allernaadigste Befalling, daterit Hafnæ dend 8. hujus, hvorudi os underskrefne befallis voris allerunderdannigste Betenkende at gifve om adskielligt, som Nicolas Bennich, Eders ko. Mayts. Proviant Commissarius, hafver at proponere til Eders k. Mayts. Nytte oc Intraders Formering, indstille til Eders ko. Mayts. allernaadigste videre Resolution vi dend, teignit hoes Propositionerne her nedenfor, som følger.

¹⁾ S. T. Nr. 139.

²⁾ Indlæg til S. T. Nr. 291.

³⁾ P. II Bl. 37.

Allerunderdännigste Betenkende.

1. Vi befinde allerunderdännigst, at dette Forslag om Brendevved strecker sig til Eders ko. Mayts. Beste, saafrembt Brendevveden med Eders ko. Mayts. egne Skibe kand vorde ført, oc at da udisputerligen dend Nytte deraf følger, som Proviand Commissarius Bennich i trei nestfølgende Periodis melder om; hvad angaar ded, som benæfnte Commissarius imod dend halfve Del Brendevveddits Lefvering til Eders ko. Ma. i nest derpaa følgende sexs Pungter begierer, da æragte vi slig hans allerunderdännigste Begiering ei ubillig, mens tienlig til Verkits desto sikrere oc ordentligere Fortsettelse. Dog indstillis i Særdelighed til Eders ko. Mayts. egit allernaadigste Behag, om Bennichs Fuldmegtige skal, imedens hand seigler, nyde Kost af Eders kongl. May, eftersom ded dog icke megit sig kand bedrage.

Bennichs Propositioner.

1. Es ist in gantz Europa und in allen Festungen, so viel ich gesehen, das ein guter Vohrraht an Brennholtz sey. Hier finde ich keinen. Dazu zu gelangen ist meinen unterthänigster Vorschlag.

Ihro königl. Ma. geben mir einige Schiffe zu, die einige 1000 Faden Holtz können holen, so will ich die Helffte des Holtzes Ihre May. lassen, die andre Helffte soll mein seyn.

Dardurch gewinnet der König:

a) Seine Holtzung bleibet verkonet.

b) Dero Leute und Unterthanen arbeiten nicht.

c) Gewinnen das Gelt, welches Ihro Ma. geben müssen, dasz Holtz umb zu hauen und an den Strand zu bringen, welches nach Aussage der Leuten auff jeden l'aden kombt auf 1 Sldr.

Dargegen begehre ich:

a) Einen Platz, worauff ich das Holtz mag aufsetzen alhier.

b) Mir solche Ordre von Könige, das die Schiffere, die das Holtz sollen holen, sollen beeydiget werden keine Zeit zu versäumen, sonst leicht geschehen könnte, das sie 6 Wochen auf die Reysze tardiren, welche in 14 Tagen geschehen könnte.

c) Das der Volmächtiger, der mitreyszen soll, seine Speisze und Tranch frei genieszen.

d) Das keine Mensch ohne der

König alleine von dem Holtz disponire, soweit dero Antheil angehett.

e) Das Ihro königl. Ma. Leute das Holtz alhier auffsetzen.

f) Das die Schuten mit Holtz nirgens anlegen ohne an den bestimmten Holtzohrt.

2. At en Vandmølle paa denne Strøm blev lagt, holde vi allerunderdannigst icke allene megit nyttigt, mens endoc fornøden, heldst efterdi dend store och ei med ringe Bekostning af Eders ko. Mayts. Her Farfader salig oc høiloffig Ihukommelse ved Vesterport bygte Vandmølle nu staa aldels ubrugelig, oc denne Mølle, som paa Strømmen at ligge foreslagis, derudi dend anden ofvergaar, at Vandit, om Staden (ded Gud naadeligen afvende) nogen Tid blev beleirit eller bloqverit, ei af nogen Fiende kunde vorde dend betagit. Vil Eders ko. Ma. sielf lade bekoste Møllens Bøgning, naar Bennich dertil hafver skaffit en Person, som dend at bygge forstaa, da kunde dend bortforpagtis och derved i nogle Aars Tid betale sig sielf. Vil oc Eders ko. Ma., at benæfnte Mølle paa en andens Bekostning skal opbyggis, da er inted nytteligere Forslag for Eders ko. Ma., end at dend, som Møllen bekoster, faar saa mange Aars Frihed, at hand sig sielf kand giøre betalt.

2. Mein ander Vorschlag ist, das eine Wassermühle geleet werde auf zwehne Prahmen auff den schnellen Strohm, der von der Ostsee hier infleust. Und auff solchen Wassermühle solte gemahlet werden das Mehl zum Bakken auff dem Provianthausze und das Maltz zum Brauweszen. Die Mühle läst der König bauen oder aber gibt dem, die sie bauen lasset, so viele Jahrs Freiheit, bis die Unkosten reichlich bezahlt werden.

3. oc 4. Post. Om disse tvende Poster hafve vi fornummit, at Eders ko. May. blifver efter aller-naadigste Befaling tilstillet fra Skatkammerit it allerunderdannigste Betenkende, som vi efter, hvis Her Rentemester Müller derom i voris Conferentz om denne Materie raisonnerit hafver, ei i noged vide at forbedre, mens hafve alleniste i allerstørste Underdannighed dette derhoes at ærindre, først, at Eders ko. Ma. ville sig lade gifve deris Forslag, som dette Brygger- oc Bagerverk antage ville, paa ded deraf udvælis kunde ded, som er best practicable oc mest til Eders ko. Mayts. Nytte; dernest, at efterdi Nytten, som af Brøgger- oc Bagerverked skal komme, bestaar i at finde dend Quantitet af Mennisker, som kunde i Betalling antage ded, som bryggis oc bagis, da tienligt at verre, at udi alle de Stæder, hvor Eders ko. May. hafver sine Gvarnisoner, oc ei Bryggers eller Bagers, som her i Staden, blef med visse Personer accorderit Brøgningen oc Bagningen sig for en visse Løn at paatage, dernest, at en visse Pris blef sat, for hvilken Soldatesquen Øllit oc Brøded, Eders kongl. May. til beste Nytte, skulle antage.

Hafniæ d. 28. Febr. 1671.

Eders kongl. Mayts. allerunderdannigste och troepligtigste Tienner. P. Reetz. Henrich Rantzow mp.

Hinrick Müller.

3. Vom Bacheweszen habe ich schon längst meine Meinung unsern allergnädigsten Könige entdekket, welche auch allergnädigst selbige der Schatzcammer übergeben zu Rividirung.

Meine hochgeliebende Herren, hören dies einige. Es ist durch exacte Calculation befunden worden, das wan Ihro königl. Ma. die Helffte des herlichen Werches wollen gebrauchen, können Sie mehr als 20000 Rthlr. jährlich gewinnen und dabey dero Magazin behalten, welches eben so viel auszträget.

Die Beschweruszen, die sich hier finden, seint diese, wer 24000 Tonnen Rogken verzehren soll. — Meine Herrn, ist es nicht in gantz Europa, ja in der Welt üblich, das denen Soldaten ein Quartal am Brodt gegeben wirdt?

Müssen die Soldaten nicht Brodt essen?

Der König kan den besten Kauff geben.

Wir haben hier 2500 Soldaten Guarnison, jeder Soldat krigt $3\frac{1}{2}$ Tonnen Rogken; summiret das ein Jahr.

Der König gibt Rogken so vielen Leuten in Natura, das rechnet auch; die Leute müssen es ja mahlen lassen, und weil der König schaffet vor 1 Tonne Rogken 216 æ Brodt, die in der Stadt 180, gewinnen wihr so viel æ . Zum an-

dern müssen die Leute bezahlen Bekkerlohn, Holtz etc., leget das zu unsern Vortheil.

Ist ein dänischer Schilling zu viel für 1 R Brodt nach jetziger Einkauf, so gebe man es besser Kauff, es ist genug, wan der König nur die Helffte gewinnet.

Wan also ein Pahr Jahr dasz Werch gehet, so könnte man das Landt soulagiren von der Contribution des Kohrns.

Und also zu des Königs Vortheil wird gebakket bey allen Gvarnisonen und in gantz Norwegen.

4. Von Brauweszen ist meine gänzliche Meinung, das man die Brawerey vorpachte an ehrlichen gewissen Leuten, welche das Korn annehmen jährlich nach marchgiengiger Preis und nach gemachten Inventario allen Gereidtschafften es von sich wieder liefern.

So gewinnen Ihre königl. Ma. viele 1000 an Holtz, an Bedienten, an Hopfen, an Materialien und haben immer gut Bier. Das uns aber seyn zu Unterhaltung des köstlichen Werchs, das die Flotte und der Hoff das Bier bey denen Verpachtern nehmen. Also vermeinet Messeigneurs zu des Königs Besten ihrer allerwilligster Knecht.

Bennich.

Copenhagen d. 24. Febr. (!) 1671.

208. *Votering i S. K. 10. April 1671.*

P. II Bl. 37.

Hr. Cantzeler: Det var got, at dette Forslag blev forsøgt, eftersom det siunis at strecke sig til H. k. Mayts. Nøtte.

Hertil sluttede sig *Henrik Rantzau, Otto Powisch, Holger Vind, Erik Krag, Chr. Skeel, Peter Schumacher* og *Peter Bülche*.

Rig. Admiral: Dette Forslag er saa høit, at hand ei kand votere deri.

13. April. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 23. Marts, stilet til samtlige Tilforordnede i S. K., hvorved dette fik Ordre til at overveje en Memorial fra Kommercekollegiet, der indeholdt forskellige Forslag til Handelens Fremtarv og Fortsættelse i Danmark og Norge. — Ved Mødet var tilstede Peter Reetz, J. Chr. Körbitz, Henrik Rantzau, Otto Powisch, Christen Skeel og Peter Bülche²⁾. Betænkning (Nr. 209), der er underskrevet af betydelig flere Assessorer og blandt andet foreslaar Samvittighedsfrihed og Tilladelse for portugisiske Jøder til at nedsætte sig i København, Christianshavn og Fredericia m. fl. Byer; J. Chr. Körbitz, C. Trolle og Christen Skeel vilde dog ikke tiltræde disse Forslag. I Henhold til Betænkningen udfærdigedes Koncept³⁾ til en Forordning med Datoen 24. Maj. I denne Koncept er dog senere de to omtvistede Punkter overstregede og Datoen rettet til 21. Sept. Med denne Dato udkom da »Privilegie⁴⁾ for Udlendiske, som sig her i Rigerne ville indbegive og i Kiøbstæderne nedsætte og Borgerskab tage«; de indeholder altsaa ikke noget om Religionsfrihed.

209. *Betænkning af S. K. 13. April 1671.*

Orig. og ufuldstændig Konc. med Peter Reetz' Haand i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Konge oc Herre.

Vi hafve til Eders ko. Ma. allernaadigste Befalings Fuldbyrdelse, dateret Hafn. 23. Marti sidst forleden, tilbørligen ofverveiet oc be-

¹⁾ S. T. Nr. 275.

²⁾ P. II Bl. 38.

³⁾ Indlæg til S. R. Nr. 329.

⁴⁾ Tr.: Forordn. 1670—83, 93 ff.

tractet Commercie Collegii os tilskickede oc i fire Punkter bestaaende Forslag angaaende de Middel, hvorved Commercierne her i Eders ko. Ma. Riger oc Lande kunde bringes i Velstand, oc indstille til Eders ko. Ma. allernaadigste videre Resolution udi allerdybeste Underdanighed efterfølgende vorris hoes enhver Punkt teignet Betenkende.

Allerunderdanigste Betenkende.

1. Det Forslag eragte vi allerunderdanigst vel at kunde skicke sig til at bringe Commercierne i Flor, oc det, som deraf følger, Folk oc Middel i Landet, dog at icke derunder forstaaes Skrædere, Skomagere, Smidde, Murmestere oc deslige Handverksmænd, som icke egentlig for nogen sær Manufactur kand holdis.

Commercie Collegii Forslag.

1. Naar vi efter vorris allerunderdanigste Pligt nøie overlegge, hvorledis Eders Ma. høipriselige oc des Riger oc Lande meget nøttige Intention at opbringe Commercierne i begierlig Velstand oc Flor kunde naaes, saa finder vi fornemmelig derimod at verre forhinderlig de tvende Aarsager, at hoes en stoer Del af Nationen sig hel føie derpaa tilforne hafve adonneret oc derofver ei enten saa stoer Videnskab eller Inclination for Trafiquen, som vel var at ønske. 2. At de, som endnu baade Videnskab oc Inclination dertil hafver, icke saaledis erre med Middeler forseede, saa de kand deris goede Intention iverkstille, saa at det siunis, at vi baade fremmede Folk oc Penge endnu høilig behøfver, hvilke nu at til sig bringe siunes dend Conjunction, i Europa nu er (da det paa adskillige Steder til Vitløftighed udser), hel favorabel. — Vi formener derfor allerunderdanigst, at, dersom Eders ko. Ma. skulle behage at lade sit Mandat i adskille Sprok udgaa, at hvem som hid i Rigerne ville flytte, i

Eders Ma. Kiøbsteder sig at neder-
 sette oc Borgerskab tage, verre
 sig Eders Mayts. indfødde Under-
 saatter, som tilforne paa frem-
 mede Steder boet, eller Fremmede,
 skulle ingen anden borgerlig
 Tyngge, af hvad Nafn det oc verre
 kunde, de første tiufge Aar verre
 underkastet end Eders Mayts. Told
 oc Accisse oc icke desto mindre
 lige Frihed (hafve) ved Eders
 Mayts. andre kiere troe Undersaat-
 ter niude at bruge ald borgerlig
 Nering, verre sig med Kiøben oc
 Selgen, Handverker, Manufacturer
 eller Skibsparter, dog saa, at hvo
 deslige Benaading ville niude, icke
 anderledis end i Gros skal nego-
 tiere, ilige at dennem tilladis, om
 dennem eller derris Børn icke
 behaget inden tiufge Aars Forløb
 forblifve her i Riget, da at flytte
 herfra uden nogen Siete- eller
 Tiendepenge at gifve eller nogen
 Del derris Formue sig efterlade,
 ved hvad Prætext oc Nafn det oc
 verre kunde.

2. Efterdi det fornemmiste oc
 fast eniste Middel til et Riges
 oc Lands Flor eragtis at verre
 Mengden af Mennisker, oc det
 icke kand med nogen goed Rai-
 son negtes, at Religionens Frihed
 jo er it kraftig Middel til at bringe
 sligt tilveie, da, dersom nogen sig
 med Libertate Conscientiæ uden
 Exercitio Religionis, hvorhen os
 siunis, at Commercii Collegii Ord

2. Ihvorvel os vel vitterligt er,
 at Eders May. dend rene oc allene
 saliggjørende Evangelilære, som i
 des Riger oc Lande nu florerer,
 allene vill maintenere, saa holde
 vi dog for at naa til saadan
 Scopum skulle meget tienlig verre,
 om Eders May. allernaadigst be-
 haget derhøes at publicere, at
 Eders May. ligevel ingen af des-
 lige ville for sin Religions Skyld

i derris Forslag egentlig sigter, vil lade sig nøie oc paa saadan Frihed sig her i Eders ko. Ma. Riger oc Lande nedsette, er vorris allerunderdanigste Mening, at dend Libertet (naar de ingen Forargelse gifver) dennem vel kand forundis, dog at ingen af anden Religion end dend lutherske blef forfremmet til Øfrigheds, Dommeris, eller Justitiebetientis Embede.

3. Dend Frihed, som her giøris Forslag om til at faa Fridericia oc de øde Pladser paa Christianshafn bebygget, eragte vi allerunderdanigst meget vel at kunde forundis, om ellers de benefnte Steder derved kunde naae det, som intenderis.

i sin Samvittighed krenke, mens naar de lefvede uden Forargelse, admindsten tillades at boe i Kiøbenhafn, Fridericia, Nyborg oc en Par Steder i Norge, omendskiønt de icke var af den lutherske Religion, hvilket sidste Forslag om nogen Connivence i Religion vi formener Eders Ma. tilforn verre giort for Fridericia at faa besat af Stats Collegio, saa er tilforn oc dertil resolveret vorden i Norge oc Ordres expederet, mens for indfaldende Krigers Skyld icke kundet vordet iverkstillet.

3. For at faa Fridericia bebygget oc de mange øde Pladser, baade her i Kiøbenhafn oc Christianshafn ligge, holder vi for tienlig, Eders Ma. allernaadigst ville lade publicere, at, naar nogen saadan Pladser optog oc bebyggede med nogen goed Bygning, skulle ti neste Aar derefter verre fri for Grundskat, eller hvad anden Skat af Gaarde oc Grunde nu gaar eller herefter paaleggis, oc at de herforuden motte verre toldfri, for hvis Sten, Kalk oc Træ, som de til saadanne Bygnings Fornødenhed employere, hvorpaa de dog skal hafve Bygmesters Attestation, at de saadanne Materialer til deslige Bygning behøfver, mens paa ded, at ligevel saadanne Pladser icke med nogle smaa Boder skulle bebyggis, skulle de admindsten verre af

4. Som vi icke finde Aarsage til at verre usamtydig med Commercie Collegio i dend Mening, at dend jødiske Religion mindst er at befrygte for at forførre de, som erre af dend christne, saa siunis os ocsaa, at Jøderne vel kunde tilstedis at bygge oc boe i de Steder oc med dend Frihed, som i denne Punkt meldis, særdelis naar det sker med de derudi specificerte Vilkor.

Grundmur, tredufve Allene lang, tolf brede oc tou Loft høie ud til Gaden, oc at de det presteret hafde i Kiøbenhafn oc Christianshafn, skulle de tage af Eders Mayts. Bygmester Attestaten, oc (at Eders Ma.) hvad Fridericia af Bygmesteren eller hvem Eders May. dertil committerit.

4. Vi skulle oc holde meget tienlig baade for at faa flere Penge i Landet, i Negotien oc Manufacturer, saa oc for at faa Kiøbenhafn, Christianshafn oc Fridericia bedre bebyggt, at Eders Ma. ville allernaadigst tillade Jøder, som ere Portugeser, paa de toe Steder at boe, mens paa det de icke skulle komme en Haab af dennem, som ringe Middel hafde oc saaledis liden Nytte skaffede, skulle hver Familia, som af dennem skulle tilladis her at boe, bevise for Commercie Collegio och saa tage derpaa derris Attestation, at de hafde employeret i Skibsparter, Compagnier oc Manufacturer (at staa lige vel til enhvers egen Villie, hvor hand heldst sine Penge ville employere) fem tusinde Rixdaler enten udi Skibsparter, oprettede Compagnier eller Manufacturer, oc naar der var kommen femten Familier paa hver Sted, motte de faa Frihed en Synagog at bygge for derris Religion Exercitie, hvilket dog icke offentlig skulle tilladis, oc vi for-

mener, at for Jøderne erre aller-
mindst i Religion at befrygte.

Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 13. April anno 1671.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste oc troeplygtigste Tiennere.

P. Reetz. H. Bielcke. Saa vit dend 1 och 3 Post angaaer, under-
skrifver jeg J. Chr. Körbitz mp. Henrich Rantzow mp.

So vit den 1 och 3 Post angaaer, underskrifver jeg Corfitz Trolle mp.
Envold Parszberg mp. Saa vit den 1 och 3 Post angaard, er jeg udi
underdanigst Mening lige ved die andre gode Mænd C. Skiell Jørgensen.

P. Schumacher. Peter Bülcke mp. C. Biermann mp.

8. Maj—3. Juni. 8. Maj Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 24. Marts, stilet til S. K., hvorved dette fik Befaling til at overveje et Andragende fra den franske Gesandt Terlon om at maatte lade bygge et Hus med tilhørende katolsk Kapel. Tilstede ved Mødet var Peter Reetz, Henrik Bjelke, Ulr. Fr. Gyldenløve, J. Chr. Körbitz, Henrik Rantzau, Otto Powisch, Holger Vind og Conrad Bierman. Kongebrevet blev oplæst. Votering (Nr. 210). Da denne Sag var af saa stor Betydning, var de alle enige om, at enhver burde indgive sit skriftlige Votum til Kongen²⁾. Flertalsbetænkning med Dato 9. Maj (Nr. 211). Denne oplæstes i et Møde 14. Maj, hvor Hans Schack, Peter Reetz, Henrik Bjelke, Ulrik Frederik Gyldenløve, J. Chr. Körbitz, Henrik Rantzau, Otto Powisch, Jørgen Bjelke, Erik Krag, Peter Schumacher og Conrad Bierman var tilstede. Betænkningen blev billiget af alle S. K.'s Medlemmer og derefter indgivet til Kongen³⁾. Alligevel kom der flere Separatbetænkninger (Nr. 212—14), daterede 20. Maj, 27. Maj og 3. Juni. 26. Sept. Kongebrev⁴⁾, hvorved Terlon fik den ønskede Tilladelse.

210. Votering i S. K. 8. Maj 1671.

P. II Bl. 38. Tr.: Danske Samlinger 2. R. 6, 370 f.

Hr. Cantzeler Peter Reetz: Efterdi Constitutiones Regni er ophefvit, saa kunde H. k. M. af souveraine Magt oc Myndighed dette vel tillade, oc var baade quoad Statum ecclesiasticum et politicum

¹⁾ S. T. Nr. 286. ²⁾ P. II Bl. 38—39. ³⁾ P. II Bl. 39.

⁴⁾ Tr.: Rothe, Chr. V's Reskripter, 124—28.

icke imod Conscientien oc derforre icke en Casus Conscientiæ; dog at denne Tilladelse med visse Conditioner restringeredis oc limiteredis, oc med dend Clausula, »indtil H. k. M. det anderledis tilsigendis vorder«.

Hertil sluttede sig *Henrik Bjelke* og *Otto Powisch*.

Statholder Gyldenleuw: Ligesom Hr. Cantzeler, oc at det skulde vere til Commerciernis Flor oc Optagelse en stor Anledning, dersom liberum Exeritium Religionis blef tillat, dog burde dette med visse Conditioner restringeris oc limiteris.

Hertil sluttede sig *Henrik Rantzau*.

Rigens Marskal: At det var en Casus Conscientiæ oc imod Samvittighed oc derforre icke burde at bevilges.

Holger Wind: Ligesom Hr. Rigens Marskal, oc at det var best, at enhver gaf sin Mening skriftlig til H. k. M. herom.

C. Biermann: Ligesom Hr. Cantzeler, oc at Hans k. M. salva Conscientia liberum Exeritium Religionis reformatæ oc catholicæ med visse Conditioner kunde bevilge, dog icke, hvad Jøderne oc andre Secter angik.

211. Betænkning af S. K. 9. Maj 1671.

Beskadiget Orig. i S. K.'s Arkiv.

Refereret i Danske Samlinger 2. R. 6, 371—72.

Allernaadigste Konge och Herre.

Til at efterkomme i allerdybeste och hørsommeligste Underdanighed Eders kongl. [Mayts.] allernaadigste Befalning indstilles til Ed. kongl. Mayts. allernaadigste viedere [Resolution] om den Memorial, som Hans kongl. May. [af] Frankriges hverrende extraordinarie [Ge]santer indgifvet hafver, anlangende it Hus her i Eders kongl. Mayts. Residents Stad med it catholicisk Capel at maa [lade] opbygge, dette vores allerunderdanigste Betenkende.

Saasom vi ingen enten theologisk eller [anden] Raison saa kraftig finder, at den os nogen vigtig Skrupel kand gifve i at slutte, [at] andre christne Religioner jo udi et [Land] och Kongerige kunde med visse Vilkor [efter] enhver Steds Beskaffenhed baade [tolerø]ris oc admitteris foruden den, som alle[rede] dersammesteds er, vi och derforuden for ustridigt holder, at intet Land uden Mengde af Mennisker kand florere, och at Religionsfrihed er it kraftigt Middel til sligt, som her i Eders kongl. Mayts. Riger fattes, at bringe tilveie, da synes os allerunderdanigst, at Eders kongl. May. kunde gafnligten

tillade et Capel for den catholiske Religion, hvis Exercitium den frantsøske herverende Gesante allerede i sit Hus nyder, at opbygges her i Eders kongl. Mayts. Residents-Stad, doeg med efterfølgende Vilkor.

1. At det de Catholiske icke blef tillat at holde nogen offentlig Procession.

2. Ei i deris Predikener at tale, langt mindre skrive noget mod den lutherske Religion, ei heller søge nogen til den catholiske Religion at omvende.

3. Ei tillat at bere nogen Munke-, mens anden modest och den geistlig Orden sømmende Habit.

4. At dennem ei tillat blef at [hafve] nogen Bestilling.

5. At de nest forregaaende Arfveundersaaters Æds Afleggelse blefve forbundene at staa under Lanslofven och udstaa de Onera realia, som andre Arfveundersaatte ere forpligtede til, iblant andet at udgifve, hvis som Præster, Kierker och Skoler i saadanne Tilfelde af andre Indvaanere her i Staden nyder.

6. At alle deres Vielser och Egteskabspromesser skulle ske for Børgemester och Raad, paa det derom desto bedre Underretning kunde hafves.

Dersom det nu allernaadigst kand behage Eders kongl. May. at forunde de Catholiske [paa fore]skrefne Vilkor iblant andre, som Eders [kongl.] May. self kunde finde Behag udi, Religions fri Exercitium, da til at evitere, at [dend] Frihed, som Eders kongl. May. i dette Tilfelde gifvendes vorder, hverken sk[ulde] kunde, naar den engang gifven er, udtydes til at være obligatoire (hvilket vi doeg vel self vide, at deslige Benaadinger och Privilegier ei Eders kongl. May. forbinde kand), saa at deraf Eders kongl. May. i sin Tied motte tilvoxe nogen Fortræd, ei heller agtes at vere gifven formedelst en blot Gesanterens Intercession, hvoraf den Importantz, Religionen bør at vere af, maatte forkleines, eragter vi allerunderdanigst, at Fundamentet til benefnte Frihed kunde best vere fremmede Religioners Tollerantz til Commerciernis Flor, hvoraf Eders kongl. May. allernaadigst eragtede sine Rigers och Landers, særdeles denne sin Residents-Stads, Velstand at dependere, och at eftersom den frantsøske Gesanter self hafde erbødet sig och instendig begiert it Capel her til den catholiske Religions Exercitium at bygge, saa hafde Eders kongl. May. dertil gifvet sit allernaadigste Samtycke. Och som fornemmes, at fornefnte frantsøske Gesanters Intention er

at nyde til fuldkommen och evindelig Eiendomb det Hus och det Capel, som hand her, efter, hvis før er meldet, begierer at bygge, saa se vi icke, at Eders kongl. May. jo uden nogen sin Præjuditz heller Skade i denne speciali Casu kand dispensere udi den Forordning, som Eders kongl. Mayts. Her Fader høilofflig Ihukommelse hafver ladet udgaa, hvorudi forbydes, at ingen uden virkelige Betiente heller Underdaner maa som Proprietarii nyde nogen Gaard, Hus eller Eien- domb i Eders kongl. May. Residents-Stad Kiøbenhafn och Christians- hafn. Raadstuen for Kiøbenhafns Slot 9. Mai 1671.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste och troplictigste Tienere.
 Hansz Schack. P. Reetz. H. Bielcke mp. V. F. Guldenlew.
 Henrich Rantzow mp. Jørgen Bielcke mp. Chr. Parsberg mp.
 E. Kragh. Envold Parszberg mp. P. Schumacher.
 Peter Bülcke mp. C. Bierman.

*212. Mindretalsbetænkning af J. Chr. Körbitz og
 Holger Vind 20. Maj 1671.*

Orig. i S. K.'s Arkiv. Refereret i Danske Samlinger 2. R. 6, 372—73.

Stormegtigste Konge, allernaadigste Herre.

Eftersom Eders kongl. May. allernaadigst hafver befalet, at vi sambtlige udi Collegio Status skulle fligtig ofverveie och voris under- danigste Betenkende Eders kongl. May. tilstille om dend frandske extraordinaire Gesantes, le Chevalier de Terlon, hans indleferede underdanigste Memorial, hvorudi hand begierer naadigst Tilladelse at maate kiøbe it Hus eller Plads her udi Eders kongl. Mayts. Residents Stad for der at lade opbiuge och anrette it catolisk Capel med en Kierkegaard til at begrafve de Catoliske udi, och vi underskrefne om denne vitudseende Sag ere af en anden Mening end en Part af Eders kongl. Mayts. geheime Raad, hvorfore Eders kongl. May. naa- digst befaler, vi voris underdanigste Betenkende herudi skriftligen skulle forfatte; saa er denne voris allerunderdanigste och uforgribe- lige Mening, at dend christen Øfrighed bør, saavit mueligt er, dend rene och uforfalskede Religion udi Riger och Lande at conservere och i Sønderlighed, hvor det staaer i deris Magt, at præcavere, at fremmede Religioner sig icke indsniger, som aldtid hafver foraarsaged største Unighed och Forargelse hoes dend Gemene och i Sønderlig- hed hoes Ungdommen, som af Naturen er ald Novitet tilgifven; ydermere er vel at betenke, hvorledes disse Riger och Lande udi

langsommelig Tid hafver veret af Gud benaadet och velsignet for andre Riger och Lande med en ren och uforfalsked Religion och derunder florerit, hvorefter baade Kaiseren, Spanien, Frankrige och Engeland for mange Aar siden hafve stræbet och anvent ald Flid och Bekostning til de fremmede Religioners Afskaffelse, hvilked alt-sammen er at formode, de icke skulle hafve giort, dersom de viste, at det kunde tilføie deris Estat nogen Skade eller Forhindring enten udi Commercier eller andet; Erfarenheden udvisser ochsaa baade til Glückstad, Altenau och Friderichstad i Eydersted, at Religionens Frihed, som de hafver nydet fra deris første Begyndelse, ei hafver forarsaged dennem stoer Gaufn och Flor udi deris Handel och Næ-ring; ofver dete formenes ochsaa, at Commercierne icke nær florerer paa de catholiske Steder som udi Holland, hvor de mest ere Reformerede; endeligen da er det icke fremmede Religioners Tilladelse och Frihed saa meged, som forarsager Commerciernes Flor, som andre Privilegier och Friheder, hvorføre mand bør dis større Betenkende at hafve til at tillade fremmede Religioner for Commerciernis Til-tagelse Skyld allene, at mand icke af Posteriteten och andre skulle beskyldes, som mand ville bytte Gud for Mammon och selge Christum for Sølfpenge. Herforuden er och at betenke dend stoere Besvering och Fare, Riger och Lande maa udstaa, om de sig udi Fremtiden skulle finde besverged af de fremmede Religioner (som ufeilbarligen vil følge), for dem igien at udrødde och afskaffe, naar de først hafver faaed Roed, hvilked baade udi Engeland och andre omkringliggende Lande dagligen kand erfares. Efter hvilke forskrefne Omstendigheder vi icke med en goed Samvittighed kand raade och for got befinde, at forskrefne dend frandske Gesantes underdanigste Forslag kand til-lades. Udi allerstørste Underdanighed ombedes, at denne voris under-danigste Mening udi Naade maate optages, och forblifver Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste och troliudigste Tienere.

J. Chr. Korbitz mp. H. Wind mp.

Kiøbenhavn dend 20 Maii anno 1671.

213. Mindretalsbetænkning af Corfitz Trolle 27. Maj 1671.

Egenh. Orig. i S. K.'s Arkiv. Refereret i Danske Saml 2. R. 6, 373—74.

Allernaadigste Arfvekonge och Herre.

Efter Eders kongl. Mayt. naadigste Befaling er denne min aller-underdanigste Mening om den fransøiske Ambassadeurs, Monsieur

Terlons, Begiering at maa bygge en catholiske Kirke her udi Eders kongl. Mayt. Residents Stad Kiøbenhavn:

1. Det er noksom bekient, at den rette och sande Religion er den fæstede Pille til it velbestilt och fredeligt Regement, ved vilken Mening Eders kongl. Mayt. Her Farfader Christianus 4 høilofflig Ihukommelse er forblefven intil hans Død, som af hans Symbolo: Regna firmat Pietas, er at fornemme. Eders kongl. May. selver hafver det same och stadfestet ved Deres egen velofverveiede Symbolum, at Pietate et Justitia Landene och Rigerne skal regeris.

2. So er en Religion udi en By it meget stort Kleinod, hvorved Invonnerne blifver forbundet imellem sig indbyrdes til stor Enighed och Kierlighed, først til deres Gud och siden til deres Regenter, som vi hafver it stort och skinbarligt Exempel udi denne Eders kongl. Mayt. Residents Stad Kiøbenhavn i den siste haarde Beileiring.

3. Blifver och Guds Ere herved befordret och hans Rige befordret, ti hellers mange, som vaare icke al for vel grundet i deres Religion, skulle blifve forarget och bragt om deres Salighed ved andre Religioners Practique.

4. Skal der och neppe findes noget Kongerige, hvorudi inføres med Villie och Flid mange Slags Religioner, mens befindes langt mere ickun en Religion derudi at mainteneres, paa det det same kunde ved den holdes i Frid och Rolighed, och mest, fordi der er befunden och dagligen befindes, det udi it Kongerige, hvorudi er och hafver veret mere end en Religion, Undersaterne ere och icke hafver veret enig iblant dennem self och en stor Del icke deres Herre so meget tilgenegen (jeg vil icke sige hvor), som deres Skickelighed udkrefver och hafde udkrefved. Herpaa der ere klare Exempler nok: 1) i Frankerige udi de hugenotske Krige, 2) i Engeland ved Cromwels haarde langvarige Revolter och uforsvarlig Gierning, 3) i Polen de tit och ofte begynte Rebellioner af Cosakkerne, grekske af Religion, 4) i Ungern de nylige obenbarede store och farlige Oprør som och hemlige Entrepriser paa Hans keiserlige Mayt. egen Person och Kongerige Ungerns Ofverlevering til Tyrken, hvorpaa mange Aar hafver vaaret hemligen arbeidet, Hans keiserlige Mayt. til største Skade och Ruin.

5. Alt sligt Fare och Ulycke at forhindre och forrekomme, som den forregaaende fierde Punkt ommelder, hafver 1) Kongerne af Frankerige, bode de forrige och den itzige nu regerendes Herre, eftertractet paa muligste Maade at hafve ickun en Religion udi sine

Riger och Lander och søgt at udrydde och afskaffe de reformerede Kirker i Frankerig; 2) Hans kongl. Mayt. i Engeland at udrydde Papister och Puritaner, desligeste och at afskaffe deres Conventiculer, efterdi de første dependerer af Paven, som efter hans tagen Magt och Myndighed afløser dennem fraa den Ed, de giører deres Øfrighed, och fornemlig den, som er icke af den catholske Religion, de andere ville allene [dependere] af Gud, som Børn af de Hellige, och derfor ingen Øfrighed kan lide ofver dennem; 3) Hans kongl. Mayt. af Polen at uddrivve Arrianere och alle andere Religioner, som ere icke af den catholske, vilket udi den siste af denne Kongens Mandat om Religioner er at se; 4) hafver och nu nylig Hans keiserlige Mayt. forbødet udi Ungern det meste, mugeligt hafver veret, de Evangeliske at predike i deres Kirker, dennem och deres Kirker fraataget och til catholske Kirker inviet, Øfrigheden i Byerne, som icke vaare Catholske, afskaffet och Catholske igien insat, den evangeliske Almue i Almindelighed so undertrykt, at af somme Byer den største Del af Invannerne och af andere alle, som vaare icke Catholske, ere derfraa bortflyttet och sig nedersat under Tyrkens Gebiet. Alt sligt hafver Hans keiserlige Mayt. icke anset at vere hans Riges och Lands Ruin, mens langt høiere estimeret en god Sickerhed i sit Kongerige end en stor Mengde af Undersater af adskillige Religioner, som han kunde icke forlade sig paa, verken i Freds heller Feides Tid, meget mindre i Nødens och Farens.

Jeg for min Person kan icke begribe, det denne Eders kongl. Mayt. Residents Stad Kiøbenhavn kan komme i større Flor enten med Trafik heller och blifve mere populeret af mange rige och formuendes catholske Familiers Nedersettelse derudi, end som til Dags sked er, ved en catholske Kirkes Opbygelse och dens Religions fri Exercitium, eftersom det kan jo udisputerligen och klarligen ses, det Religionens Friheds Tilladelse i en By och deres Kirkes Opbygelse hielper slet intet allene til nogen Trafiks Formering heller dens Forbedring, hvilket Glückstat och Frideriksstat, begge udi Eders kongl. Mayt. Lande, best udviser, och ofver alt andet er Eders kongl. May. selfver best bekient, vad for Nytte och Gavn Eders kongl. Mayt. Residents Stad Kiøbenhavn hafver af, i Trafik och rige catholske Familiers Nedersettelse, det de Catholske hafver hat deres fri Exercitium Religionis derudi udi 20 Aar, først i den spanske Ambassadeurs Hus, siden i den keiserlige Gesanters och endnu i den fransøskes. Man ved icke heller Exempler, det rige Kiøbmend hafver flyttet deres

Formue och Velfært til andere Steder for fri Exercitium Religionis Skyld, ti de Kiøbmend, som hafver Middel, søger langt flitteligere och gierner de Lande och Byer, hvor de kan hafve store Gevinster paa deres Handel, enten ved Monupolia heller Toldens och Accisens Forlindering, end Religionens Frihed.

Allernaadigste Arfvekonge och Herre.

Efter alle forbemelte Rationes, Exempler och Consequencer kan och tyr jeg icke appuyere den fransøske Ambassadeurs, Monsieur Terlons, Ansøgning, hvoraf i Fremtiden kan blifve it vit och langt udseende Verk, fornemlig udi denne Eders kongl. Mayt. Residents Stad Kiøbenhafn, som er en Grents Stad, vilken nest Guds Bistand ved god Police och god Enighed noksom kan tiltage och forsvares. Med flere Argumenter kunde jeg noksom bevise min underdanigste Mening udi dette Verk at vere Eders kongl. May. och Deres Residents Stad Kiøbenhafn gafnlig; vil dog icke opholde Eders kongl. May. med mere Persuasioner, mens bede den Gud, der regerer alle Kongers Hierter, det han vil stadfeste fremdeles udi Eders kongl. Mayt. Hierte den Attraa, som Eders kongl. Mayt. Forfedre høiloflig Ihukommelse hafver hat at føre den Titul af en Patron for den rene, sande och uforfalske evangeliske Religion, hvorved Eders kongl. Mayt. Forfedre med deres Riger och Lande hafver noksom floreret. Kiøbenhafn den 27. Maii 1671.

Eders kongl. Mayt. underdanigste och troepligtskyldige Tienner.

Corfitz Trolle mp.

214. Mindretalsbetænkning af Chr. Skeel Jørgensen

3. Juni 1671.

Egenh. Orig. i S. K.'s Arkiv. Refereret i Danske Saml. 2. R. 6, 374.

Stormechtigste, høiborne, allernaadigste Arfveherre och Konge.

Eders kongl. Mayts. naadigste Befaling efter min allerunderdanigste Plicht och Skiuldighed at efterlefve och til Eders kongl. Mayts. allernaadigste videre Resolution allerunderdanigst indstilles:

Mit allerunderdanigst Betenkning och Erklæring angaaendis den fransøske Gesanters indlagde Memorial och Petition, at hannem naadigst maatte bevilges sig her udi Eders kongl. Mayts. Residents Stad en Plads at tilforhandle, same at lade opbiuge med et catholiske Capelle derhos for sig och alle die, hans Religion ere tilhengige, er denne, at saasom slig hans allerunderdanigste Petition er af stor

Consequense och des mere eftertenkelig, daa befunder jeg same efter (!) die fleste Politicorum och velfunderede Rigers Massimer at stride, som statuerer gafnligst et Rige at vere, hvor ickun en Religion er udi Brug, hvilke Massimes ses hos die Romere och andre hoit at hafve veret observert och fult; Kongens af Frankrige endoch egen Procedure nu en Tid lang imod dennem, som icke ere af den catoliske Religion, klarligen nok udvisser, same Massime at approberes.

Och hvad Uroe baade der saavel ofver gandske Europam la Diversité des Religions hafver forarsaget och dagligen forarsager, er unødigt vitløftigt at referere. Ti uanset die, som ere af fremmede Religioner, ved gode Lofve och Forordninger forbindes och limiteris, saa gifver dog daglig Forfarenhed dette, at dig (!) dog meste inclinerer och ere tilhengige til die fremmede Lofve, Skik och Ceremonier, som die af første Begyndelse ere opfødde udi, och derofver undertiden sig prostituerer til skadelige och fordømmelige Resolutioner och Entreprises.

Eders kongl. Mayt. egne høiloffige Forfædres berømmelige Massimes udvisser dette best, idet at die icke alleneste nest den Allerhøiestes Bistand af stor Nidkierhed och Ifrighed til Guds Ære, och at den eniste, rene, pure och sande evangeliske Lerdomb kunde udi disse Riger vorde conserverit, hafver ladet udrødde al anden Vildfarelse, mens endoch, at sligt igen icke paa nye igen skulde opkomme, saasom det Riget vaar skadelligt, ladet udgaa adskillige strenge Befalinger, at dersom nogen befantes med slig fremet Religion infecterit, skulle vere arveløs, med mere, som høilofflig Christiani Quarti Reces vitløftig udvisser.

Det kand vel hafve nogen Skin, at sligt, om naadigst bevilget blef, och enhver nød Libertatem Conscientiæ och Religionis, at det skulle avanzere Comertien her udi Eders kongl. Mayt. Riger och Lande, saa ser mand dog her baade udi Eders kongl. Mayt. Residents Stad, Glyckstadt och andre Steder, hvor adskillige (och fast flere, end Eders kongl. Mayt. skal troe,) af fremmede Religioner sig opholder, och dog ser mand icke, at Commertien derofver dis mer flororer, mens snarere skulle verre udi den underdanig Mening, at anden Frihed och nogen Forlindring paa Toldene (som dog icke skulle befindis derofver Eders kongl. Mayt. Entrader at forringes, mens snarere derved formeres, och baade Fremmede saavel Eders kongl. Mayt. egne Undersatter encourageris til at trafiquere och Comertier at drifve), anseendis Nytte och Frihed er dette, som avancerer Kiøb-

mandskab och Comertien, och Religionen af die fleste udi den Cas bruges til Prætext och Skiul.

Beder allerydmygeligst och underdaanigst, Eders kongl. Mayt. vil udi Naade optage dette mit ringe Betenkning. Den Allerhøieste lyk-saliggjøre alle Eders kongl. Mayt. Raad och Veie och Eders kongl. May. med gandske kongl. Hus udi alle Glæde och Velstand bevare for sit Nafn Skyld. Kiøbenhavn d. 3. Junii 1671.

Eders kongl. Mayt. min allernaadigst Arfveherres allerunderdanigste Ch. Skiell Jørgensen.

8. Maj. Ved Mødet 8. Maj oplæstes tillige et Kongebrev¹⁾ af 18. April, stilet til S. K., hvorved Kongen tilstillede dette Kopi af en Memorial fra Superintendenten over Sjælland, Dr. Hans Vandal, Sognepræsterne i København og en Del andre Præster og Provster med Forslag om, hvorledes »med Kirkernes Direktion og Inspektion i Danmark bedst kunde forholdes«. S. K. fik Ordre til at gennemgaa Memorialen og tilsende Kongen Betænkning over den. Sagen blev dog ikke behandlet paa Mødet²⁾. Jvfr. 7. Nov.—11. Dec. •

17.—21. Juni. 17. Juni Møde, hvor Ulr. Fr. Gyldenløve, Hans Schack, Peter Reetz, Henrik Bjelke, Otto Powisch, Holger Vind, Erik Krag, Corfitz Trolle, Enevold Parsberg, Christen Skeel, Peter Schumacher og Conrad Bierman var tilstede. Man forhandlede om nogle Spørgsmaal angaaende Landrytteriet, nemlig, »om en Rytter fornemmer noget at være kommen fra hans Gaard, om hand det da igien maa søge, eftersom hannem dog af Commissarierne er tillagt fulde otte Tønder«. Man vedtog, »at det siintes best, det blef dermed efter Jordebøgerne, og som Commissarierne Gaardene til Rytterne hafver udlagt; dog hvis noget ulovligen fra Gaardene befantis at være frakommen, det da igien lovligen at søgis«.

21. Juni nyt Møde, hvor Peter Reetz, Henrik Bjelke, Henrik Rantzau, Otto Powisch, Erik Krag, Enevold Parsberg og Christen Skeel var tilstede. Man forhandlede atter om den trykte, men endnu ikke publicerede Forordning af 5. Okt. 1670 om Landrytteriet³⁾.

¹⁾ S. T. Nr. 379.

²⁾ P. II Bl. 39.

³⁾ P. II Bl. 39 f.

5. Juli Kongebrev¹⁾, stilet til S. K., hvorved Kongen tilsendte dette en Betænkning af 27. April fra Frederik Ahrenstorff og Otto Skeel, hvem Kongen 29. Marts havde befaleet at udtale sig om de laaland-falsterske Købstæders Tilstand (jvfr. 20.—27. Marts).

11. Sept. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev²⁾ af 30. Marts, stilet til S. K., hvori Kongen befalede dette at udtale sig om et Forslag af 20. Marts (Nr. 215) fra Kommercekollegiet om Oprettelsen af et »Vantmageri« (Klædevæveri) i København. Ved Mødet var Ulr. Fr. Gyldenløve, Peter Reetz, Henrik Bjelke, Henrik Rantzau, Ove Juel, Holger Vind, Erik Krag, Corfitz Trolle og Peter Bülche tilstede. Man ansaa Forslaget for nyttigt og mente, at det skulde »staa under Byens Foro« m. m.³⁾. Betænkningen (Nr. 216) var i det hele gunstig, og i Henhold dertil udstedtes 22. Sept. Privilegium⁴⁾ for Kommercekollegiet til at indrette et »Vantmageri«.

215. Forslag af Kommercekollegiet 20. Marts 1671.

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Stormegtigste Konning, allernaadigste Herre.

Eftersom Eders kongl. May. hafver bevist os den høie kongl. Naade och tiltroet os med flere at beoagte, hvad til Commerciens Flor och Manufacturens Indrettelse her i Eders Mayts. Riger och Lande kunde tienlig vere, da hafver vi efter allerunderdanigst Plict-skyldighed derimod icke skuldet underlade saaledes derfor at være omhyggelig, at vi i Gierning Eders May. allerunderdanigst ervise, at vi deri voris tilbørlig Omhyggelighed brugte, och naar vi da betragtet, hvor mange Penge her af disse Lande aarlig for Klede och Bay gaar, hvorledes disse Landes Uld vid des Forarbeidende her i Landet beneficeris kunde, och mange Folk Arbeid och Ophold skaffes, hafver vi forment, det skule vere Eders May. behageligt och disse Lande meget tienligt, at her et Vantmacheri begyntes. Derfor med en Del voris Venner sammentredet och voris egne Middeler til des Opretning at emploiere agter och til den Ende disse allernaadigste Privilegier af Eders May. allerunderdanigst begiere:

1. At det maa os tillat vere de Vare, som vi saaledes lader forarbeide, vere sig Klede, Droget, Bay eller andet deslige Arbeid,

¹⁾ S. T. Nr. 539. ²⁾ S. T. Nr. 324. ³⁾ P. II Bl. 40.

⁴⁾ Tr.: Kbhs. Dipl. VI, 573 f.

at forselge, til hvem och i hvad Qvantitet vi best befnder, ingen undtagen, civil eller militar til Lands eller Vands.

2. At det Gods, som af deslige her giort, och vi enten udaf Landet eller imellem Eders Mayts. Lande fører, motte de første 10 Aar for alt Paaleg, med hvad Naufn det och kaldes kunde, vere befriet.

3. At det, hves som vi dertil bygendes vorder, i lige i første 20 Aar for ald Paaleg, eller hvad Gravamen paa Gaard och Grunde nu henger eller herefter komme, motte vere befriet.

4. At voris Mestere och Svenne motte for saa lang Tid, de [ere] i disse Participanter Tieneste och inted andet en deris Arbeide forretter, vere for al borgerlig Tyngde befriet.

5. At, hvo dennem med Rette vilde forfølge, det for Commercii Collegium giøre skulde, som skulde kiende efter Landslov och deris Privilegier, och siden derfra til Eders Mayts. Høisteret.

6. At Eders May. icke nogen Toldfrihed vilde gifve paa enten Klede, Droget eller Bay, paa ded at icke under Prætext, at det enten skulde til Eders Mayts. egen Hofstat, Militie til Lands eller Vands, ochsaa saa stoer Qvantitet til anden Brug skulde indførís, at lidet her skulde kunde selges.

7. At, naar de det saa got gjorde och for saadan Pris deris lefvere kunde, som lige got her kiøbes och selges for contant Penge, at da Eders May. sig allernaadigst baade til sin Hofstat, Militie och Søefolk deraf betiene vilde.

Hvorpaa Eders kongl. Mayts. allernaadigste Svar forventendis, nest forblifvende Ed. kongl. Mayts. allerunderdanigste och tropligtigste Tienere

V. F. Guldenlew. Jens Juell. P. Pedersøn Lerke.
Hans Nanszon.

Haffniæ d. 20. Martii anno 1671.

216. Betænkning af S. K. 11. Sept. 1671.

Konc. med Peter Reetz' Haand i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Konge oc Herre.

Til at efterkomme i allerhørsommeligste oc dybeste Underdanighed E. k. Mts. allernaadigste Befaling indstillis til E. k. Mt. allernaadigste videre Resolution dette voris allerunderdanigste Betenkende

paa efterfølgende Privilegiens Punkter, som E. k. Mts. Commercii Collegium gjøre allerunderdanigst Forslag oc Ansøgning om til et Vantmageries Oprettelse.

1. Denne Punkt eracte vi allerunderdanigst i Billighed at bestaa, naar de Privilegier, som E. k. Mts. Hr. Fader salig oc høilofflig Ihukommelse dat. dend 10. Julii 1668 oc 1. Aprilis 1669 Børnehusit allernaadigst meddelt hafver, oc som E. k. Mt. self 21. Martii Aar 1670 allernaadigst hafver confirmerit, herudi exciperis, dog paa dend Maade, at naar Børnehusit efter Privilegiernis Indhold icke forsiuner Militien til Lands oc Vands behørligen med de deri specificerte Vare, saavel hvad Godheden som hvad Prisen angaar, det da icke skulle verre Vantmageriets Participanter forment sligt at gjøre.

2—3. Vi finde udi denne 2den oc 3die Post intet, som strider mod E. k. Mts. Interesse, mens langt merre, at denne E. k. Mts. Residents Stad i Folk, Bygning oc Næring derved forbedris, oc at dend aarlige Indkomst, som E. k. Mt. af Accisen tilkommer, formerris formedelst større Consumption end dend, som nu er.

4. Naar denne Post restringeris til de Mestere oc Svenne, som icke tilforn ere Borgere her i Staden, oc som tilligemed boer i de af Participanterne ny opbygte Vaaninger, da eracte vi allerunderdanigst, at dend uden Stadens Præjuditz kand bevilgis.

5. Eftersom dette er it nyt Retterting, som begæris, oc Røtten ligesaa vel for de allerede dertil beskikkede kand administreris som for it nyt, eracte vi allerunderdanigst, at dette begærte Privilegium hverken er nyttigt eller fornøden.

6. Denne Punkt, som grunder sig paa Toldsvigs Forekommelse, eracte vi allerunderdanigst uforføden at verre, anseende Toldere oc Toldbetiente efter Æd oc Pligt ere forbundne det at gjøre.

7. Dersom E. k. Mt. lader sig behage allernaadigst at bevilge dend første Post efter voris allerunderdanigste derhøes føiede Betenkende, saa hafver denne sin Rigtighed, saavit Mititien angaar. Dersom E. k. Mt. oc allernaadigst bevilge vilde, at Participanterne maatte gjøre Leverantz til E. k. Mts. Hofstat, naar de Varene lige saa gode forarbeidet oc for lige saadan Pris leverede, som de for Constant selgis oc kiøbis kunde, da vaar de Manufacturen til Fremtarf, hvoraf flyder merkelig Velstand oc Flor i E. k. Mts. Riger. Raadstuen d. 11. Sept. 1671.

2. Okt. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 13. Sept., stilet til S. K., hvorved dette fik Ordre til at udtale sig om en Klage fra to københavnske Borgere Hans Trøner og Peter Vinberg. Disse havde 3. Aug.¹⁾ meddelt Kongen, at de laa i Strid med nogle engelske Købmænd, hvem de skyldte nogle Penge; selv paastod de, at de allerede havde betalt Pengene, men at de alligevel var bleven forfulgte med Proces af Englænderne og satte i Gældsfængsel, saa at de maatte løse sig ved Kaution. Kautionisterne blev i England stævnedes for »High Court of Chancery«, som henviste Sagens Behandling til syv Kommissærer i Danmark. Disse havde imidlertid nægtet at være Kommissærer, med mindre de fik Kongens Tilladelse, og om denne Tilladelse søgte nu Peter Vinberg og Hans Trøner, for at de ikke skulde lide mere Spot og Skade i denne Sag.

S. K. fik Ordre til at overveje Sagen og efter »god og anstændelig Betragtning« tilsende Kongen sin Betænkning. — Tilstede ved Mødet var Ulrik Fr. Gyldenløve, Henrik Bjelke, Henrik Rantzau, Otto Powisch, Holger Vind, Erik Krag, Ove Juel, Enevold Parsberg, Peter Bülche og Conrad Bierman samt senere Peter Griffenfeld. — Alle var enige om, at der burde udgaa kongelig Befaling til Magistraten i København om at indstævne paa Raadstuen de nævnte Kommissærer, som kunde give fornøden Information til Kancelliet i England, »at Hans Mts. Undersaatter kunde derved befries och komme til Endelighed«²⁾. — I Overensstemmelse dermed udgik 18. Okt. Kongebrev³⁾ til Magistraten i København. — Jvfr. 14. Okt.

Samme Dag om Eftermiddagen nyt Møde, hvor de samme var tilstede undtagen Enevold Parsberg. Man forhandlede ifølge et Kongebrev af 19. Jan.⁴⁾, stilet til S. K., om Afskaffelse af store Bryllupper og Begravelser samt Bryllups- og Faddergaver. — »Nok adskillige andre Poster, som alle blefve eragtede at skulde tilskickes Landsdommerne, at gifve derom tillige med Lovens och Forordningernis dennem anbefalede Revision och Forklaring deris Betenkning, undertagendis en om Maals och

¹⁾ S. T. Nr. 750 med Indlæg.

²⁾ P. II Bl. 40.

³⁾ S. T. Nr. 863.

⁴⁾ S. T. Nr. 63.

Vegts Lighed ofver alt, hvilken Post blev sluttet at skulde remitteris til Skatkammeret«¹⁾).

9. Okt. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev²⁾ af 7. Okt., stilet til S. K., hvorved Kongen befalede dette at afgive Betynkning om en Memorial angaaende Oprettelsen af et Generalmagasin. — Tilstede ved Mødet var Ulr. Fr. Gyldenløve, Hans Schack, Henrik Bjelke, Henrik Rantzau, Otto Powisch, Erik Krag og Conrad Bierman. Kongebrevet og Memorialen blev oplæste, men der var ingen Underskrift under denne. S. K.'s Medlemmer mente imidlertid, at det var et gavnligt Forslag, og at det vilde være heldigt for Kongen, om der blev oprettet Generalmagasiner i Fæstningerne. — Senere kom Ove Juel og Peter Griffenfeld tilstede, og der blev da oplæst en anden Memorial, som Griffenfeld havde med sig, og som drejede sig om samme Æmne; der blev heri foreslaaet, at man skulde faa det nødvendige Korn »ved en Consumption«³⁾).

9.—16. Okt. Ved Mødet 9. Okt., hvor nu ligeledes Enevold Parsberg var kommen tilstede, oplæstes et Kongebrev⁴⁾ af 28. Sept., stilet til S. K., hvorved dette fik Ordre til at udtale sig om en Supplik fra Hofslagteren Niels Olufsen. Denne beklagede sig over det store Underslæb, som blev begaaet med Forprang ved Accisen, idet en stor Del af Borgerskabet opkøbte hele Øxne og Lam, som de slagtede uden at give Accise deraf og derpaa uden Dølgmaal løb omkring med for at sælge. Niels Olufsen indgav denne Klage som Forpagter af Konsumtionen og tilbød paa egen Bekostning at indrette en Plads udenfor Vesterport til et almindeligt Øxen- og Kvægtorv med en dertil hørende Accisebod. — 9. Okt. blev Kongebrevet og Suppliken kun oplæste. 16. Okt. nyt Møde, hvor Henrik Rantzau, Jørgen Bjelke, Otto Powisch, Ove Juel, Holger Vind, Enevold Parsberg, Erik Krag og Christen Skeel var tilstede. Votering (Nr. 217). — I Henhold til denne udstedtes 8. Nov. Privilegium⁵⁾ for Niels Olufsen med Bestemmelser om, at Kvægtorvet skulde være saa nær som muligt ved Vagten for at forhindre Uorden, og at der

¹⁾ P. II Bl. 40. ²⁾ S. T. Nr. 810. ³⁾ P. II Bl. 41.

⁴⁾ Tr.: Kbhs. Dipl. VI, 575.

⁵⁾ Tr.: Kbhs. Dipl. VI, 577. Jvfr. O. Nielsen, Kbhs. Hist. V, 152.

ligeledes skulde indrettes et Kvægtorv paa et belejligt Sted udenfor Amagerport for det Kvæg, der kom fra Amager.

217. Votering i S. K. 16. Okt. 1671.

P. II Bl. 42.

Hr. H. Rantzou: Synis, det var best, at Smaakvæg kom i Byen, men Øxen, Kiøer og Kvier at blifve ude og selgis der ved Vester-, Nørre- og Østerport.

Hertil sluttede sig *Otto Powisch*.

Hr. Jørgen Bielche: Der burde at forordnis en Plads ved hver Port, hvor de kunde vere, om de vilde; ville de gaa ind, daa betale deris Accise og gaa saa ind.

Hr. Ove Juel: Om stort Kvæg ligesom Hr. Hendrich Rantzou, andet end at der skulle ickun vere it Torf. Med Smaakvæget var hand og i dend samme Mening med Hr. Hendrich Rantzou, og dend Kiøbende betale Accisen.

Hr. Holger Wind: For Consumptionens Skyld var det vel got, det skede uden Byen. Men Besverligheden for Bunden at holde der og Borgerne at kiøbe blef store, hvorføre det var best, at der blef ordinerit en Plads i Byen, hvor det kunde holdis.

Hr. Erich Kragh: Det var best, at der holdtis en vis Plads for hver Port, hvor enhver kunde kiøbe. Hvem som ville gaa ind med deris Kvæg, de kunde betale Accisen og gaa ind, og siunis ei, at Borgerne derved blef deris Næring betagen.

Hr. Envold Parsberg: Det var got, om det kunde ske udenfor Porten imellom Nørreport og Vesterport for Consumptionens Rigtigheds Skyld med stort Kvæg.

Hertil sluttede sig *Christen Skeel*.

14. Okt. Kongebrev¹⁾, stilet til S. K., der fik Ordre til at udtale sig om en Supplik¹⁾ af 3. Aug. fra den københavnske Borger Hans Trøner. Denne meddelte, at Hertug Jakob af Kurland skyldte ham en Del Penge, hvorfor dennes Skipper Henrik Caspersen havde pantsat en Del Skibsmateriale som Tov, Sejl o. lign., som endnu laa hos Hans Trøner. Da det nu var tre Aar siden, Henrik Caspersen sejlede til Vestindien, og Hans

¹⁾ S. T. Nr. 816 med Indlæg.

Trøner var bange for, at Pantet skulde blive ødelagt, ansøgte han om, at Kongen vilde udstede en Befaling til Magistraten i København om at taxere det pantsatte Gods og give ham selv Attest derom; denne Attest vilde han da tilsende Hertugen, og, hvis denne ikke indfrie Pantet, have Tilladelse til at sælge det ved Auktion.

16. Okt. Ved Mødet nævnte Dato forhandlede man tillige om et Kongebrev¹⁾ af 1. Dec. 1670 om, hvorvidt graduerede Personer og de, som havde studeret og boede i Købstæderne uden borgerlig Næring, kunde faa Privilegier. — Man var i S. K. enig om, at det var rimeligt, at Kongen bekræftede deres forrige Privilegier²⁾.

Samme Dag forhandlede om et Kongebrev³⁾ af 4. Juli, stilet til S. K., hvorved dette fik Ordre til at udtale sig om en Tvistighed mellem Københavns Magistrat og Johan Heideman, der begge mente at have Ret til de Vognpenge, som skulde betales ved Byens Porte, og begge havde ansøgt Kongen om dem. — Sagen blev overgivet til Holger Vind, for at han kunde undersøge Johan Heidemans Regnskaber og derved se, hvor meget Privilegiet havde indbragt ham, og hvad han til Gengæld havde gjort for Vedligeholdelsen af Byens Pladser, Porte og Broer. Vognpengene skulde derpaa tilbydes Magistraten paa samme Betingelser som Johan Heideman⁴⁾.

18. Okt. Kongebrev⁵⁾, stilet til S. K., hvorved Kongen befalede dette at overveje en Skrivelse⁵⁾ af 7. Okt. fra Overjægermester Vincens Joakim Hahn. Denne meddelte, at Skovordinansen forbød, at der maatte være Geder i Kongens Skove, men derimod ikke havde bestemt, hvad der skulde gøres med de Geder, som Skovbetjentene optog. Hahn foreslog nu, at Halvdelen af Indtægten deraf skulde gaa til det nærmeste Hospital eller Fattighus, Halvdelen til Skovbetjentene, da Skovene led meget ved Gederne.

23. Okt.—20. Nov. 23. Okt. Møde (formodentlig sammenkaldt ved mundlig Ordre), hvor Ulr. Fr. Gyldenløve, Hans Schack, Henrik Bjelke, Henrik Rantzau, Otto Powisch, Ove Juel, Holger

¹⁾ S. T. 1670 Nr. 1010. ²⁾ P. II Bl. 42. ³⁾ S. T. Nr. 538 med Indlæg.
⁴⁾ P. II Bl. 42. ⁵⁾ S. T. Nr. 864 med Indlæg.

Vind, Erik Krag, Christen Skeel, Jens Juel og Poul Klingenberg var tilstede. Erik Krag oplæste »dend Forordning anl. Consumptionen udi Kiøbstederne, hvorom dend 9. oc 16. Octob. sidst forleden er voteret oc concluderet udi Raadstuen«¹⁾. — Betænkning (Nr. 218) i Form af Udkast til en Forordning og med Dato 24. Okt.

6. Nov. nyt Møde, sammenkaldt ved Kongebrev²⁾ af 5. Nov., stilet til S. K., hvori Kongen udtalte, at »vi fornemmelig voris Tanker derhen vender, hvorledis til de fornødne og store Udgifter en lidelig Contributions Maade kunde udfindes, hvorved Landet saavel som Kiøbstederne kunde have nogen Forlindring og ved Magt blifve«. Han havde derfor approberet S. K.'s Betænkning (Nr. 218) og tilsendte nu dette et andet og videre-gaaende Forslag, der ogsaa indeholdt Forslag om en Personskat. Ved Mødet var P. Reetz, H. Bjelke, O. Powisch, H. Vind, Ove Juel, Corfitz Trolle, E. Parsberg, Chr. Skeel, Griffenfeld, Jens Juel, Klingenberg og Bierman tilstede. Forslaget, der gik ud paa, at alle Tjenestefolk uden Undtagelse skulde give Skat én Gang om Aaret, hos hvem de end tjente, baade ved Hove, paa Landet og i Købstæderne, »sampt Laqvajer, Krambøddrenge och Handverksdrenge«, blev oplæst. Votering (Nr. 219). P. Reetz, O. Powisch, Jens Juel og Klingenberg paatog sig at gennemgaa Forslaget³⁾.

10. Nov. nyt Møde, hvor der »blef lest en Project paa en ny Contributionsforordning om Consumptionens Optagelse i alle Kiøbstederne, och Tienestefolk at gifve en vis Penge om Aaret i Skat, hvorved Matriculen skulle forringes til 3 Mark en Tønde Korn til d. 1 Februarii«⁴⁾. Betænkning (Nr. 220) med Dato 18. Nov., hvori de to Forslag er smæltede sammen.

Ved et Møde 20. Nov. blev der »talt om Tienistefolkenis Løn, mens der blef intet vist resolveret same Gang«⁵⁾. Formentlig har der ogsaa her været Tale om den ovenfor nævnte Tyendeskat. 22. Nov. udstedtes en Konsumptionsforordning⁶⁾ i nøje Overensstemmelse med den sidste Betænkning.

¹⁾ P. II Bl. 43.

²⁾ S. T. Nr. 889.

³⁾ P. II Bl. 43.

⁴⁾ P. II Bl. 44.

⁵⁾ P. II Bl. 46.

⁶⁾ Tr.: Forordn. 1670—83, 96—112.

218. *Betænkning af S. K. 24. Okt. 1671.*

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Vi Christian dend fembte Eftersom vi allernaadigst kommer i Erfaring, at voris Undersaater saavel i Kiøbstederne som paa Landet formedelst dend continuerlig uomgengelig Contribution dagligen joe mere och mere skal forsvæckis, da, paa det nogen Lindring i saa Maader for dennem kunde findes och derhoes tillige en fornøden Magasin til Landets gemene Defension och Nytte anretes, hafver vi allernaadigst for got anset en lidelig Consumption udi Kiøbstederne igien at lade oprette och paa efterfølgende Maade i Verk stille, nemblig at af efterskrefne Vare [*etc. som Forordn. 1670—83, 97 Lin. 12 f. n. indtil Lin. 3 f. n.* Af et Faar, Bede eller Lamb 4 Sk.].

Mens med ofvenskrefvene Species forblifver Consumptionen i Kiøbenhavn efter dend derom udgangne Consumptions Forordning dend 7. Maji 1661, eftersom Vaarene der diurere end anden Steds her i Riget kand udbringes, mens udi de andre Kiøbsteder skal deraf gifves udi Consumption, som forskrefvit staar. Af et Nødekrop [*etc. som Forordn. 1670—83, 97—107¹⁾*] indtil 1 Pot fransk Brændevin].

²⁾ Mens som samme Consumption efter underdannigst Ansøgning allernaadigst blef efterlat, och Vinens Pris dog icke derved forringet, da hafver vi allernaadigst for got anset samme forige Consumption igien at lade introducere, sua at det derved, nemblig ved forskrefne Consumption, indtil paa videre allernaadigst Anordning, som forskrefvit staar, skal forblifve, dog at Vinens Pris icke vordet forhøiet²⁾. Hvis ellers [*etc. som Forordn. 1670—83, 107—110 Lin. 8 f. n. indtil* Contribution kand forlindres]. Hvorefter alle och enhver sig allerunderdanigst hafver at rette, ladendis det ingenlunde. Datum Kiøbenhavn dend 24. Octobr. anno 1671.

V. F. Guldenlew. Hansz Graff von Schack. H. Bielcke.

Henrich Rantzow mp. Jørgen Bielcke mp. Otto Powisch mp.

Offue Juel mp. H. Wind mp. E. Kragh mp.

Envold Parszberg mp. P. Griffenfeld. Jensz Juell.

Paul von Klingenberg. Peter Bulcke. C. Bierman.

¹⁾ Dog har den trykte Udgave S. 105 Linje 16 Taxten 4 Procent, medens begge Betænkningerne har 1 Procent.

²⁾—²⁾ Dette Stykke er senere overstreget.

219. *Votering i S. K. 6. Nov. 1671.*

P. II Bl. 48 f.

Gyldenløve: At denne Contribution blev paalagt, var fornøden, alleneste at mand blev betenkt paa Maaden.

Feltherren: Ligesaa, dog at nogen tog det for sig, ochsaa hvad det kunde løbe, item, at der skede en anden Proportion mellem Personerne, som skulle udgifve det.

Canceller Reetz: Naar der treffis en ret Proportion imellem dennem, som skal gifve denne Skat, och at (!), naar dette første Gang blev indsamlet, at der da blev afslagen saa meget i Contributionen och saa fortan hvert Aar.

H. Bielcke: Ligesom Cancellor, och at det expresse blev meldet en hvis (!) Tid, naar Landet kunde forlindris derved, item at hafvis Moderation med Bondens egen Søn at verre fri.

O. Juel: Erachter dette for got, uden at de, som ingen Løn faar, ei heller noget bør gifve, dette och at indeholdes til efter Nytaarsdag, och at ske Forlindring ved første Kvartal.

Hr. H. Wind: Ligesom Cancellor, dog at det ei strax blev paalagt, førend andet Forlindring tillige sker.

Hr. C. Trolle: At nogen tog det for sig och saa, hvad det kunde beløbe.

C. Scheel: At der skede en Proportion mellem dem, som dette skulle gifve, item at Forlindring skede, naar dette skulle udgifvis.

Hr. Griffenfeld: At fire tog dette for sig, hvad det kunde be-
drage.

Hertil sluttede sig *Jens Juel*, *Poul Klíngenber*g og *Conrad Bierman*.

220. *Betænkning af S. K. 18. Nov. 1671.*

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Konge oc Herre.

Til at efterkomme i allerstørste oc hørsommelíge Underdaníghed Eders kongl. May. allernaad. Befaling, dat. Kiøbenhafns Slot dend 5. Novembr. sidst forleden, indstilles til Eders kongl. May. allernaad. videre Resolution voris allerunderdaníge i efterfølgende Project forfattede Betenkende, paa hvad Maade det os tilskickede Forslag om en Contributions Hielp af Tienniste Folkes Løn kunde til Lindring i itzige Matriculskat i Verk stilles, oc saafrembt det

Eders kongl. May. saaledis kand allernaadigst behage, Consumptionsanordningen, som ei endnu er trykt oc publiceret, da tillige med i en Forordning befattes, oc hafve vi herhos en apart forfatted Designation til Eders kongl. May. allernaad. videre Behag allerunderd. forfatted paa, hvad Afslag Kiøbstederne ofveralt her i Eders kongl. Mayts. Rige Danmark kunde formodentlig enhver efter Proportion til første Februarii førstkommende derimod nyde.

Consumptionsforordning.

Vi Christian dend femte , at eftersom vi af sær kongelig Omhu [*etc. som Forordn. 1670—83, 96—97 indtil Af et Faar, Bede eller Lam 4 Sk.*].

Mens med ofvenskrefne Species forblifver Consumptionen i Kiøbenhavn efter dend derom udgangne Consumptionsforordning dend 7. Maj 1661, eftersom Varene der dyrere end andensteds her i Riget kand udbringes, mens udi de andre Kiøbsteder skal deraf gifves udi Consumption, som forskrefvet staaer. Af en Nødekrop [*etc. som Forordn. 1670—83, 97—112 Lin. 4 f. n. indtil Assignation levere*].

Kiøbstedernis Taxt her udi Riget, hvorefter de nyder dend tredie Del Afslag efter Proportion imod Consumptionen oc Folkeløns Udgift til førstkommende 1. Februarii.

Sielland.

Kiøbenhavn oc Christianshavn, som tilforn hafver gifvet i Grundskat 5 pro Cento, nu 3 pro Cento.

Roskilde 800 Rdr. Kiøge 900 Rdr. Nestved 1050 Rdr. Slagelse 1050 Rdr. Kallundborg 300 Rdr. Slangerup 275 Rdr. Holbek 500 Rdr. Helsingøer 1700 Rdr. Skielskiør 300 Rdr. Vordingborg 350 Rdr. Nyekiøbing 225 Rdr. Ringsted 250 Rdr. Prestøe 100 Rdr. Store Hedinge 275 Rdr. Sorø 100 Rdr. Hillerød 150 Rdr. Stege paa Møen 250 Rdr.

Jylland.

Ribe 1350 Rdr. Aalborg 2750 Rdr. Viborg 1650 Rdr. Kolding 975 Rdr. Horsens 950 Rdr. Varde 500 Rdr. Vedel 500 Rdr. Ebeltoft 500 Rdr. Tysted 475 Rdr. Skafven 150 Rdr. Aarhus 1600 Rdr. Randers 1100 Rdr. Hobro 300 Rdr. Ringkiøbing 525 Rdr. Mariager 200 Rdr. Nyekiøbing 300 Rdr. Sæbye 350 Rdr. Hiørring 400 Rdr. Grindaa 375 Rdr. Lemvig 325 Rdr. Holstebro 400 Rdr. Skifve 300 Rdr. Skanderborg 80 Rdr.

Fyen.

Ottense 2150 Rdr. Assens 500 Rdr. Medelfard 500 Rdr.
Kierteminde 400 Rdr. Svenborg 600 Rdr. Faaborg 350 Rdr. Bo-
gense 175 Rdr. Rudkiøbing 200 Rdr.

Lolland oc Falster.

Nysted 245 Rdr. Saxkiøbing 175 Rdr. Stubbekiøbing 200 Rdr.
Nykiøbing 500 Rdr. Marieboe 450 Rdr.

Eders kongl. Mayts. allerunderd. och tropligtigste Tienner.

V. F. Guldenlew. Hansz Graff von Schack. P. Reetz. H. Bielcke.

Otto Powisch mp. E. Kragh mp. Corfitz Trolle mp.

Envold Parszberg mp. P. Griffenfeld. Jens Juell.

P. v. Klingenberg. C. Biermann.

Raadstuen dend 18. Novemb. anno 1671.

28. Okt. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 29. Marts, stilet til S. K., hvorved Kongen havde befalet S. K. at udtale sig om, i hvilke Tilfælde og paa hvilken Maade der burde ske Arrester, eftersom Kongen »tit och ofte bemøies med Supplicationer anl. Arrester ofver en och anden, som uvederheftige ere, alligevel Domb icke gangen er och ickun pur Obligation forevises«. — Ved Mødet var Ulr. Fr. Gyldenløve, Hans Schack, Peter Reetz, Henrik Bjelke, Otto Powisch, Ove Juel, Erik Krag, Enevold Parsberg, Christen Skeel, Poul Klingenberg og Conrad Bierman tilstede. Kongebrevet oplæstes, og man vedtog, at »Arrester ere fornøden og i alle Land brugelige, mens eftersom det er en vitløftig Materie, var det best, at dend Høiesteret samptlige gaf deris Betenkende herom, og at enhver efter Materiens Vigtighed tog sig Tid at opsette paa Papir omstendeligen, hvad herudi best kunde ske«²⁾. 8. Nov. udgik i Overensstemmelse hermed Kongebrev³⁾ til Peder Lassen, Rasmus Vinding og P. Scavenius.

6. Nov. drøftedes ligeledes ifølge Kongebrev⁴⁾ af 2. Nov., stilet til S. K., en Betænkning af Kommercekollegiet om forskellige Klager, som Stralsund havde indgivet angaaende Handelsforholdene ved Kontoret i Bergen, og Byens Ønske om at maatte faa fornyet sine Privilegier der. Kommercekollegiet

¹⁾ S. T. Nr. 296.

²⁾ P. II Bl. 43.

³⁾ S. T. Nr. 919.

⁴⁾ S. T. Nr. 887.

mente, at Stralsunds Privilegier burde indskrænkes, og at dens Indbyggere ikke burde have saa stor Frihed som de Danske. — I S. K. skete der ingen ordentlig Votering, men de fleste mente, at Kommercekollegiet havde Ret¹⁾. 9. Nov. stadfæstedes alligevel Stralsunds Privilegier²⁾.

8. Nov. Kongebrev³⁾, stilet til de Tilforordnede i S. K., hvorved Kongen befalede dette at udtale sig om et Forslag af Grev Christian Christoffer Holck om Forstærkning af Hæren (Nr. 221). Sagen blev henlagt og først genoptaget 16. Nov. 1674.

*221. Forslag af Grev Christian Christoffer Holck.
20. Okt. 1671.*

Orig. i Indlæg til S. T. Nr. 912. Kopi i Reskripter til S. K.

Allerunderdanigste Memorial, Militiens Forsterkning angaaendis.

1. Eftersom disse Tidens Conjuncturer och paa en och anden Stats Armatur Anledning gifver Eders kongl. May. sig ochsaa udi Postur at sette, hvorved at hos andre Potentater udi Consideration at komme och Lande och Riger i Sickerhed sat, maa enhver retsindig Patriot sin egen Frelse och Sickerhed betenke, Eders kongl. May. under Arme at gribbe, med hvis Hielp af yderste Formue til Veie bringe, och som mageligst och minste Bekostning det paa efterskrefne Maade synis at kunde vere.

2. Da holdis af hver Hofvitgord liden och stor en monderd Rytter, som altid udi Fred och Feidetid skal vere parat, naar paa-kræfvis, paa Mynsterplads at erskiene.

3. Er dog enhver Proprietarius fri at underholde efter sin Maglighed, enten hos sig sielfver udi Tieniste, ellers ochsaa 1 Gord at gifve 8 Tønder Skyld, och kortis af 8 Tønder Skyld udi enhvers Jordbog, hvoraf icke Skat eller Contribution tagis, mens derfor fri til saame Rytters Underholdning.

4. De, som underskædlige Gaarde hafver, at maa derfor holde, hvo dem lyster, dog slicht udi Provintsrullerne antegnis, hvor enhver er beligendis, paa hvad Sted Rytteren underholdis, paa ded ingen udeblifver med sin Udrystning.

5. Naar nu det sig kunde hænde, at Rostienisten fuld skulde udrædis, kortis obenbemelte Rytterhold derudi, hvorfor nu Landed

¹⁾ P. II Bl. 44.

²⁾ N. R. Nr. 184.

³⁾ S. T. Nr. 912.

forskaanis til vidre Hans kongl. May. videre naadigste Anordning, och dette saa lidelig paabydes och anordnis.

6. Stande ochsaa Hosbonde fri saame Knecht at afskaffe, doch ved Munstring ded at angifve, om hand sig gienstridig med Hosbonden skulle forholde, och en anden dötig (!) igien at skaffe.

7. Och som alting til det Gemenes Beste er anseed, tviller icke paa, jo Præsterne sig godvillig laader finde och til en Andel Rytteris Underholdning, paa den Maade Sognerytterne underholdis, eftersom man dem for at udryste vil forskone, instiller, som efter enhver[s] Kald och Indkompst af Biskerne (!) eller Profsterne tillige med Eders kongl. Mayts. Tilforornede udi hver Stift Ligning efter billigste træffis och Ruller paa forfattis.

8. Hertil kand af Regementerne indfodris di gevorbene Ryttere, som hos Bonden er indlagd, och hand igien sielf at ryste eller skaffe, som hand best kand udstaa.

9. Eierne gifver hertil Standkvarter, hver udi sit Provints, hvor obenbemelte Rytter indleggis, som af Geistlighed underholdis; Kiøbenhavn, Naskof, och hvor Garnison befindis, forskaanis.

10. Naar nu Hans kongl. May. ville beordre disse Folk at marchere, gifvis siden med en Maaned Gage, siden som andre tracteris, saalenge di tilbage udi forige Kvarter beordris och efter forige Reglemend underholdis.

11. Til Undersotternis naagenledis Ergetzlighed kunde Eders kongl. May. Øxeskatten formilde och paa 10 Daler udi Taxten ansette, eftersom dog nu skal befindis, man det Nød saa got kand skaffe nu derfor som tilforn; foruden tilmed kand det altid ersettis udi Trang och Nødstid, eftersom Landet temlig med Kvæg er velsigned.

12. Ersees dog daglig, Eders kongl. May. til Lansens Sickerhed af egne Midler angribber; kand derfor icke troe eller formode, naagen retsindig Patriot, som Tid och Plicht beobachter, sig dette laader misfalde, mindre at tadle kand, som mig Ed och Plicht til Kiende at gifve tvinger.

13. Erbyder mig vitleuftigere at svare til hver Post, naar anbefalis; dette alleniste er mit simpel Forschlag, Hans kongl. May. udi allerunderdanigste Skyldighed at forbringe, ei mig uvidendis, at første Paafund och Arbeid er det grofveste, som dog ved skarfsindige Hierne och Pen udi bedre Skik kand komme och udi Brug bringis; min erlige och velmende Anbringen udi al Underdanighed formoder jeg af Eders kongl. May. min allernaadigste Arfveherre och Konge

udi Naade hvorder (!) optaged, vidre efter Befaling til Eders kongl. Mayts. høieste Respect och Lansens bedre Sickerhed, som jeg udi forige Rupturer hafver opserverit och betrachted, skal tilkiendegifvis af Eders kongl. Mayts., min allernaadigste Herre och Arfvekongis, allerunderdanigste troplichtigste Tiener

Christian Christopher Gref Holch.

Haffnia d. 20. Octbr. anno 1671.

13.—20. Nov. 13. Nov. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 3. Juli, stilet til S. K., hvorved Kongen befalede dette at afgive Betænkning om et Forslag af Generalfiskalen Christen Pedersen samt om en Erklæring af Erik Krag og Peder Scavenius angaaende dette Forslag og en Konzept til Instrux for Christen Pedersen.

Tilstede ved Mødet var Hans Schack, Peter Reetz, Henrik og Jørgen Bjelke, Otto Powisch, Ove Juel, Erik Krag, Christen Skeel, Peter Griffenfeld, Jens Juel, Poul Klingenberg og Enevold Parsberg²⁾. Votering (Nr. 222).

20. Nov. nyt Møde, hvor Peter Reetz, Henrik Bjelke, Fr. Ahlefeld, Otto Powisch, Holger Vind, Erik Krag, Peter Griffenfeld, Jens Juel og Poul Klingenberg var tilstede; senere kom Corfitz Trolle og Conrad Bierman. — Man gennemgik paany det sidst behandlede Forslag fra Generalfiskalen. Af dette var de første 7 Poster behandlede 13. Nov. Om 8de og 9de Post kom man ikke til nogen endelig Beslutning. — Endvidere var alle enige om, at hvad 3die og 4de Post angik, da skulde der derom udfærdiges Kongebreve i Kancelliet. Hele Resten af Forslaget samt Instruxen skulde bero, indtil alle S. K.'s Assessorer havde gennemset og ventileret Fiskalretten, »hvilken Ret siden General Fiscalen i Stedet for hans Instruction kunde noksom tiene oc vere suffisant«³⁾.

222. Votering i S. K. 13. Nov. 1671.

P. II Bl. 45.

Den første Post. Om utrøkt Papier udi Fiscalsager at afskaffis.

Feltherren: Den, Sagen taber, betale trykt Papier, och derfor utrykt ei bevilges.

¹⁾ S. T. Nr. 536.

²⁾ P. II Bl. 44—45.

³⁾ P. II Bl. 46.

Cantzeler och alle de andre sluttete, at de Sager, som Generalfiscalen vinder, derfor sker ham Restitution for det trygte Papier af den, som taber, mens hvis Generalfiscalen taber, da indlevere Papiret til Albert Heintz och lade der paaskrifve och hannem der sin udlagde Penge for det trygte Papier refunderis; ligesaa skal forholdis udi de Sager, som Kongen efterlader och lader falde.

Endelig blev sluttet, at hand skulde tage Papier paa Regenskab och ved Aarets Udgang giøre Regenskab hos Papierforvalteren baade for Pengene for Papiret saavel som for Papiret i de Sager, hand taber.

2. Alle Skrifvere och Dommere at skrifve i Fiscalssager uden Betaling.

Feltherren: Dommer- och Skrifverpenge, at ei nyde Betaling.

Cantzeler: I Kongens Sager ei at gifves Dom- eller Skrifverpenge til dem, Kongen gifver Løn.

Hertil sluttete sig de øvrige.

D. 3die Post. Om Reisers Bekostning, som Generalfiscal begierer, at vere ofveralt defrayerit baade med Forløn och Fortøring for sig och sine Betiente, hvorpaa Erich Kragh och P. Scavenius hafde resolverit, at eftersom Godset er udlagt fra Lenene, da hannem derimod aarligen af hvis Bøder, som falde kand, for saadan Omkostning och Fortøring at forundis 300 Rixdr., hvilken Mening de meste biefaldt, nemmelig, at hannem for Forløn alene skulde gifves de 300 Rixdr.

D. 4de Post. Generalfiscalen och hans Betiente at vere frie for Post och Brevløn.

Blef sluttet i denne Post, at hannem af forskrefne uvis och Confiscations Penge skulde gifves endnu 100 Rixdr., saa hand for Føringskab och Postbrevpenge i alt deraf skulde nyde 400 Rdr.

D. 5te Post. Generalfiscalens Fuldmegtig at vere frie for Skat och Contribution och alle borgerlig Besvering och Paaleg, som ickun skal vere en i hver Stift, saa lenge de ingen borgerlig Nering bruger, Told och Accise undtagen.

Derpaa blev sluttet: Byefogder och Ridefogder, som Hans May. heilofligst Ihuekommelse dertil paa Landet och i Kiøbstederne har saadant anbefalet, om Generalfiscalen dennem der med de Betiente mener, forskaanes for personel Paaleg och derimod betiene Kongens Sager.

D. 6te Post: Landstingshørere saavel som alle Skrifvere at ind-

føre Generalfiscalens Nafn i alle Domme och Documenter eller och hans Fuldmegtiges.

Blef sluttet, at eftersom Generalfiscalen ingen Fuldmægtig bevilges, da den Byfoget eller Ridefoget, som tilstede er, hans Nafn i Protocollen at indførís, eller och, om de noget har paa Generalfiscalens Vegne at tale, da och i Dommen indførís, som ei kand forbiegaaes.

D. 7de Post: Hvilke Domme, som af den høieste Ret afsiges eller afsagt ere och ei efterlevís, da Generalfiscalen derpaa at tale frit fore staar, och som kongl. Dommés och Befalingers Ofversiddere dennem exeqvere, och derfor Generalfiscalen nyde billig Betaling.

27. Nov.—11. Dec. 27. Nov. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 18. April, stilet til S. K., hvorved dette fik Ordre til at udtale sig om en Memorial fra Biskoppen i Sjællands Stift og Sognepræsterne i København m. fl. om den heldigste Maade at ordne Kirkernes Direktion og Inspektion paa. Votering (Nr. 223). — Nyt Møde 11. Dec. Votering (Nr. 224). Betænkning (Nr. 225). I Overensstemmelse dermed udstedtes Forordning²⁾ 23. Aug. 1672, svarende til Betænkningens 1ste, 6te og 10de Punkt, Missiver³⁾ til Stiftsbefalingsmændene og Superintendenterne, svarende til 13de Punkt, og til Overjægermester Hahn, svarende til 16de Punkt, begge 23. Aug.

223. Votering i S. K. 27. Nov. 1671.

P. II Bl. 46.

1. At Bispen och Provsterne motte verre Kirkernís Forsvar.

Feltherren: At Amptmanden efter hans Instrux blef tillige med Bispen Kirkens Forsvar.

Canceller: Ser icke nogen Nøtte, at Forandring sker, fra Amptmanden til Bispen at verre Forsvar.

Hertil sluttede sig *H. Bjelke, Griffenfeld, J. Juel, Klíngenberg* og *Scavenius* (tilf.: »och at Stichtskrifverne blef casset«).

Hr. J. Bielche: At det var stor Skaar i Recessen at forandre Personerne, men at det blef ved det forrige, och om nogen Forseeelse sker, da at tiltales af Generalfiscalen.

¹⁾ S. T. Nr. 379. ²⁾ Tr.: Forordn. 1670—83, 157—58. ³⁾ S. T. 1672 Nr. 532—33, den sidste tr.: Rothe, Chr. V's Reskripter, 164—65.

Otte Powisch: Siunes, at Amptmendene efter deris Instrux med Bispen kunde forrette dette, och Kirkerne nok i deres Forsvar at hafve.

Hr. Holger Wind: Stichtsamtmenenis Instrux och Bestaling liuder, at hand med Provster skal hafve Inspection, och det at verre nok.

Hr. Erich Kragh: At Stichtsamtmendene med Bispen efter Recessen beholt Inspection, hvilket var Kirkerne til mindst Udgift.

Hr. Chr. Scheel: At det blef efter Recessen.

Den 2den Post. Om Studiosis at forordne til Kirkeskrifverne. Denne Post falder af det forrige, och formenes, at de andre gjør ligesaa, hvorfor Cancellen tog dette til sig at tegne paa dette Fundament sin Mening hos hver Post.

224. Votering i S. K. 11. Dec. 1671.

P. II Bl. 47.

3. Post. Om Stigtskrifvernens Foro, nemlig at staa under Landemodits Ret, 4. Om Kirkeverger at forordne, 5. Tienderne at bortfestis til dend mestbiudende. Herved forblifver efter Recessen.

6. Om Kirkernes Korntaxt.

Schack, Reetz, H. Bjelke, Powisch, E. Krag, C. Skeel, J. Juel, C. Lerche, Klingenberg og *Scavenius* [voterede], at en vis Taxt skulle settis efter Stedernis og Tidernis Beileighed, og det af Stigtsamtmanden, Bispen og Provsterne.

7. Om Kirkernes Tilstand. Siunis got, at der ved visse forordnede Commissarier blef inquirerit om deris Tilstand, og de da at straffis, som befindis dennem at hafve besnullet.

8. Om Kirkernes Behold. Dermed forholdis efter Recessen.

9. Jura Patronatus. Dermed forholdis efter Recessen.

10. Capitels Kirker og de Kiøbsteders Kirker, som hafver staat under Amtmands og Stigtskrifvernens Inspection, at staa under Superintendentens og Provsternis Inspection.

11. 12 Post. Om deris Straf, som findis nachlessige, deris Inspection med Kirkerne.

13. 14. Om Brandstød. De Kirker, hvortil ere Jura Patronatus, niuder icke Brandstød af andre Kirker, ei heller udgifver.

15. 16. 17. At enhver Kirkes Sognefolk motte til deris Kirkis Reparation age Materialier og andet mere, som dertil kunde behøfvig, uden Betaling.

225. *Betænkning af S. K. [11.] Dec. 1671.*

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Konge och Herre.

Til at efterkomme i allerstørste oc hørsommeligste Underdannedhed Eders ko. Mayts. allernaadigste Befalling, da indstillis i ald Underdannedhed til videre Eders ko. Mats. allernaadigste Resolution efterfølgende voris hoes nogle Forslags Pungter om Kierkernis Inspection oc Direction her i Eders ko. Mats. Rige Danmark teigned allerunderdannedigste Betenkende.

Allerunderdannedigste Betenkende.

1. Vi befinde allerunderdannedigst, at ved Landsloven allerede erre forordnede visse Kierkernis Forsvar, oc at Kierkerne ofveralt erre forfaldne i dend slette Tilstand, de nu findis, formedelst de derom velgrundede Love oc Anordninger ei ere blefven observert; ded end ydermere allernaadigst hafver behagit Eders ko. Ma. dend sær kongelig Forsorg for bemelte Kierker at hafve, at Eders ko. Mats. Stifts Befallingsmænd udi dend dennem gifne Bestalling oc Instrux i Særdelighed anbefallis, at de tillige med Superintendenterne oc Provsterne i hver Stift skal hafve saadan tilbørlig Indseende, at med Kierkernis Indkomst forsynligen omgaaais, Kierkerne forsvarligen vedligeholdis, oc at alting dermed tilgaar efter dend Anordning, Eders ko. Ma. allerede giort hafver eller herefter derom giørendis vorder, da synis os allerunderdannedigst inted bedre eller nytteligere om denne

Forslags Punkter.

1. At Kierkernis Forsvar oc Tilsynsmænd motte efter denne Dag vere Eders ko. Mayts. Superintendenten hver udi sit Stift och Provsterne hver udi sit Herred, som Sognepræsternis oc Kierkevergerne paa hvert Sted Hielp oc Tienniste kunde bruge, Kierkerne til Nytte oc Beste.

Post at kunde forordnis, end allerede skeed er.

2 oc 3. Dersom Eders ko. Ma. finder allernaadigst Behag i voris allerunderdannigste Betenkende ved dend første Post, da hafver disse dermed deris Rigtighed, och eftersom Eders ko. Ma. hafver til Kierkernis merkelig Gaufn afskaffit de for nogle Aar siden nye beskickedede Stiftskrivere (dend i Siællands Stift undtagen, som indtil videre af sær kongelig Naade nyder Bestillingen), saa oc Kierkecommissarierne, saa sparer Kierkerne efter dend i Landsloven derom giorte Anordning aarligen en temmelig Summa Penge, ided dend tillader allene Kierkens Forsvars Skrifvere 1 Rixort oc inted videre, af hvad Aarsag ded endoc kand verre, mens dette Forslag tillegger Kierkeskrifverne (som ere lige ded samme, Stiftskrifverne tilforn vaar) femb Mark danske visse Penge aarligen af hver Kierke, de fattige oc nødvendige ei deri undtagende.

2. Oc paa ded alting des føieligere kand omgaaes med, oc des bedre Rigtighed kunde hafvis, der da udi ethvert Stift efter ethverts Storhed oc Fornødenhed en eller tu skickelige, vittige oc dertil duelige Studiosi af Superintendenten oc Provsterne, tilsammen udi Landemode forsamlede, motte antagis oc forordnis til at verre Kierkeskrifvere, oc for samme deris Tienniste af hver Kierke at nyde en slet Daler, som er lided at reigne imod dend forige Kierkernis Udgift til Commissarium oc Stiftsskrifverne, som beløb sig $4\frac{1}{2}$ Rixdlr., eller imod ded, som tilforn blef fordred oc i Recessen er tillat Lib. 1. Cap. 4. Artic. 55. Hvorimod de skulle giørre deris Ed sammesteds, Kierkernis Gavn oc Beste med yderste Flid i alle Maader at søge oc fordre, oc dersom de udi samme Tienniste sig troligen oc flitteligen forholde oc derom bekomme Episcoporum och Præpositorum gode Vidnisbyrd, da de for andre til Præstekald at motte befordris, naar de dertil dygtige befindis.

3. At samme Kirkeskrifvere, som skulle hafve god Forstand i Lands Lov oc Ræt, motte staa under Bispennis oc Landemodets Direction oc for dennem at svare oc giørre Rigtighed, naar paaæskis. De skulle oc med Prov-

sterne oc Sognepræsterne aarligen underskrifve alle Kierkernis Regenskaber, item hafve Tilsyn med Kierkernis Reparation oc Bøgning, med Materialiernis Indkiøb oc Handverksfolkenis Fortingning, hvorom de Contracterne tillige med Provsterne, Sognepræsterne oc Kierkevergerne skulle oprette oc underskrifve, disligeste oc med Lov oc Ræt at forsvare oc indfordre Kierkernis Indkomster och Rettigheder, saa ofte ded fornøden giøris, hvortil des forderligere med nødvendige Reiser at fortkomme for best æragtis, at samme Kierkeskrifver sielf holder en Hest, oc til dends Underholdning hannem særdelis af hver Kierke en Mark danske forundis, paa ded Kierkevergerne ei skal besvergis hannem fra et Sted til et andet at føre, oc at hand ei formedelst deris Vrangvillighed eller Forsømmelighed paa sine hastige Reiser skal opholdis oc sinkis, hvorimoed hand ingen Omkostning hafver Kierkerne til Regenskab at føre, mens hvis til Processens billige Bekostning sambt til ded stemplede Papir maa udgifvis, ded af Kierkerne at gotgiøris, saafremt ded ei de Interresserede eller Tiltalede tilkommer at betale.

4. Herom er ved Landsloven udi Christiani Qvarti Recessis Lib. 2 Cap. 4 Art. 14 giort goed oc hel omstendelig Anordning.

4. At Kierkevergerne paa Landet motte settis af Provsterne oc Sognepræsterne med Kierkeskrifverens Vidskab oc i Kiøbstederne af Borgemestere oc Raad med

Provstens oc Sognepræstens Sambtycke, oc skulle saadanne dertil settis, som hœiloffligste Ihukommelse Kong Christian dend fierdis Reces ommelder, hvorom oc saavel som om anden Kierkernis Leilighed oc Tilstand Superintendenterne i deris Visitation flitteligen hafver at inquirere. Dersom flere Lodseiere erre paa Landed, da skulle de Bønder til Kierkeverger forordnis, som erre mest vederheftige uden at anse, hvo deris Hosbonder erre, och ere der i et Sogn flere vederheftige, da, naar en Hosbonds Tienner hafver vered Kierkeverge udi trei Aar, da hannem at forløfvis, oc en anden enten samme eller anden Hosbondes Tiennere, som er vederheftig, i hans Sted at settis, och maa de, som til Kierkeverger saaledis forordnis, icke veigre Kierkerne saadan Tienniste under Straf som ulydige.

5. Herom byder Landslougen i forbemelte Recessis samme Bogs oc Capitels 48. Art. alt ded, Kierker kand komme til Nytte, nemmelig, at Tienden, naar dend ledig vorder, skal festis til dend, mest vil gifve, oc da opsettis, om dend ded kand taale.

5. Dersom Superintendenterne med Præpositis befinde nogen Kirkis Tiende at verre tilforn af nogen bortfest for altfor ringe Afgift, oc andre findis, som mere deraf Kirkerne til Beste ville gifve, hvorom flittig skulle inquireris, da dennem at maa hafve Magt samme Tiende at bortfeste til dend, som deraf mest til Afgift oc Festning vil gifve, Kirkerne allene til Beste, alle forige Benaadinger eller af andre tilforne udgifne Festebrefve herudinden

uansete i alle Maader; dog at de, som nylig nogen ansenlig Festning udgifved hafver til Kierken, de samme Festning igien at bekomme, saavit bevises at verre kommen Kirken til Nytte, och at til dend Ende Kirkeskrifverne oc Kirkevergerne en Gang hver Aar lader de Tiender til Tinge opbyde, enten sidst in Mayo eller først in Junio, hvilke Aar efter anden bortleiis oc ei for tilbørlig Afgift saa snart kand bortfestis, saa at de Tiender forundis de mestbydende, Kirken til største Nytte, indtil samme Tiende for høieste Afgift, muligt kand verre, vorder bortfestede.

6. Uanset Landsloven i forbenæfnte Recessis, Bogs och Capitels 11., 12. oc 13. Art. udførligen setter Landekiøbet til Fundament af Capittelskiøbet, oc i dend 13. Art. særdelis siger, at Kierkernis Vare saaledis skal taxeris, at baade Kirkernis Beste rammis, saa oc at Varene ei saa dyre settis, at de hos Kirkevergerne blifve beliggende, denem oc Kierkerne til Skade, icke des mindre, efterdi Erfarenhed gifver, at samme Taxt, som ellers kaldis Capittelskiøb, fast altid er høiere end Landekiøbed, saa synis os allerunderdannigst tienligt at verre, at de, som Eders ko. Ma. (efter hvis i voris allerunderdannigste Betenkendis første Post er melded) hafver allernaadigst for-

6. At Kierkernis Korn oc anden Landgielde i Steden for Capitelskiøb, som tilforn sat er oc nu ei paa dend Maade sættis kand, motte sættis och taxeris af Stiftsbefalningsmanden, Biskopen oc Provsterne paa ded første Provstemoede, som hvert Aar holdis, oc ded efter got ydeferdigt Kornis samt andre deslige gode Varers Landekiøb, efter ithver Steds særdelis Leilighed oc efter Recessens Formelding Lib. 1, C. 4, Art. 11, 12, 13, och paa ded, at saadant ei for lenge efter Phill. Jacobi Dag skulle opsettis oc Kierkernis Regenskaber derefter opholdis her i Siælland, at da ded første Provstemoede i Aaret, som hidindtil i Roskild er holden efter Dominicam 1. Trinitatis, her-

ordnet til at hafve Inspection med Kierkerne, fik Eders ko. Mats. allernaadigste særdelis Befaling, at de herefter skulle saaledis sette Kiøbed paa Kierkernis Korn, at ded hverken vaar høiere eller laufvere end Landekiøbet, oc paa ded egentlig vidis kunde, hvad for Landekiøb regnis skulle, at de da til Fundament af samme Taxt oc til dend at verificere tog Ambtmændenis oc Provsternis i ethvert Stift deris skriftlig Information, Attest och Erklæring derom.

7. Vi æragte allerunderdännigst meged gaufnligt oc til Kierkernis Velstand høit fornøden, at Eders ko. Ma. i ethvert Stift ville lade inqvirere oc sig allerunderdännigst Relation gjøre om Kierkernis itzige Tilstand, oc hvorledis med dets Administration hidindtil er blefven omgaaet, i Særdelighed, at de, som kunde befindis Kierkerne dermed nogen Skade at hafve tilføiet, eller oc, om nogen Stiftskrifver sig uden Eders ko. Mats. allernaadigste Bevilling oc Bestalling nogit til sin Nytte hafde oppebaarit af benæfnste Kierkers Indkomst, de da derfor motte stande til Rette efter Landsloven.

efter motte holdis sammesteds dend neste Onsdag efter Domincam Misericordias Domini.

7. At bemelte Kierkeskrifvere med Provsternis, Sognepræsternis oc Kierkevergernis Hielp nu strax motte forferdige en rigtig oc fuldkommen Opskrift om alle Kierkernis itzige Tilstand, om deris Beholding eller Gield, om deris Bøgning eller Brøstfeldighed, som ved lovlig Syen skal bevisis udi et Tingsvidne paa alle Kierkerne i hvert Herred oc af de udnæfnede Mend til Tinge skulle afsigis uden Kierkernis Bekostning. Item derudi at specificere, hvad en Kierke til en anden befindis at hafve contribuerit eller udlaant, disligeste hos enhver Kierke extractsvis af de forige Aars Regenskaber oc Kierkebøgerne at uddrage oc opteigne, om der befindis Kierkerne under forige Administrationer at vere vederfarit, hvis Ræt er efter Recessen oc forige kongelige Anordninger, eller om dennem nogen Forkort och

Uræt æragtis at verre sked samme Opskrift at motte af hver Kierkeskrifvere udi tvende enslydende Bøger forfattis, oc dend ene i Eders ko. Mats. danske Cancellie eller Skatkammer, den anden udi Stiftskisten med forderligste at indleveris, af hannem samt Provsterne oc Sognepræsterne underskrefne oc forseiglede. Hvor oc ingen nøiagtig oc fuldkommen Kirkestoel findis, at der da en nye af dennem forferdigis, nummered, igiennemdraged oc af Superintendenten forseiglet, och hvis befindis, at de, som forige Direction ofver Kierkerne haft hafver, som Commissarii, Stiftskrifvere eller andre, som saadan Direction tilforn hafver verit anbetroed, de hafve med Uret eller Forsømmelse tilføied Kirkerne nogen anselig Skade, de da ved Rættten motte søgis oc efter lovlig Proces oc Bevisning svare Kierkerne tilbørligen oc stande til Rette for dend Skade, som Kierkerne derved kand hafve lidt, saa oc derfor at undgielde, som vedbør.

8. Herom er saa vel oc med saa tydelige Omstendigheder forsyned i merbemelte Recessis, Bogs oc Capitels 81., 82. oc 84. Art., som efter voris allerunderdannigste Tycke i nogen Maade fornøden oc muligt er.

8. Kierkernis Beholding skulle Provsterne med Sognepræsterne oc Kierkeskrifveren paa Rente hos visse Folk oc imod nøiagtig Forsikring udsætte. Men hvis Summen af samme Beholding beløber sig ofver 200 Sletdaler, da dend ei at udsettis uden Superintendents foregaaende Videnskab oc Samtycke, dog ei hos Superinten-

9. Landsloven i tilforn alleguere Bogs oc Capittels 2., 7., 8., 20. og 70. Art. tilholder alle, som Jura Patronatus hafve, saafremt de ellers saadan Høiheder oc Benaadinger fremdelis ville beholde, item de, som til nogen Kirketiende pro Officio, ved Fundats eller Stiftning ere berettigede, at holde deris Kirker vedlige, oc befaler haade Bispen oc Herridsprovsten, enhver i sit Stift, at hafve Indseende med, at sligt sker. Belangende, at i denne Post talis om de, som Kierketiender kiøbt hafver, saa vide vi aldels ingen uden de, som tilligemed hafve Jus Patronatus, hvorom Landslovens Anordning er udførlig, som før er meldet. Hvad angaar de, som hverken under Tittul af Jure Patronatus, ei heller enten ved Fundats, Stiftning eller Kiøb til Kirketiender berettigede ere, mens hafve forhvervfit sig sær kongelig Bevilling sielf at holde och bruge alt ded, som kand vere tilofvers af Kierkens Indkomst, naar de ickun Kierkerne vedligeholde, der-

denterne eller Provsterne sielf, men hos andre vederheftige med tilbørlig Caution oc Forsikring, saafremt ei andre vedtørfvende Kierker saadanne Penge behøfver at laane til deris nødvendige Reparation, som da med Biskopens oc Landemodets Sambtycke kand ske.

9. At de, som hafver Jus Patronatus til Kierkerne eller med Kierkeprovstier ere forlænede eller oc særdelis ere benaadede at maa dispensere (!) ofver Kierkernis Indkomst, eller oc som Kierkernis Tiender sig hafver tilforhandlet, de motte oc vere forpligtede dermed forsvarligen at omgaa is oc Kirkerne tilbørligen vedlige at holde, hvormed oc Bisperne oc Provsterne motte hafve god Tilsyen oc for Eders ko. Ma. at angifve, om deris Brøst herudi befindis, oc om de efter foregaaende Paamindelser findis herudi efterladne, at de da dermed deris Jus Directionis, Kierkeprovstier eller bemelte Benaading eller Kiøb motte hafve forbrut, særdelis at Provsterne med Sognepræsterne oc Kirkeskrifverne aarligen motte se oc underskrifve samme Kirkes Regenskaber, med hvilkes Indkomstis Dispensation (!) nogle sær erre benaadede eller Kirketienderne kiøbt hafver, som forbemelt er, saa at de derom kunde giøre tilbørlig Relation til Biskopen

med forblifver ded ved derpaa allernaadigst udgifne Benaadinger, saa lunge ded Eders ko. Ma. behager dennem at continuere.

10. Udi denne Post begieris først, at Capittels- og Kiøbstedkirker, som tilforn hafver staaed under bestalte Lensmends og Stiftskrifveris Direction, dog nu af Eders ko. Ma. ved Instrux og Bestalling er committerit til Stiftsbefallingsmandens, Superintendentens og Provstens i hver Stift deris Inspection, motte staa alene under Superintendenternis og Provsternis baade Direction og Inspection, og at Kirkeskrifverne, som foreslagis i Stedet for de afskaffede Stiftskrifvere, motte nyde deris aarlige Løn lige saavel af disse Kierker som af andre, hvorom vi i allerstørste Underdannedighed referere os til voris allerunderdannedigste Betenkende angaaende Kirkernis Forsvar om dend første Post og til dend anden og tredie om dend aarlige Løn, som Forslaugit melder om at skulle gifvis Kierkeskrifvere. Derneft, at Borgemestere och Raad i de andre Kiøbsteder, som hidindtil hafver vaaret efterladne med Kierkeregenskaberne aarligen at clarere i rette Tide, motte worde alvorligen af Eders ko. Ma. anbefallit ded saavel som dend dennem vedkommende Rigtighed for Skolens Regenskaber herefter at gjøre. Hvorom voris allerunder-

eller Landemodet, naar paaæskis eller fornøden æragtis.

10. At iligemaader Capitlernis Kirker saavel som de Kiøbsteders Kirker, som tilforn hafver staaed under Lønsmændens eller forige Stiftskrifveris Direction og Indseende, herefter motte staa under Superintendenternis og Provsternis Inspection og Direction, og bemelte Kirkeskrifvere samme Kirkers Regenskaber at underskrifve och om deris Tilstand skriftlig Underretning til Bisperne at lefvere, saa oc af dennem at nyde dend bemelte aarlige Løn ligesom af andre Kierker, og hvor Borgemestere och Raad i de andre Kiøbsteder hidindtil hafver veret efterladne med Kierkeregenskaberne aarligen i rette Tide at clarere, dennem ville Eders ko. Ma. hermed alvorligen og allernaadigst hafve anbefalede samme Kierkers saavel som Skolernis Regenskaber, saavit dennem vedkommer, aarligen efter Recessen uden Ophold at clarere och til Endelighed bringe med Provstens og Sognepræstens Approbation.

danigste Betenkende er, Billigheden sielf gemæs at verre, at til at forekomme ald dend Uskiel, som baade Kierker oc Skoler vederfarris kunde, de Vedkommende blef tilholt icke allene aarligen efter Landslougen Regenskab. at giøre, mens endoc svare, saavit Loug oc Ræt er, til hvis hidindtil kunde befindis ei af dennem i saa Maader at verre efterkommit.

11. oc 12. Poster. Saasom disse tvende Poster dependerer af dend første oc anden Punkt i Forslaget, saa refererer vi os i dybeste Underdannighed til voris allerunderdännigste Betenkende, som ved samme Poster antegnet er.

11. Hvis Provsterne eller Sognepræsterne imod Forhaabning skulle befindis udi Regenskaberne noged at giøre eller tillade, som ubilligt eller Kierkerne til Skade kunde æragtis, da dennem derfor med Mult til fattige Præsteenker at straffis efter Stiftsbefallingsmandens, Superintendentens oc di andre Provsters Sigelse i Landemoded, men Kierkeskrifveren, om hans Brøst i saadan Maade befindis, af Bestillingen at afsettis. Och skulle alle Provsterne vere forpligtete til alle Landemoderne at med sig tage de Kirkers Bøger, om hvilke nogen Tvistighed, Irring eller Klagemaal forefalder, som hver enten sielf hafver at angifve, eller af andre for hannem andragis, med hvis Documenter til den Sags Oplysning behøfvis.

Oc skulle Kierkeskrifveren sig der tillige indstille, paa ded strax, naar fornødent æragtis, af Stiftsbefallingsmanden, Biskopen oc Provsterne der forsamlede kand erfarris, om med alting er ræt

omgaaed eller icke; dersom oc Provsterne ved Sygdomb eller anden Forfald, som Biskopen for lovlig ærkiender, forhindris, at de ei sielf til Landemoded kunde komme, da dennem en anden vittig oc udi deslige Sager kyndig Præst af samme Herred i sin Stæd at fuldmægtige til ded, som forskrefvit staar, at forrette. Ellers skulle samme Kirkeregenskaber oc tilhørige Documenter udi Præsternis Giemme vel forvaris, och Kierkeskrifveren rigtig Gienpart af Regenskaberne at bevare.

12. At Eders ko. Ma. ocsaa allernaadigst ville befale, at alle Herrids- eller Birkefougder paa Landed samt Landsdommerne oc Borgemestere och Raad med Byefougderne udi Kiøbstederne skulle assistere bemelte Kirkernis Forsvar oc Betiente udi alt, hvis billigt oc ræt er, Kirkerne til Beste, oc ved Retten at vere dennem uden Ophold oc Vitløftighed oc udi beste oc føieligste Maader beforderlige, udi hvis de paa Kirkernis Veigne efter Ordinantzen, Recesserne eller kongelige Anordninger hafver ved Retten at søge.

13. It Stifts Kirker hører Eders ko. Ma. ei mindre til end it anded, oc ded ene Stift er bekient at verre bedre i Kirke-Indkomst end ded anded, hvorfore os icke ugaufnligt skulle synis, at Eders

13. At ingen Brandstød motte paabydis af Kirkerne til nogen at udgifvis uden i ded Stift alene, hvor Skaden er sket, oc at Kirkerne fra andre Paalæg til fremmede Folk eller til andre Kirker

ko. Ma. sig allerunderdännigst Relation ville behage at lade görre om Kirkernis egentlig Tilstand, saavel angaaende Bøgningen som Indkomsten, Gielden som Beholdningen, oc hvad til dets Brøstfeldigheds Bekostning kunde behøvis, oc efter dets befundne Beskaffenhed da allernaadigst tillade, at de formaaende Stifters Kirker (de undtagen, som nogen hafver Jus Patronatus til) motte komme de nødtørftigere en Gang for alle til mulig Hielp, indtil de alle blef bragt i dend Tilstand, at ethvert Stift siden kunde forsyne sine egne Kirker. — Med Brandstød synis os allerunderdännigst best at kunde forholdis efter de af Eders ko. Ma. Geistligheden allernaadigst meddelte Privilegier, dog at de Kirker, som deris Middel sielf behøvede til deris egen nødvendig Reparation, først betalte deris egen Brøstfeldigheds Bekostning, førend de noged til Brandstød udgaf.

14. At dend Kirke, som Æfne hafde, komb dend brystfeldige i samme Stift til Hielp, som ei kunde bringe fornøden Reparations Middel til Veie, synis os billigt at verre, hvorom oc i ded ofte tilforn melded Capitels 69. Artikel, som taller om Kirkelaan, findis Anordning at verre giort, dog at Forklaring om alt sligt blef efter dend siette Artikels Anledning i samme Capitel aar-

uden Stifed at gifve motte forskaanis.

14. Naar nogen Kirke under denne Direction er saa brøstfeldig eller udi saa stor Gield, at dend ei ved sine egne Middeler eller Credit kand repareris eller Gielden med Tiden aflegge, at da de andre velholdne och formuende Kirker udi samme Stift motte efter deris Formuis oc Beholdings Proportion komme de brøstfeldige oc vedtørftige til Hielp med Forstrekning, saavit muligt er uden

ligen paa Eders kongl. Mayts. Skatkammer giort.

15. oc 17. Poster. Dersom Eders ko. Ma. vil allernaadigst tillade, at dend ene Kirke, efter hvis i nest foregaaende 13. oc 14. Artikler er meldet, maa komme dend anden til Hielp, først i Aldmindelighed ofver alle Stifter, indtil de brystfeldige kommer ofveralt i goed Stand, oc siden udi Særlighed i ethvert Stift, da synis os allerunderdannigst, at ded Middel, som i disse Poster giøris Forslag om, er uforneøden. Med hvad Rigtighed, Sparsomhed oc Forsigtighed ellers omgaaes skal i brøstfeldige Kierkers Reparation, derom anordnis saa udførligen i merbemelte Capitels 64., 65., 66., 67., 68., 71. oc 72. Artikler, at vi allerunderdannigst icke vide sligt med noged at forbedre.

deris egen Skade oc Ruin, och ded efter Superintendentens oc Provsternis Sigelse, dog at de Kirker, som ved saadan Undsetning repareris, naar de nogen Midler igien med Tiden kand bukomme, de da refundere dend Forstrekning, dog for Rente af Capitalen at vere forskaaned.

15. At ded oc motte behage Eders ko. Ma. allernaadigst at befale, at naar nogen stoer oc merkelig Reparation paa nogen Kirke skal foretagis, oc samme Kirke ringe Middel hafver, at da menige Sognemænd til samme Kirke, i hvo oc deris Hosbonder monne vere, motte tilholdis at age Materialier til Fornødenhed uden Betalling samt oc Handverksfolkene til samme Arbeide at hente oc igien bortføre, betenkende deris christne Skyldighed imod Guds Hus, hvor de til Saligheden betiennis, paa ded at Kierkerne med store Vognleier, som hidindtil sket er, ei for hart skulle betyngis; dog saa at paa Kierkerne inted stort Arbeide foretagis paa de Tider, naar Bundens trange Sædetid eller Høst indfalder, men paa bekvemme Tider om Foraared oc Sommeren. Præsterne bør oc herudi at foregaa Tilhørerne med et got Exempel oc vere Kierken behielpe lige med deris Folk oc Vogne, saavit muligt oc billigt er, hvilked oc de Deigne bør at giøre, som Heste oc Vogne holder.

17. At de Kirker paa Landed, som maadelige eller ringe Midler hafve, motte særdelis for andre nyde en føie oc lidelig Penge for de Sognefolks, som nogen Middel efterlader, deris Begravvelser paa Kirkegaarden, saasom de, der i Kirken Begravelse begiere, mere bør at gifve efter Reccessen; item de Husfolk eller andre, som inted til Kirken tiender, af deris Stolestader at gifve til Kirken en billig Kiendelse, oc hvilke af Boemændene til sig eller deris Hustruer nogle af de beste oc bekvemmeste Stolestader begierre, da de dennem at nyde, som mest deraf til Kierken ville gifve efter Præstens oc Kirkevergernis billige Sigelse, desligeste, at saa tit Brudevielser, Børnedaab, Barselkvinder, Kirkegang eller Ligbegiængelser sker, da en Taufle til Kierkens Nytte at omgaa til dem, noged derudi ville gifve. Oc hvis i saadanne Maader bekommis kand Kirken til Beste, ded af Præsten, Degnen oc Kirkevergerne ved Dag oc Datum udi en dertil beskicked Kirkebog rigtig at antegne[s] oc af Præsten at forvaris oc siden til Regenskab føris. Præsterne motte ocsaa undertiden formane Menigheden noged Kirken til Nytte efter Æfne godvillig at ville contribuere.

16. Eftersom Eders ko. Ma. ved sin allernaadigste Befalling til Oberjegermesteren, dat. d. 22. De-

16. Anlangende Kirkernis Skove, som dennem af Arilts Tid tilhørt hafver, da ansøgis Eders ko.

comber Aar 1670, hafver bevilget oc tillat Præsterne saavel som Sædedeignene her i Danmark, at de maa fremdelis ubehindret, fri oc uden Betalling nyde deris Fornødenhed herefter som tilforn udaf de Skoufve, som ligge til deris Præste- eller Annexgaarde, dog at bemelte Eders ko. Mats. Oberjegermester skulle efter derom udgangne Anordninger hafve Tilsyn med, at bemelte Skoufve ei blefve til Upligt forhugne eller ødelagde, da indstillis til Eders ko. Mats. allernaadigste Behaug, om Kirkerne de samme Vilkor maa nyde.

18. Denne Punkt vedkommer icke Directionen oc Inspectionen ofver Kierkernis Indkomst, Regenskaber oc Bøgning, som Indgangen til dette Forslaug gjør til sit Fundament. Hvad dets Indhold ellers i sig sielf angaar, da er efter voris allerunderd. Tycke derom allerede ald god oc fornøden Anordning giort udi Christ. 4ti. Recessis 1. Bogs, 2. Cap., 3die oc 8de Artikler.

19. oc 20. Saasom disse tvende Poster handler om inted anded

Ma. paa ded allerunderdanningste, at dend sidste udgangne naadigste Skov-Ordinances 41. oc 42. Artikler ei motte udtidis Kirkerne til Skade oc Forfang, men at de Skove, som Kirkerne hidindtil hafver nyded Frihed at lade hugge udi til fornøden Bøgningstømmer oc anded sambt at selge deraf til deris egne Bønders eller andris Fornødenhed efter Recessen Lib. 1 Cap. 4 Art. 44, de motte fremdelis blifve Kirkerne beholdne oc ubetagne, oc at Kirkeskrifveren med Provstens oc Sognepræstens Sambytke derudi motte udvise, hvis til samme nødvendige Brug behøfvis, oc Svin derpaa at udbrænde for billig Oldengield, Kirken til Nytte; och Oberjegermesteren samt hans Skovbetiente sig inted videre dermed at befatte end at hafve Tilsyn, at saadanne Kirkeskoufve ei til Upligt vorder forhugne eller ødelagde.

18. At de, som erre forsømelige med Kirken at søge eller med deris Ungdomb til Undervisning at lade frembkomme uden lovlig Forfald, de motte gifve en lidelig Pengis Mulkt til Kierken, saasom tu eller fire Skilling hver Gang efter Personernis Æfne.

19. At ingen anden end de, som nu dertil af Eders ko. Ma.

end om deris Myndigheds Bekreftelse oc Regenskabs Aflegelse, som begieris at maa hafve allene Direction ofver Kierkerne, saa oc, at hvad i deris Forslaug ei er expresse forandret, motte forholdis efter Ordinantzen, Loven oc Recessen, da, dersom voris allerunderdannigste Betenkende om de foregaaende Poster kand finde allernaadigste Behaug hoes Eders kongl. Ma., hafver ded dermed ocsaa sin Rigtighed med disse.

hermed forordnede vorder, ihvoded oc verre kunde, motte hafve sig med Kirkernis Indkomster eller Udgifter eller deris Direction noged herefter at befatte i nogen Maade, men bemelte nu af Eders ko. Ma. forordnede Kirkerne Forsvar oc Inspecteurer at skulle vere tilholdne hver tredie Aar en Gang at indlevere god Rigtighed, Rede oc Regenskab for Kirkernis Administration udi Eders ko. Mats. Cancellie eller Skatkammer, der at efterses, af hvem Eders ko. Ma. dertil allernaadigst deputerendis vorder.

20. At udi alt anded, som udi denne Eders ko. Mats. allernaadigste Forordning, som nu herom underdannigst forventis, ei expresse er forandret eller determineret, motte ellers forholdis, saavit Kierkernis Sager angaar, efter Ordinantzen, Loven oc Recesserne i alle Maader.

Actum Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den [11.] December Aar 1671.

Eders ko. Mayts. allerunderdannigste och troepligtigste Tiennere.

V. F. Guldenlew. Hansz Gr. von Schack. P. Reetz. H. Bielcke.

J. Chr. Körbitz mp. Jørgen Bielcke mp. Otto Powisch mp.

H. Wind mp. E. Kragh mp. Envold Parszberg mp.

Ch. Skiell Jørgensen. P. Griffenfeld. Cornelius Lerche.

P. v. Klingenberg. P. Scavenius.

5. Dec. Kongebrev¹⁾, stilet til S. K., hvorved dette fik Ordre til at afgive Betænkning om en Memorial fra Hugo Lüt-zow, Amtmand over Antvorskov, Korsør og Ringsted Amter, handlende om øde Gods og dets Besættelse m. m.

¹⁾ S. T. Nr. 964.

18. Dec. 1671—8. Jan. 1672. 18. Dec. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 27. Nov., stilet til S. K., hvorved Kongen anmodede dette om at udtale sig angaaende en yderst tvivlsom Sag vedrørende en Ladning Svovl. Denne Ladning var under den hollandsk-engelske Krig bleven taget af Englænderne paa Elben. Frederik III tog den atter fra Englænderne og solgte den til Borgerne Peter Busch og Johan Raven i Glückstadt, hvis Kautionist var Simon Fogh. Disse vilde derefter sælge Svovlet til Holland, men her blev det beslaglagt, og dets oprindelige Ejermand Jan Brauwer søgte ved en Proces, som endnu vedvarede, at faa det tilbage; Kongen havde derfor ikke heller faaet sine Penge. — Nu havde imidlertid to andre Borgere, der havde Penge til Gode hos Kong Christian V, ansøgt om at maatte blive betalt med Kongens Fordring paa Glückstadtborgernes Kautionist Simon Fogh. Der var dog den Vanskelighed, at den sidste muligvis kunde fordre »Eviction« hos Kongen. Herom havde Kammerkollegiet udtalt sig i en længere Betænkning, og nu ønskede Kongen ligeledes en Udtalelse af S. K.

Ved Mødet var Peter Reetz, Erik Krag, Corfitz Trolle, Christen Skeel, Cornelius Lerche, Poul Klingenberg og Peter Scavenius tilstede. Votering (Nr. 226). 8. Jan. 1672 nyt Møde, hvor Peter Reetz oplæste sin Koncept til Betænkning (Nr. 227)²⁾.

226. *Votering i S. K. 18. Dec. 1671.*

P. II Bl. 48.

Hr. Cantzeler Hr. Peter Reetz: At Forlofveren, nemlig Simon Fogh, bør at svare til dette Svovfel, oc at hand siden at søge sin Regres, hvor hand best ved oc kand.

Hertil sluttede sig *C. Trolle, Chr. Skeel* (tilf.: »at Forlofveren burde at anstrengis; Dilation stod til H. k. M. allernaad. Behag«) og *Poul Klingenberg* (tilf.: »at Forlofveren uden Forsømmelse skulde søgis oc anstrengis, dog at H. k. M. Ministri ham anl. denne Proces udi alle muelige Maader assisterede«).

Hr. Erich Krag: Forlofveren skulde strax søgis, oc hand at

¹⁾ S. T. Nr. 955.

²⁾ P. II Bl. 48.

siden søge sin Regres, hvor hand best ved oc kand, oc dersom Processen der ham blev fravundet, da kunde hand først søge Ret her til Hofve.

Corn. Lercke: 1) At Kongen icke udi dette Fald var obligerit at præstere Evictionen. 2) Er hand udi dend samme Mening som Hr. Cantzeler, paa det Sagen kand komme til Endskaab.

P. Scavenius voterede icke, fordi hand paa Skatkammeret udi denne Sag allerede hafde dømbt.

Hans Excell. Hr. Cantzeler tog dend kongelige Befaling oc de andre Documenter denne Sag angaaende til sig til at opsette en Relation til Hans kongel. May.

227. *Betænkning af S. K. [8.] Jan. 1672.*

• Orig. i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Konge och Herre.

Eftersom vi hafver bekommed Eders kongel. Mayts. allernaadigste Befaling, som tilholder os flittig at ofverveie oc voris allerunderdannigste Mening at forfatte om it Eders ko. Mayts. Kammer Collegii allerunderdannigste Betenkende, som deri bestaar, at, hvis Eders ko. Ma. skulle æragte sig obligerit at verre at præstere de Kiøbende Evictionen af ded Svofvel, som Eders kongl. Mayts. Her Fader salig oc høiloffig Ihukommelse hafver solt oc afhent til tvende Borgere udi Glückstad, Forlofveren da ei med Billighed om dets Betalling at kunde anstrenGIS, førend Processen derom i Holland er kommen til Ende, mens, hvis Eders ko. Ma. icke skulle pligtig verre at præstere Evictionen, at da Forlofveren først kunde advaris, at Eders ko. Ma. ville blifve ved hannem oc ingen anden for Svofvelets Betalling, oc at hand, efter foregaaende Tilsagn om Eders ko. Mayts. allernaadigste Assistentz til Sagen i Holland at udføre, ved lovlige Middeler for Capital, Rente och Omkostning kunde søgis, da indstillis til Eders Mayt. allernaadigste videre Resolution herom følgende voris allerunderdannigste Betenkende:

Vi befinde først, at ded er udisputerligt, at Eders ko. Ma. hafver lovlig oc paa Jure Belli grunded Adkomst til ded Svofl, som Eders ko. Mayts. Her Fader salig oc høiloffig Ihukommelse hafver solt til de tvende Borgere i Glückstad, for hvis Betaling en Forlofver af dennem er stillet, oc ded af dette Fundament, at samme Svofl hafde vaared fra Eiermændenis oc i en Fiendis Possession ofver dend

Tid, som recentius Jus Gentium. inter Europæos statuerer, førend Eders ko. Mayts. Her Fader sig ded bemegtigede, hvoraf følger, at samme Svoff umuligen ved nogen rætfærdig Domb kand vorde de, som dend kiøbt hafver, fravunden. Dernest er ded vitterligt oc med Contractens Original, som om samme Svoffets Kiøb er oprettet, at bevise, at Eders ko. Mayts. Her Fader sig icke til nogen Eviction hafver forbundet, hvoraf billigen er at slutte, at de Kiøbende saavel som Forlofveren icke hafver befundet dette Kiøb af dend Beskaffenhed, at ded nogen Evictions Præstation behøfvede, som ellers gemenligen efter brugelig Ræt pleier i Contracter af de Vedkommende at stipuleris; hertil kommer fornemmeligen, at omendskiønt ded kunde synis, at hoes Eders ko. Ma. kunde prætenderis Eviction af dend indbyrdis oc reciproque Obligation, som Natura Contractus gifver, saa sluttis dog med ald Ræt, at de Kiøbende saavel som Forlofveren sig sielf fra slig Prætentation hafver priverit, i ded de til at selge for deris Profit oc Baade Skyld langt dyrere Svoffelet, end de hafde kiøbt ded, hafver hazarderit en Del deraf til Holland, hvor de viste dets første Eiermænd at verre, saa oc, i ded Forlofveren, efterat samme Svoff i Holland arresterit vaar, endda hafver laded af det ofverblifvende udlevere fire Tusinde Pund, oc at de derfor efter dend i Retten velgrundede Regel bør sielf at udstaa Skaden, som hafver uden foregaaende Præcaution søgt Baaden. Hvorfore oc voris allerunderdännigste Mening er, at Forlofveren ved Lov oc Domb til ded Forum, som hans Jordegoeds hannem her i Eders ko. Mayts. Rige gifver, kand formedelst Indførsel i samme hans Goeds eller der hafvende Løsøre strax oc uden lenger Ophold søgis for Capital, billig Rente oc Omkostning. Hvorimod Eders ko. May. kunde af kongelig Naade, efter hvis allerede begynt och sked er, ydermere favorisere bemelte Forlofver med ald mulig Assistentz til dend om Svoffelet i Holland begynte Proces gaunfligen at udføre. Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend [8.] Januarii anno 1672.

Eders ko. Mayts. allerunderdännigste oc tropligtigste Tienere.

V. F. Guldenlew. Hansz Graff von Schack. P. Reetz. H. Bielcke.

J. Chr. v. Körbitz mp. Jørgen Bielcke mp. Otto Powisch mp.

Offue Juel mp. E. Kragh mp. Corfitz Trolle mp.

Ch. Skiell Jørgensen. Envold Paszberg mp. Jensz Juel.

Cornelius Lerche. P. v. Klingenberg.

1672.

8. Jan.—26. Febr. 8. Jan. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 29. Marts 1671, stilet til S. K., hvorved dette havde faaet Ordre til at udtale sig om Betimeligheden af en Apotekerordinans. Efter at der 23. Dec. 1668 var udgaaet Kongebrev²⁾ til det medicinske Fakultet om at »forfatte en ret Apotekerorden«, var der nemlig bleven udarbejdet en saadan Forordning³⁾, der blev trykt med Datoen 11. Jan. 1671, men ikke offentliggjort. Derefter indkom der til Kongen Suppliker fra Apotekerne, der mindede ham om Forordningen, samt fra Vinhandlerne (Nr. 228), Bartskeererne (Nr. 229) og Urtekræmmerne, der alle beklagede sig over Apotekerne.

Ved Mødet 8. Jan. var Hans Schack, Peter Reetz, Henrik Bjelke, J. Chr. Körbitz, Jørgen Bjelke, Otto Powisch, Ove Juel, Corfitz Trolle, Enevold Parsberg, Christen Skeel, Jens Juel, Cornelius Lerche og Poul Klingenberg tilstede. »Herom blef hverken voterit eller videre delibarerit, eftersom Hr. Jens Juel berettede, at til Commerce Collegii (!) vaar kongl. Befaling udgaaen at gjøre en vis Anordning til H. k. Mts. videre allernaad. Resolution udi alle Laug, som hand berettede med første at skulde kommes til Ende med«⁴⁾).

26. Febr. om Formiddagen nyt Møde, hvor Peter Reetz, J. Chr. Körbitz, Jørgen Bjelke, Holger Vind, Erik Krag, Corfitz Trolle, Enevold Parsberg, Christen Skeel, Peter Griffenfeld, Jens Juel, Cornelius Lerche, Poul Klingenberg og Peter Scavenius var tilstede. — Mødet fortsattes om Eftermiddagen, hvor Peter Reetz, J. Chr. Körbitz, Henrik Bjelke, Erik Krag, Christen Skeel, Jens Juel, Cornelius Lerche, Poul Klingenberg og Peter Scavenius var tilstede⁵⁾. Votering (Nr. 230). Betænkning (Nr. 231). Jvfr. 23. Sept.

¹⁾ S. T. 1671 Nr. 297. ²⁾ S. T. 1668 Nr. 958. ³⁾ Særskilt trykt.
⁴⁾ P. II Bl. 49. ⁵⁾ P. II Bl. 53 f.

228. *Supplik fra Vinhandlerlavet [1671].*

Kopi i Indlæg til S. T. 1671 Nr. 297.

Ydmygeligst Memorial til de høiædle, velbaarne Herrer, Præsident, Vicepræsident med sambtlige Kongl. Ma. Raad oc Tilforordnede udi Cantzeli Collegio.

Eftersom Hans ko. Ma. salig oc høiloffig Ihukommelse Fridrici 3ti. til Vinhandlerlauget her udi Staden allernaadigst gifne Privilegiens 16. oc 19. Punkt formelder, at ingen, som ei udi voris Laug er, ei heller nogle af de, som enten udi andre Societeter eller udenfore erre, maa under Goedsis Fortabelse oc anden vilkorlig Straf udtappe nogen Slaugs Vin eller fremmed Drik, hvad Nafn det oc hafve kand, ei heller skal eller maa dennem tilstedes Vinhandlerne i deris Næring med Vin eller Brendevin at handle eller udtappe Indpas eller Forhindring at giøre i nogen Maader, da, saasom vi nu fornemmer, at Apotekerne hafver bekommet Hans ko. Ma. naad. Tilladelse, at de maa uden deris Apotek holde oc selge Fransvin, ligesom Vinhandlere det hafve at selge, i lige Maade Urter oc Speceri. oc dog ved saadan trei Nærings Holdelse alligevel at verre fri oc forskaanet for ald borgelig Byes Paaleg, sambt deris Huse, hvorudi Apotek holdes, at verre fri for Contribution undtagen Printtssens-Styr oc Fortification-Skat, item hos deris Debetorer værre berettiget udi de beste Boens Middeler deris Betalling for Medicamenterne at hafve for alle andre Creditorer nest efter Børnepenge, med flere saadanne erholdende Benaadinger; ti er til de høiædle, velbaarne Herrer med denne liden Memorial voris ydmygelige Ansøgning, de vilde lade sig gunstelige behage hos Hans ko. Ma. voris Ruin at præcavere, som visseligen med Tiden sker, om disse skulle andre forredrages, oc vi hos voris allernaad. erlangte Privilegier icke skulle vorde handhefvede, ti Vinhandlen er en sær Handel oc Brug, hvorpaa i sær visse Aar læris oc tiennis, oc de faa Appoteker her udi Staden kand noksom, hvilket øienskinlig er at se, rundelig lefve af deris Apotek allene, om de end var flere, oc lige ved os andre, hovel (!) vi er mange oc Næringen af des Aarsage des ringer, svare til Kongens oc Byens Tyngte, hvorudi de dog er exciperet, os oc andre Hans Ma. Undersaatter til des større Besver, foruden at voris Vare os ligesaa vel Penge koster som deris Vare, oc vi desvere mere end for ofte imoed ald Forhaabning ved onde Geldener geraader, som vi fast dagligen med vores store Skader erfarer. Vi hafver til de høiældle (!),

velbaarne Herrer den gode Tillid, at de hos Hans ko. Ma. alles vores allernaadigste Arfveherre os udi beste Maader til Opnem forredrager. Det Gud dennem med ald Løksalighed igien vil belønne, hvorpaa vi deris trøstelige gode Svar ydmygeligt er forventende, forblifvende stedse de høiædle, velbaarne Herrer's tjenstskyldigste.

Paa Vinhandlernis Laugets Vegne.

Peter Motzfeldt. Jacob von Fyhren. Knud Ollufsen.

Paa voris egne Frandsvinhandlers Vegne.

Hans Philip Büchsenstein. Peder Dychmann. Johan Nielsen.
Claus Jacobsen. Gundel sal. Peter Trams. Jørgen von Enden
Johan Funck. Friderich Dreyer. Anthoni Hanfst.

229. *Supplik fra Bartskeerne Marts 1671.*

Kopi i Indlæg til S. T. 1671 Nr. 297.

Stormegtigste, høibaarne Herre, allernaadigste Arfvekonning.

Eftersom vi underskrefne Ed. ko. Ma. allerunderdaanigste troe Undersaatte, Chirurgi och Borgere her i Staden, saa oc de paa andre Steder udi Eders ko. Ma. Lande oc Riger boende Chirurgi, enhver paa sin Sted, icke uden største Lifsfare i farlige smitsomme Sygers Tid godvilligen antager oc besøger de befengte Patientier, hvorud-
ofver mange af voris Laugsbrødre ere i samme Tider hendøde, ti ere vi udi ald underdanigste Ydmyghed supplicando begierende Eders ko. Ma. allernaadigste Confirmation paa voris Laugs forige Privilegier oc derhos, at vi naadigst motte tilladis herefter at være oc blifve forskaanit for Inkvartering i voris Huse oc for Vachtes Op-
trekning. Dernest, eftersom vi med ald underdanig Lydighed, naar paabydes, altid udi Fred oc Feide hafver forskaffet til Eders ko. Mayts. Floede Skibskister med tilhørende Medicamenter, Instrumenter oc Bartskiersvenne for en vis maanitlig Gage, af hvilken den halve Part tilkommer Svendene och af os sielf betallis, enten Betallingen strax følger eller icke, och mangel Gang koster Udredningen mere, end Gagen sig beløber, derfor beder vi ochsaa i ald Underdanighed til nogen Vederleg imod den Skade, at alle de Skibe, som herfra seigler oc behøfve Bartskere oc Kister, de dennem af voris Laugsmestere och icke af nogen anden motte begiere och annamme.

Och eftersom vi allestedes hafver ladet os underdanigste villig finde baade paa Floeden, naar naadigst anbefaltis, saavel som med Kister, Medicamenter, Instrumenter oc døchtige Svenne, en Part af

os her paa Steden ochsaa for en vis Pension betiener Holmen, Militien, de Fattiges Huse etc., oc Patienternis Tal er icke altid lige, oc vi dog self maa forskaffe alle de behøvende Medicamenter, saa vi tit lider Skade derofver, begieris derfor allerunderd. Eders ko. Ma. naadigste Tilladelse, at vi maa til bemelte Brug indkiøbe voris Medicamenter, hvor vi dem goede oc best Kiøb kand bekomme, saa oc, at vi maa self præparere de Medicamenter, vi til voris Profession bruger oc kand præparere, paa det vi os dis bedre paa dem kand forlade. Herudi formoeder vi i det allerunderdanigste Eders ko. Ma. allernaadigste milde Bønhørelse oc forblifver Eders kongl. Mayts. allerunderd. oc tropligtskyldigste Arfveundersaatte.

Christian Friderich Krithde. Stephan Meyer.
 Älterman. Beysitzer.

Kiøbenhafn, d. Marti anno 1671.

230. Votering i S. K. 26. Febr. 1672.

P. II Bl. 53—54.

Om Formiddagen.

Udi dend trykte Apotekerordinantse blev atskilligt forandrit de dato 11. Januar 1671.

Udi dend første Articul anl., hos hvem Apotekerne deris Ed skulde aflegge, blev tilsat udi dend 4de Linie (aflagt) adde (til os).

Art. 2 Lin. 3 (med Praxi medica eller Syge at visitere) adde (dog at ingen herved forbydis it in Medicina approberet oc ei farligt Medicamentum at meddele en Patient, naar det begeris i de Kiøbsteder, saa oc paa Landet, hvor ingen Medicus er eller saa snart bekommis kand). — Art. eodem Lin. 6 i Steden for de Ord (ald borgerlig Byes Paaleg) (alle borgerlige oc Byes Bestillinger sampt Indkvartering). — Art. eodem Lin. 7 at udelucke fra det Ord (oc derhos) etc. indtil de Ord (bevilget er).

Art. 5 Lin. 24 (til dets Fornødenhed) oc indtil Enden skal gandske udeluckis.

Om Eftermiddagen.

§ 2 Lin. 22 [og § 3 Lin. 4 og 5] blev udelukt (efter den derom forfattede oc hos trykte Project).

§ 6 Lin. 10 blev imellem de Ord (Mithridaticum) (oc ellers) sat Opiata.

§ 7 Lin. 3 blev til det Ord utilbørlige sat (oc farlige). — Lin. 6 oc 7 blev udelukt (saa megit, som efter Tidens Leilighed ske kunde). — Lin. 8 oc 9 blev udelukt (Medico præscribenti) oc i dets Sted sat (Patienten). — Lin. 9 blev til de Ord (in Originali) tilsat (tillige med Regenskabet). — Lin. 10, 11, 12 blev de Ord udelukt (om Patienten det vilde tilstede; hvis icke, da Copia deraf med Prisen paaskrefven, om Tiden det vil tilstede).

§ 8 Lin. 5 blev udi Steden for det Ord (Pharmacia) sat (Pharmaceutice). — Lin. 20 blev til det Ord (Apotekerne) tilsat (i alle andre Kiøbsteder, Kiøbenhafn oc Christianshafn undtagen). — Lin. 23 oc 24 blev de Ord udelat (som de fra Arilds Tid med benaadet veret hafver).

§ 9 Lin. 15 blev de Ord udelukt (er derimod billigt). — Lin. 17 blev i Stedet for det Ord (deris) sat (sit). — Lin. 23 blev til de sidste Ord (at ske Udleg) tilsat (dog at bemelte Regenskaber icke ere elder eller anderledis qualificerede, end Recessen formelder).

§ 11 Lin. 3 blev til det Ord (Præcipitatum) tilsat (Hydrargyrum).

§ 12 Lin. 4 blev de Ord udelat (med Forset).

§ 15 Lin. 2 blev de Ord udelukt (oc andensteds). — Lin. 3 til det Ord (straffeligen) blev tilsat (ere providerede). — Lin. eadem til det Ord (vare) blev tilsat (oc). — Lin. 3 oc 4 blev de Ord udelukt (Urter oc Specerie). — Lin. 8 blev i Steden for de Ord (her i Staden) sat (her sammesteds). — Lin. 10 blev til det Ord (Apotek) sat (enten her i Kiøbenhafn eller anden Steds i vore Riger oc Lande).

§ 16 Lin. 5 blev til det Ord (approbatis) sat (i Stæderne en eller flere, eller hvor ingen er, af de nest værende). — Lin. 11, 12 blev i Stedet for det Ord (i Sandhed findis) sat (befindes).

§ 17 blev gandske udelukt oc i Steden for samme Artikel indført dend 17. Art. udi Medicorum Project.

§ 18 Lin. 10 blev til det Ord (Chirurgie) tilsat (oc fra andre Steder skal hafvis). — Lin. 12 blev til de Ord (forskrifve) tilsat (hvorimod benefnte Apotekere skulde forpligtet vere Badskerne gode Vare for en billig Pris oc enten i liden eller større Quantitet, ligesom de begæris, at forskaffe).

§ 19 Lin. 3 for (velskicket) (velbeskicket). — Lin. 14 blev alle de Ord, nemblig fra det Ord (Mens) indtil Enden af samme § udelat.

§ 20 Lin. 10 blev udi Steden for det Ord (udgifves) sat (vere forfalden).

Apotekernis Ed, saa oc dend Viborger Specification de anno 1662 den 12. April, blev gandske udelat.

231. Betænkning af S. K. 26. Febr. 1672.

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Konge oc Herre.

Til at efterkomme i allerstørste och hørsommeligste Underdanighed Eders kongl. May. allernaadigste Befaling de dato dend 29. Martii 1671, hvorudi Stats Collegium anbefales sit allerunderdanigste Betenkende at gifve, om oc efterdi it fuldkommen Corpus nu baade af Apoteker Ordinance oc Taxa skulle giøres oc forfattes, noget derved til des Forbedring inden des Publication kunde vere at erindre. Da indstilles til Eders kongl. Mayts. allernaadigste videre Resolution herom efterfølgende voris allerunderdanigste Project.

Christianus Quintus giøre alle vitterligt, at vi allernaadigst hafver for got anset efterskrefne Apoteker Ordinance at lade udgaa, som følger:

[Herefter følger en Apotekerordinans, som svarer nøje til den trykte Forordning af 4. Dec. 1672, dog saaledes, at Paragrafferne 1—20 i Forslaget svarer til Paragrafferne 11—30 i Udgaaven.]

Gifvet etc.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste oc tropligtige Tienner.

P. Reetz. H. Bielcke. J. Chr. Körbitz mp. Jørgen Bielcke mp. Otto Powisch mp. H. Wind mp. Offue Juel mp. E. Kragh mp. Corfitz Trolle mp. Envold Parszberg mp. Ch. Skiell Jørgensen. P. Griffenfeld. Jens Juel. Cornelius Lercke. P. v. Klingenberg.

C. Bierman mp.

Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 26. Februarii anno 1672.

11. Jan.—16. Jan. 11. Jan. Møde, formodentlig sammenkaldt ved mundlig Ordre, hvor Ulr. Fr. Gyldenløve, Hans Schack, Peter Reetz, Henrik Bjelke, J. Chr. Körbitz, Otto Powisch, Jørgen Bjelke, Ove Juel, Erik Krag, Corfitz Trolle, Enevold Parsberg, Christen Skeel, Jens Juel, Cornelius Lerche, Poul Klingenberg, Conrad Bierman og Peter Scavenius var tilstede. Man oplæste et nyt Forslag til en Konsumptionsforordning, som

paa forskellige Punkter afveg fra Forordningen¹⁾ af 22. Nov. 1671.

15. Jan. om Formiddagen nyt Møde, hvor de samme med Undtagelse af Hans Schack og Jørgen Bjelke var tilstede, medens Frederik Ahlefeld og Holger Vind var kommen til. Man fortsatte Forhandlingerne om Konsumptionsforordningen og vedtog: 1. Paa Landet burde man give en fast Taxt i Steden for Konsumption; de fleste var af den Mening, at en Husbond burde give for sig, sine Folk og Tyende 2 Sletdaler om Aaret pr. Hoved. 2. For Børnene burde dog ikke betales, før de var 15 Aar gamle. 3. Mandtallet skulde forblive uforandret et Aar. Dersom en Husbond siden i det følgende Aar ikke havde saa mange Folk, skulde han angive det, og Mandtallet skulde forandres derefter. Skatten skulde efter Forordningen betales kvartalsvis, og der skulde fastsættes en vis Straf for Husbonden, hvis han ikke opgav rigtigt. 4. For Tærskere og Røgttere skulde kun betales Halvdelen. 5. Enhver Familie skulde for 2 Heste betale 1 Rdr.

Om Eftermiddagen samme Dag nyt Møde, hvor de samme var tilstede med Undtagelse af Frederik Ahlefeld og Enevold Parsberg. Man fortsatte med Gennemgangen af Konsumptionsforordningen og vedtog: 1. Enhver Familie skulde betale 1 Rdr. for et Par Heste. 2. Enhver, der ikke opgav rigtigt, skulde straffes med i Bøde at betale det tredobbelte for enhver Person i hans Hus. 3. De fleste var enige om, at Officerer burde betale Konsumtion for deres Gaarde, Ritmestere og Kaptejner inclusive, men intet for deres Heste, undtagen naar de boede paa Sædegaarde.

16. Jan. Møde, hvor Peter Reetz, Henrik Bjelke, Otto Pöwisch, Ove Juel, Erik Krag, Christen Skeel, Jens Juel, Cornelius Lerche, Poul Klingenberg og Peter Scavenius var tilstede. Man fortsatte med Forhandlingerne om Konsumptionsforordningen og »ventilerede«, om Akcisen og Konsumtionen skulde betales strax i Portene, eller man skulde give Folk Kredit en vis Tid. De fleste mente, at, »paa det Commerciernes icke skulde hindris eller graveris, skulde alleniste gifvis Consumption af det.

¹⁾ Tr.: Forordn. 1670—83, 96 ff.

som consumeris, oc icke videre, saasom ofveralt brugeligt oc sedvaanligt er«. Derfor var det bedst at blive ved den tidligere Forordning; dog maatte man finde paa Midler til at forebygge Underslæb, nemlig ved overalt at gøre »stærk Inquisition« ifølge Reglerne i den tidligere Forordning.

Om Eftermiddagen samme Dag nyt Møde, hvor de samme og desuden Holger Vind var tilstede, og hvor man fortsatte Forhandlingerne om Konsumptionen. Man gennemgik saaledes et Forslag fra Akcisenesteren om, hvorledes man kunde afskaffe alt Underslæb og »Defraudation« i Konsumptionen. Forslaget gik ud paa: 1. at alle Hestemøller burde forsegles, naar Bryggerne havde malet, indtil de angav, at de vilde male igen; 2. at alle Haandkværne burde forsegles og ganske afskaffes; 3. at Misbrugene ved Brændevinsbrændingen burde afskaffes; 4. at, naar Skatteviktualier passerede Byportene, skulde der medfølge en Seddel fra Proprietærerne om, at det var Skatteviktualier; 5. at man skulde forlange Seddel af de Kroer, der købte Øl hos Bryggerne, for at man kunde faa at vide, hvor meget Øl der blev aftappet; 6. at baade Sendingsgoods, der frit passerede Portene, og ligeledes Rejsendes Rejsegods skulde visiteres; 7. at Tyendeskatten skulde betales af Husbonden, som nu vægrede sig derved; 8. »anl. Accisemesteren i Kiøge, som Accisen indtager oc det hos sig vil beholde af indkommende Kveg, Korn oc andre Vare«. — Alle disse Poster billigedes af S. K.'s Medlemmer. Dog mente man med Hensyn til Ølafgiften, at der i Steden for Konsumption burde betales en fast Afgift af Malt, 16 Skilling pr. Tønde paa Landet og 24 i Købstæderne¹⁾. — Vistnok i Henhold til S. K.'s Overvejelser udgik en ny Konsumptionsforordning²⁾ 1. Febr. 1672.

29. Jan. — 12. Febr. 29. Jan. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev³⁾ af 9. Jan., stilet til S. K., hvorved dette fik Ordre til at udtale sig om en Sag vedrørende Stavanger, der havde beklaget sig over, at det nærliggende Ryfylke (Nordstrand) Lade- og Toldsted betog Byen dens Næring. Der var Spørgsmaal om,

¹⁾ P. II Bl. 49—50. ²⁾ Tr.: Forordn. 1670—83, 120 ff.

³⁾ S. T. Nr. 32; som Indlæg en Betænkning fra Kommercekollegiet af 7. Dec. 1671.

hvorvidt Losning af alle Slags Varer skulde ske ved Stavanger, ikke ved Ryfylke, om dettes Toldsted skulde ophæves, og om Bønderne skulde være forpligtede til kun at sælge deres Varer, især Trælast, til Stavangers Borgere. Sagen havde tidligere været forelagt Kammer- og Kommercekollegierne, som havde udtalt sig i forskellig Retning¹⁾.

Ved Mødet var Peter Reetz, Henrik Bjelke, Otto Powisch, Ove Juel, Erik Krag, Corfitz Trolle, Enevold Parsberg, Chr. Skeel, Jens Juel, Corn. Lerche, Klingenberg og Scavenius tilstede²⁾. 5. Febr. nyt Møde om samme Sag. Votering (Nr. 232). Betænkning (Nr. 233) med Dato 12. Febr. 6. Marts sendte³⁾ Kongen en Kopi af Betænkningen til Kammerkollegiet sammen med dettes og Kommercekollegiets tidligere Memorialer og udtalte, at han ganske delte S. K.'s Mening og ønskede, at Kammeret skulde rette sig derefter.

232. Votering i S. K. 5. Febr. 1672.

P. II Bl. 51 f.

Hr. Cancellor: At ingen Fremmede skulle indløbe paa Haufnene at gaa Borgeskabet i Forkiøb, men Borgeskabet at nyde deris Privilegier, hvorved ingen biligen præjudiceris.

Hr. H. Bielcke: At mand bør se den Discrepantz, som er imellem Skatkammer och Commerciecollegii Betenkning, Kongen til Gavn.

Statholder Ahlefeld: At der skede en Moderation, at baade Privilegier kunde blifve ved Magt, og Bønderne dog derved icke besvergis. Confer Commerciecollegii Betenkende.

Hr. O. Povisch: Naar de lader ved Tolsteder, da at selge til, hvo det vil.

Hr. O. Juel: Ligesom O. Powisch, dog at naar Borgerne vil gifve saa meget som andre, de da at verre nest ved Kiøbet.

Hr. Chr. Scheel: Confirmerer Commerciecollegii Betenkende, som icke strider meget imod Privilegierne.

Dette tiltrædes af *Jens Juel* og *Corn. Lerche*.

Klingenberg: At Stavanger beholt deris Privilegier, dog at Bønderne motte lade deris Trælast paa Toldstedet.

¹⁾ Jvfr. Kongebrev 21. Sept. 1671 til Kammerkollegiet (S. T. 1671 Nr. 763)

²⁾ P. II Bl. 51. ³⁾ S. T. Nr. 207.

P. Scavenius: Ser icke, at Kammer- och Commerciecollegii Betenkende differerer meget fra hinanden. Forblifver derfor ved det samme.

233. *Betænkning af S. K. 12. Febr. 1672.*

Orig. i Indlæg til S. T. Nr. 207.

Allernaadigste Konge oc Herre.

Eftersom vi hafve bekommet Eders kongl. Mayts. allernaadigste Missive, dat. Kiøbenhafns Slot dend 9. Januarii sidst forleden, derudi bestaaende, at saasom der siunis at verre nogen Discrepantz af Meninger imellum Eders kongl. Mayts. Kammer- oc Commercie-Collegier anlangende Losningen af alle Slags Vare ved Eders kongl. Mayts. ~~Kiø~~stved Stavanger, vi da om it bemelte Commercie Collegii os tilskickede Memorial voris allerunderdanigste Erklering skulle gifve, da indstillis efter forregaaende dend hele Sags omstændiglig Forklaring til Eders kongl. Mayts. allernaadigste videre Resolution voris derhøes føied allerunderdanigst Betenkende.

Sagen er denne, at Stavanger Bye for Eders kongl. Mayts. Commercie Collegium hafver remonstreret deris Handel der sammesteds merkelig at sveckis, en Del formedelst paa et Toldsted fire Mile fra Byen liggendis, Ryfolke kaldet, under Prætext af Trælast, som der allene burde at henførís oc selges, adskillige Fædevarer oc stoer Qvantitet af Nøder udføris, en Del formedelst stoer Handel paa mange andre ulouglige Haufne, liggende ved visse Bøndergaard, sker. Derpaa hafver Eders kongl. Mats. Commercie Collegium denne allerunderdanigst Betenkende gifvet, nytteligt for Stavanger Byes Conservation at verre, at forbemelte Ryfolke Hafn blef gandske afskaffet, hvilket Betenkende siden til Eders kongl. Mayts. Kammer Collegium er til Expedition henvist, saafremt de icke derimod noget hafde at erindre. Som de nu formedelst befryctende Afgang i Eders kongl. Mayts. Toldintrader hafver betenkeligt funden samme Toldsted aldellis at afskaffe, hafver Eders kongl. Mayts. Commercie Collegium i deris sidste underdanigste oc os tilskickede Memorial giort Forslag om it Temperament, hvorved Stavanger Bye i Handel oc Næring kunde (efter de dennem af Eders kongl. Mayts. Hr. Fader salig oc høiloffig Ihuekommelse gifne oc siden af Eders kongl. May. self allernaadigst confirmerte Privilegier) handhæfvis til videre formodentlig Opkomst oc Velstand. Disse tvende Betenkende befinde vi ei i noget essential saaledis imod hinanden at stride, at de jo til Eders kongl.

Mayts. Tienniste oc Stavanger Byes Conservation kand paa denne Maade concilieris nemblig, dersom det Eders kongl. May. maa behage ved sit sær aabne Bref dend allernaadigste Anordning at giøre. 1. at paa Ryfolke Toldsted ved Toldboden der sammesteds Trælast oc ingen anden Vare skal føris oc lades; 2. at alle andre Vare, som indføris, oc Fædevare sambt Huder oc Skind med mere, som udføris, skal, saavit ei tillat er fra Ryfolke Toldsted at udgaa, losses oc lades i Stavanger Hafn allene, oc at alting i det øfrige forholdis efter Privilegierne. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 12. Februarii anno 1672.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste, troepligtigste Tiennere.

V. F. Guldenlew. P. Reetz. H. Bielcke.

F. Gr. v. Allfelt v. Rixing. J. Chr. Körbitz mp. Offue Juel mp.

Otto Powisch mp. E. Kragh mp. Chr. Skiell Jørgensen.

P. Griffenfeld. Jens Juel. P. v. Klingenberg. Cornelius Lercke.

C. Biermann.

8. Febr. Kongebrev¹⁾, stilet til S. K., hvorved Kongen tilsendte dette til Betænkning en Del af Privilegierne for Lavene i København, Helsingør og Bergen. Kongen udtaler, at der er nogen »Discrepantz« mellem Lavsskraaerne i den Form, som Kommercekollegiet har givet dem, og den, som S. K. tidligere under Frederik III har foreslaaet og opnaaet kongelig Konfirmation paa. Kongen befaler derfor S. K. paany at gennemgaa Lavsartiklerne, forhandle med Vedkommende og siden afgive Betænkning.

12. Febr.—28. Marts tabt Betænkning af S. K. om »Pantegods, hvo det hafver«²⁾.

12.—19. Febr. 12. Febr. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev³⁾ af 22. Dec. 1671, stilet til S. K., hvorved Kongen forlangte dettes Betænkning om et Forslag af Krigskollegiet angaaende en ny Forordning om Landrytteriet. Ved Mødet var Peter Reetz, Henrik Bjelke, J. Chr. Körbitz, Otto Powisch, Ove Juel, Erik Krag, Peter Griffenfeld, Jens Juel, Cornelius Lerche, Poul Klingenberg og Peter Scavenius tilstede. Krigskollegiets Forslag

¹⁾ S. T. Nr. 130. ²⁾ Alfabet over S. K.'s Betænkninger; den tabte Betænkning ligger i Tid mellem den om Stavanger (12. Febr.) og den om Rostjeneste (28. Marts). ³⁾ S. T. 1671 Nr. 1011—12.

blev oplæst, og der blev ændret lidt i hver enkelt Post¹⁾. — 19. Febr. nyt Møde om samme Sag. Votering (Nr. 234). Betænkning (Nr. 235), der dog ikke var enstemmig, tværtimod havde sex Medlemmer forskellige Indvendinger at gøre (deres Særvota Nr. 236—41). Alligevel blev der i Henhold til Hovedbetænkningen 2. Marts udstedt en Forordning²⁾ om Landrytteriet.

234. Votering i S. K. 19. Febr. 1672.

P. II Bl. 52 f.

1) Vota om, hvorledis en Bonde skulle kvitere sin Gaard, naar en Officerer vilde udsige ham.

Canceller: At Bonden icke til videre bør svare, naar hand af Officererne udsiges, end hvis han efter Recessen bør svare til, nemlig Gaardsens Vedligeholdelse, som er Gaardsens Hefd og Biugning, Gierder och Rugsed, eller dertil at svare efter louglig Siun og Vurdering, som til Tinge bør at ske.

Hertil sluttede sig de øvrige.

2) Vota, om der bør specificeris, hvad och hvor meget Rytteren skal antage Gaarden med.

Canceller: At det icke kand vel specificeris, men at Rytteren burde antage Gaarden med en Plog, och hvis dertil med Rette efter enhver Steds Beskaffenhed kand behøfvig.

Hr. J. C. Körbitz og *Hr. O. Povisch:* At det er bedre end at specificere det paa den Maade, som Canceller har voteret.

Hr. E. Kragh: At det burde exprimeris, hvad hand burde efter Stedets Beskaffenhed hafve til en Plog, som efter hans Mening skulle verre 6 Bester i det høieste och 2 Pund Korn til 8 Tønder, och dersom Gaarden er høire, à l'advenant.

Hertil sluttede sig *Enevold Parsberg.*

Hr. C. Scheel: At det burde specificeris og settis noget vist, hvor meget Rytteren skal antage Gaarden med.

Hr. J. Juel: At det burde specificeris, nemlig 6 Bester eller, om de ei var, da Bester i Steden, item 2 Pund Korn eller des Verd.

Cornelius Lercke: At der blifver til en Plog 6 Bester, 2 Pund Korn eller des Verd sampt en Vogn, Plog og en Harre.

¹⁾ P. II Bl. 52. ²⁾ Tr.: Forordn. 1670—83, 142—150.

Klingenberg og *P. Scavenius*: At det burde specificeris efter Hr. Erik Krag's och Hr. Jens Juels Mening.

235. *Betænkning af S. K. Febr. 1672.*

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Herre oc Konge.

Til Eders kongl. Mayts. os allernaadigst tilstillede Ordre af Dato 23. (!) Decembr. 1671 med allerunderdanigste Hørsommelighed at efterkomme hafver vi os det fornyede Krigscollegii Forslag, Landrytteriet oc dets udlagde Gaarde angaaende, foretaget oc paa adskillige Stæder forandret, som efterfølgende Annotation in Margine udviser, hvilket vi saaledis til Eders kongl. Mayts. egen allernaadigste videre Resolution allerunderdanigst vil hafve henstillet¹⁾.

Krigscollegii fornyede Forslag.

I. *Som Forordn. 1670—83, 142 indtil L. 6 fra neden »tilstædes«.* Sielfeiergaarde skulle niude deris gamle Rettighed til Skofven, oc de andre Gaarde beholde deris forige Olden, dog at dermed efter Skoufordinancen omgaaes. Disligeste skulle bemelte Ryttergaarde beholde dend almindelig Græsning i Skofven for deris Kveg oc Heste paa de Steder, som de saadant tilforn nyt hafver. Oc eftersom vi oc en Del Ryttergaarde til os af andre hafve mageskift oc tilforhandlet, da skulle samme Gaarde, som paa dend Maade ere indførte i Regimentsrullen, iligemaade nyde dend Rettighed, som andre vore Tiennerer udi Skofven tilforn nyt hafve oc endnu nyder. De Husmænd oc Gadehuse, som virkelig udi Rytterjorbogen ere indførte oc i det Hartkorn, som Rytteren er tillagt, indberegnet ere eller paa Rytterens Grund sig befinde, skulle regnis under Ryttergaarden, oc hvor hele Byer ere udlagde til Rytterhold, følger alle Gadehuse med til Regimentet, dog Kirkerne deris Rettighed uforment. Alle Vornede i Sielland, Lolland oc Falster, som ere fødte paa Regiments Stafn, skulle følge oc tilhøre Regimentet, lovligen delis til Stafnen oc siden til dends øde Gaarde at beboe henvises. *Slutningen* »oc skal det . . . drive« *fattes*.

II—VI. *Som Forordn. 1670—83, 143—45 indtil Linje 5 »Fortsettelse«,* vere sig Ploug, Vogn, Harfve oc anden Redskab, saa

¹⁾ Da hele Forslaget med S. K.'s Ændringer er gaaet over i den trykte Forordning, medtages her kun de Punkter, hvori det oprindelige Forslag afviger fra Forordningen.

oc fornøden Sædekorn kand behøfves, oc skulle de ingen Foring føre fra Gaarden efter Recessen.

VII—VIII. Som Forordn. 1670—83, 145—46 indtil Lin. 14 fra neden »opholde« under deris Bestillings Fortabelse.

IX—XIII. Som Forordn. 1670—83, 146—48, dog saaledes at Stykket S. 148 L. 11—16 (»saaledes . . . ske skal«) er indskudt af S. K., og at Slutningen »der skal Obersten . . . indrettes« oprindelig lyder: der skal Obersten vexele dennem oc dem alleniste for Ryttergaarde indskrive oc Festegaarde igien til Officererne i Steden derfor udlegge.

XIV—XIX. Som Forordn. 1670—83, 148—150 indtil Linje 6 »Fiskerie«, men med Jagten sig aldellis inted at befatte. Oc hafve vi [osv.]. Linje 16—17 efter »Recessen« lyder opr.: iligemaade, saafrembt nogen løgnagtige Skriftere enten Mands eller Kvindespersoner vorder befunden. Resten af XIX og XX som Udgaaven.

Eders kongl. May. allerunderdanigste oc tropligtskyldigste Tienere.

V. F. Guldenlew. P. Reetz. H. Bielcke. Offue Juel mp.

E. Kragh mp. Chr. Skiell Jørgensen. P. Griffenfeld.

Hvad dend 14. Post angaar, remitterer jeg til mit derofver hoslagde allerund. Betenkning Jens Juell. Cornelius Lercke.

Mit Vorbehalt der unterschriebenen Annotationes P. v. Klingenberg.
P. Scavenius.

Raadstuen for Kiøbenhafns Slot d. Febr. anno 1672.

236. Særvotum af Peter Scavenius [Febr. 1672].

Orig. (egenhændig) i S. K.'s Arkiv.

Eftersom adskillige Poster i denne Forordning forefalder, som mig synis vel at burde iacttagis, førend den til Trycken leveris, saa formodis underdanigst, at det i Naade optages, at jeg derom erindr.

I den 7. Post meldis, at al Rytternis Geld skal samtyckis af Obersten. Vaar at ynske, at det maatte forklaris om den Geld, som hand gjør herefter, ti hvis hand hidindtil har giort, burde hand vel at betale efterhaanden, med mindre Hans kongl. May. kommer til at betale Amptskrifvere og andre ofver 20,000 Rd. og derforuden alle Borgere, som dem noget har credited, skulle gandske ruineris. Kunde derfor Commissarier andordnis til at forfare om Gelden, vaar det for Hans kongl. May. og mange andre Folk hel gafnligt, og icke at betro saadant important Verk til Regimentsskrifveren allene.

I den 11. Post synis en Enke for hart at tracteris, om hun skal paa nye skaffe en Rytter med Hest, Gever og Muntering, hvilket hun tilforn en Gang har betalt.

I den 13. Post kunde vel billig erindris, at den Bonde, som ndvisis af Officeren, icke skulle svare til fuld Gaardfeld, naar hand den self hafde opbygget og ved skriftelig Contract med en Amptskrifver var fri for Fæld.

I den 14. Post er jeg i lige Mening med Hr. Jens Juvel.

Hellers vaar det at ynske, om i denne Forordning icke maatte indførís, at en Creditor heller anden, som befant sig at vere forurettet af Regimentsskrifveren heller Rytteren, maatte hafve sin Recours og mainteneris af Amptmanden, som hans Klagemaal skulle høre og hielpe ham til Rette for Officerene, ti det vilde falde umueligt for en fattig Mand uden Amptmandens Assistentz at naa nogen Satisfaction heller sin Ret at søge hos Krigsretten.

Der skulle vel og meldis, hvorledis med en Rytterbondis Enke og Arfvinger skal forholdis, om og hvor meget hun maa arfve, ti her ere adskillige Exempler, hvor de ere fra al Bondens Middel forstytté, og hverken de heller Creditoréne en Skilling bekommed, daa dog nogle hundrede Dalers Formufve efter Bonden fandtes.

P. Scavenius.

237. Særvotum af Jens Juel [Febr. 1672].

Orig. (egenhændig) i S. K.'s Arkiv.

Eftersom mange Sager ved Processer daglig forrefalder, som til Lifs og ærerørige Sager tydes kand, saasom til Vold, urigtige Vidnisbyrd, at sidde Mayts. Mandater ofverhørig, 3 Mark Sager, Raen, Gordfred, Tyffverie, jae end ofte, at mand sig til Gields Afbetaling under Æres Fortaebelse forskrifver, dae (hvorvel slige grofve Forseelser af Krigsofficererne icke at formode) ser jeg icke, hvorfor de militare Personer skulde vere sat i en anden Condition, saa lenge de boer paa Landet og icke andet ere end virkelig Landmend, end de allerfornemste i Riget, som efter Landslov svare mae og skal. Herforuden siunes det at vilde vere Landmanden mødsombt, skulde hand for hver saadan Sag vere obligeret Regiments Ret at søge, som ofte kand vere mange Mile frae hannem, dae hand efter lovlig Anordning hafver hos sig Justitien i Dørren med føie Omkostning, mens naer de militare Personer ere under deris Faene, eller Sager ere, som

enten Commando eller Regimentet angaer, siunes det vere af anden Beskaffenhed og Regiments Retten allene underkastet.

Jenns Juell.

238. *Særvotum af Poul Klingenberg [Febr. 1672].*

Orig. (egenhændig) i S. K.'s Arkiv.

Obgemesltes habe ich bey der Conferens gnuegsamb erinnert. Es scheineth, dasz die Reuterhoeffe durch den 7. 8. und 14. Art. fast gantz von der ordinair Justits sollen eximirt werden, welche den andern Bawren, ihren Nachbahren zu groszer Unterdruckung gereichen mochte, also confirmire ich mich mit obgemeselter Annotation. Vermeine auch, dasz die im ersten Articul angefuegete Worte (och icke befindes at vere boesat paa deris Stafn, som noget Gods til os hafver mageskift, førend Mageskiftet skede) konte auszgelaszen werden, weiln solche wieder die ordinair Gewohnheit lauffen, auch solches den Reuterhoeffen zu Nachtheil sein solte.

Paul von Klingenberg.

239. *Særvotum af Erik Krag [Febr. 1672].*

Orig. (egenhændig) i S. K.'s Arkiv.

Min underd. Mening er, at ingen Bunde bør imod Loven fra sin Gaard at afsettes, med mindre hannem igien betalis hands udgifven Feste och Rugsæd, helst efterdi hand Gaarden ved Siun skal fra sig lefvere, ti ellers vaar at befrycte, at mangel fattig Bunde, som fra gode Gaarde blefve udstøtte, skulde i Grunde ruineris, naar de først med stor Bekostning hafve i Jorden en stor Rugsæd och udgifvet eller udlofvet en stor Feste, som maaske icke endnu kunde vere betalt, eller de sad i Gield for.

Om Justitien paa Landet er min uforgribelig Mening, at prima Instantia bør udi alle Sager lige saa vel imod en Rytter som en anden particulier Person at ske for Herridsfogden, hvor Rytteren boer, eller hands Forum kand falde, hvor Vidnisbyrdene kunde føris paa den Beskylte, og dersom det da befantes at ville gaa paa Rytterens Lif, Ære, Besolding, Ver, eller de Sager, som Herridsfogden icke vedkom at dømme paa, da af Herridsfogden at henvises til Krigsretten, ti ellers vilde det falde en fattig Bunde besverligt at begynde sin Sag mod Rytteren och føre sine Vidnisbyrd for Krigsretten, som hand selv icke forstaar, men fik at agere ved en Procuretoorem.

E. Kragh mp.

240. *Særvotum af Chr. Skeel [Febr. 1672].*

Orig. (egenhændig) i S. K.'s Arkiv.

Mit underdanigst Betenkning er lige ved Erik Krags, at det siunes billigt, at en fattige Bunde, som udvises af sin Gaard och den altid ved Hefd och udi Esse holdet hafver och richtig svaret med Landgild och al Besvering af Gaarden, at hannem joe bør at skie derimod nogen Erstatning; udi den anden Post Justitien angaaendis er min Mening lige ved Erik Krags.

Ch. Skiell J.

241. *Særvotum af Cornelius Lerche [Febr. 1672].*

Orig. (egenhændig) i S. K.'s Arkiv.

Mit underdanigste Betenkning er, at Bunden, som udvisis, bør at hafve sin Feste igien, och hvad Jurisdictionen angaar, conformerer jeg mig med Erik Krags Voto.

Cornelius Lerche.

3. Marts Kongebrev¹⁾, stilet til S. K., hvorved dette fik Ordre til at udtale sig om en Memorial (Nr. 242), der var indsendt af Superintendenten over Sjællands Stift, Hans Vandal, og angreb en Jesuit, Pater Henrik Kircher, som havde ladet trykke og gennem Forlæggeren Caspar Rachel fordele nogle Exemplarer af en Bog »Der Nordstern«, der indeholdt stærke Angreb paa Protestantismen.

242. *Memorial til Kongen fra Hans Vandal.*

Kopier i Indlæg til S. T. Nr. 193 og S. R. Nr. 292.

Stormegtigste Arfvekonge, allernaadigste Herre.

Eders kongl. Ma. ville allernaadigst lade sig behage udi Mildhed oc Naade at optage det, jeg efter mit af Gud oc Eders kongl. Ma. anbetrode Embedes Pligt høiligen forsaarsages for Eders kongl. May. udi dybeste Underdanighed at andrage, hvorledis en af de Jesuiter, som sig hoes dend franske Ambassadeur, Monsieur Terlon, opholder, hvilken skal lade sig kalde P. Kircherus, hand nyeligen hafver ladet publicere oc trykke en tydsk Bog med denne Inscription »Nordstern,

¹⁾ S. T. Nr. 193. — Om Sagen jvfr. Danske Saml. 2. R. III, 9—10. O. Nielsen, Kjøbenhavns Historie V, 348.

Führer auf dem Weg zur Seeligkeit, durch drei catholische Büchlein zum Nutzen der teutsche Nation und in Sonderheit der Nordlændern, durch einen Liebhaber ihrer Seeligkeit, Priester der Societet Jesu«, med hoesføiede trende Kobberstycker, hvorudi præsentaris en Stierne, som skal liuse for Danmark oc Sverrig, hvilke begge Riger der udtryckeligen næfnis Dania, Svecia. Samme Bog berettes at skal vere forlagt ved M. Philip Balberers oc Casper Rachels, Laborant i Ed. kongl. Ma. Haufge, sambt nogle andres af dend papistiske Religion her i Staden, derris Bekostning, oc skal bemelte Rachel hafve nogle hundrede Exemplaria deraf, af hvilke en Del skal verre distraherit oc udsprede her iblant Folk, en Del søges nu formedelst Boghandlerne her at distraheris oc selges, oc er dend af bemelte Jesuit self tilskicket Eders kongl. Ma. Hof-Medico Dr. Simoni Pauli, med en Inscription oc Formaning om samme Bog flittelig oc andægtelig at læse, under samme Jesuits egen Hand. Jeg vil nu intet ommelde, at udi same Bog indholdes 1. mange augudeske Bønner, Psalmer oc Litanier, hvorudi de afdøde Helgene paakaldes imod Guds Ord; 2. vil jeg ei heller forrebringe dend falske papistiske Lærdom oc dends medfølgende mange Daarligheder, som derudi dumdristeligen maintineres oc forsvaris. Men 3. maa jeg fornemmeligen allerunderdanigst andrage, at udi bemelte Bog findes mange grofve uforkammede oc haarde Klafferier oc falske Beskyldninger paa voris rene oc rette Religion oc voris sande Gudsdyrkelse i disse Ed. kongl. Ma. nordiske Riger. Ti samme Bogs Auctor laster oc beklaffer os, hvilke hand kalder uatholicke, at vi hafve ingen Christi Kierke, intet ret Altar, intet Guds Bord, vi hafve oc ingen Præster eller Biscoper, fordi de, som holdis for saadanne hos os, de erre ei ordinerede oc indviede af de catholiske Biscoper. Derfor er oc hoes os ingen Magt til at forlade Synderne eller til at holde Christi Legoms oc Blods Delagtighed, ti fordi vi hafve ingen rette Præster, saa hafve vi oc intet Sacrament med sin tilbørlige Consecration, oc efterdi vi udenfor dend romerske catholiske Kirke ville bruge Sacramentet, saa blifver det os til intet andet end til Dom oc Fordømmelse, eftersom Christus derudi icke nydis, ei heller bekomme vi der hans Legom oc Blod under Brød oc Vin, hvorforre hoes os er intet Guds Bord, men et Bord imod Herrens Bord, et Altar imod hans Altar, en Nadvere imod Herrens Nadvere, hvilke uchristelige oc ugudelige Beskyldinger, som erre at læse Lib. III Pag. 246, 255, 256, saa hart angribe oc forhaane Guds sande evangeliske Kirke i disse Riger, saa at dend

med ald sit Ministerio oc Prædikeembede, med Sacramenternes Brug oc med ald sin Gudstienniste snart kunde bringes i største Foragt oc Forsmædelse hoes mange, men mest hoes de enfoldige, som enten self kunde læse oc forstaa denne tydske Bog eller kunde lade andre læse oc fortolke dend for dennem, hvorved da mangfoldige uskyldige Siele kunde blifve forførte, saa at de enten igien henfalde i dend forrige papistiske Mørkhed eller oc gandske blifve til Atheister oc Guds Ords samt hans sande Tienistes Foragtere.

Men foruden det, at denne Jesuit udi bemelte Bog saaledis bestormer Guds sande Kirke hoes os, da anfægter hand ochsaa Ed. kongl. Ma. egne høie Jura episcopalia oc kongelige Direction ofver Guds Menighed udi disse Lande, idet hand Pag. 252 tør vofve sig ved at kalde dennem uretmessige oc ickun formente Biscoper, som af Gud oc Eders kongl. Ma. til det Embede erre beskickedede oc forordnede, fordi de ei af andre catholiske Biscoper erre ordinerede, oc Pag. 358 siger hand, at saadanne Biscoper hos os hafve ingen Mact til at legge Henderne paa andre, oc derris Henders Paaleggelse er mangelfhaftig. Ja hand skammer sig icke ved Pag. 252 at regne de Prester, som icke af catholiske Biscoper ere bestilte oc ordinerede, iblant derris Tal, som erre Kierketiufve oc Siælemørdere, fordi de ei gaae ind ad Døren i Faarestien, men stige andensteds derind, som Christus taler, oc saaledis beklaffer oc skanderer denne Jesuit ublueligen baade Guds hellige Kierke oc Eders kongl. Ma. retmessige Forordning. Herforuden beskylder hand vrangeligen Hr. Dr. Lutherum Pag. 274 oc 366, at hand skal hafve stræbt efter self at forkynde Indulgentier oc Ablass, oc dersom det hafde blefved hannem tilsted, da hafde Tydskland ei faaed af nogen anden nye Religion at vide, oc saa hafde der ingen Lutheraner væred til i Verden, at jeg nu intet videre skal tale om andre adskillige usømmelige oc utilberlige. Discourser, som i samme Bog indholdis. Oc eftersom det vel er at eragte, at saadan jesuitiske Dumdristighed reiser sig deraf, at de se andre derris begangne grofve Extravagantier, som tilforne allerunderdanigst erre andragne, at verre passeret ustraffede, hvorforre oc en anden Jesuit, som udi Sverrig var dømbt fra sit Lif, fordi hand der søgte at forføre Folk til sin vrang Religion, oc Execution hafde sked, dersom dend spanske Gesant det icke ved sin Intercession hafde erlanged, at hand blef benaadet med at rømme Landet, hand hafver dog nu understaaed sig snart paa et Aars Tid her i Staden

høes bemelte franske Ambassadeur sig at opholde oc endnu sig der skal opholde oc, som berettes, paa det samme her høes os, som tilforne udi Sverrig, at practicere, uanset, at høiloflig Ihuekomme Kong Christian dend fierde[s] Reces Lib. 1 Cap. 3 Art. 2 strengeligen forbiuder, at Munke oc Jesuiter maa under derris Lifs Fortabelse icke her i disse Riger oc Lande lade sig finde eller opholde, ei heller af nogen vidende at huses oc herbergis etc., saa var det i al Underdanighed høiligen at ynske, at det allernaadigst motte behage Eders kongl. Ma. at tage sig dette til Hierte oc lade statuere et merkeligt Exempel paa saadan uforskammet Dumdristighed, andre deslige til Afskye oc Forskreckelse. Ti dersom de icke undser sig ved at giøre saadant her udi denne Eders Mayts. egen kongelige Residentzstad under Eders Mayts. egne kongelige Øine, hvad skulle de da icke fremdelis ville giøre paa andre Steder, om dette endnu skulle blifve ustraffet? Oc indstillis det allerunderdanigst til Eders kongl. Mayts. egen høie allernaadigste Betenkende, enten det maa naadigst behage Eders May. at befale mig sambt Eders Mayts. Confessionario med Eders Mayts. Theologis in Academia oc nogle af Sognepresterne her i Staden at kalde bem. tvende Jesuiter for os saavel som de forbenefnte oc andre udi disse Sager interesserede Personer oc dennem samptlig tilbørligen at forhøre til Sandhedens Udforskning oc saa til Eders kongl. May. at indgifve vor allerunderdanigste Relation oc Betenkning derom til Eders kongl. May. videre egen allernaadigste Resolution, eller oc, hvorledis det i andre Maader kand naadigst befalde Eders kongl. Ma. self herudi at disponere. Dend gode Gud, som self saa vel hafver opliust Eders kongl. Ma. udi sin sande Kundskab oc rette Dyrkelse, hand oc naadeligen erholde Eders kongl. Ma. ved sin Helligaands Kraft udi en christelig Ifver oc Omsorg for Guds Ære at maintenere oc hans sande Kierke sampt dend høes os hidindtil ved Guds Naade conserverede rene, ubesmittede oc med menniskelige Lærdoms Surdei ubeblandede Religion imod alle sine Fiender oc Forhaanere mægteligen at handhefve oc beskierme, oc derhøes ofvergyde samme naadige Gud Eders kongl. Ma. sampt Eders Mayts. kongelige Hus med ald guddommelig ofverflødig Velsignelse oc med al selfynskte aandelig og legemlig Lyksalighed, det jeg hiertelig oc inderligen ynsker, som forblifver stedse indtil Døden Eders kongl. Mayts. allerunderdanigst troe Tienere oc flittig Forbeder høes Gud.

J. Wandal.

18. Marts Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 29. Jan., stilet til S. K., hvorved dette havde faaet Ordre til at afgive Betænkning over nogle Skrivelser fra Vognmændene i Odense, der beklagede sig over de øvrige fyenske Vognmænd, som gjorde Indgreb i deres Rettigheder, og bad om kongelig Stadfæstelse paa deres Privilegier. — Tilstede ved Mødet var Peter Reetz, Henrik Bjelke, Frederik Ahlefeld, J. Chr. Körbitz, Jørgen Bjelke, Ove Juel, Erik Krag, Corfitz Trolle, Enevold Parsberg, Jens Juel, Cornelius Lerche, Poul Klingenberg og Peter Scavenius. S. K. var enigt om, at »det vaar best, at Nyborg Vogenmænd tillodes ickun at age til Odense med Fragt og derfra tilbage igien, med mindre at Odense Vogenmænd icke vaare ferdige med deris Heste og Vogne, da Nyborg Vogenmænd at kiøre igiennem Landet, førend dend Reisende skulde opholdes«²⁾. Betænkning (Nr. 243). Jvfr. 18. Juni.

243. *Betænkning af S. K. 18. Marts 1672.*

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Konge oc Herre.

Til at efterkomme i allerstørste oc hørsommeligste Underdanighed Eders kongl. Mayts. allernaadigste Befaling angaaende Vognmændene i Odense, som sig besverger, at de andre Stæders Vognmænd udi Fyen dennem med at age igiennem Byen med deris Fragter saaledis udi Næring præjudicerer, at de derofver i Ruin geraade, indstilles til Eders kongl. Mayts. allernaadigste Resolution dette voris allerunderdanigste Betenkende.

Uanset en kongelig dend 17. Januarii 1662 publiceret Forordning ophæfver dend Anordning, hvorved Vognmændenis Kiørsel her i Eders kongl. May. Rige Danmark til visse Mile tilforn vaar restringerit, oc tillader enhver udi sin Provintz at søge sin lovlig Næring med Kiørsel, saavit hand best kand oc formaar, icke desmindre, efterdi af gammel Tid hafver vaaret en upaaklagelig Skik oc Vedtegt imellem andre Kiøbstæders i Fyen oc Odense Byes Vognmænd, at

¹⁾ S. T. Nr. 100. — Indlæggene er a) Andragende af 4. Jan. fra Vognmændenes Oldermænd Rasmus Adamsen, kraftig anbefalet af Magistraten i Odense, om Forholdsregler mod de andre fyenske Byers, især Nyborgs, Vognmænd, samt om en ny Lavsskraa; b) fornyet Andragende af 13. Jan. fra Rasmus Adamsen, anbefalet 16. Jan. af Amtmanden Henrik Lindenov.

²⁾ P. II Bl. 55.

de icke videre end til Odense med deris Fragt hafver kiørt oc derfra igien til deris egen Bye, det dertilmed befindes, at benefnte andre Stæders Vognmænd, naar fri Ecter, som de ingen Penge bekommer for, forefalder, saa ender de deris Reise i Odense oc forarsager Vognmændene der sammesteds imod ald dend Tiunge at tage, mens naar Fract dennem forekommer, som de kand faa Penge for, saa kiøre de igiennem Odense til videre affiggende Stæder, da, saasom Odense Vognmænd icke uden Fundament angifve, at de derofver ruineris, heldst efterdi de andre Stæders Vognmænd i før omrørte Maade giører sig delagtig i dend Næring, som Odense Byes Vognmænd ikke kand undvære til at lefve oc holde Heste oc Vogn vedlige af, oc derimod i Tyngen ingen Del ville bære, siunes os allerunderdanigst billigt oc tienligt at være, at de andre Stæders Vognmænd saasom tilforn icke tilladis at kiøre videre med deris Fragt end til Odense oc derfra tilbage igien, enhver til sin Bye, dog med den Vilkor, at Odense Vognmænd altid skulle være bered til at tage imod de Fragter, som fra de andre Kiøbsteder ankomme, saafrembt de ei vilde lide, at dend reisende Mand dend Vogn, hand fra Nyborg vaar fremkommen med, saavit brugte, som hand oc Vognmanden kunde forenis om. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 18. Martii anno 1672.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste, tropligtigste Tienner.

V. F. Guldenlew. P. Reetz. H. Bielcke.

F. G. v. Alffelt v. Rixing mp. J. Chr. v. Körbitz mp.

Jørgen Bielcke mp. Offue Juel mp. Corfitz Trolle mp.

Envold Parszberg mp. Griffenfeld. P. v. Klingenberg.

C. Biermann. P. Scavenius.

22.—28. Marts. 22. Marts Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 21. Marts, stilet til S. K., hvorved Kongen befalede dette at afgive Betænkning om et af Krigskollegiet forfattet Projekt til en ny Forordning om Rostjeneste. Projektet er gaect tabt, men der findes et Udkast (Nr. 244), som giver en Oversigt over Forholdet mellem det og Reglerne i Chr. 4des Reces²⁾ af 27. Febr. 1643.

Ved Mødet var Peter Reetz, Henrik Bjelke, Frederik Ahlefeld, Otto Powisch, Holger Vind, Corfitz Trolle, Enevold Pars-

¹⁾ S. T. Nr. 250.

²⁾ Secher, Forordninger, Recesser etc. V, 220 ff.

berg, Poul Klingenberg og P. Scavenius tilstede. Projektet blev oplæst. — 28. Marts nyt Møde, hvor Hans Schack, Peter Reetz, Henrik Bjelke, J. Chr. Körbitz, Otto Powisch, Erik Krag, E. Parsberg, Chr. Skeel, Jens Juel, Cornelius Lerche og Scavenius var tilstede. Projektet blev atter oplæst, og der blev affattet forskellige Poster af en Betænkning, der skulde foredrages for Kongen¹⁾. Betænkning (Nr. 245). Vistnok i Overensstemmelse med denne og med det tabte Projekt udstedtes Forordning²⁾ om Rostjeningen 17. Juni 1673.

244. Udkast til Forordning om Rostjeneste.

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Krigs Collegium.

C. 4. Reces Paragr. 4to.

1. Skal holdes en Hest af hver 300 Tønder Hartkorn. Pag. 2.

Af hver 312 Tønder. Pag. 120.

2. Tienderne, Mølleskyld og Skofvene regnes icke i Taxten. Pag. 2.

De Skofve, som ere icke udi Sædegaardenes Taxt beregnede, regnes og anlages for half sedvanlig Taxt. Pag. 122.

3. Rytteren skal hafve 2 Pistoler, Degen, Kappe, Støfle, Sporer, Sadel, Hest, som det sig bør. P. 2.

Pistoler, 2 Hest, Degen og Cuirasse fra Hofved til Knæ. P. 120.

4. Hver, som fuld Leg hafver, maa derom accordere heller Rostienisten self holde. P. 2.

Tales inted om nogen Accordering.

5. Taxten paa Rytterens Underholding er aarlig 72 Rixdr. P. 3. 4.

Er aarlig 150 Rixdr. P. 125.

6. Exciperis Hospitals Gods allene fra Rostienisten.

Udi seniste Rostieniste blef Kongl. Mayts. Universitetit be-naadede Jordegods allernaadigst forskaaned.

¹⁾ P. II Bl. 56.

²⁾ Tr.: Forordn. 1670—83, 190—93.

P. 4. Siges, at Proprietarius skal hafve maanetlig 4, 5 Rdr. for Beslag etc., og siden strax, at Rytteren skal vedligeholde Beslag; spørges, om en Skoe fra Hesten tabes, enten Proprietarius heller Rytteren skal bekoste en nye.

Det øede Gods er icke exciperit, som vil komme tungt.

Ere atskillige andre Limitationes i Recessen om de, der icke hafver Jordegods til hel eller half Hest, item om Umyndiges Jordegods, hvor meget en Formynder maa gotgiøres, sambt Modus procedendi etc., som icke siunes i dette Tilfald og i disse Tider at skulle considereris.

245. Betænkning af S. K. 28. Marts 1672.

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Konge oc Herre.

Til at efterkomme i allerstørste oc hørsommeligste Underdanighed Eders kongl. Mayts. allernaadigste Befaling, dat. Kiøbenhafns Slot dend 21. Martii sidst forleden, indstilles til Eders kongl. Mayts. allernaadigste videre Resolution efterfølgende voris allerunderdanigste Betenkende om det os tilskickede Forordnings Project angaaende Rostiennisten her i Eders kongl. Mayts. Rige Danmark at holde.

Eftersom Eders kongl. May. for nogen Tid siden allernaadigst hafver ladet sig behage alle Sædegaarde her i Eders kongl. Mayts. Rige Danmark for Paaleg aldellis at forskaane imod de Sogneryttere, som Proprietarii da af hver fire (!) hundrede Tønder Hartkorn blef befalet at forskaaffe, samme Sædegaarde oc siden dend Tid med Consumption oc Folkeløn ere blefven belagde, da, paa det Uformuesomhed hos de fleste Proprietarier, som inted hafver at lefve af uden det, som de af Sædegaardenis Aufl kunde ved deris Bønders Arbeide forøfre, oc som denne Forordning forbyder deris Bønder noget til Rostiennistens Underhold at paalegge, icke maatte vorde Aarsag i, at dend ei tilbørligen blef tilveiebragt, indstilles i dybeste Underdanighed til Eders kongl. Mayts. allernaadigste Behag, om merbemelte Sædegaardes Taxt motte i de trei hundrede Tønder Hartkorn, som en Rytter skal holdes af, vere eximeret; dernest, om ei til at facilitere

dette Verk for enhver, som Rostiennisten udrede skal, Rytteren, naar hand her i Riget i Eders kongl. Mayts. Tienniste skal bruges, maa underholdes saaledis, som enhver Hofvet-Proprietarius best kand afstedkomme, saa at ingen uden de, som hannem tilleggis at hielpe, skulle forpligt vere de rede Penge til Rytterens maanetlig Underhold efter Proportion at gifve, som Forordnings Projecten melder om, naar de icke med forbenæfnte Hofvet- oc største Proprietario anderledis kunde forenis, oc at, naar Rytteren uden Riget skal tienne, da dend eller de, som hannem udrystet hafve, vere fri for hannem imidlertid Underhold at forskaffe, iligemaade, at det maatte staa enhver Proprietario frit for Rytteren, saa lenge hand ei er paa noget Tog, at forlæfve oc antage til Faredag ligesom andre sine Tiennere, naar hand en dyctig Karl i Stedet igien skaffer; oc at hand motte som andre Tiennere staa under sin Hosbonds Commando, saa lenge hand er hjemme, oc Officererne inted ofver hannem hafve at sige, uden naar hand er paa Munstring eller i anden Eders kongl. Mayts. virkelig Tienniste, som det oc hafver allernaadigst behaget Eders kongl. May. i Adelens Privilegier de ti Aars Frihed for Rostienniste at confirmere, som dennem af Eders kongl. Mayts. Her Fader salig oc høiloffig Ihukommelse allernaadigst forunt vaar, da remitteris til Eders kongl. Mayts. kongelig Naade, om saa mange Aar, som ved denne Rostienniste deri afgaar, maatte igien tilleggis til samme ti Aars Fyllistgiørelse, som benefnte Privilegium bevilger. Endeligen eragte vi til Eders kongl. Mayts. allernaadigste Intentions Erlangelse tienligt, at det maatte behage Eders kongl. May. dend hel korte oc for de Vedkommende icke vel mulig Termin, som til Rytterne i behørlig Beredskab at hafve sat er, allernaadigst noget at forlenge. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 28. Martii 1672.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste oc tropligtigste Tiennere.

P. Reetz. H. Bielcke. E. Kragh mp. Corfitz Trolle mp.

Envold Parszberg mp. C. Skiell Jørgensen. Cornelius Lercke.

27. Marts Kongebrev¹⁾, stilet til S. K., hvorved dette fik Ordre til at udtale sig om en Memorial¹⁾, dateret 10. Marts 1671, af Peter Steffensen, Foged i Nedenæs Fogderi. Denne havde meddelt, at der ved Arveskifter foregik store Underslæb og Misbrug, til Skade baade for Kongen og de Efterladte, paa

¹⁾ S. T. Nr. 264 med Indlæg.

Grund af, at Fogderne ikke havde klare Regler for Behandlingen af Arveskifter.

1. April Møde, formodentlig sammenkaldt ved mundlig Ordre, hvor Peter Reetz, Henrik Bjelke, Jørgen Bjelke, Erik Krag, Christen Skeel og Corn. Lerche var tilstede. Man behandlede her en vidtløftig Sag om Bekræftelse af Vinhandlernes Privilegier¹⁾, som Frederik III havde udstedt 7. Jan. 1668. — 23. Sept. 1670 havde Peter Motzfeld og Jakob v. Fuiren paa Lavets Vegne ansøgt²⁾ om Stadfæstelse og Udvidelse af Privilegierne. Udvidelsen skulde bestaa i, at Fremmede, som førte Vin til København og ikke vilde udføre den igen eller strax kunde sælge den fra Skibene, skulde være forpligtede til at oplægge den under Tilsyn af en indfødt Vinhandler. 15. Febr. 1671 havde Kongen sendt dette Andragende til Kommercekollegiet og fordret dets Betænkning i Sagen³⁾. — 29. Marts 1671 indgav Motzfeld og Fuiren dernæst efter Kommercekollegiets Ønske en Memorial til Magistraten (Nr. 246), hvori de angav en Del Punkter i Privilegierne, som de ønskede forbedrede og udvidede. — Kommercekollegiet tog imidlertid aldeles ikke Hensyn til denne Memorial, men indgav (29. Jan. 1672) til Kongen et Forslag om nye Privilegier (Nr. 247), der gik i stik modsat Retning. — Vinhandlernes to ovennævnte Førere indgav derefter 12. Febr. 1672 en Memorial (Nr. 248) til S. K., som det bad om Støtte, og paaviste i en anden Memorial (Nr. 249), hvor skadeligt Kommercekollegiets Forslag var.

S. K. behandlede 8de Punkt »anl. det Tilleg, som Commerci Collegi gjort hafver, anl. at en Fremmed, som hafver 5000 Rdr. Capital, skal være forlofved sig her at nedersette foruden her at udholde deris Læreaar«; 10de Punkt »anl. at den Fremmede skal tilbyde Vinhandlerne det i 8 Dage, siden andre ogsaa være frit at købe med hannem, samt anl. »at den 11. og 13. Articul er gandske udelat«.

Hertil svarede Jens Juel, at den 11te Artikel vilde blive indført i skærpet Form i Toldordinansen. S. K. foretog derpaa intet videre i Sagen⁴⁾. Jvfr. 5. Aug.

¹⁾ Tr.: Kbhs. Dipl. VI, 432—38. ²⁾ Orig. i S. K.'s Arkiv under 3. Febr. 1673. ³⁾ S. T. 1671 Nr. 167. ⁴⁾ P. II Bl. 56.

246. *Vinhandlernes Memorial til Københavns Magistrat*
29. Marts 1671.

Orig. i S. K.'s Arkiv under 3. Febr. 1673.

Velædle, høiachtbare, velvise och høilærde goede Herrer,
Her Præsident, Borgemestere och Raad.

Eftersom De for nogen Tid hafver tilskicked os en Copia af it Bref, som de høiedle velbaarne Herrer med ædle och høiagtbare Assessores udi Kammer Collegio E. E. V. V. hafver tilskrefvid, och derpaa begierede voris Erklæring eller Forslaug skriftlig och udførlig at forfatte och for E. E. V. V. indleverer alt, hvis vi eragte kunde til voris Laugs, Handlings och Nærings Forfremmelse at kunde vere tienligt och nødvendigt saavel som, hvis Gravamina vi kunde vide at andrage, hvorved os i voris Handel och Brug nogen Indpas och Hinder sker, och hvorledes vi eragter alt sligt paa beste Maade til voris Laugs Optaggelse och Befordring remedieris och hielpis kunde, da hafver vi saadant hermed skyldigen efterkommit och nogle Punkter opsat, som vi eragter voris Laug samt dessen Handel och Nærring gaunfligt at vere, om det Hans kongl. May. saaledes maatte allernaadigst behage voris Laug dermed at beneficere, och at de af Hans kongl. May. salig och høiløffig Ihukommelse Friderici Tertii til voris Laug allernaadigst meddelte Privilegier, hvilke vi af Hans kongl. May. allernaadigst confirmerede forhaaber at erlange, icke maatte ofvertrædes, hvorved os i voris Handel och Nærring stor Skade forarsagis.

1. At de Fremmede eller de, som icke udi voris Laug er, med Vin her til Staden at forhandle ankommer, vere sig de[n] blifver fortoldet eller ufortoldet oplagt, det at maate ske under en af voris Tilsiufn til at observere Hans Mayts. Beste, och i lige Maader at forekomme voris store Skade och Nachdel ved ald Høkeri och Underslef, efter voris derom til Hans kongl. May. allerunderdannigst indleverede Supplications videre Indhold. — Disapproberit¹⁾

2. Ellers formelder voris Privilegiens ottende Punkt saaledes: Ingen maae eller skal enten i Laugit annammes eller tilstedes Handel eller Tapperi med nogen Slaugs Vin at bruge, uden de først fremviser rigtig Lærebref, at de Fassbinderhandverk lært hafver, dernest, at de hos en eller anden af Vinhandlerne her udi Staden hafver tient udi tre Aar fra dend Tid at regne, at de med deris Lærebrefs

¹⁾ Randnote med Peter Reetz' Haand.

Fremvisning hafver bevist Handverkit at hafve lært och imidlertid sig skickelig och vel forholdet, item derefter Borgerskab vondet och 1000 Rixdlrs. Capital udi Formufve hafvor, hvormed icke skal vere ment indføde Vinhandelerens Børen, som sig paa samme Handverk och Handel befitted hafver, dog at de iligemaade med Lærebref beviser, at de Handverkit hafver lært, saavel som och, at de Borgerskab tager.

Udi bemelte Post var ved voris Begierrings Forandring, at i Steden for 3 Aars Tienniste 6 Aars Tienniste kunde erholdes efter voris allerførste Privilegiens Formelding, a dato 7. April 1651 af Hans kongl. May. salig høiloffig Ihukommelse Frederico Tértio udgifven, paa det en Tienner (at forstaa en Karel) ved ickon faa Aars Tienniste sig icke strax skulle her neddersette, hvilkit for mange unge Folk gaufnligt vilde vere, paa det de Handlingen och Nærringens Erfarønhed des bedre kunde erlange och sig icke saa snart til deris egen Skade neddersette, førend de nogen Middel ærværbet hafde. Dog dermed de indføde Vinhandelerens Børen icke at vere ment, som sig paa samme Handverk befitted hafver efter bemelte Punktis Indhold. — Ligesaa¹⁾).

3. Voris Privilegiens 9de Punkt melder saaledes: Hvo som i Lauget kommer, skal til des Fortsettelse och Underholding gifve 30 Rixdlr. til Indgang.

Denne Post saae vi gjerne at kunde saaledes forandris, at hvo som er fød uden Riget och ei her i Staden i forskrefne Maade redde-ligen hafver tient, til Indtrædelse udi Laugit och des Fortsettelse maatte gifve 50 Rixdaler, och dersom hand sig icke med en udi Laugit efterlatte Vinhandelerens Hustru eller Datter udi Egteskab ind-lader, daa at gifve 100 Rixdlr. Mens dersom hand, naar hand her ankommer och sig neddersetter, gift er, da til Laugits Forbedring at udgifve 150 Rixdlr. Dog de indføde Vinhandlers Børn, som Hand-verked lært hafver, ickon at gifve til Indgangspenge 30 Rixdlr.

4. Voris Privilegiens 10de Punkt melder saaledes: Ingen Frem-med maa tilstedes nogen Slaugs Vin her udi Staden at udhøkre, ud-tappe eller udi Ammer herfra til andre Steder i Riget at bortføre och selge, mens pligtig vere saadan Vin enten udi Støkfade, Piber eller Oxsehofder (och icke ringere Fustagie) strax af Skibene at for-handle til Vinhandlere och andre, som ingen Tapperi bruger och med dennem kiøbe vil efter dend Pris, de best forenis kand, eller

¹⁾ Randnote med Peter Reetz' Haand.

under des Forbrydelse strax herifra bortføre, med mindre dend Fremmede samme Vare, efter hvis Forordning vi enten allerede derom hafver udgifvit eller herefter lader publicere, vil oplegge.

Udi denne Pungt sker os allerstørste Indpas och Skade, och var det vel, om denne Punkt maatte noget udydeligere settes. Nembelig, at ingen Fremmede eller andre, som icke udi voris Laug er, maate ei anderledes deris Forkiøbning forundes end udi Støkfade, 2 Piber spansk eller fransk Vin regnende for it Fad och fire Oxsehofder for it Fad, som paa andre Steder brugeligt er, och det til os och andre, som ingen Tapperie bruger och med dennem kiøbe vil. Dersom dermed blef handelit, da at, hvis i saa Maade i ringere Fustagie var solt, at vere Confiscation undergifven, och tiende nødvendig til denne Punkt voris til Hans kongl. May. allerunderdännigste Ansøgning om voris Tilsiufn med hvis Vin, som enten fortollet eller uførtoldet kunde her i Staden opleggis.

5. Voris Privilegiers 13de Punkt lyder saaledes: Eftersom erfaris, at stor Undersleuf och Besviggelse udi voris Told och Rettighed begaaes, saavel som och, at Vinhandlerne i deris Handel och Nærring Indpas sker ved Brendevins Indførsel i smaa Støcker, da ville vi hermed alvorligen hafve forbudet, at aldellis inted Brendevin udi hele eller halfve Ankere enten af Fræmmed eller nogen Skibsfolk til Lands och Vands maa indførís her udi Staden under samme Varis Fortabelse, om nogen med saadanne betrædes.

Udi denne Post siuntes och vel nogen Forandring for os tienlig, nembelig at Brendevinens Indførsel udi Ankere och mindre Fustagie at maatte aldellis af ingen, hvem de och vere maa, indførís, eftersom derved ickon Hans kongl. Mayts. Told besviges, och saafrembt at nogen Brendevin i saa smaa Fustagie antreffes at vere herind i Staden kommen, Confiscation at vere undergifven til de Fattige.

6. Voris Privilegiers 16ende Punkt lyder saaledes: Ingen, som udi Laugit er, maa under Goedses Fortabelse och anden vilkorlig Straf udtappe nogen Slaugs Vin eller fremmed Drik, hvad Nafn det er och hafve kand, fremmed Øl undtagen, och saavit udi dend 19de Articul icke forbydes.

Voris Privilegiers 19de Punkt er saaledes meldende: Efterskrefne af Borgerskabet och Indvoner her sammesteds, nembelig Kiøbmand, Silke-, Klæde- och Urtekremmere, item Skippere, Guldsmede, Barberer, Skoemager och de, som andre Handverker enten i Lauge och Embede eller udenfor bruger, skal eller maae icke tilstedes

Vinhandlerne i deris Nærring med Vin eller Brendevin at handle eller udtappe Indpas eller Forhindring at giøre i nogen Maader. Mens de øfrige af Borgerskabet, saa och Gastgebere, som Tapperie vil bruge och sig deraf nære, skal forpligt vere paa ingen anden Steder deris Vin at kiøbe, end hos hvilken af Vinhandlerne her udi Staden, som de derom best kand med forenis; dog skal ingen hermed vere forment til sit eget Huses Fornødenhed Vin at indkiøbe, naar deraf til at selgis icke igien udtappes. Ei heller skal de af Indvaanerne, som med Øl och Brendevin at skienke och selge sig hidindtil hafver nærít och ei andet hafver lært, icke vere forment herefter sig deraf at nære, paa det dennem icke Middel til deris Underholding betages skulle, dog at Brendevinen, som før er rørt, hos Vinhandleren tages.

Imod disse tvende bemelte 16. och 19. Punkt handlis grofvelig af mange Urtekremmere, Suckerbagere och andre af Borgerskabet, som udi andre Societeter ere, foruden fast alle Øltappere, ei agtende Hans kongl. Mayts. naadigste Villie och Befaling samt adskillige ofver dennem ergangene Domme af Magistraten her sammesteds. Och eftersom vi dennem udi deris Handel aldels ingen Indpas giør, var det igien billigt, at de enthoidte sig fra saadan Handel och Tapperi med Vin. Siunis os derfor gaufnligt, om vi det erholde kunde, at hvis Vin, som de i saa Maader hafver med at fare, uden nogen Proces maatte verre confisqverit til de Fattige, och dersom de igien blefve betreffede med Vin at handle eller udtappe, da foruden Vinens Forlis anden Gang at strafes paa 50 Rixdr., Halfparten til Byen och Halfparten til de Fattige. Skede det oftere, da at tiltales for Hans kongl. Mayts. Mandatis Ofvertrædere, paa det voris ringe Handel och Nærring os af dennem icke maatte betages, eftersom det dog Hans kongl. May. allernaadigst hafver behagit Appotekerne nu nyeligen Frihed at gifve til at holde och selge Fransvin, ligesom Vinhandlerne det hafver at selge, hvilket voris Handel ochsaa vil vere til merkellige Svæckelse, saafrembt at det icke af Hans kongl. May. igien naadigst blifver remiderit. Dersom Hans kongl. May. allernaadigst maatte behage Vinhandlingen med saa høi en Told icke at gravere, derhos och bevilge, at Tolden udi Hans Mayts. Grofmønt at maate erleggis, vilde det verre Hans May. sielf til Gaufn ved des mere Quantitet af Vinens Indførsel och Forhandling.

Dette vi saa korteligen for E. E. V. V. efter Deris skriftlig Begierring hafver opsat och indleverit, saavit os siunis voris Laug samt Handel och Nærring skadeligt. Och derimod igien profitabel

kunde vere, om det hos Hans kongl. May. saaledes kunde erholdes; udi dend goede Tilforsigt, at E. E. V. V. dette udi ald Gunst vilde vel ofverveie til at præcavere voris ringe Handels videre Ruin med ald andere Inconvenientier och med os hos ded vel anordnit kongl. Commerci Collegium derhen arbeide, at vi voris allerunderdannigste Ansøgning hos Hans kongl. May. til voris Laugs Bestørkelse och des bedre Opnem allernaadigst kunde erlange, hvorpaa vi E. E. V. V. gunstige goede Svar ydmyggeligst er forventende. Hafniæ dend 29. Martii anno 1671.

E. E. V. V. stedse Tiennist skyldigste
Peter Motzfeldt mp. Jacob von Fyhren.

247. Memorial til Kongen fra Kommercekollegiet 29. Jan. 1672.

Orig. i S. K.'s Arkiv under 3. Febr. 1673.

Stormegtigste Konning, allernaadigste Herre.

Eftersom vi hafver bekommit och igennemset Vinhandlerne her i Kiøbenhafn deris Friheder och Privilegier, da formener vi allerunderdanigst, at Eders kongl. May. dennem samme paa efterskrefne Maade allernaadigst kunde forunde.

1. Skal de hafve en af Magistratens Middel, som skal hafve Opsigt med Lauged, och herforuden en Oldermænd och toe Hoessiddere som dertil af samtlige Laugsbrøderne af nogle de forstandigste skal udvelgis och Magistraten forreslaais at samtøcke och ordinere. Hvo som dertil vorder udvalt och samtøkt, skal uden nogen Modsigelse eller Undskylding saadant antage och Lauged med Raad och Daad forrestaa och des Beste søge och forfremme, saavit muligt; de skal och hafve en Laugsskrifver af Laugsbrøderne, som dertil kand vere bekvem, hvilken alt, hvis udi Lauget passerer, rigtig til Efterretning skal antegne.

2. Naar en hafver verit Oldermænd udi tou Aar, maa hand derfra forløfvis, med mindre Lauget hannem lenger begierer, och hand det fremdelis betiene vil, och naar Oldermænden forløfvis, skal en af hans Hoessiddere, hvilken Stadsmagistraten dertil ordinerer, vere Oldermænd igien, och saa en af Laugsbrøderne, som dertil er tienlig, igien at antagis til Hossiddere, och skal dend Oldermænd, som aftreder, forpligt vere rigtig Rede och Regenskab at giøre samt Inventarium paa alt, hvis hand paa Laugets Veigne annammit och udi Antvort haft hafver, fra sig til hans efterkommende Oldermænd lefvere, som det sig bør.

3. Hoes Lauged skal vere en Laugskiste med tvende Laase for, hvortil Oldermænden skal hafve dend ene Nøgel och Skrifveren den anden. Udi samme Kiste skal forvaris Laugets Privilegier, Articuler, Bøger, Regenskaber, Pengene, de Fattigis Bøsse och Laugets Indseigel. Samme Kiste skal altid vere staaende udi Oldermændens Hus och ei aabnis, uden Oldermænden, Hoessidderen och Skrifveren samtlige ere tilstede.

4. Oldermænden och Hoessidderen maa, naar Eders May. saadant self naadigst anbefalendis vorder, eller ochsaa, naar Magistraten her i Staden sligt til fornøden Forretning befinde at behøfvig, holde almindelig Aelstefne och Sammenkomst. Ellers maa Oldermænden och Bisidderne samlis for at bilegge hvis Stridigheder, som imellem dennem self kand falde och icke i nest efterfølgende Articul er exiperede.

5. Samtlige Laugsbrøderne skal holde Oldermænden och Hoessidderne udi tilbørlige Respect och Ære och vere dennem, saavit Lauged angaar och Articulerne formelder och medfører, hørige och lydige, saa och med god Discretion den ene Laugsbroder mod dend anden, naar de ere forsamlede, sig forholde. Hvo sig herimod forser eller sig med Ukvemsord eller Gierninger, Banden eller Bulderi, lader finde, straffis efter fire Laugsbrødernis, som af Oldermænden dertil udnefnis, deris Sigelse; dog, hvis som Ære och Lempe angaar och ei udi Lauged bileggis kand, eller hvis som Øfrigheden er udi interesserit, det forfølgis och ordelis paa sine tilbørlige Steder.

6. Hvo, som efter Oldermændens Befalling tilsagt vorder at møde och ei sig indstiller til det Klokeslet, tilsagt vorder, efter Hellig Gestis Klocke at rogne, hand gifver til Straf for it Kvarter, hand for sildig kommer, en Mark, for en half Time tou Mark, for en hel Time en half Rixdaler, for tou hele Timer en Rixdaler. Hvo, som uden louglig Forfald slet borte blifver, gifve tou Rixdaler, Halvparten til Lauged och Halfparten til de Fattige.

7. Tvende af de yngste Laugsbrødre, som sidst udi Lauget indkomme, den ene en Rinsk-, den anden en Frandskvinhandler, skulle pligtig vere Laugsbrødrene, naar Oldermænden det befaller, at tilsige, nemlig Rinskvinhandler de, som med rinsk Vin handler, och Frandskvinhandler de, som handler med frandsk Vin, vere sig med Lig at følge eller hvad Ærinder paa Byens och Laugets Veigne kand forfealde och forrettis skal. Findis de, som tilsige skal, dertil uvillige, bøde hver Gang fire Rixdaler. Mens blifver enten en af dennem

siug eller er udi louglig Forfald, da dend, som nest for hannem i Lauget indkommer, saadant at forrette, indtil dend anden igien tilpas blifver och det self forrette kand, som det sig bør.

8. Ingen maa eller skal enten i Lauget annammis eller tilstedis Handel eller Tapperie med nogen Slaugs Vin at bruge, uden de først fremviser rigtig Lærebref, at de Fassbinderhandverk lært hafver, dernest, at de hos en eller anden af Vindhandlerne her udi Staden hafver tient udi fire Aar. Mens de, som tilforne her hafver tient och lært, skal herefter, naar de deris Lærebref erholdet, ei lenger end it Aar til at tiene forpligt vere fra dend Tid at regne, at de med deris Lærebrefs Fremvisning hafver bevist Handverket at hafve lært och imidlertid sig skickellig och vel forholdet, item derefter Borgerskab vundet och tusinde Rixdaler Capital udi Formue hafver, hvormed icke skal vere ment indfødde Vinhandlers Børn, som sig paa samme Handverk och Handel befittid hafver, naar at de i lige Maader med Lærebref beviser, at de Handverket hafver lært, saavel som och, at de Borgerskab tager, och dersom nogen Fremmid vil her i Riget indfløtte, som til Handverk och Fassbinderie hafver lært och det louglig beviser och Borgerskab vundet hafver, hand maa komme i Lauget, uanset hand her icke tient hafver, naar hand hafver 5000 Rdlr. Capital.

9. Hvo, som i Lauget kommer, skal til des Fortsettelse och Underholding gifve tredufve Rixdaler til Indgang.

10. Enhver Fremmit, som her med Vin eller Brendevin kommer, skal vere forpligt i de første otte Dage saadanne sine Vare til Vindhandlerne, om de dennem kiøbe vil och om Kiøbet enis kand, at forselge, mens naar de otte Dage [er] forbi, maa de det forselge til, hvem de best vil och kand, dog icke i ringere Fustagie end i Støkfader, Piber eller Oxehofder, icke heller maa de det i ringe Fustagie herfra andensteds i Riget henføre. Mens kand de det icke saaledis bortselge, staaar dennem fri for det efter derom gifne Privilegier, dato 1. Aug. 1671, at oplegge.

Dog skal hermed ei nogen af Adel, kgl. Betiente, Borgere eller andre, som med Fremmede maa handle, vere forment af Skibene at kiøbe saavel som fra fremmede Steder at forskrifve, hvis de til deris egen Husholding och Nødtorft behøfve kunde.

11. Naar nogen Fremmid, som paa Reden med Vin ankommer och af sine Vare til Vinhandlerne her i Staden solt hafver, och rigtig

er fortoldet och foracciset, da skal dend Fremmede af samme solte Gods is Losning for Lastpenge fri vere.

12. De Vinhandlere, som handler med Rinskvind, skal och maa ingen Handling hafve med Frandskvind enten i store eller smaa Partier, eller i hvad Maade det ske kunde, ei heller maa de, som handler med Frandskvind, bruge Handel med Rinskvind enten i store eller smaa Partier, som for er rørt, i nogen Maade. Mens enhver pligtig och forbunden vere ved en Næring at blifve, dog de andre Sorter af Vin samt fremmid Øl dennem begge uforment tillige med at handle.

13. Och paa det at Vinhandlerne dend ene saavel kand hafve Næring som dend anden, da maa ingen hafve eller holde mere end en Tappekielder, med mindre at dend eller de, som herimod befindis at giøre, icke derfor vil stande til Rette efter Øfrighedens Kiendelse, och som Forseelsen er til.

14. Ingen, som ei udi Lauget er, maa under Gods is Fortabelse och anden vilkorlig Straf udtappe nogen Slags Vin eller fremmid Drik, hvad Nafn det och hafve kand, fremmid Øl undtagen, och saavit udi dend 17de Articul icke forbydis.

15. Enhver, som udi dette Laug er, skal handle oprigtig och med ret Kiøbmandsmaal udmaale och tappe. Hvo herimod befindis at giøre, skal alvorlig straffis och sin Laugsfrihed hafve forbrut.

16. Ingen Vindhandler maa self eller ved andre sin Vin ombære til at falholde, eiheller en Andens Kiøbmand giøre afspendig. Hvo sig derimod findis at forse, straffis efter Øfrighedens her udi Staden deris Sigelse, dog ingen forment Prøfve af Vin at sende til hvem, som begierer at kiøbe.

17. Efterskrefne af Borgerskabet och Handverkerne fra samme steds, nemlig Kiøbmend, Silke- och Kledekremmere, item Skippere, Guldsmede, Barberer, Skomagere och de, som andre Handverker enten i Lauge och Embede eller udenforre bruger, skal eller maa icke tilstedis Vinhandlerne i deris Næring med Vin eller Brendevin at handle eller udtappe Indpas eller Forhindring at giøre i nogen Maade. Mens Gastgebere, som Tapperi vil bruge och sig deraf nere, maa tilladis inden Hus for deris Giester saa megit Vin och Brendevin at fortappe, som de best kand, dog at de Vinen och Brendevinen udi Støcker, Piber och Oxehofder som Articulo 10 er ommeldet, indkiøber, af hvem och hvor dennem løster. Mens hvis de udi mindre Partier och ved Maal indkiøber, skal de forpligt vere saadant af Vindhandlerne her at kiøbe. Dog maa saadanne Gastgebere ei nogen

Vin eller Brændevin uden Hus selge och lade udtappe. De Høckere och Tappere, som Øl och Vin udtapper, skal deris Vin ingen andensheds kiøbe end af Vinhandlerne her i Staden. Mens Brændevin och Vinædike maa de kiøbe, af hvem dennem løster. Betrædis nogen derimoed, da straffis ved Confiscation, som vedbør. Dog skal ingen hermed vere forment til sit egit Husis Fornødenhed Vin at indkiøbe.

18. Stadskielderen och des Frihed skal udi disse Articuler vere undtagen, saa at hvilken Vinhandler, som samme Kielder af Magistraten her sammesteds vorder forunt, maa dend foruden sin egen ubehindret bruge och beholde.

19. Ingen, som udi Lauget er, maa forbiudis at gifve got Kiøb paa sin Vare eller forreskrifvis, hvor meget hand dend Fremmede for sin Vare gifve skal, medens skal vere enhver frit fore at søge sin Fordel i Kiøben och Selgen, som hand best kand. Dog skal Magistraten aarligen sette en vis Pris paa Vinen, som hidintil hafver verit sædvaanligt, hvorefter de, som udi Potter udselge, sig skal hafve at forholde.

20. Hvilken Laugsbroder, der fornemer och kommer udi Forfaring, at nogen, som ei er udi Lauget, imod disse dennem naadigste gifne Privilegier handler, da skal hand strax Oldermannen derom advare, at hand ded Byefougden kand tilkiendegifve, som derom kand lade inqvirere och ofver Eders Mayts. naadigste Mandat holde. Saa fremt nogen Laugsbroder herudi findis forsømmelig eller med nogen dølger, hand straffis derfor efter Magistratens her i Staden deris Sigelse.

21. Hvilken Laugsbroder eller Svend hinanden truer eller undsiger, och det bevislig giøris, bøde derfor til Lauget en Rixdaler och derforuden stille Borgen at vere dend anden ubevarit, uden saavit Loug och Ret medfører.

22. Dersom nogen en Andens Tienere i Tienniste eller Madskabi antager eller fra sin Hosbunde, i hvad Maade det ske kand, uden Hosbundens Villie och Vidskab afspendig giør, da skal dend, som i saadant befindis, straffis, første och anden Gang efter Magistraten her i Staden deris Sigelse. Sker det tredie Gang, da sin Laugsfrihed at hafve forbrut och derforuden tiuge Rxdlr. til Lauget och fire Rixdaler til de Fatige at udgifve.

23. Naar nogen Karl eller Dreng hoes nogen Laugsbroder udi Tieniste ankommer och med sin Hosbund forænit vorder, da skal saadant udi Laugsbogen strax indtegnis, och maa hand ei Lauget

nyde, førend hand sin Tid, som Articulo 8 er ommeldet, efter sin Forpligt udtient hafver och sig efter Privilegierne erligen forholdt.

24. Naar nogen Laugsbroder ved Døden afgaar, da skal det vere hans efterlate Hustru frit fore Vinhandelen at bruge, om hand det begierer, saa lenge hun sig icke i Egteskab med nogen Person begifver, som icke efter den Articul 8 er melt paa Handverket tient hafver.

25. Naar nogen Laugsbroder, hans Hustru, Børn eller Tiener ved Døden afgaar, da skal samtlige Laugsbrøderne forpligt vere dend Afdødis Lig til sit Leiersted at følge, med mindre hand nogen louglig Undskylding hafver, under en Rixdalers Straf til Lauget och en half Rixdaler til de Fatige.

26. Hvis Brøder, som Laugsbrøderne for deris Forseelse til Lauget bliver tilfunden at gifve, skulle strax til Oldermænden paa Laugets Vegne erlegge och betale, som det ved Skrifveren rigtig specificerit til Bogs skal lade føre och derfore Laugsbrødrene aarlig goede Rede och Regenskab giøre, och hvis, som da ofver Udgiften beholden bliver, skal Oldermænden strax paa Rente imod god Forsikring udsette och som sin egen Gield forrestaa och svare til, paa det at, naar nogen af Laugsbrødrene deris Hustrue eller Børn formedelst uløckellige Tilfald udi Armod eller tilagters kunde gerade, dennem da noget deraf til Hielp til deris Underholding kand gifvis.

Hvorned vi formener, Hans kongl. May. allernaadigste Villie allerunderdanigst at hafve efterkommit. Hafn. d. 29. Januarii 1672.

Och vi forblifver Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste och troplichtskyldigste Tiennere.

V. F. Guldenlew. Jens Juell. P. Pedersøn Lerke.

M. Røtlin. Hans Nanszen.

248. Memorial fra Vinhandlerne til S. K. 12. Febr. 1672.

Orig. i S. K.'s Arkiv under 3. Febr. 1673.

Høiædle och velbaarne Herrer.

Eftersom de goede Herrer udi Commertz Collegio hafver ofverleverit deris allerunderdannigste Memorial och Articuler ofver de af Hans kongl. May. salig høiloffige Ihukommelse Friderico Tertio dend 7. Januarii 1668 allernaadigste gifne Privilegier til os Vinhandler her udi Staden, som til Eders Excell. Excell. videre Decission och Paa-

kiendelse er indleverit, da, endog vi tilforen efter de goede Herrers Begierring hafver indgifvit til Magistraten her udi Byen nogle Poster, som vi formente til voris Nærrings Forbedring at skulle geraade, hvoraf herhos rigtig Gienpart følger, fornemmer vi dog, at merbemelte goede Herrer hafver ladet sig behage bemelte voris indgifne Poster ei at anse, mens derimod en Del af voris Privilegiers Punkter til voris Nachdel ei allenne at forandre, men endoch tvende af de principaliste gandske at udelade, hvilket vi formene ei for os allenne, men endochsaa for Hans kongl. May. at vere skadelig. Ti er til Eders Excell. Excell. med denne liden Memorial voris allerydmyggeligste Ansøgning, de vilde lade sig gunsteligen behage hos Hans kongl. May. for os at intercedere, at Hans kongl. May. vilde af medføde stor kongl. Naade allernaadigst behage at forunde os Confirmation, saaledes som hans salig kiere Her Faders høiloffig Ihukommelse til os allernaadigste gifne Privilegier i sig sielfver ere lydende, hvilke, førend vi dennem saaledes erlangede, udi Collegio Status blefve vel examinerit och ofverveet; tilmed er och dend kongl. Befaling til Commertz Collegium paa voris allerunderdannigste Supplications Ansøgning a. dato 23. September 1670, der vi om Confirmation och derhos om dend ene Punkt til voris Privilegiers desto bedre Bestørkelse, af hvilken herhos i lige Maader rigtig Gienpart følger, allerunderdannigste solliciterede, icke lydende, voris Privilegier at forandre, mens ickon at gifve deris allerunderdannigste Betenkende om samme begierte Punkt efter voris Supplications Indhold til Hans kongl. Mayts. allernaadigste Resolution, som vi efter voris ringe Judicium icke formener nogen at kand præjudicere, vi och dermed ingen anden Henseende hafver eller mener end, hvis voris Lige af Medborgerre och Fremmede ere angaaende, paa det vi os af Privilegierne nogensinde desto bedre kunde betienne, efterdi os dog derforuden af saa mange stor Indpas i voris Handel och Nærring sker, som vi med allerstørste Skade dageligen erfarer. Saafrembt vi imod ald Forhaabning dend solliciterede Punkt ei skulle kunde erholde, som vi dog allerunderdannigst formode, da beder vi hermed Eders Excell. Excell. allerydmyggeligst at de vilde forhielpe os hos Hans kongl. May. til voris Privilegiers Indholds goede Confirmation, ligesom de af Kongl. May. salig och høiloffig Ihukommelse af høi kongelig Naade os forunt och gifven er. Det Gud dennem med ald Løksallighed igien vil belønne, hvorpaa vi Eders trøstelige goede Svar

allerydmyggeligst er forventende, forblifvende stedse Eders Excell. Excell. tiennistskyldigste paa Vinhandlerlaugits Vegne

Peter Motzfeldt. Jacob von Fyhren.

Kiøbenhavn den 12 Februarii anno 1672.

249. „*Memorial ofver Commercii Collegii ofverlefvrede Articulær om Vinhandlernes Privilegier udi Kiøbenhavn*“.

Orig. i S. K.'s Arkiv under 3. Febr. 1673.

8. Articul.

Begyndelsen af denne Punkt er lige liudende efter vorre Privilegier indtil de 4 Aars Tiennister, mens hvis derefter følger, er til voris Nachdel forandret.

10. Articul.

Er iligemaade aldellis til voris Nachdel forandret.

11 och 13 Articul udi vore Privilegier.

Er af dennem gandske udelat icke uden voris stoere Nachdel, och er voris Privilegiens 12 Punkt giort af dennem dend 11.

19 Articul efter vore Privilegier.

Er oc iligemaade gandske forandret til voris Nachdel, som er udi deris d. 17de Punkt.

22 Articul efter vorre Privilegier.

Er dend 20de udi deris, som er lige liudende, undtagen at de hafver udelat derudi »handler med Vin eller oc Fremmede med Fremmede handler«.

25 Articul efter vore Privilegier.

Er dend 23. udi derris, som er lige liudende undtagen i de Ord om Tiennisten, som Articulo 8 er ommeldet.

1. April—13. Maj. I Mødet 1. April behandlede ifølge Kongebrev¹⁾ af 6. Sept. 1671, stilet til S. K., en Klage¹⁾ af 8. Febr. 1671 fra to Borgere i København, Frederik Pøpping og Jakob Feltman. Disse var gaaet i Kaution for nogle Lübeckere, der skyldte Landsdommeren Jens Lassen Penge, og havde maattet betale ham en betydelig Sum, som de senere trods gentagne Klager ikke havde kunnet faa tilbage fra Lübeckerne, endskønt Lübecks Magistrat havde givet dem Ret. De

¹⁾ S. T. 1671 Nr. 731 med Indlæg.

ansøgte derfor Kongen om, at han vilde lægge Beslag paa alle lybske Skibe og Gods, indtil de havde faaet deres Tab erstattet.

I S. K. blev »icke debatteret, men dog mesten resolvered, at det kunde icke bevilges«. — 13. Maj nyt Møde. hvor Hans Schack, Peter Reetz, Henrik Bjelke, J. Chr. Körbitz, Jørgen Bjelke, Chr. Skeel, Jens Juel, Corn. Lerche, Erik Krag, Griffenfeld og Scavenius var tilstede¹). Votering (Nr. 250), der viste, at alle Medlemmer var enige om, at der burde udgaa en skarp Skrivelse til Staden Lübeck om at lade Pøpping og Feltman faa deres Ret. En Betænkning fandtes, men er nu tabt. — En Skrivelse²) af nævnte Indhold blev derpaa udfærdiget 21. Maj.

250. *Votering i S. K. 13. Maj 1672.*

P. II Bl. 57 f.

Feltherren: Hans k. Mt. at skrifve B[orgmestre] och R[aad] af Lybeck et skarpt Bref til om Execution hos Interessenterne.

Hertil sluttede sig *H. Bjelke, J. C. Körbitz* (tilf.: »och slutte Pippings och Feltmans Supplication derind och sendis Residenten«), *J. Bjelke* og *E. Krag* (tilf.: »och eftersom Tinhagen er den rette interesserede, da Residenten urgere paa, at hos hannem Execution maa søgis«).

Hr. Cantzeler: Saadan begierte ulimiterte Arrester ei at kand tilstedis, mens ickun strecker sig til de Interesserede, som Tinhagen, och stande dennem frit fore, enten de hannem eller samptlig Interesserede ville søge.

Hertil slutter sig *Chr. Skeel*.

Hr. P. Griffenfeldt: Hvad Hans Mt. for sin egen Interesse vil ei giøre, sker vel ei heller nogen privat, hellers ligesom Feltherren.

Hr. J. Juel: Ligesom Griffenfeldt och ei Represalier i disse Tider at udstedis.

Cornel. Lerche: At skrifvis til B[orgmestre] och R[aad].

D. Scavenius: Idem, och opholdis med Forfølgning af J. Lassen imod Pipping och Feltman, til saa lenge de fik Execution i Lybke.

1. April—13. Maj. I Mødet 1. April forhandlede man ligeledes om de københavnske Bartskeerers Privilegier. Disse,

¹) P. II Bl. 56 f.

²) Inl. Reg. 1672, 191 ff.

som var udstedte af Frederik III 18. Febr. 1668¹⁾, var efter Tronskiftet gennemgaaede af Kommercekollegiet, der havde afgivet Betænkning²⁾ 16. Nov. 1671. I S. K.'s Møde gennemgik man de ældre Privilegier og 'det nye Forslag, hvorpaa »Badskerne blef indkaldet og dem lofved Copie af begge Privilegierne for at se Discrepantzen og derpaa deres allerund. Ansøgning andrage«³⁾. 13. Maj indgav Bartskeerlavets Oldermænd derpaa en Ansøgning (Nr. 251) til S. K. om at sørge for, at Privilegierne blev bekræftede. Møde samme Dag. Votering (Nr. 252) og Betænkning (Nr. 253), der viste, at S. K. ønskede Privilegiernes Paragraf 2 affattet noget anderledes end efter Kommercekollegiets Betænkning. Denne gav nemlig »Facultati Medicæ alene Forlof at approbere en Mester efter Examen at tagis i Lauget och exclud[erere] Bartskerne fra Voto decisivo. Dette blef efter Stats Collegii Betenkende igien forandret, och Bartskerne tillige med Medicis at hafve Vota«⁴⁾. For at vise Forskellen paa de forskellige Affattelser af den omstridte Paragraf 2 trykkes denne i de tre forskellige Former (Nr. 254). — I Overensstemmelse med S. K.'s Betænkning udstedtes nye Privilegier⁵⁾ for det københavnske Bartskeerlav 17. Juli 1672.

*251. Ansøgning til S. K. fra Bartskeerlavets Oldermænd
i København 13. Maj 1672.*

Orig. i Indlæg til S. R. Nr. 222.

Høie och velbaarne Herrer.

Eftersom Barskeerlaugits Privilegia her i Kiøbenhavn efter Collegii Status flittige Ofverveining blef os naadigst meddelte af H. k. M. salig och høiloflig Ihukommelsis Hr. Fader Friderico Tertio anno 1668 d. 18. Februarii, ere vi paa det ydmygeligste begierendis, at Ed. Excellencer ville lade sig voris fattige Ambts Conservation være anliggende och i beste Maader recommendere os fattige Skatteborgere til H. k. Mts. Hyldist och Naade, at bemelte voris Ambts Privilegia os naadigst maatte confirmeris och blifve ved det forrige. Saadan E. Excellencers velmente gode Affection vil Gud igien rigeligen be-

¹⁾ Tr.: Kbhs. Dipl. VI, 447 f. ²⁾ Indlæg til S. R. 1672 Nr. 222.

³⁾ P. II Bl. 57. ⁴⁾ P. II Bl. 58. ⁵⁾ Tr.: C. P. Rothe, Chr. V'tes Reskripter, 149—58.

lønne med alt got, och forblifver Eders velbaarne Herrers allerdyggeligste Tiennere.

Christian Friedrich Krithel.
Chirurgus-Älterman.

Hauniæ d. 13. Maji 1672.

252. *Votering i S. K. 13. Maj 1672.*

P. II Bl. 58.

Feltherren: De store Gestebudder at afskaffis.

Hr. Cantzeler: At det vaar nok, at gafvis for saadan Forseeelse 3 Rdr. Kongen och 3 Rdr. Byen och 5 Rdr. Fattige; det andet at udeluckis.

Hertil sluttede sig *H. Bjelke, J. C. Kørbitz, J. Bjelke* og *E. Krag* (tilf.: »dersom mand endelig vilde, da en general Befaling, at i ingen af Laugen maae giøris Giestebud«).

Hr. Chr. Skeel: At forblifve ved Commercii Collegii Betenkende, dog annecteris, at dennem bevilgis at dricke et Glas Vin.

Hr. Griffenfeldt: Bartskerne at tilstedis at giøre Giestebud och gifve derfor 30 Rixdr. Consumption til Kongen.

Hertil sluttede sig *J. Juel* og *C. Lerche*.

D. Scavenius: At gifve til Giestebud 20 Rdr. ligesom til Bryllupper.

253. *Betænkning af S. K. 13. Maj 1672.*

Konc. med Peter Reetz' Haand i Indlæg til S. R. Nr. 222.

13. Maj Badskernis Laug efter Commercii-Collegii Correctur igiennemset.

Und[er]danigst] Betenkende.

2. Art. At de Ord, som Comm. Coll. hafver tillagt (nemmelig efter Facultatis Medicæ gode Tycke oc Behag) udeluckis.

Udi samme Art. (oc ei høiere besværgis enten med merre at gifve eller med Gestebud at giøre) tilleggis disse Ord: Skulde nogen, som indtræder i Laugit, vilde giøre Geestebud, da kand det hannem verre tillat, naar hand i Consumption giiver for Vin, som der skenkit vorder, 20 Rdr. oc for Vilt, som der kand vorder forbrugt, 20 Rdr., oc dend Clausula om Oldermændens oc dyctige Svends Angivelse at udeluckis.

Resten forblifver efter Commer. Coll. Correctur.

254. Paragraf 2 i Bartskærernes Privilegier.

A. Oprindelig Af-
fattelse.

Tr.: Kbhs. Dipl. VI,
447 f.

Naar nogen af disse Bardskere dør og afgaar, da skal Mand eller Svend, som udi hans Sted Embedet begierer, vere erlig og uberygtet og for Bissidderen, Oldemanden og menige Laugsbrødre med sit egne Bref bevise sig af erlig Forældre at vere fød. Dernest skal hand hafve sit Lærebref, endelig skal hand udi Kiøbenhavn af Facultate Medica udi nogle af de eldste Mestere deris Nerværelse examineris, og naar hand døgtig er befundet, skal hand sit Mesterstøcke efter gammel Brug ustraffeligen giøre, sit Borgerskab lovligen vinde og gifve saa for sin Indgang i Embedet os trei Rixdaler, til Byen trei Rixdaler og

B. Kommercekol-
legiets Betænkning.

Indlæg til S. R. Nr. 222.

Naar nogen (*som A til befundet*), skal hand efter Facultatis Medicæ gode Tykke og Behag sit Mesterstøcke (*som A til femb Rixdaller*), og ei nogen høiere at besverges endten med mere at gifve eller med Gestebud at giøre og derfor Bekostning anvende. Skulde nogen sig herimod forse, gifve til Straf for sin Person 30 Rixdlr., og hver Person, som did kommer, 20 Rixdlr., hvilke skal delis, den tredie Del til Staden, den tredie Del til Børnehuset, den tredie Del til Angifveren. Og dersom Oldemanden det icke angifver, hafve sin Laugsretighed forbrut, og om nogen dygtig Svend det angifver, skal hand Lauget udi Olderman-

C. S. K.'s Betæn-
ning.

Indlæg til S. R. Nr. 222.
Tr.: Rothe, Chr. V'tes
Reskripter, 149 f.

Naar nogen (*som A til befundet*), skal hand sit Mesterstøcke ustraffeligen (*som A til femb Rixdaller*), og ei nogen høiere at besverges endten med mere at gifve eller med Gestebud at giøre. Skulle nogen, som indtræder i Lauget, ville giøre Giestebud, da kand det hannem verre tillat, naar hand i Consumption gifver for Vin, som der skienkit vorder, 20 Rdr., og for Vilt, som der kand vorde forbrugt, 20 Rdr.

i Laugets Bøsse til dens Stæd for intet Embedet fem Bix-nyde^a).
daler.

18. (17.) Juni¹). 18. Juni Møde, sammenkaldt ved Kongebrev²) af 5. Juni, stilet til S. K., hvorved dette fik Befaling om at overveje en Ansøgning²) af 29. April fra Vognmændene i Nyborg, der beklagede sig bittert over, at Odense Vognmænd vilde hindre dem i deres Næring. Kongen befalede S. K. nøje at gennemse sin tidligere Betænkning (af 18. Marts, Nr. 243) og overveje, om den ikke kunde forandres.

Tilstede ved S. K.'s Møde var Hans Schack, Peter Reetz, Henrik Rantzau, J. Chr. Körbitz, Jørgen Bjelke, Otto Powisch, Christen Skeel, Holger Vind, Enevold Parsberg, Erik Krag, Peter Griffenfeld, Corn. Lerche og Peter Scavenius. Man oplæste Skrivelsen fra Vognmændene i Nyborg og paa den anden Side en Supplik fra Vognmændene i Odense med Paaskrift af Amtmanden og Magistraten. Votering (Nr. 255), der gik i Retning af ikke at tage Hensyn til Klagerne fra Nyborg Vognmænd. En Betænkning fandtes baade i Orig. og Conc., men er nu tabt. 31. Juli afgav Kommercekollegiet en Betænkning³), der gik i samme Retning. 6. Aug. udstedte Kongen i Overensstemmelse hermed et Privilegium⁴) for Odense Vognmænd.

255. Votering i S. K. 18. Juni 1672.

P. II Bl. 58.

Feldtherren: Om Vogne findes til Odense, da Nyborg Vognmænd der at aflade; hvis icke, da at føre igennem.

Hr. Canseler: At det bliver ved Stats Collegii forrige Betenkende eller og Commissarier at tages, som dennem kand ligne mellem.

Hr. Rigs Marskalk: At blive ved Stats Collegii forrige Betenkende.

Hertil sluttede sig *H. Rantzau, J. Bjelke, O. Powisch, C. Skeel, C. Lerche* og *P. Scavenius*.

^a) Tilf. med anden Haand: Bitten alleruntertähnigst, das dieser oben benante Punct möchte auszgelaszen werden, weilen wier solches Gast-geboth albereids abgeschaffet, und nicht mehr geschehen sohl.

¹) 18. Juni i P. II, 17. Juni i en Indholdsangivelse. ²) S. T. Nr. 361 med Indlæg. ³) Indlæg til F. R. Nr. 54. ⁴) F. R. Nr. 54.

Hr. Skatmester: At enhver gjør sit Beste.

Hertil sluttede sig *P. Griffenfeld*.

Hr. Erik Kragh: At dennem lignes imellem ved Commissarier; kunde det icke ske, da hver at søge sin Næring og gjøre sit Beste.

Hr. Enevold Parsberg: Commissarier.

18.—27. Juni. Paa Mødet 18. Juni oplæstes ligeledes et Kongebrev¹⁾ af 12. Juni, stilet til S. K., hvorved Kongen befalede dette at afgive Betænkning om et Forslag (Nr. 256) af Juni fra en Kommission, der var nedsat for at revidere Toldrullen og i den Anledning havde henstillet til Kongen, at en Del overflødige Toldsteder maatte blive ophævede.

25. Juni nyt Møde, hvor U. F. Gyldenløve, Hans Schæck, Peter Reetz, H. Bjelke, J. Chr. Körbitz, H. Rantzau, J. Bjelke, O. Powisch, H. Vind, E. Krag, En. Parsberg, Chr. Skeel, P. Griffenfeld, Jens Juel, Corn. Lerche, C. Bierman og Scavenius var tilstede. Votering (Nr. 257). 26. Juni nyt Møde, hvor de samme undtagen Peter Griffenfeld var til Stede. Man forhandlede her om, hvilke Købstæder der kunde tilstedes Handel paa Udlandet, og om denne Tilladelse kunde gives uden Skade for Stabelstederne²⁾. »I den første Proposition om Kiøbstederne, hvilke udenlands Handel skulde tilladis, forblef det ved Stabelstedernis Privilegier indtil videre Anordning, mens om de Kiøbsteder, som ingen Toldsteder eller Toldere skulde hafve, forblef det ved Commissariernis ofvergifne Memorial«³⁾. Betænkning (Nr. 258) med Dato 27. Juni. I Overensstemmelse dermed udgik der 13. Juli Kongebrev⁴⁾ til Kammerkollegiet om, at Kongen havde afskaffet Toldstederne Slagelse, Store Heddinge, Rødby, Maribo, Ballum, Hobro og Viborg.

256. *Kommissionsbetænkning Juni 1672.*

Kopi i Indlæg til S. T. Nr. 370.

Allernaadigste Herre oc Konge.

Eftersom vi paa Eders ko. Ma. allernaad. Behag hafver for nødvendigt oc tienligt erachtet ved Toldrullen at indføre en Fortegnelse paa alle Told- oc Ladestederne i Dannemark oc Norge med For-

¹⁾ S. T. Nr. 370. ²⁾ P. II Bl. 60. ³⁾ P. II Bl. 62. ⁴⁾ S. T. Nr. 443.

klarring derhøes, hvor oc hvad somme maa losse oc lade, oc somme icke, oc vi derhos befinde, at en Del Toldsteder ere gandske unødige oc med Billighed kunde holdis med Eders ko. May. Tolds oc Consumptions Annammelse i de fornemmeste Kiøbsteder, som da mere i deris Handel kunde tiltage, oc de Udgifter for de Toldbetienter paa unøttige Steder, som sig imod 400 Rd. aarligen beløber, kunde sparris, saa indstillis til Eders ko. May. egne allernaadigste Behag, om efterskrefne Toldsteder icke motte afskafvis, nemblig Store Høddinge oc Slagelse i Selland, hvor Tolden er fast af ringe Importantz, i Lolland Rødbye og Mariboe, i Jylland Houbroe, Viborig, hvor en Del ingen Seilads er til, en Del ligger ofven i Fiordene, oc ud til Stranden ere andre Toldsteder, hvor Tolden kand erleggis, oc siden Varrene fri til Lands eller Vands forførris; herforuden eragte vi for bemelte Aarsagers Skyld hel tienlig for Eders ko. May. Indkombst oc de fornemmeste oc beleiligste Byers Tiltagelse oc Trafiquens bedre Fortsettelse, at en Del smaa Kiøbsteder ickon nyder Frihed at seile med derris Varre imellum Eders ko. May. Riger oc Lande oc icke til fremmede Steder, nemblig Præstøe och Skielskiøer i Sælland, Faaborrig, Meddelfart, Bogense i Fyen, Veile, Ebeltoft, Hiøring, Nykiøbing i Mors, Thisted i Tye, Lemvig oc Skifve i Judland, ved hvilket Middel de fornembste Kiøbsteder, som kand oc bær at drifve den fremmid Handel oc derved kunde byge Defensions Skibe, blifver bragt i dend Tilstand, at Eders ko. May. i Frembtiden kand ulige mere Told oc Consumption bekomme af dem aarlig end af alle de andre smaa Kiøbsteder oc Flecker, hvor stoer Undersleb foraarsagis. Vi forvarte herom Eders ko. May. allernaadigste Resolution med alle forderligste, at Toldrullen kunde fuldkommen aftreockis oc strax publiceris. Skatkammerit d. Junii anno 1672.

Eders kongl. May. allerunderdanigste oc troeplichtigste Tienner.

Jensz Juell. Heinrich Möller. Peder Scavenius.

Peder Pedersøn Lørcke.

257. Votering i S. K. 25. Juni 1672.

P. II Bl. 59 f.

1) [Votering om Afskaffelse af Sejladsen til visse Smaakøbsteder.]

[*Gyldenløve*]: Kiøbsteder at udvelgis, som somme skal hafve Trafiquen alene udenlands och nogle indenlands och somme ingen.

Hertil sluttede sig *H. Schack, P. Reetz, H. Bjelke, J. C. Körbitz, H. Rantzau, J. Bjelke, O. Powisch, H. Vind, Jens Juel og C. Bierman.*

Hr. Erik Kragh: Dersom mand betager Folk deris Næring, maae Skatten och afslaaes, mens de ufoernødne Tolder at afskaffis.

Hr. Christen Skeel: Vaar at ynske, blef efterset, hvilke Steder best laae til Næring.

Hr. Peter Griffenfeldt: Siunis en haard Maade at beskære Folk den Næring, som de er kommen udi.

C. Lerche: Icke synderligt at gravere Stederne, om udenlands Trafik blef en Del Stederne forbødet, eftersom de dog icke udenlands seiler; Stederne at forhøris, hvilke best kunde fratagis, ligesom P. Griffenfeldt.

P. Scavenius: At en Mand, som sidder paa et Sted och bruger stor Negotie, nytter ikke Hans Mt. meget, mens er capabel at ruinere et helt Land och andre Kiøbsteder. Til Hans Mts. Tieniste och Landets Beste høit foernøden, at nogle faae Steder beholt alene Handelen uden Land, och nogle indenlands med dennem, och nogle slet reduceris.

[2] Vota om nogle serdelis Byers Toldsteders Afskaffelse nemlig i Seeland Slagelse, Prestøe, Store Hedinge, Nysted (!) i Aasherrit, Skielskøer.

Gyldenløve, Schack, Reetz, Körbitz, H. Rantzau, J. Bjelke, Powisch, H. Vind, E. Krag, E. Parsberg, C. Skeel, P. Griffenfeldt, Jens Juel, C. Lerche, Bierman og Scavenius »vaare mesten alle i den Mening, at disse Steder skulde forbydes al Handel, uden- och indenlands, och derved Tolderne afskaffis«, *Hr. Holger Vind* exciperede Skielskøer.

Och om saadanne Steder, som før er melt, vaar Hans høie Excellentsis *Gyldenløvis* Mening, maatte intet udskibes.

Hr. Hans Skach idem.

Hr. Cantzeler sambtykte det paa de Steder, hvor ingen Indseigling er, mens icke paa de andre.

De flestis Mening vaar, at hvor ingen Tolder vaar, der maatte ei heller vere Udskibning, mens Slagelse och Store Hedinge i Seeland, som ingen Hafne hafver, at afskaffis. Nogle faae mente, at de andre trei kunde, och H. k. M. til Nytte och de andre Kiøbsteder til Opkomst, och afskaffis.

I Lolland.

Gyld[enløve]: Afskaffis Rødby och Mariboe.

Felth[erren]: Mariboe afskaffis, Rødbye tagis i Consideration.

Cantzeler: Efterdi Rødbye er en Landsbye, afskaffis saavel som Mariebo.

Hertil sluttede sig *H. Bjelke* og *J. Bjelke*.

Körbitz: Mariboe afskaffis, Rødbye kand ei for Undersleb afskaffis.

Hertil sluttede sig *H. Rantzau*.

Hr. Otte Povisk: Begge afskaffis.

Hr. Holger Vind: Mariboe at afskaffis, mens Rødbye ei kand afsk[affis].

Hr. E. Kragh: Mariboe uden Difficultet at afskaffis, mens skal der vere Ofverfart ved Rødbye, saa skal der vere en, som kand hafve Indseende.

Hr. Envold Pasbjerg: Marieboe afskaffis och icke Rødbye.

Hertil sluttede sig *C. Skeel*.

Hr. Jens Juel: Begge at afskaffis.

Cornelius Lerche: Begge at blifve ved, och Tolderen i Rødbye residere i Drechsminde.

Hertil sluttede sig *Bierman*.

Scavenius: Begge at afskaffis.

I Jylland Hovbroe och Viborg och Balum.

Gyld[enløve]: Begge afskaffis. Hvorudi de alle sambtyktis, och vaar deris Mening, som om disse Byer her ofvenfor voterit, at icke dermed mentis andet end Tolders Afskaffelse.

258. *Betænkning af S. K. 27. Juni 1672.*

Orig. i Indlæg til S. T. Nr. 443.

Allernaadigste Konge oc Herre.

Til at efterkomme i alledybeste Underdanighed Eders kongl. Mayts. allernaadigste Befaling angaaende de Commissarier, som til Toldrullens Revision af Eders kongl. May. forordnede ere, deris allerunderdanigste Forslag om en Del unødige Toldsteders Afskaffelse, saa oc nogle smaa Kiøbsteder deris Privilegiers Forandring her i Eders kongl. Mayts. Rige Danmark, indstilles til Eders kongl. Mayts. allernaadigste videre Resolution efterskrefne voris allerunderdanigste Betenkende.

Hvad Toldstædernes Afskaffelse sig belanger, hvoraf nafnligen forestilles i Sædland Store Heddinge oc Slagelse, i Lolland Rødbj og Marreboe, i Jylland Balum, Hobroe oc Viborg, da, saasom vi efter Forslaget Indhold befinde til en Del af dennem ingen Seiglats at være, oc en Del at ligge ofven i Fiordene, mens ud til Stranden andre Toldsteder at findes, hvor Tolden kand erleggis, oc siden Varene fri til Lands eller Vands derfra til benefnte Stæder at kunde føres, Eders kongl. May. oc derved sparer de i saa Maader unyttige Tolderis Løn, finde vi inted, som os bevege kunde til at være uens med Commissarierne i deris Forslag i denne Post. Hvad angaar, at merbenæfnte Commissarier allerunderdanigst formene tienligt for Eders kongl. Mayts. Indkomst, de fornemmeste Byers Opkomst oc Traficquens bedre Fortsettelse at skulle være, dersom en Del nafngifne smaa Kiøbsteder icke nød videre Frihed end at seigle med deris Vare imellem Eders kongl. May. Riger oc Lande oc icke til fremmede Stæder, da, ald den Stund de Privilegier, som Eders kongl. Mayts. Hr. Fader salig oc høiløfig Ihukommelse hafver gifvet nogle visse Stapelstæder her i Eders kongl. Mayts. Rige Danmark, oc Eders kongl. May. self siden allernaadigst hafver confirmeret, hvilke iblant andet indeholder, at ingen Kiøbmands Vare udenlands fra kommende nogen anden Steds maa indførís end alleniste til bemelte Stapelstæder, ei heller nogen Vare, hvo de oc tilhøre, til fremmede Stæder udførís uden af samme Stapelstæder, Kalk, Sten oc Biugningstømmer udi Indførselen oc udi Udførselen Øxen oc Heste undtagen, staar uforandret, oc de hafve Haab oc Forset til sligt dennem allernaadigst gifne Privilegium i Værk at stille, understaa vi os icke noget derimod stridende for Eders kongl. May. at andrage. Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 27. Junii anno 1672.

Eders kongl. May. allerunderdanigste oc tropligtigste Tienner.

V. F. Guldenlew. Hansz Graff von Schack. P. Reetz.

H. Bielcke. J. Chr. Körbitz mp. Henrich Rantzow mp.

Jørgen Bielcke mp. Otto Powisch mp. H. Wind mp.

E. Kragh mp. Corfitz Trolle mp. Ch. Skiell Jørgensen.

Envold Parszberg mp.

P. Griffenfeld, saa vit den første Post angaar.

I dend første Post allerund. af samme Mening, Jensz Juell.

Cornelius Lercke. C. Biermann.

26.—27. Juni. Paa Mødet 26. Juni behandlede ligeledes et Kongebrev¹⁾ af 17. Juni, stilet til S. K., hvorved Kongen befalede dette at overveje, hvorledes man kunde lokke formuende Købmænd og Haandværkere fra Nederlandene til Danmark. Votering (Nr. 259). — 27. Juni nyt Møde, hvor Gyldenløve, P. Reetz, H. Bjelke, Körbitz, H. Rantzau, Powisch, H. Vind, E. Krag, E. Parsberg, Chr. Skeel, Jens Juel, Corn. Lerche, C. Bierman og Scavenius var tilstede. »Eftersom Hr. Statholder Gyldenløve idag explicerede sit Votum at forstaaes paa alle Religioner, da ere der 7 Vota mod de fem, som ickun tilsteder Reformerede, Manister och Jøder frie Exercitium Religionis, mens de 7 tilsteder baade Calv[inister], Man[ister] och Jøder, saa och Catolske, dog med visse Restrictioner²⁾. Betænkning (Nr. 260), hvori der dog ikke tales om Katolikker. I Henhold dertil udgik der 13. Juli Kongebrev³⁾ til Kommercekollegiet med Ordre til at stille Forslag om, paa hvilken Maade man bedst kunde bringe de Fremmede ind i Riget.

259. Votering i S. K. 26. Juni 1672.

P. II Bl. 61 f. Tr.: Danske Saml. 2. R. VI, 376 ff.

Hr. Gyldenløve: Udi frants, tydsk och andre Sproch Forordning at tryckis, hvorudi alle Udlendinge skulde gifvis de 20 Aars Frihed efter forrige Forordning, udgangen d. 21. Sept. anno 71, saavel som och Frihed for al borgelig Tyng og Besvering, saa och Frihed udi Religionen, restringerit til Liberté de Conscience. Refererer sig herforuden paa forrige Commercii Collegii Betenkende och derpaa Stats Collegii allerund. Erkløring d. 13. April 71.

Hertil sluttede sig *Hans Schack*.

Hr. Peter Reetz: 1) Fremmede, som her vil indkomme, at forundes først Frihed for alle borgelige Bestillinger; 2) frie for al Skat och Paaleg, Accise eller Consumption och Told undtagen; 3) Tilladelse at komme och drage uden nogen Kiendelse eller Udgift, vere sig Siette- och Tiendpenge eller andet, hvad Nafn det och hafve kunde; 4) fri Exercitium af Religionen, och icke tagis for meget af dem, som saaledis indkommer, naar de tager Borgerleie. Jus testandi et legandi.

¹⁾ S. T. Nr. 379.

²⁾ P. II Bl. 63.

³⁾ S. T. Nr. 444.

Hr. Hend. Bielche: At alle Fremmede, som sig her ville nedsette, skulle vere frie for al Skat, frie for Formynderskab och anden borgelig Tyngge och Besvering, Told och Consumption eller Accise undtagen, och efter egen Villie blifve och forflytte bort igien. Ellers som Hr. Cantzeler. Ellers ligesom Hr. Chantzler (!) Jus testandi et legandi.

Hr. Johan C. v. Körbitz: Ligesom forrige, och vaar at ynske, mere kunde optenkis til des Fortsettelse undtagen frie Exercitium af Religionen, mens tilstedis Libertas Conscientiæ.

Hr. H. Rantzov: Ligesom Hr. Cantzeler och forrige, och tilladis Frihed i Religionen, och en fornuftig paa behørige Steder at udskicke saa mange mueligt derhen at disponere.

Hr. Jørgen Bielche: 1) Stabelstedernis Privilegier først at holde; 2) Frihed at komme och drage bort, naar de vil; 3) Frihed af Religionen i deris Kierke, naar de ingen søgte at forføre; 4) Immunitas Onerum civilium quocunque Nomine designandorum, exceptis Vectigalibus et Consumptione.

Hr. Otte Povisk: 1) Frihed for al borgelig Tyngge; 2) Frihed for al Skat och Paaleg, Told, Consumption och Accise undtagen; 3) Frihed at komme och drage bort; 4) frie Exercitium Religionen (!) i enhvers forordnede Kierke.

Hr. Holger Wind: Alle de før om voterede Privilegier siunis hannem at kunde bevilges och snarere forbedris end formindskes, saa och Libertas Conscientiæ for alle, mens offentlig Exercitium af alle Slags Religioner ses ické Commercierne at kunde befordre, men end ydermere befrygter, at saadant med Tiden langt større Ulempe skulde foraarsage.

Hr. Erik Krag: Den fornemteste Post Skatfrihed i alle Steder saavel de, som nu der boer, som de, der kommer; 2) frie for borgelig Bestilling och al borgelig Paaleg, Told och Consumption undtagen; 3) Libertas Conscientiæ, mens Calvinister och Jøder at forundes et Hus til en Kierke paa Christianshafn; 4) alle, som begierer, at tillades Borgeskab i hvad Stad de vil, enten i Danmark eller Norge, uden Molestation; 5) at hafve Frihed at reise ud och ind af Riget uden Siette- och Tiendepengis Erleggelse eller al anden Udgift, saa och at testere och legere deris Middeler, hvor dennem self lyster; 6) frie och umolesterit af alle Laugene och ei vere dennem eller deris Lauges Tyngge undergifven.

Hertil sluttede sig *Enevold Parsberg*.

Hr. Christen Skeel: Ligesom de forrige, och alle Gravamina, som Commerciën forhindrer, borttagis, dog hvad Exercitium Religionis angaaer, derom refererer hand sig paa sin forrige til Hans k. M. tilforne ofverleferede allerunderd. Memorial.

Hr. Jens Juel: 1) Tienligt, at H. M. gaf frie Religion af Calvinister och Jøder paa visse Steder; 2) at dennem tilladis Jus testandi, som inden 3 Aar flytte i Riget; 3) frie for alle Onera uden Told, Consumption och Grundskat; 4) frie før borgelig och Byes Bestillinger; 5) at maae frie komme och reise bort uden Siette- och Tiendepengis Afgift, mens alt dette at vere forgefvis, uden Stederne generaliter frie lades for al Skat, och anden Middel derimod optenkis, saa at Kongen intet mister, och Borgerne dog for den arbitral Paa-
leg befries.

Cornelius Lerche: At tillades Libertas Conscientiæ, och forundes de Reformerede och Jøder Kierker uden Byen, dog at en Jøde i det ringeste skulde sette 5000 Rixdaler i Negotie efter Commercii Collegii Betenkende, og derforuden [i] Stederne 1) frie for al Skat uden Told, Consumption och Grundskat; 2) for borgelig och Byes Besve-
ringer saasom Formynderskab, Forstanderi och anden Tyngge; 3) Religions Frihed, de Reformerede med Exercitium, mens de Catholiske aleniste Conscientz Frihed; 4) naar nogen vil flytte, frie for Siette- och Tiendepenge; 5) ingen uden Lutherske settis til Øfrigheds Bestilling.

C. Bierman: De Reformerede at tilladis frie Exercitium Religionis, de andre ickun Libertas Conscientiæ, saa och eximeris de saavel som alle for al Skat, ligesom de fleste. Jøder icke dog admit-
teris, uden de bringer en Capital med sig i Landet.

P. Scavenius: At det vaar høifornøden for Hans Mts. Tieniste och det hele Lands Velstand, at saaledis blef ordinerit, at icke aleniste de Fremmede kunde lockis herind, mens endoch vore egne Indfødde kunde komme tilbage. Ellers er udi Hr. Erik Krag's Mening, at de Fremmede de udi hans Voto specificerede Friheder Religionen belangende de Reformerede och Manister at tilladis Exercitium Religionis, mens ingenlunde de Catholiske. Jøder, naar de indkommer, gifves nogle Conditioner. Ellers erindrede, at Policeien, som vaar den høieste Post her i Kiøbstederne, skulde bedre ordineris, efterdi alle Fremmede for dens Disordre skreckis.

Hr. Corfitz Trolle, som, siden Vota vaare gangne, indkommer, conformerede sig med Rigens Marskalks Voto.

260. *Betænkning af S. K. 27. Juni 1672.*

Orig. i Indlæg til S. T. Nr. 444.

Allernaadigste Konge oc Herre.

Til at efterkomme i allerstørste oc hørsommeligste Underdanighed Eders kongl. Mayts. allernaadigste Befaling om Middel at finde i disse itzige Tidens Coniuncturer, hvorved saavel Eders kongl. Mayts. indfødde Undersaater som andre udi de forænedede Niderlande værende Kiøbmænd oc Handverkersmænd, hvilke nu formedelst dend besværlige oc farlige Tilstand berettis at staa bered til at flytte, kunde hid ind udi Eders kongl. Mayts. Riger oc Lande lockes oc bevegis, indstilles til Eders kongl. Mayts. allernaadigste videre Resolution efterfølgende voris allerunderdanigste Betenkende.

Det eniste oc beste Middel, hvorved sligt kunde erlanges oc i Værk stilles, formene vi allerunderdanigst deri at bestaa nemmelig, at det allernaadigst maatte behage Eders kongl. May. forbenæfnte Personer, som ere af dend reformerte, ministiske oc jødiske Religion, af hvad Stand de oc monne være, at tillade 1) udi Kiøbenhavn, Korsøer, Nyborg, Fridericia, Nagskouf oc Aalborg fri Exercitium Religionis i visse dertil forordnede oc bekvemme Kirker, dog Jøder med de Vilkor, som Eders kongl. May. Commerce- oc siden Stats-Collegium derom tilforn hafver gifvet allerunderdanigst Forslag oc Betenkende om; 2) Frihed for ald Contribution, Skat oc Paaleg, Consumption, Told oc Frøkenstyr undtagen; 3) Frihed for ald borgerlig oc Byes Bestillinger oc Tynge; 4) Facultatem testandi liberam; 5) Tilladelse at nedsette sig i før ommelte Stæder foruden noget for deris Borgerskab eller i andre Maader, naar de ankommer, at gifve, saa oc, naar dennem lyster, igien at bortreise foruden Siette- oc Tiendepenge eller noget andet i ringeste Maader at udgifve oc betale. Oc eftersom forskrefne Friheder, saafremt det Eders kongl. May. allernaadigst behager dennem at gifve, skulde vorde frugtesløs, med mindre Maaden betenkes, paa hvilken de Vedkommende kunde best i Landet indbringes, da indstille vi udi ald Underdanighed til Eders kongl. Mayts. allernaadigste Behag, om Eders kongl. May. vil befale sit Commerce-Collegium sit allerunderdanigste Betenkende

til Eders kongl. Mayts. allernaadigste videre Resolution derom at gifve. Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 27. Junii anno 1672.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste oc tropligtigste Tienner.

V. F. Guldenlew. Hansz Graff von Schack. P. Reetz. H. Bielcke.

Henrich Rantzow. Jørgen Bielcke mp. Otto Powisch mp.

E. Kragh mp. Envold Parszberg mp. Jensz Juell. C. Biermann.

P. Scavenius.

27. Juni—19. Aug. I Mødet 27. Juni behandlede ligeledes, formodentlig ifølge mundlig Ordre, et stort Reformforslag i 6 Poster, hvoraf 1ste Post foreslog at afskaffe Matrikelskatten i alle Købstæderne i Danmark og i Stedet indføre en Grundskat paa 2, 3 eller 4 Procent, som man allerede havde i København, endvidere, at Amtmændene skulde i hver Købstad udnævne 4, 6 eller 8 af de visseste og vederhæftigste Borgere, som skulde ansætte Grundskatten, og at Taxten snarest muligt skulde indsendes til Skatkammeret¹⁾. — Memorialen blev behandlet videre 8. Juli. Votering (Nr. 261). — 15. Juli nyt Møde, hvor P. Reetz, J. Chr. Körbitz, H. Bjelke, H. Rantzau, O. Powisch, E. Krag, E. Parsberg, Chr. Skeel, Jens Juel, Corn. Lerche og P. Scavenius var tilstede. P. Reetz oplæste S. K.'s Betænkning om »Directionen udi Kiøbstæderne«²⁾. Betænkning (Nr. 262) med Dato 19. Aug. og oplæst i Mødet samme Dag. I Henhold dertil udgik der 24. Sept. tre Kongebreve³⁾ til Skatkammeret, som fik Ordre til at afgive Betænkning om, hvorledes Punkterne 1, 3 og 4 i S. K.'s Betænkning kunde bringes til Udførelse.

261. Votering i S. K. 8. Juli 1672.

P. II Bl. 63—65.

[1.] *Stath. Gyldenløve*: At mand kunde forsøge det og lade Grundene anlage; kunde det da bringe noget ind, som kunde drage noget høit.

Feltherren: Formener, at dersom det blev ret indrettet og bedre, end hidindtil sket er, skulle det vel drage noget; at mand derfor gjorde en Forsøgelse, hvad det kunde bedrage.

¹⁾ P. II Bl. 63.

²⁾ P. II Bl. 66.

³⁾ S. T. Nr. 602, 603, 605.

Hr. Cancellor: At Consumption vel blev det lideligste Middel, men vil mand legge det paa Grunden, da se til, at det kunde drage saa høit som Consumptionen, naar der blev lagt alleneste paa de Grunde, som der er Eiermend til.

Körbitz: At det var vel det beste, at Skatten blev lagt paa Grunden, om det kunde ske, som hand tvifler paa, fordi mange Grunde efterhaanden mister Eiermend, og derfor vanskelig skal lade sig gjøre; mand dog kunde forsøge det ved Commissarier og derefter fatte Resolution.

Hr. H. Rantzø: Frøgter, at denne Grundskat icke skal drage saa meget, som fornøden giøres, uden det settis tillige paa Nering, eller Consumptionen leggis dertil.

Hr. Ottho Povisch: For at faa Kundskab om Byernis Tilstand kunde Grundskatten settis, dog icke paa Biugninger, men paa Grunden og Eiendom allene; troer dog icke, at det opnaar det Quantum som Consumptionen.

Hr. H. Wind: H. k. M. kand ved dette Middel faa Byernis Tilstand at vide, og for at faa Quantum opsettes derefter Procentum; tilmed bør giøris af Commissarierne Forskel paa Stederne, naar de skal taxeris, og hvis Procento skal udgifvis, settis af H. k. M.

Hr. E. Kragh: At dette Forslag kand inted skade, om det blev forsøgt, enten Kongen eller Borgeskabet, og naar enhver Steds Bekvemelighed blev iachttaget, da H. k. M. derefter at lade Taxten ske pro Cento. De øde Pladser skulle ogsaa taxeris, item at høres af Commissarierne enhver Steds Borgeskab, om de viste nogen bedre Forslag.

Hr. E. Pasbiergh: At mand kunde forsøge det; kunde det end icke drage, da at finde noget at legge dertil; de øde Pladser at auctioneris.

Hr. J. Juel: At der findes et eller anden Forslag, som skulle kunde erstatte den Afgang, som skede paa Grundskatten.

Cornelius Lerche: Formener dette Forslag at verre got, dog Grundskatten icke at leggis paa Biugningen, men paa Grunden allene. Quantum fant mand altid.

P. Scavenius: Dette Forslag er for at giøre Lighed imellem Borgeskabet; Quantum finder sig altid vel.

[2] Den anden Proposition i samme Memorial var, om H. k. M. vilde tilstede, at trei af de beste Borgere blev forreslagen, naar nogen Borgemester- eller Raadmandsplads blev vacant.

Statholder Gyldenløve: Var got, at Hans k. M. icke vilde tage det ilde op, at saadan Forslag blev giort; dog at H. k. M. self beholt fri Val enten en af de trei eller en anden dertil at forordne.

Dette var alles Mening.

[3] Den 3. Post, at Saltskatten og Tøndeskatten blev afskaffet og i Steden at gifvis 6 Rdr. for en Oxe til Admiralitetet.

Dette eragtis biligt og gafnligt for alle.

[4] Den 4. Post, at Consumptionen i tilkommendis Aar vel skulle importere saa meget, at Standkvarter kunde afskaffes, og at de høie Officerer gandske inted skulle hafve til Standkvartier, men den Ge[mene] (?).

Stath. Gyldenløve: Officererne burde ingen Standkvartier hafve.

Hertil sluttede sig *Jens Juel* (tilf.: »at en Officerer i Nyborg eller Nakscoe icke bør hafve mere end den, der er i Kiøbenhafn«) og *Corn. Lerche*.

Feltherren: At ingen Sted er i Verden, som er frie for Standkvartier, uden de i den Sted gifver Service; tilmed er Officerernis Gage icke saa stor her, at de kand miste Standkvartier.

Hr. Cancellor: Var bedre at legge saa meget til og forhøie Consumptionen, at Kiøbstederne kunde blifve frie for Standkvartier, eftersom der er inted, Stederne besverger sig høre ofver end det, og forarsager, at mange forlader Stederne.

Hr. Körbitz: Om Standkvarter blev afskaffet, at i den Sted da gifvis Service, om saa meget af Consumptionen kunde ofverskyde.

Hr. H. Rantzø: I gammel Dage viste mand af ingen Standkvartier at sige, da mand dog hafde Militie i Landet, men Officerne burde nøies med deris Gage.

Hr. O. Povisch: Ser icke, at Officerne har saa stor Gage, at de kand lefve, uden de enten nyder Standkvarter, eller de Midler kand findes, hvorved de kand nyde Service.

Hr. H. Wind: Standkvartier totalitær ruinerer Kiøbstederne, og derfor faar mand finde de Midler, hvorved Militien i andre Maader kand betienes med Service, hvorved Standkvarter kunde afskaffes Byerne til Lindring, saa frembt Fremmede skal komme herind.

Hr. E. Kragh: At skal Fremmede komme herind, da faar Standkvartier afskaffes, og skal Militien nyde Service, da vil endelig andre Midler optenkes.

Hertil sluttede sig *E. Parsberg*.

P. Scavenius: Officererne kunde vel nøies med deris Gage, men

Soldaterne at nyde Service, men aldrig kand Kiøbstederne opkomme, dersom Standkvartier staar ved Magt.

[5] Den 5 Post om Consumptionen at indrette i Norge blef differeret, indtil nogen god Underretning kand hafvis fra Norge, om den skal kunde verre practicabel paa de Steder, og Krigen med Holland kommer til Ende, efterdi den nu foraarsager slet Tilstand i Norge.

[6] D. 6 Post om god Politie i Kiøbstederne at indrettis.

Dette vil udførligere expliceris og specificeris.

262. Betænkning af S. K. 19. Aug. 1672.

Orig. i Indlæg til S. T. Nr. 605.

Allernaadigste Konge oc Herre.

Til at efterkomme i allerstørste oc hørsommeligste Underdanighed Eders kongl. Mayts. allernaadigste Befaling angaaende flittig at deliberere om, hvis vi formene til Kiøbstedernis Tiltagelse oc Fremtarf at kunde tienne, indstilles til Eders kongl. Mayts. allernaadigste videre Resolution efterskrefne voris allerunderdanigste Betenkende.

1. Eftersom dend ulige Taxering i Skatters oc Contributioners Udredning, hvorofver de fleste, ja fast alle Kiøbsteder her i Eders kongl. May. Rige Danmark sig besverger, icke er en af de ringeste Aarsager til Stødernis slette Tilstand oc daglig Aftagelse, da siunes allerunderdanigst høi fornøden at være, at Matriculskatten, som til slig Taxering ald Anledning gifver, blef afskaffet, oc at i dets Sted forsøgt blef ald Eiendom i Kiøbstæderne saavel i Mark som i Bye at taxere oc efter samme Taxering at sette oc regne paa hver hundrede Rixdalers Værd it vist Quantum for at fornemme, om Eders kongl. May. af samme Qvanto, naar Consumptionens Indkomst dertil leggis, kunde erlange dend Sum, som de Udgifter, hvortil dend allerede er eller herefter vorder destineret, kand stoppes med, til hvilket i Værk at stille os allerunderdanigst siunes, at Eders kongl. May. kunde beordre sine Amtmænd, enhver paa det hannem anbetrode Sted, fire, sex eller otte af de forstandigste oc vederheftigste Indbyggere i hver Kiøbsted at udnefne, som Taxten giøre kunde oc dend med allerforderligste i Eders kongl. May. Skatkammer indskicke.

2. Vi befinde hernest, at Aarsagen, hvorfore en Del Borgere flytter fra Kiøbstederne oc andre drager Afskye sig der at nedersette, er ocsaa denne, at de med qualificerte Øfrigheds Personer ere slet bestilte, hvorfore det til Eders kongl. Mayts. allernaadigste Behag i største Underdanighed indstilles, om Eders kongl. May. ved aller-

naadigste Forordning vilde lade kundgiøre, at, naar nogen Borge-mesters eller Raadmands Bestilling heræfter vaccerede, Byes Øfrig-heden da paa det Sted, hvor Vacantz befantes, skulle foreslage Eders kongl. May. tre af de beste oc forstandigste Borgere, oc Eders kongl. Mayts. Stigts Ambtmænd sig om deris Dyctighed oc Forhold aller-underdanigst erklere, saa at E. kongl. May. derefter allernaadigst resolvere kunde, enten Eders kongl. May. nogen af de foreslagne Personer eller andre til det vaccerende Embede bruge vilde.

3. At ald Salt- oc Tøndeskat, som Kiøbstederne merkelig in-commoderer, blef afskaffet, eracte vi it ufeilbar Middel til deris itzige Tilstands Forbedring, hvilket vi allerunderdanigst formene uden nogen Afgang i Søestatsens Indkomst, hvortil Eders kongl. M. de Øxen, som samme Salt oc Tønder bruges til, allernaadigst destineret hafver, paa denne Maade at kunde ske, nemlig, at i Stæden for en Oxen blef gifven ni slette Daler i Penge, for hvilke Penge Admiraltetet da kunde forskrifve lige saa meget Kiød, som de nu af Oxeskatten bekomme, oc endda beholde henved tu Rixdaler tilofvers, sig selv til Gavn oc Stæderne til Forskaansel udi en Besværing, som dennem megen Extorsion oc ubillig Medfart foraarsager.

4. Saasom det icke staar til at haabe, at de Kiøbstæder, hvor Militien nyder Standkvarter, nogen Tid kand opkomme, mens langt mere ufeilbar vil blifve, at, om samme Standkvarter continuere skal, de da hver Dag i jo slettere oc slettere Tilstand ville komme, da eracte vi allerunderdanigst baade nytteligt oc høit fornøden at vere, at benefnte Militie i Steden for Standkvarter en billig Servicepenge blef gifvet.

5. Naar disse Krigstider til fredelige forandres, saa at Norge, som fast ald Næring oc Handel nu er afskaaren, igien af fremmede Nationer kand vorde beseiglet, da eragtis allerunderdanigst tienligt, at forsøgt blef Consumption oc Grundskat enten i alle eller i nogle Kiøbstæder der sammesteds at introducere oc Matriculskatten derimod at afskaffe. Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 19. Augusti anno 1672.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste oc tropligtigste Tiennere.

V. F. Guldenlew. Hansz Graff von Schack. P. Reetz. H. Bielcke.

J. Chr. Körbitz mp. Henrich Rantzow. Otto Powisch mp.

H. Wind mp. Corfitz Trolle mp. Envold Parszberg mp.

Ch. Skiell Jørgensen. P. Griffenfeld, saavit 3., 4. oc 5. Poster angaar.

Jensz Juell. Cornelius Lercke. Paul von Klingenberg.

C. Biermann. Peder Resen. P. Scavenius.

15. Juli—19. Aug. I Mødet 15. Juli behandlede ligeledes et Par Kongebreve om Hospitalerne i Aarhus og Randers. Ved Kongebrev¹⁾ af 8. Jan., stilet til S. K., havde Kongen befalet dette at afgive Betænkning om en Memorial (Nr. 263) af 15. Sept. 1671 fra Anders Mogensen Grave, Forstander for Hospitalet i Randers, samt en Skrivelse¹⁾, dateret Aarhus 23. Aug. 1671, fra hans Broder, Biskop Erik Grave i Aarhus. — Ved et nyt Kongebrev²⁾ af 8. Febr., stilet til S. K., havde Kongen befalet dette at afgive Betænkning om et Par Memorialer fra Didrik Christensen, Hospitalsforstander i Aarhus, den ene²⁾ dateret København 3. Juni 1669 og stilet til Peter Reetz, den anden (Nr. 264) dateret Aarhus 8. Sept. 1671 og med Paategning 9. Sept. af Biskop Erik Grave. I disse Memorialer klages over Hospitalernes Indtægters Foringelse og Nød hos de Fattige.

S. K. vedtog, at Kongen burde lade »udgaa til Stigtbef[alingsmanden] og Bispen i ethvert Stift, for sig at indkalde alle Hospitalsforstandere og dennem bem. Hospitals Besveringer afhøre og siden deris Relation derom til H. k. M. videre Resolution indgifve«³⁾. I S. K.'s Betænkning (Nr. 265), der er dateret 5. Aug. og oplæstes paa Mødet 19. Aug., tales dog kun om Stiftamtmand og Biskop i Aarhus. I Overensstemmelse hermed udgik 10. Sept. Kongebrev⁴⁾ til Stiftamtmand Henrik Rantzau og Biskop Erik Grave.

263. *Memorial fra Hospitalsforstander Anders Grave*
15. Sept. 1671.

Kopi i Indlæg til S. T. Nr. 31.

Stormechtigste och høibaarne Herre, allernaadigste Arvekonge.

Min allerydmygste oc underd. Begiæring er, at Eders ko. Ma. naadigste vilde lade gaa sig til Hierte det meget brøstfeldige Hospital udi Raanders, de fattige Lemmers, de faa øde oc forarmede tilliggende Bønders samt andre Betientis ofverhengende Ruin, hvilken af efterfølgende øiensunlig kan eragtis.

¹⁾ S. T. Nr. 31 med Indlæg. ²⁾ S. T. Nr. 131 med Indlæg.

³⁾ P. II Bl. 66. ⁴⁾ J. T. Nr. 58.

Først, at den Indkomst, som af de høiloflige salige Konger fra Reformationens Tid naadigst hafver veret tillagt, er nu paa nogen Tid lang forringet, saa de Fattige mister, af Dronningborg 10 fæede Øxen, 4 Tønder Smør, 200 Les Brendevad aarligen oc 100 fæede Svin, naar Olden hafver veret, af Haurballe-Gaard 200 Lamb aarligen, af Silkeborg 100 Svins Olden, naar Olden hafver veret.

Dernest var Landgilden paa en Del af Gaardene høit opsat til de Fattiges Fordel, før Matriculen blev oprettet, hvorved nu Skatten reiser høit efter Landgilden, saa at en Del af Bønder[n]e ere derudofver slet øde, en Del forarmede, saa Hospitalet ei aldene mister Landgilden, mens dertil sielf betaller Skatterne. Herforuden hafver Indtegten icke kunde svare Udgiften aarligen fra den Tid, jeg uverdigg Hospitalet i meget armelig Tilstand annæmede, som endoc befindis dette Aar, da Indtegten icke bedrager sig ofver 1500 Daler, mens Udgiften nogle hundrede Daler derofver, saa baade jeg fattige Mand oc Hospitalet geraader i Gield oc Vitløftighed oc vider icke, hvorledis enten jeg fattig Mand eller det forfalden Hospital med dets fattige Lemmer oc forarmede Tiennere skal komme til Rette, med mindre Eders kongl. Ma. mildeligst vilde samtøcke, at, saafrembt de Fattige ei kand niude det, Fundatzen tilholder, udaf de Stæder, det tilforne blef gifven, at derimod maatte holdis en Fattiges Bøsse for dette Hospital paa de Toldstæder i Norge oc Jydland, hvor ei Hospitaller findes, som Byen eller de Seilende sielf underholder, item paa Landstinget samt alle Byes- oc Herretsting i Jydland, saa de, som seile ud oc ind, motte gifve en ringe Almisse efter egen fri Villie, disligeste, hvo som vinder en Sag, gifve 4 Sk., oc om Sagen kommer til Fordrag, da hver at gifve 2 Sk., och dette af de Seilende at leveris til Ko. Ma. Toldbetienter, naar Toldsedlerne affodris, men af de andre til Tingskrifveren, naar Dommerne eller Tingsvidnerne affodris.

Dernest, at en ringe Ting maatte bevilges af hver Kirkes Indkomme i Jydland, om det var ickun 1 Sk. af hver Tønde Korn, en Kirke kand hafve visse eller uvisse Indkomst. Disse tvende Poster befindis naadigst at være bevilget de Fattige her udi Kiøbenhavn, hvilket gifver vore Fattige en stor Fortrøstning, at Kongl. Ma. for Guds Skyld beviser dennem lige Naade.

Herforuden, paa det de 100 Daler, som Hospitalet er den forige Præstis Enke skyldig, oc anden Hospitalets Gield en Gang kunde blifve betalt, jeg da maatte befallis at indkrefve, hvis Hospitalet

arvelig kand være tilfalden, at Creditorerne deraf kand blifve betalt, saa vit det kand forslaae, oc derhøes forbiudes at annamme flere i Hospitalet efter dene Dag, førend det blifver gandske reparerit oc dets Gield betalt. Endeligen, oc de faa øde oc forarmede Hospitalsbønder motte mildeligst bevises dend kongl. Naade, at Stichts-Lensmand kunde bekomme Befalling at lade Siun gaa paa Gaardene, saa de, som ere forsatte paa Landgilden, maatte lignedes med deris Naboer efter lige Avling, och de øde oc forarmede niude mildeligst nogen Forlindring paa Skatterne.

Saadan E. kongl. May. høie Naade vil den allerbarmhiertigste Gud med timmelig oc ævig Velsignelse baade hisset belønne, och jeg uværdig stedse forblifve Eders kongl. May. allerunderdanigste och troe Forbedere

Anders M. Grave.

Kiøbenhavn d. 15. September anno 1671.

*264. Memorial fra Hospitalsforstander Didrik Christensen
8. Sept. 1671.*

Kopi i Indlæg til S. T. Nr. 131.

Høibaarne, stormegtigste och allernaadigste Arfvekonge och Herre.

Foraarsages jeg Eders kongl. Mayts. Forstander i Aarhus Hospital Hospitalets oc de Fattiges Tilstand allerunderdanigst at andrage.

Eftersom Hospitalets Biugning nu er saa aldels brøstfeldig, at befrogtes en stor Del deraf snart skulle nedfalde oc paa de derudi forfundene oc endnu ved Macht værende Materialier stoer Skade ske, eftersom til des Reparation slet ingen Midel eller Forraad vides. Herforuden er de fattige Lemers Tilstand gandske armblyg oc ringe, saa at, endog alle de, derudi findis, ere elendige Stackeler oc høinødtrengende, saa niuder dog Flestedelen af dennem icke uden dend halfve Part eller lidet derofvor af, hvis de i førige Tider oc ordinarie pleier at niude, hvorved de ingenlunde ved Macht kand blifve, hafver oc paa nogle Aars Tid slet intet nøt til deris Kleder oc fattige Lemers Skiul, som de ellers aarlig pleier at niude.

Saadan Hospitalets Tilstand foraarsages en Del formedelst Genanternis (som fra Aarhus oc Kalløe Ampter hafver efter Fundatzen til Hospitalit verit perpetuerit oc af høilofflig Ihukommelse Koning Friderich dend tredie confirmerede) saavel Tiendernis Afgaaelse, som nu icke følger, siden Goedset til andre naadigst er afhendet, be-

dragende sig, hvis Hospitalet herved afgaar til førstkommende Martini, efter hosfølgende Ofverslaug oc Udregning Penge femb tusinde otte hundrede halffembsindstifve och en slette Daler, trei Mark oc en Skilling. I lige Maader befindis en Andel af Hospitalets Plougaure nu at tilbageholdis, formedelst en Del af Goedset til Rytter er udlagt. Begierer allerunderdanigst paa samme Plougaure Eders kongl. Mayts. naadigst Confirmation, at dette Hospitalit gandske ei skulle afgaa.

Herforuden er en Del Hospitalsgoets saa høit imoed andet forskyldet, at ingen vil end for de bare Skatternis Udgift annamme, hvilket, om det nogenledis skal ved Macht blifve, vilde, om Eders kongl. May. saa naadigst maatte behage, ved Commissarier siunis oc efterses, Landgilde och Skatterne imod deris Eiendomb oc Brug modereris oc lignis.

Endelig befindis atskillige Mageskifter for nyligen giorte med Hospitalet, som udi en goed Del fattes Vederlaug, efter hoesfølgende Copie oc underdanigst Memorial.

Begierer allerunderdanigst paa Hospitalets oc de arme nødtrengende Hospitalslemmers Vegne Eders kongl. Mayts. milde Svar, det jeg med samptlige dette Hospitals Fattige til ald Naades oc Velsignelses Ønske ofver Eders ko. May. oc gandske kongl. Arfvehus i vore Bønner til dend aldmegtige Gud uafladelig ville ihukomme. Aarhus d. 8. September anno 1671.

Eders kongl. Mayts. underdanigst tro Undersatte

Dirich Christensen

Forstander i Aarhus Hospital.

Aarhus Hospital och dets Fattige trenger nødvendigen til betiemelig Hielp, eftersom Tilstanden med baade Hospitalet oc Lemmerne er gandske slet oc ringe, som Forstanderne, der ofver Indkombsten oc Udgiften hafver at dispensere, best ved at giøre Underretning om; formodis paa denne underdanigste Supplication Kongl. Mayts. naadigste Resolution, milde oc naadige Hielp imod Hospitalet oc dets Lemmer, det Gud med Naade oc Ære i dette och det himmelske Rige vil belønne. Aarhus dend 9. September 1671.

Erich Grave egh.

265. *Betænkning af S. K. 5. Aug. 1672.*

Orig. i Indlæg til J. T. Nr. 58.

Allernaadigste Konge oc Herre.

Til at efterkomme i allerstørste oc hørsommeligste Underdannedhed Eders kongl. May. allernaadigste Befallinger, daterede d. 8 Januarii oc 8 Februarii sidst forleden i nerverende Aar anlangende Aarhus oc Randers Hospitallers samt dets Fattiges Tilstand, saa oc Maaden, paa hvilken bemelte Hospitaler kand hielpes, indstilles til Eders kongl. Mayts. allernaadigste vidre Resolution dette voris allerunderdanigste Betenkende. Vi befinde allerunderdanigst tienligst at vere, at Eders May. ville lade sig behage sin Stigtsambtmand oc Superintendent ofver Aarhus Stigt allernaadigst at anbefalle Forstanderne enhver paa sit Sted med forderligste for sig at fordre oc for det første efter deris forregaaende Proposition oc Angifvende flitteligen erforske oc, saavit fornøden eragtes kunde, self ved øiensiufulg Besigtelse erfare dets Indkomstes, Biugnings oc tilligende Jordegoedses Tilstand oc omstendiglige Beskaffenhed, dernest Eders kongl. May. om aldtung underdanned Relation at gjøre saavel som oc Forslag til Eders kongl. May. allernaadigste vidre Resolution, paa hvad Maade de formener, bemelte Hospitaler kunde hielpis oc i bedre Tilstand settes. Raadstuen for Kiøbenhafns Slot den 5. Augusti 1672. Eders kongl. Mayts. allerunderdannedigste oc troeplygtigste Tiennerer.

V. F. Guldenlew. P. Reetz. H. Bielecke mp. J. Chr. Korbitz mp.

Otto Powisch mp. H. Wind mp. Corfitz Trolle mp.

Envold Parszberg mp. Ch. Skiell Jørgensen. P. Griffenfeld.

Jensz Juell. C. Biermann. P. Scavenius.

15. Juli—19. Aug. I Mødet 15. Juli behandlede ligeledes ifølge Kongebrev¹⁾ af 12. Juni, stilet til S. K., et Forslag¹⁾ af 10. Jan. fra Stiftamtmand Henrik Lindenov og Biskop Niels Bang i Odense om Ordningen af Odense St. Hans Kirkes Forhold. Forslaget var indkommet som Følge af et Kongebrev²⁾ til dem af 6. Sept. 1671.

Ved Mødet oplæstes ovennævnte Forslag, der for de fleste Punkters Vedkommende (Paragrafferne 1, 2, 6, 7, 8 og 9) blev billiget. Man havde særlig Indvending at gøre imod Paragraf 3

¹⁾ S. T. Nr. 371 med Indlæg. ²⁾ F. T. 1671 Nr. 42.

om Tiende »af Borgerskabit, som brugde Afling, hvilket efter de flestis Mening siuntis haart, eftersom det var imoed Sædvane, og Borgerskabit har dog Gravamina nok«¹⁾. Betænkning (Nr. 266) med Dato 5. Aug. og oplæst i Mødet 19. Aug. I Overensstemmelse med den udstedtes aabent Brev²⁾ 10. Sept. 1672.

266. Betænkning af S. K. 5. Aug. 1672.

Orig. i Indlæg til F. R. Nr. 60.

Allernaadigste Konge oc Herre.

Til at efterkomme i allerstørste oc hørsommeligste Underdanighed Eders kongl. Mayts. allernaadigste Befaling, dat. Hafniæ dend 12. Junii sidst forleden i nerverende Aar, anlangende det Forslag, som de af Eders kongl. May. forordnede Commissarier giort hafver om den Indkomst, de allerunderdanigst formene til St. Hans Kirkes Reparation oc Vedligeholdelse i Ottense at kunne forordnes, saa indstilles derom til Eders kongl. Mayts. allernaadigste videre Resolution efterfølgende voris allerunderdanigste oc hos bemelte forordnede Commissariers indgifne Forretnings Poster antegnede Mening.

Voris allerunderdanigste
Betenkende.

Vi eracte allerunderdanigst denne Post saavel som efterfølgende 2., 6., 7., 8., 9. i ald Billighed at bestaa.

Commissariernis
Forslag.

1. Begravelser.

En Begravelse udi Choret til tvende Kister, Grafven at mure, skal betales 16 Rixdaler, uden Mur til tvende Kister betales 10 Rixdrl., it Barn 2 Rdlr. For hver Gang muret Begravelser udi Choret aabnis Lig at nedsette, gifves 4 Rdlr. For it Begravelse i Kirken til 2 Lig at mure 12 Rdlr., uden Mur 8 Rdlr., it Barn 2 Rdlr. Naar de murede aabnis, 2 Rdlr. Paa Kirkegaarden af de beste Pladser til en Kiste 8 Mark, nest de beste 4 Mark, it Barn noget

¹⁾ P. II Bl. 66.

²⁾ Tr.: Rothe, Chr. V's Reskripter, 166—170.

voksen 3 Mark, it spedt Barn 2 Mark. De Fattige, som ingen Middel hafver, Jorden fri.

2. Stolestader.

Fra Hans May. oc Hindes dronningl. May. Stole slipper, oc No. 1 paa begge Sider begyndes, indtil 2 Stole nest neden for Kaarsgangen til No. 12., 13, gifves af hver Stade første Kiøb 9 Mark, aarligen til hver Sti. Johanni 8 Skilling. Siden fra No. 12, 13 til No. 20. 22 gifves af hver Stade første Kiøb 6 Mark, aarlig 6 Skilling. Alle de andre Stole, som nogen vil kiøbe, gifves første Kiøb af hver Stade 4 Mark, aarlig 4 Skilling. De Gotfolk, som icke hafver Eiendom i Sognet, mens fløtter af dette Sogn i andre eller fra andre Sogner i dette Sogn, skal oc niude deris Stolestader i de Stole, hvor ledige Stader findes, dog at de gifver til Kirkens Indkomst hver half Aar af hver Stade 8 Skilling. Alle dennem, som deris Stolestader fester, skal nyde dennem deris Lifstid. Dog, naar de ved Døden afgaar, da samme Stolestader til Kirken igien at være hiemfalden, mens befindes nogen af de Afdødes Venner, samme Stader vil beholde, skal de for nogen Fremmede Staderne nyde for Feste oc aarlig Afgift beholde.

3. Tiende.

Alle, som i St. Hans Sogn ere boendis, bør efter Recessen af

Eftersom Borgerskabet dog andre store Udgifter i atskillige Maader undergifne ere, da eragtes

billigt, at de, som af Arrilds Tid for Tiende af deris Gaarder hafver fri vaaret, endnu fremdelis fri forblifver.

4. Saafremt denne Bolig icke enten til Militien er udlagt eller andre skiødet, da siunes billigt, at Kirken dets Landgilde oc Herlighed nyder.

5. Eragtes gafnligt oc Kirken uden Skade.

Kveg at tiende, iligemaade ald Jord, som i samme Sogn findes, uden Ladegaardsmark, som af Hans Mayts. Ambmand bruges, ald dend anden Jord inted undertagendis at tiende efter Recessen, oc Tienden ligesom i de andre tvende Sogner her i Byen i tvende lige Parter imellem Kirken oc Presten at skiftes.

4. Jordegods.

Hans May. naadigste Villie, at det Bolig i Korup herefter med Landgielde oc Herlighed at følge Kirken, som det fra første af de Friller ere gifne.

5. Sacristi.

Eftersom Hans May. høilofligst salig Hr. Fader hafver ved sit Bref dat. 17 October 1668 naadigst bevilget, det ruinerede Sacristi til Kirkens Reparation motte nedbrydes, om Hans May. det endnu saaledis i Naade behager.

6. Restantzer.

Kirken hafver tilstaaendes hos Velb. Knud Urne 323 Rdlr., Zacharias Svarfver 4 Mark, Hans Bødker 4 Mark, Hans Busk 6 Mark, Mickel Feltbereder 2 Mark, Bartholomæus Kock 4 Rdr., Laurits Ifversen 4 Mark, hvilke skal indfordres, Kirken til Regnskab føris.

7. Klockerne.

Alle, som i Sognet boer, gifver Kirken af alle Klocker 2 Mark, uden Sognet gifves af alle Kloc-

kerne 3 Mark. Klockeren betales foruden dette hans Umag.

8. Kirkegaarden.

Eftersom Muren omkring dend af Kirken holdes vedlige, siunes best, Kirkegaarden ved sin egen Brug, som dend er anordnet, forbliver.

9. Inventarium.

Bør af tvende Mænd i Prester-nis Ofverværelse rigtig optegnis, Kirkestoel forfattes, derudi indføres oc alting efter Recessen holdes.

[10.] Saasom dette strider imod dend Landslov, som Eders ko. May. endnu ei har forandret, det ocsaa vilde geraade andre brystfeldige Kirker i Stifed sambt afbrente Prestegaarde, som Eders kongl. May. med Hielp af disse Kirker allerede beneficerit hafver, til Præjuditz, da kunde vi icke billigt befinde, at denne Indkomst bliver St. Hans Kirke tillagt.

10. Forskrefne Indkomster udi alt kand inted tillange denne St. Hans Kirke med at reparere, langt mindre at vedligeholde, da dersom Hans kongl. May. af Naade vilde tillade, at Hans Mayts. Kirker i Lunde Herrit maatte, hvis Indkomst de kunde ofver deris Udgifter [til] aarlig oc tilbørlig Vedligeholdelse oplegge, efter rigtig Regnskab kommer (!) St. Hans Kirke til Hielp, formodes ved de Mid-del St. Hans Kirke herefter kand vorde repareret oc vedligeholden.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste oc troepligtigste Tiennere.
 V. F. Guldenlew. P. Reetz. H. Bielcke mp. J. Chr. Körbitz mp.
 Henrich Rantzow mp. Otto Powisch mp. H. Wind mp.
 Corfitz Trolle mp. Envold Parszberg mp. Ch. Skiell Jørgensen.
 P. Griffenfeld. Jens Juel. C. Biermann. P. Scavenius.
 Raadstuen for Kiøbenhafns Slot d. 5. Augusti anno 1672.

29. Juli—19. Aug. 29. Juli Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 3. Juli, stilet til S. K., hvorved dette fik Ordre til at

¹⁾ S. T. Nr. 420.

afgive Betænkning om et Forslag paa 3 Punkter 1) om Tyveri af Kirkebly, 2) om Læg af Soldater, 3) om ens Maal og Vægt i Jylland. Tilstede ved Mødet var Peter Reetz, Henrik Bjelke, J. Chr. Körbitz, Henrik Rantzau, Jørgen Bjelke, Otto Powisch, Enevold Parsberg, Chr. Skeel, Niels [ø: Jens] Juel og P. Scavenius. Votering (Nr. 267). Betænkning (Nr. 268) med Dato 5. Aug. og oplæst paa Mødet 19. Aug. I Overensstemmelse dermed udgik 10. Sept. to Forordninger¹⁾ (om Tyveri af Kirkebly og om »Soldater, som af Læggene maa skaffes«) samt et Kongebrev²⁾ til Kammerkollegiet (om Maal og Vægt).

267. *Votering i S. K. 29. Juli 1672.*

P. II Bl. 66 f.

1) [Votering om Tyveri af Kirkebly.]

Hr. Cantzler: Tyven af enhver at maatte arresteres, siden dømmes til Hengende, og Kiøberen at give første Gang 100 Rdr.

Hertil sluttede sig *H. Bjelke, J. C. Körbitz, H. Rantzau, O. Powisch, Chr. Skeel, Niels [ø: Jens] Juel og P. Scavenius*.

Hr. Gen. Lieut.: Det er forgæves at giøre Forordning, med mindre mand skaffer Amtmændene Middel at holde derover. — Klagedes af samtlige, at de kunde icke faa Fengsel at gemme dem udi.

Hr. Rigsmarskalk: At hand icke kand faa en Fange udi det blaa Torn.

Slutningen efter Reetz' Forslag.

2) 2den Post anlangende [om Lejesoldater].

Hr. Rigsmarskal: H. Mayts. allernaad. Forordning er udgangen om det samme, men Soldaterne vil icke tiene saa ringe og vil icke lade sig tage op under 80 Rdr., fra dem af Roskilde nylig 7 forløben.

Hr. Neels (!) Juul: Den største Desordre bestaar deri, at de forløbende antages under de tydske Compagnier imod Kongens Ville.

Gen[eral] Proc[ureur]: Idem, at Rysius allene hafver 600 Soldatter. Aarsagen er, at ingen Gevorbene vil udstaa den Arbeide. Erindrer, at mange boer ved Gaardene, som icke vil gifte sig, i somme Byer 9 Gaarde; om til Trusel kunde befallis, at de ligesaa vel skulde møde paa Mynsterpladsen.

¹⁾ Tr.: Forordn. 1670—83, 158—60.

²⁾ S. T. Nr. 573.

Hr. Cantzler: Generalfiscals Bestilling skulde fornemmelig bestaa derudi at holde ofver Kongens Forordninger ofver alt Landet, og hand derfor hafve en anselig Løn, i den Sted hans fornemmeste Employ nu anvendes derpaa at oplede smaa Sager, Leiersmaal, ringe Forseelser paa forseiled Papier etc. Hans Løn er nu 700 Rdr., men kand icke tilreкке, eftersom hand deraf skal underholde Fiscaler udi Provincierne.

Blef ogsaa oplæst den kongl. Forordning om saadanne Leiesoldater. Læst atter en anden Forordning om det samme.

Vota.

Hr. Cantzler: Vis er Desordren og Skaden, men fast umuelig at holde ofver, hvad Ordinantz derom kand giøris. Synis, det hele Leg kunde bygge et Hus eller Værelse paa 5 Fag med Græsgang og anden saadan Leilighed, som en Husmand ordinari har, hvori Soldaten skulde bo, hafve 15 Rdr. aarlig og saa Frihed at arbeide, hvor hand vil, paa Kongens der Lænsmand paa Kongens Vegne, andensteds Proprietarius.

Hertil sluttede sig *H. Bjelke*, *J. C. Körbitz*, *H. Rantzau* og *J. Bjelke*.

Hr. Otto Powisch: Hertil at legges, at hvor de icke kunde anderledis enis, da dette Middel at bruge.

Hertil sluttede sig *E. Parsberg*.

Hr. C. Skeel: Best at blifve ved Forordningen, dertil at legges endnu et Par Rdr. eller noget heller end deslige Huse, hvoraf synis i Fremtiden at kunde komme Desordre.

Gen. Procureur: Synis, Difficulteten at komme af Mangel af Folk og mest udi Jylland og Fyn. Synis, at skulle svare til Godset saasom Vornede, icke anl. Gaarden etc., men til Legged.

Hr. Cantzler rep[osterer] et cæteri, at det var impracticabel og nyt. Resolution efter Cantzlers Mening.

3) 3die Post, anl. én Vegt og Maal ofver gandske Jylland, eftersom dermed begaais Misbrug ofver Jylland med Landgilden, eftersom Landgildemaal er Topmaal, og Tynderne giøris brede ofven om, og derforuden en bred Egegiord omkring.

Hr. Cantzler: Etersom May. har befaled Skatkammered at giøre en general Anordning ofver Danmark om Vegt og Maal, da derhen og at remitteris at determinere, hvad Topmaalet kand importere.

Ita cæteri omnes.

268. *Betænkning af S. K. 5. Aug. 1672.*

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Herre oc Konge.

Til at efterkomme i allerstørste oc hørsommeligste Underdanighed Eders kongl. May. allernaadigste Befaling, daterit dend 3. Julii sidstforleden i nærværende Aar, angaaende trende efterfølgende Poster indstillis til Eders kongl. Mayts. allernaadigste videre Resolution voris efterfølgende derhos teignede allerunderdanigste Betenkende.

Voris allerunderdanigste
Betenkende.

Posterne.

1. Os siufnis allerunderdanigst Retferdighed gemes at være, at, hvo som befindis Kierkerne i saa Maader at bestie, blifver fengsling anholdet, hvor oc af hvem hand antreffis kand, dernest paa Livet med Galge oc Gren efter foregaaende lovlig Dom straffit, oc at de, som med Tiufvene kiøbe, gifve hundrede Rixdaler til Straf.

2. Uanset det er landkyndigt, at Soldater at leie ruinerer Landet, i hvilket Henseende sligt ocsaa ved allerede udgangne Forordninger er forbøden oc saa vit mueligt præcaverit, icke dis mindero, efterdi dagelig Erfarenhed udviser, at mange Leg findis, i hvilke Lexmændene ei kand bekomme Soldatter, med mindre de dennem skulle leie oc gifve ofver dieris Efne saa meget til aarlig Løn oc Leie, som Soldaten self dennem foreskrifver, da siøn is allerunderdanigst det beste Middel til sligt at forekomme dette at være, at, hvor Legget icke kunde

1. Blyet stielis bort af Kierkerne, om Hans kongl. May. naadigst icke derfor ville lade en Forordning udgaa, at, hvo som kiøbte med saadanne Tiufve enten i Kiøbstederne eller andensteds, kunde gifve en anselig Straf, oc hvor de kom det at ville selge, at tagis udi Arrest.

2. Eftersom Soldater at leie ruinerer Landet oc er Landet støre Skade, end erachtis kand, dersom Hans kongl. May. naadigst ville lade en streng Befaling udgaa, at enten de vaar leiet eller taget, skulle de intet hafve mere, end Hans kongl. Mayts. naadigste udgangne Forordning om formelder, hvorved den støre Landsens Ruin oc Skade kunde forekommis.

efter Forordningen eller i andre Maader (sig self uden ulidelig Udgift) Soldater tilveiebringe, det da skulle stande Legget frit for at skaffe en anden Person, som af Militien blef for Soldat dychtig erkient, oc hannem i Steden for slig utaaelig Leie gifve fri Værelse eller et frit Hus med Kaalhafvis Plads oc saa vit Græsning dertil, som en Husmand med Rette oc efter gemen Landbrug tilkomme kunde, hvilket Hus hand skulde niude fri for ald Paaleg oc Udgift oc derforuden dend aarlig Løn af Leggit, som Forordningen tillader, dog at slig Husis Opbyggelse i ingen Maade skulle præjudicere nogen Proprietarium i hans Husis, Eiendoms oc Grundis Rettighed, langt mindre gifve Krigsofficererne nogen Myndighed ofver samme Hus, Grund oc Eieendomb sig nogen Høihed eller Herlighed at tileigne eller i Krigsjordbogen at indførís oc der for noget at reignis.

3. Eftersom Eders kongl. May. allerede hafver allernaadigt anbefalet Skatkammer Collegium sit allerunderdanigste Betenkende at gifve, hvorledis én Vegt oc ét Maal kunde her i Eders kongl. Mayts. Rige Danmark indrettis, da erachter vi allerunderdanigst nytteligt at være, at benefnte Collegium tilligemed til Eders kongl. Mayts. allernaadigste videre Resolution dieris allerunderdanigste

3. Och eftersom Hans kongl. May. naadigst hafver befalet, at der skulle være én Vegt oc Maal udi Jylland, saa, dersom Tønden blef straagen, oc der vaar otte straagne Skepper i Tønden, oc saasom Landgildemaal er Topmaal, at der da gafvis en straagen Skeppe (eller saa meget, som got kunde erachtis) paa Tønden, saa vidste enhver, hvorefter hand sig skulle rette, ti Tønden giøris vid

Betenkende indstillede om Maaden, paa hvilken ald Topmaal til en vis Qvantitet kunde blifve reducerit, saa at ingen Vedkommende derved blef forfaait.

ofvenom, och settis derforuden en bred Giord deromkring af Eske-træ, saa den Fattige, som skal yde sit Landgilde, eller hvo som skal levere Korn, derofver meget forurettis.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste oc troplichtigste Tienere.
 V. F. Guldenlew. P. Reetz. H. Bielcke. J. Chr. Körbitz mp.
 Henrich Rantzow mp. Otto Powisch mp. H. Wind mp.
 Corfitz Trolle mp. E. Parszberg mp. C. Skiell Jørgensen.
 P. Griffenfeld. Jensz Juell. C. Bierman. P. Scavenius.
 Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 5. Augusti anno 1672.

5. Aug. Møde, hvor Peter Reetz, J. Chr. Körbitz, Henrik Rantzau, Holger Vind, Chr. Skeel, Jens Juel og P. Scavenius var tilstede. Senere kom Hans Schack og Henrik Bjelke. Man forhandlede noget om Lavsprivilegieerne, især Vinhandlernes, i Henhold til det tidligere omtalte Kongebrev¹⁾ af 8. Febr. (jvfr. 1. April). Votering (Nr. 269). Jvfr. 3. Febr. 1673.

269. *Votering i S. K. 5. Aug. 1672.*

P. II Bl. 67 f.

1) Votering om en kongelig Befaling at deliberere om Laugenis Privilegier.

Hr. Cancellen: For Commerciernes Friheds Skyld tilsteddis ikke Vinhandlernis Privilegie, som de supplicerer om, men at Fremmede maa oplegge Vin her i Staden.

Hertil sluttede sig *J. C. Körbitz, H. Rantzau* og *H. Vind*.

Hr. C. Scheel: Der burde at være nogen Restriction, eftersom Kongen siunes ikke at kunde hafve nogen Gavn af Vins Opleggelse af Fremmede.

Hr. J. Juul: Blifver ved Commerce Collegii Betenkende.

Hertil sluttede sig *P. Scavenius*.

2) Vota, om en Gastgeber maa tappe Vin og Brendevin i sit Hus og kiøbe dend i Gros af Skibene.

Feltherren: Mener, at det maa ske.

Hertil sluttede sig *H. Bjelke, H. Rantzau* og *P. Scavenius*.

¹⁾ S. T. Nr. 130.

Canceller: Blifver ved dend Mening, at de maa vel tappe ud i Huset, men købe det af Vinhandlerne.

Hertil sluttede sig *J. C. Körbitz, H. Vind og Chr. Skeel*.

Hr. J. Juul: Hand følger de flestes Stemme, ellers blifver ved Commerce Collegii Betenkende.

Commerce Collegii Betenkende ofver Vinhandlernes Laugsprivilegier blef mestendel approberit.

9. Aug. Kongebrev¹⁾, stilet til S. K., hvorved dette fik Ordre til at afgive Betænkning om en Memorial fra Erik Quitzow, Amtmand over Lundenæs og Bøvling Amter. Denne ønskede at vide, 1) hvorledes Kongens Befalinger skulde forkyndes ved de ti Herredsting (foruden nogle Birketing), i de 118 Sogne og 3 Købstæder samt ved de nogle og treds Herregaarde, der fandtes i hans Amter; 2) »hvorledis det skal forholdis med Justicien oc Execution, om nogen Dødsdrag begaaes udi Ambterne, eller andre grofve oc motvillige oc strafverdige Actioner forfalder, saa at mand skulle paa Kongl. Ma. Veigne lade nogen eftersætte oc til Sagens Udførelse arrestere lade, hvad Hielp mand dertil motte bruge, saa oc med de Arresteredis Fortæring oc Executions Udførelse oc Pengens Udgift dertil, oc hvoraf de Middel skulde tagis«.

10. Aug. Kongebrev²⁾, stilet til S. K., hvorved dette fik Ordre til flittigt at deliberere om, »hvis I formener til Kiøbstedernis Tiltagelse og Fremtarf at kunde tiene«. Jvfr. 27. Juni — 19. Aug.

19. Aug. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev³⁾ af 17. Juni, stilet til S. K., hvorved dette fik Ordre til at udtale sig om den bedste Maade at indrette Hofretten paa. Tilstede ved Mødet var Ulr. Fr. Gyldenløve, Peter Reetz, Henrik Bjelke, J. Chr. Körbitz, Henrik Rantzau, Otto Powisch, Holger Vind, Chr. Skeel, Jens Juel, Poul Klingenberg, P. Scavenius og P. Resen⁴⁾. Vøtering (Nr. 270). — Jvfr. 17. Febr. 1673.

¹⁾ S. T. Nr. 473 med Indlæg.

²⁾ S. T. Nr. 475.

³⁾ S. T. Nr. 380.

⁴⁾ P. II Bl. 68.

270. *Votering i S. K. 19. Aug. 1672.*

P. II Bl. 68.

[Votering om Hofretten.]

Blef for et Fundament sluttet, at en Under- och Ober-Hofret skulde indrettis, och paatage sig Hr. Rigens Marskal, Hr. Otte Powisk och Hr. Holger Wind och General Procureur derom saavel som des Requisita en Project at opsette.

G[yldenløve], C[anceller], B[ielcke], Hr. H. Rantzow: De fire forskrefne.

Rigens M[arskal] nefnte Gyld[enløve], C. Trolle och (!)

Otte Powisch nefnte Statholderen, Feltherren, Kling[enberg], Scav[enius].

Hr. Holger Wind: Hr. Cantzeler, Rigens Ad[miral], Ch. Skeel och Klingenberg.

C. Trolle, Ch. Skeel og *Klingenberg*: Som Cantzeler.

Hr. Jens Juel: De trei, som Statholter nefnte, och derforuden Cantzler.

D. Scavenius og *D. Reisener* (!).

I samme Møde behandlede ligeledes ifølge Kongebreve¹⁾ af 21. Febr., stiledede til S. K., to Memorialer fra Overjægermester Vincens Joachim Hahn. I den første¹⁾, der var dateret 17. Febr., beklagede han sig over, at Kammerkollegiet ikke havde taget Hensyn til en Memorial fra ham af 28. Aug. 1671, hvori han havde henstillet til det at skaane de kongelige Skove, der overalt var ilde forhuggede og paa mange Steder »ganske ruinerede«; alligevel havde Kammeret fortsat med større Udvisninger, end Skovene kunde taale. Han ønskede derfor en kongelig Ordre til Kammeret om uden videre Ophold at udfærdige et Reglement om 1) Amtstuernes Udvisning; 2) hvor meget enhver, »som Skouf nødis til at købe, af hvad Condition hand och er, maa bekomme«; 3) om de Privilegier paa frit Brændsel, som de tidligere Konger havde bevilget, »dengang nok var at tage af«, skulde gælde fremdeles; 4) om Rytterbønderne skulde nyde fri Brændsel og Gavntømmer til de Gaarde, »hvor de altid

¹⁾ S. T. Nr. 156—157 med Indlæg.

hafver maat self forsiune sig och kiøbe, førend de til Rytterhold ere udlagde«.

Ved Mødet oplyste Holger Vind, at Kammerkollegiet allerede havde indgivet en Betænkning, som var approberet af Kongen, og S. K. lod da Sagen falde¹⁾.

I den anden Memorial²⁾, der ligeledes er dateret 17. Febr., meddeler Hahn, at der finder stort Misbrug Sted med Oldengæld. Baade Adelens og Kronens Skove var nemlig for en stor Del solgte til mindre Proprietærer, som nu uden nogen »Taxt och Consideration« modtager Svin til Fedning for altfor lav Pris og derved har saa stort Tilløb, at de »udi en uformerket Hast lader ofversløre nestliggende store Skoufve«. Votering (Nr. 271). Betænkning (Nr. 272). I Henhold til denne udstedtes 24. Sept. Forordning³⁾ om Oldengæld.

271. *Votering i S. K. 19. Aug. 1672.*

P. II Bl. 69.

[1.] *Cantzeler*: De, som nyder frie Skovhug och Gresgang i Kongens Skofve och ligge icke for langt derfra, at lade deris Svin indbrende paa Kongens Skofve.

Hertil sluttede sig *H. Bjelke, J. C. Körbitz, H. Rantzau, O. Powisch, H. Vind* (tilf.: »dog vel at observeris, at Bunden nyder Skovhuggene frie«), *C. Trolle, C. Skeel, Jens Juel* (tilf.: »naar Bunden nyder frie Ildebrand«), *Klingenberg, Scavenius*.

D. Reisener: De, som nyder frie Gresgang och Skovhug, deris Svin der indbrende lade.

— — — — —

[Forhandlingen fortsattes om Eftermiddagen, hvor Peter Reetz, Henrik Bjelke, Henrik Rantzau, Otto Powisch, Holger Vind, Chr. Skeel, Jens Juel, Scavenius og Resen var tilstede.] — — — —

[2.] Nok blev sluttet om den anden Post om Svin at indbrende paa Skofve, at uvillige Mend skulde opkrefvis til Tinge, som fellits Skofve skulde vurdere, och Svinene indbrendis med fellits Brende, och hvem som flere Svin indbrende, end hans Skofve saaledis blifver taxerit for, stande derfor efter Lands Lov och Ret af den Paaskadende.

¹⁾ P. II Bl. 68. ²⁾ S. T. Nr. 156—57. ³⁾ Tr.: Forordn. 1670—83, 160—61.

3. Anl. en vis Taxt paa Oldengield. Derom blef sluttet, at i Jylland skulde gifvis til Oldengield hver 6te Svin och udi Seeland hver ottende, udi Fyen hver siette eller och i dets Sted Penge, nemlig for et Svin i Seeland 1 Rixort, udi Jylland och Fyen ligesaa. Hvo sig herimod forser, hafve forbrut sin Oldengield, Halfparten til Angifveren och Halfparten til neste Hospital.

272. Betænkning af S. K. [19.] Aug. 1672.

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Konge oc Herre.

Til at efterkomme Eders kongl. May. allernaadigste Befaling angaaende trende af Oberjegermester Hr. Vincentz Joachim Hahn om Olden oc Oldengield angifne Poster indstilles til Eders kongl. Mayts. allernaadigste videre Resolution efterfølgende voris allerunderdanigste Betenkende.

Allerunderdanigste Betenkende.

1. At de, som nyder fri Gresgang oc Skoufhug i Eders kongl. May. Skofve, lader deris Svin indbrende oc fede der sammesteds, saavit Skofvene kand taale, eragte vi allerunderdanigst billigt, naar de icke ligger saa lang fra samme Skofve, at det falder dennem ubeleiligt deris Svin did at drifve.

2. Eragtes allerunderdanigst, at enhver, som sig forser imod, hvis denne Post melder, allerbest kand søgis oc tiltales af dend, som paaskader, ved Lands Lov oc Ret.

3. Os siunes allerunderdanigst meget nytteligt at være, at i Jylland, hvor Svin ere i høiere Pris end i de andre Provintzer, saa oc i Fyen, hvor efter Landets Størelse icke ere mange Skofve,

Posterne.

1. At enhver, som af Eders ko. Mayts. Skofve nyder nogen Skoufhug eller Græsgang, maa vere pligtig at lade sine Svin indbrende til at fede paa Eders kongl. Mayts. Skofve, saavit Skofvene kunde taale.

2. At ofver egennyttige Proprietarier en vis Straf maatte settis for hver Svin, de mere antager oc brender, end som deris Skoufslod kand taale.

3. At en vis Taxt for hver Svin at fede maatte ofveralt ordineris, saa at dend ene icke skulle forfordele dend anden.

blef gifven til Oldengield hver siette Svin, som allerede i Jylland er brugeligt, oc at i Sielland, hvor mere Skouf end i Fyen er, blef tagen hver ottende eller i dets Sted udi alle Provintzerne en Rixort, hvilket almindeligen ei alene i Eders kongl. Mayts., mens endoc i alle andre Proprietariers Skofve vilde være fornøden under Straf at observere, saa at, hvo sig derimod forsaa, skulle hafve forbrut ald sin Oldengield efter Skofvenis Taxt, Halvdelen til Angifveren oc Halvdelen til neste Hospital, hvorom Eders kongl. Mayts. Forordning kunde til enhver Efterretning publiceris.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste oc troplictigste Tiennere.

P. Reetz. H. Bielcke. J. Chr. Körbitz mp.

Otto Powisch mp. Envold Parszberg mp. Ch. Skiell Jørgensen.

P. Griffenfeld. Jenz Juell. Cornelius Lercke. P. v. Klingenberg.

Pet. Resenius.

Raadstuen for Kiøbenhafns Slot d. [19.] Augusti 1672.

2.—9. Sept. 2. Sept. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 28. Aug., stilet til S. K., hvorved dette fik Ordre til at overveje en Supplik¹⁾ af 20. Aug. fra Simon Christensen og Peder Pedersen, Borgere i Rødby, paa Byens Vegne. Disse meddelte, at Byen tidligere bl. a. havde haft Ret til Handel og Købmandskab lige med andre Købstæder paa Grund af det store Besvær, den havde af Overfarten til Tyskland. Byen maatte nemlig frit overføre Hoffet og »andre store Herrehold« og underholde dem, »naar lang Moedbør er«, samt i det hele paa Grund af denne Overfart udstaa stort Besvær »i Storm og Uvejrs om Vinterdage«. Nu havde Kongen imidlertid (13. Juli) afskaffet Toldstedet i Rødby og forbudt Ud- og Indførsel fra og til Byen, hvorved

¹⁾ S. T. Nr. 535 med Indlæg.

denne vilde lide stor Skade. Blev Toldstedet bevaret, vilde det i høj Grad gavne »Landsatterne« i denne »Afside« af Landet, der ellers vilde faa altfor lang Vej til Toldsted især »i dette side Land, hvor Veiren (!) altid falder ond och besverlig at fare«. — Til denne Supplik følger Kongebrevet, at ved Toldstedets Afskaffelse vilde ogsaa Enkedronningen lide et stort Tab i sine Livgedingsindtægter.

Ved Mødet var Peter Reetz, Henrik Rantzau, Jørgen Bjelke, Enevold Parsberg, Chr. Skeel, Jens Juel, Corn. Lerche, P. Klingenberg, C. Bierman og P. Scavenius tilstede. Kongebrevet og Suppliken oplæstes. Alle var enige om, at Sagen skulde overlades til de Medlemmer af Kammer- og Kommercekollegierne, der tidligere havde forhandlet om Toldvæsenet, og Dokumenterne overgaves derpaa til Jens Juel¹⁾.

9. Sept. nyt Møde, hvor Peter Reetz, Henrik Bjelke, J. Chr. Körbitz, Henrik Rantzau, Otto Powisch, Enevold Parsberg, Chr. Skeel, Jens Juel, Corn. Lerche, Poul Klingenberg og P. Scavenius var tilstede²⁾. Votering (Nr. 273), Betænkning (Nr. 274), begge til Gunst for Rødby. I Overensstemmelse dermed udstedtes 27. Sept. Kongebrev³⁾ til Kammerkollegiet.

273. Votering i S. K. 9. Sept. 1672.

P. II Bl. 71.

Hr. Cantzler: Rødby at beholde sine Privilegier, i det mindste, indtil Naskov kommer i den Stand, at den kand præstere det, som en Stapelstad præstere skulde.

Rigs Admiral: Saasom Privilegierne er conf[irmerede] i denne Konges Tid, da fornøden, at Kongens Haand staar fast.

Rigs Marskalk: Rødby icke at kunde afskaffes, eftersom det er Fergested, hvor de for inted skulde overføre Mayestetens Folk; dog Tolderen obligered at blifve ved Havnen. Det kunde ellers ogsaa præjudicere Enkedronningen udi hendes Intrader, hvilket er ogsaa Cantzlers Mening.

Hertil sluttede sig *H. Rantzau*, *O. Powisch*, *E. Parsberg*, *Ch. Skeel*, *Corn. Lerche* (tilf.: »Tolderen at residere ved Drags-

¹⁾ P. II Bl. 70. ²⁾ P. II Bl. 71. ³⁾ Tr.: Rothe, Chr. Vtes Reskripter, 170—71.

mynde«) og *P. Klingenberg* (tilf.: »at det bliver, som det hafver været udi 200 Aar, med Udskibning, med Indskibning, og kunde endres anl. Silke og deslige Varer«).

Hr. N. (!) Juul: Bliver ved sine forige Tanker, eftersom contrarium er ogsaa mod de andre Kiøbsteders Privilegier.

Scavenius: Alt det, som tilforne er nu allegered, var tilforne bekent, og dog udi Stats Collegio resolvered, at Rødby skulde caseseres, hvorpaa fulde Mayestetens Approbation, hvorpaa Toldrullen er fundered. Den Kiøbsteds Maintien er gandske Landets og alle de andre Steders Ruin. Hendes May. Enkedronningen gaar dermed inted af.

Slutning efter de fleste Vota.

274. *Betænkning af S. K. 9. Sept. 1672.*

Orig. i Indlæg til S. T. Nr. 612.

Allernaadigste Konge oc Herre.

Til at efterkomme i allerstørste oc hørsommeligste Underdanighed Eders kongl. Mayts. allernaadigste Befaling angaaende det, som Simon Christensen oc Peder Pedersen paa sambtlige Indvaanernis Vegne i Rødbye for Eders kongl. May. hafver supplicando ladet andrage om de dennem hidindtil forunte Friheder oc Benaadinger med at bruge Handel oc Kiøbmandskab lige ved andre Kiøbsteder fremdelis at nyde, indstilles til Eders kongl. Mayts. allernaadigste videre Betenkende følgende voris allerunderdanigste Betenkende.

Eftersom Rødbyes Situation er saaledis beskaffen, at derfra falder dend neste Ofverfart til Tydskland, hvilket oc er Aarsag, at alle de Øxen saavel som det meste Korn, som fra Lolland udføres, derfra udskibes, fremfarne høilofligste Konger dertilmed for ofver tu hundrede Aar siden hafver allernaadigst meddelt benefnte Rødbye det Privilegium, som siden uden Intermission af alle efterkommende Konger oc Eders kongl. May. self allernaadigst confirmerit er, at de Handel oc Kiøbmandskab lige ved andre Kiøbsteder maa bruge, fordi de derimod skulle fri oc paa egen Bekostning ofverføre det kongelige Hof med deraf dependerende Betiente oc i saa Maader udstaadend Bekostning, som slig Reiser til oc fra Tydskland med sig fører, da siunes os allerunderdanigst gafnligst oc best at være, at Rødbyes Indvaanere herefter som hidindtil nød bemelte dennem allernaad. gifne Privilegium, oc paa det ald Underslef i Tolden desto bedre

kunde præcaveris, da eracte vi allerunderdanigst tienligt, at Eders kongl. Mayts. Tolder, som nu boer i Rødbye, bode ved Draxmynde, hvor Ofverfarten er. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 9. Septembr. 1672.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste oc tropligtigste Tienere.
 P. Reetz. H. Bielcke. J. Chr. Körbitz mp. Otto Powisch mp.
 Envold Parszberg mp. Ch. Skiell Jørgensen. P. Griffenfeld.
 Cornelius Lercke. Paul von Klingenberg. Peder Resen.

2. Sept. I Mødet 2. Sept. forhandlede ligeledes ifølge Kongebrev¹⁾ af 12. Marts, stilet til S. K., om et Andragende (Nr. 275) fra Møllerne i København, dateret 5. Dec. 1670, hvori de beklagede sig over, at Accisebetjentene forulæmpede dem, saa at de ofte maatte betale Bøder for deres Karles Forseelser. Kongen fandt det urimeligt, at nogen skulde straffes for en andens Forseelse og befalede derfor S. K. at overveje, hvorledes Møllerne bedst kunde hjælpes. S. K. mente dog, som dets Betænkning (Nr. 276) viser, at det var bedst, at alt blev ved det gamle. — P. Scavenius erindrede om, at det vilde være heldigt for at undgaa alle Underslæb, at der paa enhver Mølle stod en stemplet Sæk, hvori Kornet skulde slaas og efterses, og at der skulde betales en Skilling i Stempelskat af hver Sæk²⁾.

275. Andragende fra Københavns Møllerlav 5. Dec. 1670 med Paategning af Konsumptionsforpagter Niels Olufsen 9. Marts 1671.

Kopi i Indlæg til S. T. Nr. 221.

Stormectigste Herre, allernaad. Arfvekonge.

Eders kongl. Mayts. fattige Undersaatte oc Møllere her udi Staden tiltrengis storligen Eders kongl. May. allerunderdanigst hermed at andrage voris besverlige Vilkor, Frycht oc Fare, vi ere undergifne formedelst Consumptionsordningens Tilhold, hvorved os paalegis høi Straf saavel for vore egne Forseelser som for, hvis vore Dreng og Tienere samt andre, som føre Korenvare til Mølle, begaar udi følgende Maade:

Først, naar kand befindis, at naagen, som lader maale, indlader [i] deris Secke 1 Skeppe Korn eller 1¹/₂ mere eller andet Slags Korn,

¹⁾ S. T. Nr. 221.

²⁾ P. II Bl. 70.

end Accissesædlen ommelder, eller de for os angifve oc Maals Løn af betale, da bliver vi derfor som for egen Forseelse tiltalte, uanset vi ingen Videnskab hafver, hvorvit i Seckene ere videre, end de self beretter, eftersom paa Møllerne ei hafves Rom Kornet af alle Secke at udstyrte oc eftermaale, saa derfor, hvis Forseelse i saa Maade befindis, er ei voris, men Eiermændenis, som det icke rigtigen andgifver.

Dernest kan oc hendis, at vore Tiennere udi voris Fraverelse kunde antage nogit at maale uden Accisseseddel eller mere end foraccisset, oc det enten af Misforstand, Utroskab eller vel oc deris egne Hosbonder, som dem noget kan hafve fortørnet, at føre i Skade oc Fortred, da efter at det er os fast umuligt vore Møller self idelige Nat oc Dag at afvarte, saa, fordi os uafvidende kand begaais megen Undersluf, som vi icke hindre eller forekomme kunde oc dog derfor vorder tiltalt saasom for egen Forseelser; af saadane vore besverlige oc horde Vilkor tiltvingis vi fattige Folk Eders kongl. May. at søge med allerunderdanigste Bøn, Ed. May. vilde af kongelig høi Naade oc medfød Milhed allernaadigst forlindre forbemelte vore tunge Conditioner, saa at de, som lade føre Korn til Møllen mere end foraccisse[t], saavel som vore Tiennere, som dem i forbemelte Maade af egen Utroskab os [u]vitterligt forser, de self til deris Gierninger maatte stande til Rette, saa vi fattige Mend icke maatte hafve at svare uden til vor egen Forseelser, hvilke nest Guds Hielp aldrig hos os forsetligen befindis skal, derfor vi oc allerunderdanigst forhaabe, at, hvis herefter nogen ringe Forseelse af vandkundig Uactsomhed af nogen [af] os begaaes kunde, at da dog dis Straf allernaadigst saaledis maatte formildis, at vi med fattige Hustruer oc Børen dog kunde blive ved Brød oc Nering oc ei i yderste Forderf oc Ruin geraade skulle. Saadan Eders kongl. May. store Naade oc Mildhed vil den allernaadigste oc barmhiertigste Gud visseligen belønne, oc vi med største allerunderdanigste troskyldig Forbøn det stedse hafve at erkiende oc ihukomme. Udi den allerhøiste Guds naadigste Beskiernelse til et langvarigt Regemente vere Eders kongl. May. med det gandske kongl. Hus troligst ønsket. Hafniæ d. 5 Decemb. 1670.

Mikel Skuldztz, Oldermannd for Møllerne. Claus Glosze.

Hvorpaa hafver Accise- oc Consumption-Forpachter Niels Olufsen sig allerunderd. at erklære. Cancelliet d. 15. Febr. anno 1671.

D. Schult.

Herpaa er denne min underdan. Erklæring, at Møllerlauget efter Hans kongl. May. Accise Forordnings Indbemelte strax for deris Forseelser sig saa storlig besverger och begierer samme strax paa Borgerskabit, som nogit uforachsiset til Mølle fører, allene at maatte paalegis, hvilken deris ubillige Begiering ei anderledis at (!) denne er henset oc ment, end at de da, som i forige Tider dis beder kunde hafve Sickerhed deris mange adskillige Trecker til Accissens størst Undersleb igien at kunde bringe i Svang, oc at de sig beklager formedelst saadan stoer Paalagde strax med Kvinder oc Børen vorder ruinerit, da eftersom de alle nogle Gange med saadan Undersleb er betreffen oc dog icke derfor er blefven straffit, som Ko. Mt. Forordning tilholder, mens Mestendelen eftergifven, formedelst de altid lofvit saadan Undersleb ei mer at ville begaa, som dog hidindtil Dato lidet er efterkommit.

Hvad vilde da ske, dersom de fra den kongl. anordnede Straf skulde vorde entlediget oc det paa den gemene Borgerskab oc Indvonere allene hentvinge, som dog aldrig sig understaar nogit til Mølle ofver deris Angifvende at lade føre, med mindre de det med Møllerens Ville, Viddenskab och Tilhielp kand hafve, och langt bedre Tid oc Leilighed hafver Møllerne sig at forrese, hvad i saa Maader paa Møllen opkommer, end Visiteurerne ofver denne Stads Vitløftighed kand saadan daglige Undersleb oc varte (!) och betrefe. Datum Hafnæ d. 9. Martii 1671.

Nielsz Ollufszen.

276. Betænkning af S. K. 2. Sept. 1672.

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Konge oc Herre.

Til at efterkomme i allerstørste oc hørsommeligste Underdanighed Eders kongl. Mayts. allernaadigste Befaling angaaende dend allerunderdanigste Ansøgning, som Møllerne her i Eders kongl. Mayts. Residentz Stad Kiøbenhafn giører, at de, som imod Forordningen tilfører dennem mere at maale, end deris Accisesedeler formelder, self derfor maa straffes, oc Møllerne self ei derfor straffes, indstilles til Eders kongl. Mayts. allernaadigste videre Resolution dette voris allerunderdanigste Betenkende.

Som vi formene ustridigt at være, at ingen kand begaa och tillige fordølge nogen Svig med uangifvet Gods til Møller at føre, med mindre Møllerne self med dend som sligt giør, vil tie oc col-

ludere, det ocsaa er ald Billighed oc Landslov games, at dend, som dølger med en anden det Gods, soñ hand imod Retten oc udgangne Forordninger omgaaes med, er ligesaa strafværdig som dend, der begaar dend første Forseelse deri, da eragte vi allerunderdanigst best at være, at alting forblifver ved dend Forordning, som allerede herom er giort. Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 2. September 72.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste oc tropligtigste Tienner.

V. F. Guldenlew. P. Reetz. H. Bielcke mp.

J. Chr. Körbitz mp. Henrich Rantzow mp. Jørgen Bielcke mp.

Otto Powisch mp. H. Wind mp. Envold Parszberg mp.

Ch. Skiell Jørgensen. P. Griffenfeld. Jensz Juell. Cornelius Lercke.

P. v. Klingenberg. C. Bierman. P. Scavenius. Peder Resen.

2. Sept.—4. Nov. I Mødet 2. Sept. behandledes ligeledes, ifølge Kongebrev¹⁾ af 22. Aug., stilet til S. K., nogle Sager vedrørende Roskilde Domkirke. En Kommission, bestaaende af Chr. Skeel Jørgensen og Thomas Fincke, nedsat for at undersøge Kirkens Forhold, havde nemlig i en udateret Memorial²⁾ udtalt sig om Begravelser i Kirken, dennes Tiender og øvrige Indkomster m. m. Ligeledes havde Stiftamtmanden Joh. Chr. Körbitz to Gange indleveret Memorialer angaaende Domkirkens Forhold, den første (Nr. 277) dateret 31. Marts og stilet til Kongen, den anden (Nr. 278) dateret 9. Juli og stilet til Kancelliet.

Ved Mødet oplæstes Kongebrevet af 22. Aug. — Om Eftermiddagen 2. Sept. nyt Møde, hvor U. F. Gyldenløve, P. Reetz, H. Bjelke, J. C. Körbitz, H. Rantzau, J. Bjelke, Chr. Skeel, Jens Juel, Corn. Lerche, Klingenberg, Resen og Scavenius var tilstede. Man forhandlede her videre om Roskilde Domkirkes Forhold, men kom ikke til noget Resultat³⁾. — 3. Sept. Kongebrev⁴⁾, stilet til S. K., hvorved dette fik (ny?) Ordre til at beskæftige sig med Körbitzes førstnævnte Memorial (Nr. 277). — I et Møde 23. Sept. forhandlede man videre om »Roskild Kirkis Dont, mens kom ikke til nogen Endelighed«⁵⁾.

28. Okt. nyt Møde, hvor P. Reetz, H. Bjelke, J. C. Körbitz, H. Rantzau, O. Powisch, H. Vind, E. Parsberg, Chr. Skeel,

¹⁾ S. T. Nr. 522. ²⁾ Indlæg til S. T. Nr. 522; Uddrag i Aktstykke Nr. 280. ³⁾ P. II Bl. 70. ⁴⁾ S. T. Nr. 544. ⁵⁾ P. II Bl. 73.

Klingenberg, Bierman, Scavenius og Resen var tilstede. Votering (Nr. 279). Betænkning (Nr. 280) med Dato 4. Nov. I Henhold til den udgik 20. Nov. Kongebrev¹⁾ til Chr. Skeel og Thomas Fincke. Ved intet af disse Møder synes man dog at have taget Hensyn til Körbitzes Memorialer, der først behandles 2. Nov. 1674.

277. Memorial af J. Chr. Körbitz 31. Marts 1672.

Orig. i S. K.'s Arkiv (2. Nov. 1674). Kopi i Indlæg til S. T. Nr. 544.

Stormegtigste Konning, allernaadigste Herre.

Eders kongl. May. hermed allerunderdanigst forestillis, hvorledis Dombkierken udi Roeskilde tileignis en meget stor Del øde och afbrødte Goeds, hvilket, saavit jeg kand erfare, hinde mesten i fremfarne Tider skal vere tilskift, deraf jeg lidet eller inted kand fange saa stadig besat, som det sig burde eller Fornødenhed udkrefver, i hvad for Møie och Flid dertil anvendis, och det formedelst nogle merkelige Aarsagers Skyld, iblant hvilke icke er dend ringeste, som Eders kongl. May. nu til Begyndelse foredragis, nemblig, at der fattis Folk och Bøndersønner til Goedsis Besidelse, hvorfore, efter mig sligt blef kundgiort, icke er spared nogen Flid til bode Dombkierkens forige saavel som ded siden tilskifte Gods is Vornede ved Rettergang at indtalle och bekomme, mens naar da en temmelig Tid med Processen er henbragt, fremlegis gemenlig enten forige Kierkevergers eller och andre, som Godsed vere sig ex Gratia eller udi anden Possession, Verge eller Forlening nøt hafver, deris Frihedsbrefve for Fødested, hvorpaa da Dommerens Slutning gemenlig blifver denne, at dend Tiltalde frifindis, saa mand da befinder, at bode Omkostning, Tid och Penge er forgieffvis spilt och anvent, eftersom Dommeren ei i Agt tager, at Dombkierkens Goeds omstunder bestaar af trende Slags, nemblig 1. hindis eged gamble Goeds, for deds Indkombst hindis Verger af Arilds Tider hafver som Forstandere giort Regenskab fore; det andet Goeds er hinde af Præbender och Vicariater tillagt i Steded for andet, som var bortkommen, hvilket fordum visse Personer af Gratia nøt hafver; det tredie Slags Gods er det, som Dombkierken fra Adelen eller andre Sielfeiere er tilskift, hvilke sidste hafver fuldkommen Magt saavel med

¹⁾ S. T. Nr. 746.

Vornede som Godsed at handle, mens hverken Kierkens eller andre deslige Godsiss Forstandere hafver vered fuldkommen beretiged Vornede at løsgifve, fornemmelig naar Godsed icke saaledis var besat, at aldellis ingen Vornede behøfdis. Lige Forhold hafver det och med de Personer, som noget Præbende eller Vicariat ex Gratia nøt hafver, at de hverken med Godsed eller des Vornede deris Successor til Nachdel hafver motte handle; om begge disse ere i nestforleden Aar adskillige Excempler och Domme bode til Hiem- och Landstingene forefaldene, som for Vitløftigheds Skyld at allegire forbigaaes, eftersom de mesten blefve forligte, inden dend høieste Ret derofver dømbte. Ellers vidis vel, at de forðum Prælater, som raadde eller dirigerde Capitlerne och vare sufficiante at igiengielde, om paaankedis, hafver brugt nogen Møndighed, dog saa maadelig och efter Tiden och Godsiss Beskaffenhed, hvorhos er iagttaged Capitels Statuter, at ingen, som icke var sine atten Aar, motte løsgifvis, med videre, mens at de for ungefer 30 Aar och hidtil alle ved Capitlerne uden Forskiel hafver tiltaged sig dend Møndighed med Vorneders Løsgifvelse och end i Utide, sligt siunis at hafve vered mere en Misbrug end tilladeligt, hvorfore Eders kongl. May. paa bemelte Kierkis Veigne allerunderdanigst ansøgis om allernaadigste kongelige Tilladelse, at slig Frihedsbrefve, som af hindis Verger eller andre, hvilke det Goeds, hun nu eier, hafver forestanden eller vered med forlent, [er tildelt] och hende nu kunde vere nachdelig, ei anderledis skal komme hinde til Skade, end at hun jo alle sit Godsiss Vornede med deris Goeds och Formue maa blifve følgagtig til at besidde Gaarde eller Huse paa Dombkierkens Grund, hvor dennem forevist vorder, ligesom andre Proprietarier der af Arilds Tid och endnu nyder. Trøstende mig herudi Eders kongl. May. allernaadigste hielperige Resolution. Hafniæ d. 31. Martii anno 1672.

Eders kongl. May. allerunderdanigste troepligtskyldigste
J. Chr. Körbitz mp.

278. *Memorial fra J. Chr. Körbitz 9. Juli 1672.*

Kopi i Indlæg til S. T. Nr. 522.

Memorial, hvorved det kongelig danske Canceli Collegium tjenstlig blifver erinnert om disse efterskrefvene Poster dieris Resolution och Expedition.

1. Hafver jeg for rum Tid siden ofverleveret it allerunder-

danigste Memorial anlangendis Roskilde Dombkierkes Vornede, och blef da belofvet en Befaling til Skatkammerset om deris Erklering, som fornemmes endnu icke at verre expederet; udimidlertid ligger Kierken och mig paa hindis Veigne stoer Magt derpaa.

2. Efter at Stigtskrifveren her i Sielland hafver quiteret samme sin Bestilling, da er nu ingen, som kand befatte sig med Kierkernis Inspection, førend det behager Hans kongl. May. at befale, hvorledis det dermed skal forholdis, hvorom jeg endochsaa for lengest siden mundlig hafver giort Erinding. Amptmendene skrifer mig som uværdig Stigsambtmand til, om di skal befatte dem med Inspectionen, saa vit enhvers District vedkommer, item med Tiendernis Bortfæstning, Kierkernes Reparation oc andet saadan mere, som Tiden medfører og ingen Forhalling kand taalle, krefver endochsaa Kierkernis Bøger oc anden Richtighed, som uden Tvifl maa findis hoes dend forige Stigtskrifver, mens efterdi jeg intet endnu hafver set eller fornommen til nogen kongelig Forordning, saa kand jeg dennem ei heller dend desiderende oc behørrige Efterretning meddelle.

3. Fattis Subscriptionen af dend Ordre oc Befaling om det Kvindfolk, som hafver staallen oc med stor Bekostning sidder paa det blaa Taarn med it lidet Spædbarn.

4. Och eftersom dend geheime Raad Hr. Christen Scheel oc Thomas Fincke, Assessor udi dend høieste Ret, som for rum Tid siden hafver haft dend stoere Commission med Rodskilde Dombkierke, oc hvad deraf dependerer, oc efter deris Beretning skal hafve indleveret it allerunderd. Memorial, som indeholder adskillige Punkter baade om di udi Domkierken forrefundende Begravelser, hvad Frihed oc Kongebrefve en eller anden derpaa icke uden Kierken[s], som sidder i stoer Gield oc Besvering, største Skade och Afbrek kand hafve forhverfvet, oc Tienderne, som ellers ere kommen fra Kierken, med andet mere, som di formener nødvendig at maa hafve allernaadigste Resolution derpaa, førend at di kand gifve fra sig beskrefven samme dieris Commissions Forretning, hvorforre jeg tienstlig vil hafve ombedet forskrefne Memorial at maatte forretagis, exammineris oc siden derpaa uden lenger Dilation resolveris, anseendis dend stoere Urichtighed, som findis ved Domkierken, oc at jeg, som skal hafve Tilsium dermed, udimidlertid, oc førend dend Commission kommer til Ende, intet til Kierkens Gaufn oc Beste kand foretage och derforre ei heller til dends Skade herefter svare.

Jeg forventer herpaa det høiloffige Collegii gode oc prompte Expedition. Kiøbenhavn d. 9. Juli 1672.

Johan Christoph von Korbitz.

279. *Votering i S. K. 28. Okt. 1672.*

P. II Bl. 74.

Hr. Cantzeler: Den, der har Brev paa Begravelsesteder, bør at beholde dem. Mens er sit Verd icke derfor udgifvet, bør dend at svare, som Brevvit hafver udgifvet.

Hertil sluttede sig *H. Bjelke* og *H. Rantzau* (tilf.: »dog det, som er gifven saa rundelig til de Fattige, deraf gifves til Kirken«).

Hr. Rigs Marskalk: Icke voterer, som dend, der søger Sag.

Hr. Otto Powisk: Det, der er gifven til Fattige, bør Kirken at hafve, eftersom Kirkis Tag holde Begravelserne inde.

Hr. Holger Vind: Kand intet vel votere heri, remitterer det til Kongen.

Hr. Envold Parsberg: At de Fattige, som før har faat Penge for Begravelser, deler Halvparten med Kirken.

Hr. Chr. Scheel: Hvad de Fattige er testamenteret, bør de at beholde, ellers som Hr. Cantzeler.

Hr. Klingenberg: De, der icke har betalt billig for deres Steder, bør efter kongl. Skiøde billigen at betale.

Hertil sluttede sig *C. Bierman*.

P. Resen: At de, som har Begravelser, bør at contribuere til Kirkens Tagers Reparation, at Hans May. nogit vilde lægge til Kirken.

P. Scavenius: De, som har faat Begravelser, bør at betale dem efter Billighed, og at de 1000 Rdr., som Hr. Niels Trolle har udgifvet, kom til Kirken.

Blef derefter funden en kongl. til Commissarierne Hr. Christen Scheel og Thomas Finke udgangen Missive, at de skulle tilholde alle og enhver, som Begravelsesteder der i Roskilde Domkirke hafver, at betale dennem efter Billighed, saafrembt de ei vil være til Kirken forbrut.

Hvorefter og Vota blef confirmeret, saaledis at de Fattige skal beholde sit ubeskaaret, og Kirken for Begravelser billigen betalis.

Blef og billig eragted, at Sognepresten i Roskild icke skal til-

eigne sig nogen Kirkens Anpart Tiender, mens Kirken den self efter Riber Artikler og Ördonnancen at beholde.

De ni Pund Korn af Graabrødre Kirketiende bør og med Billighed at følge Dombkirken.

280. *Betænkning af S. K. 4. Nov. 1672.*

Orig. i Indlæg til S. T. Nr. 746.

Allernaadigste Konge och Herre.

Til at efterkomme i allerstørste oc hørsommeligste Underdanighed Eders kongl. Mayts. allernaadigste Befaling, dat. Hafniæ 22. Aug. sidst forleden, angaaende trende efterfølgende Poster i Commissarier-nis Hr. Christen Scheel oc Thomas Finkis allerunderdanigste Forretning indstilles til Eders kongl. Mayts. allernaadigste videre Resolution voris allerunderdanigste hoes benæfnte Poster tegnede Betenkende.

Allerunderdanigste Betenkende.

Posterne.

1. Eftersom Eders kongl. May. hafver gifvit sin allernaadigste Befaling til Commissarierne, dat. Hafn. 6. Decembr. 1671, at de for sig skulde indkalde alle de, som nogen Begravnelsestæder i Roskilde Domkirke hafve uden nøiagtig Betaling bekommet, eller deris Arfvinger, oc dennem tilholde, enten de Fribrefve derpaa hafve eller icke, Kirken strax oc under Begravnelsestædernes Forbrydelse sin Rettighed tilbørligen at fornøie, oc vi af dend Taxt, som Thomas Walgenstein ochsaa efter Eders kongl. Mayts. Befaling, dat. 17. May, dernestefter hafver sat paa benæfnte Begravnelser, fornemme, at de ere mere værd, end Kirken derfor hafver bekommit, da, dersom det allernaadigst behagendis vorder Eders kongl.

1. Post. Commissarierne refererer allerunderdanigst dend Adkombst, som de hafver, der Begravnelsestæder i Roskilde Domkirke nu nyder, nemmeligen Capitels Skøder oc deraf dend største Del Eders kongl. Mayts. Her Faders salig oc høiloflig Ihukommelse sambt Eders kongl. Mayts. egen allernaadigste Confirmation, derforuden och, at de ei hafver tort understaa sig videre deri at giøre, formedelst dennem kongelig Haand oc Segel er forrevist, førend de allerunderdanigst slig Adkombst remonstrerit hafde, och de videre fik Eders kongl. Mayts. allernaadigste Befaling oc Villie at vide; erindrer dog derhoes, at de fornemme billigt at vere, at en Del forrige Capitulares, som hafver ladit deris fri forment Begravel-

May. samme Taxt at approbere, eragte vi allerunderdanigst i Billighed at bestaa, at baade alle de eller deris Arfvinger, som for deris Begravelsestæder intet hafve gifvit, saa oc de, som denem ei efter deris Værd hafver betalt, gjører Fyllist derfor til Kirken efter Taxten.

2. Saasom vi icke befinde, at Sognepræsterne til Roskilde Domkirke hafver nogen fremfarne Kongers allernaadigste Bevilling videre Tiende at nyde end dend, som Ordinantzen oc Riber Artikler dennem forunder, nemblig Præstens egen Anpart, saa och dend halfve Part af Kongetienden, dend Confirmation, som Eders kongl. May. itzige Sognepræst paa sit Kald gifvit hafver, icke heller tilegner hannem videre end Rettigheden af Tienderne, saaledis som hans Formand hafver haft, oc som vi icke kand eragte, at, hvis Tiende videre end efter benæfnte Ordinantz oc Riber Artikler af Præsten oppebergis, kand kaldis en Rettighed, formene vi allerunderdanigst, at det i ald Ret oc største Billighed bestaar, at Kirken nyder sin fulde Tiende oc derforuden dend halfve Del af Eders kongl. Mayts. efter Ordinantzen.

sestæder mure, burde noget billigt derfor til Kirken at gifve, helst efterdi samme Begravelsestæder ere blefne arfvelige, mens at andre Professorer der sammesteds hafve icke [nyt uden dend blotte Jord at hvile udi, efter Capitels Statutterne lige ved Professorerne udi Vor Frue Kirke her i Staden ved Universitetet.

2. Commissarierne beretter allerunderdanigst, at Roskilde Domkirke lider Skade, baade fordi dend mister sin egen Tiende, som i gamle Tider hafver ligget til Graabrødre Kirke i Roskilde och Aar 1574 af Konning Frid. 2 høiløfigst Ihukommelse er lagt til Domkirken, idet Capellerne der sammesteds anammer uden nogen kongel. fremvist Tilladelse aarligen 9 Pund Korn derfor, dernest, fordi Sognepræsten oppeberger Halfparten af Kongetienden, som Ordinantzen alle Kiøbstæder ellers tillegger, mens som tvende itzige Sognepræstis Formænd hafver haft disse Tiendeparters Nytte, oc hand hafver Eders kongl. Mayts. allernaadigste Confirmation, dat. dend samme Dag, som Hr. Rigens Marskalk bekom Eders kongl. Mayts. allernaadigste Befaling at lade bemelte Tiender efter lovlig Medfart igien til Kirken indkomme, at niude dend samme Indkombstis Rettighed som hans Formand, saa indstiller de til Eders kongl.

3. Det bevisis med Konning Friderici 2di høiloffigst Ihukommelse hans Bref, at denne Graabrødre-Tiende er Aar 1574 lagt til Domkirken, der dets Sognefolk formedelst deris egen Kirkis Brøstfeldighed blef bevilgit dend at søge, oc som vi ingen nøiagtig Document finde, som samme kongelig Anordning demper eller forandrer, ser vi icke, at nogen til samme Tiende uden Domkirken allene kand vere berettiget. Raadstuen for Kiøbenhafns Slott d. 4. Novbr. 1672.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste oc tropligtigste Tienere.

P. Reetz. Henrich Rantzow. Otto Powisch mp.

Envold Parszberg mp. P. Griffenfeld. Jensz Juell.

Paul von Klingenberg. P. Resen. P. Scavenius.

9. Sept. Ved Mødet 9. Sept. behandledes ligeledes som Følge af et Kongebrev¹⁾ af 9. Aug., stilet til S. K., en Tvistighed mellem Fru Karen Marsvin til Vemmetofte, Enke efter Iver Krabbe, og Biskop Hans Vandal. Fru Karen havde 10. Juni indgivet Klage¹⁾ til Kongen over, at Biskoppen ikke vilde anerkende, at hendes Patronatsret til Gunderslev og Skelby Sogne (ifølge kongelige Skøder²⁾ af 18. April 1580 og 16. Okt. 1630) tillige omfattede Retten til at indsætte Degne, men tværtimod havde fjærnet den Degn, som hun havde indsat. Kancelliet sendte efter Griffenfelds Ordre Sagen videre til Biskoppen (13. Juni). 17. Juni indgav Biskoppen sit Svar¹⁾, der gik ud paa, at efter

¹⁾ S. T. Nr. 474 med Bilag.

²⁾ Kronens Skøder I, 230—31 og 446.

Frederik II's Brev¹⁾ af 28. Jan. 1574, der var stadfæstet baade af Frederik III (22. Juli 1668) og Christian V (14. Dec. 1670), skulde Sogne, der laa mindre end to Mil fra en Købstad, have deres Degne fra Købstadens Skole. Følgelig skulde Degnekaldet i Gunderslev og Skelby besættes fra Næstved Skole, og Biskoppen havde derfor nægtet at stadfæste den Degn, som Fru Karen havde præsenteret. Alligevel havde hun ved Brev til Præsten faaet ham ulovlig indsat i Embedet, men Biskoppen havde forbudt ham at gøre Degnetjeneste. — Hans Vandal mente, at han havde fuldstændig Ret, og at den kongelige Forordning gik forud for Patronatsretten, og bad Kongen om Støtte. Votering (Nr. 281), der nærmest gav Fru Karen Ret. I Overensstemmelse dermed udgik 2. Nov. Kongebrev²⁾ til Biskop Hans Vandal om, at Patronatsrettigheder foreløbig skulde gaa fremfor Forordningen.

281. *Votering i S. K. 9. Sept. 1672.*

P. II Bl. 71.

Hr. Cantzler: Hvo der haver Jus til Præstekald, haver mere til Degnekald. Ingen Superintendent haver tilholdet sig den Rettighed, som Kongen har bortsold, mageskifted eller gived. Dog hvor de haver gived Pension til Skolerne, den fremdelis at give.

Hertil sluttede sig *J. C. Körbitz* og *H. Rantzau*.

Hr. Rigsadmiral: Sædegnen (!) at examineris af Capelmesteren, om hand kand synge vel.

Hr. General Krigs Commissarius: At Skolen faar sin Pension, ellers ses icke, hvad derved vindes, endten de af Bispen eller en anden settes, naar de ickun af Bispen examineris.

Hertil sluttede sig *E. Pårberg*, *Ch. Skeel*, *P. Griffenfeld*, *Niels o: Jens Juul* (tilf.: »saameget mere, efterdi det haver været brugelig udi hundrede Aar«), *Corn. Lerche* og *P. Klingenberg*.

Scavenius: Hvad Kongen engang hafde gived til Skolerne, kunde icke derfra tages; synis derfor imod Fruen at concluderis, eftersom hendes Bref er yngre end Frid. II. Bref.

Samme Dag Kongebrev³⁾, stilet til S. K., hvorved Kongen forlangte dettes Betænkning om en Memorial af 3. Aug. (Nr. 282)

¹⁾ Tr.: Sechers Forordninger I, 568—69.

²⁾ S. T. Nr. 690.

³⁾ S. T. Nr. 553.

fra Kommercekollegiet om de bedste Maader, hvorpaa man kunde bringe fremmede Haandværkere til Danmark »til Commerciernis Fremtarf og Manufacturernis Fortsettelse«. Sagen blev ikke behandlet i S. K. paa Grund af en Protest¹⁾ fra Biskop Hans Vandal og Kongens Uvilje mod Religionsfrihed.

282. Betænkning af Kommercekollegiet 3. Aug. 1672.

Kopi i Indlæg til S. T. Nr. 553.

Stormegtigste Konning, allernaadigste Herre.

Eders kongl. Ma. allernaadigste Befalling af Dato d. 13 Julii nerverende Aar anlangende at gifve vorris allerunderdanigste Betænkning, paa hvad Maade ved disse Conjuncturer Fremmede i Eders Mayts. Riger oc Lande fast kunde indbringes hafver vi allerunderdanigst ofverveiet oc for tienlig eragted:

1. At Eders kongl. Ma. alle Kiøbmend, Manufacturiers, Kunstarbeidere oc Handverkere, som sig her i Kiøbenhafn, Helsingør, Nakskov, Nyborg, Fridericia oc Aalborg ville nedersette, allernaadigst fri lade sig endten i Laugene at begifve eller, dersom dennem saadant ei anstaar, da ligevel derris Handtering fri at maa bruge saaledis, at de ei til nogen Laug eller Artikler skulle verre forbunden eller imod derris Villie tiltvungen.

2. At udi Stridighed i Vexseler Eders kongl. May. de nu her manierlige oc brugelige Formaliteter af trende Citationer oc ordenlig Proces allernaadigst ville forandre, at dend Beklagede paa første Citation oc det inden trende Solemerker saasom Giesteret, endten det er imellum Borger oc Borger, Borger oc Giest, eller Giest oc Giest, til at comparere skal skyldig oc forpligt verre oc da Dom lide oc ellers Vexseler, som formedelst Protest tilbage kommer, endten prompte oc sine Mora skulle betalis, oc hvo ei ved real Caution fornøier, da self derfor i Person Borgen verre.

3. At saadanne Fremmede paa 25 Aars Tid af alle Oneribus motte verre eximerit, verre sig realia eller personalia, uden allene, at de Told oc Accis skal vere forpligt at betale.

4. Jøderne særdelis, som en Capital af 8000 Rdr. med sig bringer oc her beviser at anlegge oc Trafiquen, Søefart eller Manufactur bruger, motte tollereris.

¹⁾ Jvfr. Helveg, Den danske Kirkes Hist. efter Reformationen I, 477—79.

5. At enhver Fremmet ei allene maa fri indkomme, mens hand oc hans Arfvinger ocsaa, om hannem eller dennem behager, uden nogen Tiende eller Siettes Erleggelse at uddrage tillades.

6. Til des mere Fremgang oc de Fremmede at persvadere herhid at komme, da at Eders kongl. May. til sine Ministros oc Correspondenter udi Holland, Frankfurt, Lübeck oc Hamburg skriftlig Ordres vilde lade afgaa deris Flid at anvende Fremmede, som nu fra Holland udgaar oc sig sammesteds finder, herhid at vise oc persvadere; dersom Eders May. det oc behagede, oc mand først saa saadanne Privilegier gifvet oc fast staar, som Fremmede hid at komme kunde bevege, formener vi oc vel her og der Personer at finde, som skulde være tienlig til Fremmede at persvadere oc ofvertale.

7. Paa det de Fremmede, som i Manufactur sig vil lade bruge, oc dennem des lettere Arbeid kand gifves, eragter allerunderdanigst for tienlig, at Eders kongl. May. Børnehusets nu havvende Capital exact vilde lade ofverslaa til at fornemme, hvad siden dend første Foundation dermed er avanceret, oc om saadant formedelst gode Forslage oc Adresse til Børnehuset[s] saavel dend gemene Beste ei til høiere och bedre Profit kunde anleggis.

8. At Eders May. allernaadigst ville lade publicere, at alle Materialier, som til Manufacturverke vorder indført, ei uden gandske ringe Told skal gifve, som det i Toldrullen er forfatted, vere sig Silke, Uld, Haaer, Guld, Sølf, oc hvad Nafn det ellers hafve kand; tilmed ald, hvis her giøres oc i Manufactur giort er, naar det udføris, deraf ickon gandske lidet til Told, saasom det nu reguleret er, skal erleggis.

9. Mens eftersom Ulycken er, at for Manufacturerer at iverksette fattes Middell oc en Del dertil tienlig Arbeidere oc Handverksfolk saa slap, at de ere med blotte Hænder oc inted videre ved med at bringe end deris bare Kunst, saa ved vi ingen tienliger Midde at foreslaa til saadan nødvendig Capitals Udfinding, end at Eders May. resolverede, at alle herefter uden Distinction af Civil eller Militar, som enten Besolding eller Benaading af Eders May. niuder, naar det vaar ofver 100 Rdr., skulle paa it Aars Tid, naar de blifver virkelig betalt, anlegge deraf dend fembte Del enten i Compagnier, Skibsparter oc Manufacturerer (uagted hvad nogen allerede i deslige hafde indskud), dog at staa i deris eget Val, i hvilket af ofven bemelte de det ville anvende, oc at de for Commercii Collegio bevise

skulle och Attest tage eller af Directeurer af nogen allerede oprettede oc octroyerede Compagnier, at de saa meget som ofven bemelt deris employeret, førend de enten af Skatkammeret, Admiralitet, Krigscassa eller andensteds, hvor Eders May. Penge udgafves, noget bekomme motte; af lige Vilkor mener vi allerunderd. kunde være alle de, som for nogen Fordring allerede for denne Dag giort hos Eders May. nogen Betaling bekom.

10. Saa kunde oc vel paalegges, at enhver, som bruger her i Byen Carosser, kunde til deslige gifve en Gang for alle 300 Rdr., vel at forstaa efter deris eget Val i Skibe, Compagnier eller Manufacturer, oc enhver, som derofver icke skaffet nøiagtig Qvittance inden Aarets Udgang, skulle hafve sin Caret med Hestene forbrut, som skal vere forbrut til Holmens Kvesthus, hvilket til Eders May. aller-naad. videre Resolution allerunderd. indstilles, stedse forblifvende

Eders kongl. May. allerunderd. och tropligtskyldige Tienner.

V. F. Guldenlew. Jens Juel. P. Pederson Lercke.

M. Rotlin. Hans Nansen.

Hafniæ d. 3. Aug. 72.

Samme Dag Kongebrev¹⁾, stilet til S. K., hvorved dette fik Ordre til at overveje en Memorial af 10. Aug. fra Kommercekollegiet om nogle tvivlsomme Spørgsmaal angaaende Defensions-skibene. Sagen behandledes først 2. Nov. 1674.

16. Sept.—5. Nov. 16. Sept. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev (Nr. 283) af 14. Sept., stilet til S. K., for at forhandle om en ny Konsumptionsforordning. Ved Mødet var Peter Reetz, Henrik Bjelke, J. Chr. Körbitz, Otto Powisch, Jens Juel, Klingenberg, Resen og Scavenius tilstede. S. K. nedsatte en Kommission, bestaaende af Peter Reetz (og i dennes Sted Otto Powisch), Jens Juel, Klingenberg og Scavenius, til at gøre Udkast til en ny Forordning²⁾.

8. Okt. nyt Kongebrev³⁾, stilet til S. K., hvorved dette fik Ordre til under Arbejdet paa Konsumptionsforordningen at tage Hensyn til en Memorial fra Otto Powisch om Hærens Underhold.

21. Okt. nyt Møde, hvor Peter Reetz, Henrik Bjelke, J. Chr.

¹⁾ S. T. Nr. 554.

²⁾ P. II Bl. 72.

³⁾ S. T. Nr. 624.

Körbitz, Henrik Rantzau, Otto Powisch, Holger Vind, Corfitz Trolle, Enevold Parsberg, Chr. Skeel, Peter Griffenfeld, Jens Juel, Klingenberg, Bierman, Resen og Scavenius var tilstede. Her fortsattes Forhandlingerne om Konsumtionen, »og blef især sluttet, at Admiralitetet skulde gifves 8000 Rdr. om Aaret, Halvparten af Tolden og $\frac{1}{2}$ af Accisen, og at Admiralitetet derimod skulle gifve Consumption af de Vare, som føris til Admiralitetet, og med Directeurerne for det islandske Compagnie skulde tales anl. de Vare, som de til Island frie udfører, om de imod et vist Quantum icke skulle ville gifve Consumption af Varene«.

Om Eftermiddagen samme Dag nyt Møde, hvor de samme var tilstede med Undtagelse af H. Vind, C. Trolle, P. Griffenfeld og Bierman. Udkastet til en ny Konsumptionsforordning blev paany gennemgaaet Post for Post og approberet¹⁾.

29. Okt. nyt Møde, hvor P. Reetz, H. Bjelke, J. C. Körbitz, H. Rantzau, H. Vind, E. Parsberg, Chr. Skeel, Klingenberg, Resen og Scavenius var tilstede. Man oplæste atter det nye Konsumptionsforslag, »om nogit derudi kunde findis at forandre eller videre Erindring behøfve«. Derefter forhandlede man om et Par Spørgsmaal, der vedrørte samme Sag. Votering (Nr. 284). Betænkning (Nr. 285) med Datoen 5. Nov. I Overensstemmelse dermed udgik 8. Nov. Konsumptionsforordning²⁾ samt 20. Nov. Kongebrev³⁾ til Kammerkollegiet om særlige Regler for Admiralitetet, Københavns Bryggere og Helsingør; derimod blev der ikke indført Konsumtion i Norge⁴⁾.

283. Kongebrev til S. K. 14. Sept. 1672.

S. T. Nr. 584. Konc. med Rettelser af Griffenfeld i Indlæg til samme Nr.

Stats Coll. anlangende adskillige indkomne Underretninger med videre at ofverveie, det sidste paabudne Consumptionsverket angaaende

Voris allernaadigste Villie og Befaling er, at I strax og uden Forhaling foretager dend sidste udgangne Consumptions Forordning

¹⁾ P. II Bl. 73.

²⁾ Tr.: Forordn. 1670—83, 166—83.

³⁾ S. T. Nr. 744.

⁴⁾ Jvfr. Christiansen a. St. I, 365.

og derudi i Agt tager, hvis I for got befinde efter de indkomne Underretninger fra adskillige Steder at kunde derudi endris baade for voris Interesse og Undersatternis Gavn, saa og for dis bedre og tydeligere Forklaring for alle Vedkommende; fornemmelig hafver I vel at ofverveie, om [i] voris Indkomster uden merkelig Afgang vel kunde taalis dend Afslag, som i en og anden Maade i sidste Forordning skede, dernest hvorledis dette Consumptionsvæsen rigtigere kand indrættis, saa at alle Vedkommende under tilbørlig Straf betimelig kunde rette sig derefter og ald Undersleb særdelis med Kroerne paa Landet forkommis samt en tienlig Maade opsettis, hvorledis disse Consumptions Middeler præcise og i rette Tide baade i Kiøbstæderne og paa Landet kunde indbringes uden nogen Forhaling, Restantz eller Afkortning i nogen Maade, paa det Voris høit magt-paaliggende Interesse formedelst Pengenis Udeblivelse icke skulde opholdis og hindris, och som dette Aars Forpachtning snart er til Ende og strax et Proclama vil udgaa til Efterretning for alle og enhver, som endten Consumptionen heller Folkelønnen i Kiøbstederne og paa Landet vilde forpachte, og førstkommendis Nytaarsdag at begynde, saa hafver I ingen Forsømmelse herudi at tage, mens nogle Visse af Eder dertil deputere, som daglig kunde tilsammen komme og Udkast af samme Forordning i Pennen forfatte, hvorom I samptlige siden videre kunde deliberere, og hvis af Eder saa samptlig efter alle Omstendernis nøiagtig Ofverveielse for got og raadeligt befunden vorder, det hafver I til videre voris allernaadigste Resolution med aller forderligste at indstille. Dermed etc. Hafniæ d. 14. Sept. 1672.

284. *Votering i S. K. 29. Okt. 1672.*

P. II Bl. 75.

1. *Vota om Consumptionens Indførsel i Norge.*

Hr. Cantzeler: Formener, at dend kand nu indføris paa somme Steder, Krigens Tid kand derimoed ei hindre, for Consumptionen gifvis ei af Varene, mens af, hvad der ædis, og Hans Maj. behøfver Midler, hvilke paa denne Maade, som dend lideligste, siunis at kand udfindis.

Hertil sluttede sig *J. C. Körbitz*, *H. Rantzau* (?), *O. Powisch* (?), *Klingenberg* (tilf.: »dog tvifler, om denne Tid er dertil bekvem«), *Resen* og *Scavenius*.

Hr. Rigs Admiral: Formener, at dend kand indførís i Bergen.

Hr. Holger Wind: Vel kand Consumptionen indførís i Norge, mens paa en anden Maade, saa for Norge vilde giøris en ny Consumption og en sær Moderation derudi brugís.

Hertil sluttede sig *E. Parsberg* (tilf.: »dog at det kunde præcaverís, at denne Tynge icke gaar ud ofver Landmanden«) og *C. Skeel*.

2. Vota om Brøllupper.

Hr. Cantzeler: Var best, der blef sat en lidelig og billig Pris paa Brøllupper, og dend almindelig og ofveralt. Dog var det best, det ganske blef afskaffit og dend Paaleg sat paa nogit andet, efterdi det er en Stand, som Gud har self indstiftet, og skulle mand sige, at mand ligesaa vel burde at gifve, naar mand fødis, og naar mand begrafvis.

Hertil (?) sluttede sig *H. Bjelke*, *O. Powisch*, *H. Vind*, *E. Parsberg* og *C. Skeel*.

H. Rantzow: Var best, Paalegget paa Brøllupper blev sat lidelig, at Folk kunde komme des bedre afsted.

P. Klingenberg: Som de andre goede Herrer undtagen, at det siunis hart, at de Geistlige og Øfrighedspersoner paa Landit skulle gifve 20 Rdr., hvorfor ham siunis, burde at giøris en Forskiel paa dem her i Kiøbenhavn og dem i de smaa Steder.

Hertil sluttede sig *Resen* og *Scavenius*.

3. Vota om Rentepenge.

Blef sluttet, at Hans kongl. May. herom først skulle adspørgís.

285. Betænkning af S. K. 5. Nov. 1672.

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Konge oc Herre.

Eftersom Eders kongl. Mayts. allernaadigste Befalinger dat. Kiøbenhavn dend 14. Septembr. oc 8. Octobr. sidst forleden er os til Hende kommen, iblant hvilke dend første anbefaler os dend sidst udgangne Consumptions Forordnings bedre Indrettelse, dend anden at iagttage ved samme Forretning General Krigs Commissarii Hr. Otto Povisches til Eders kongl. May. indgifne Supplication angaaende Middel at udfinde, hvorved Eders kongl. Mayts. Militie udi disse farlige Tidens Tilstand uden Ruin oc Afgang kunde subsistere oc udi rette Tide nyde deris forordnede oc tillagde Tractament, da til at

efterkomme i allerdybeste oc hørsommeligste Underdanighed Eders kongl. Mayts. allernaadigste Ordres indstilles til Eders kongl. Mayts. allernaadigste videre Resolution efterfølgende Forordnings Project, udi hvilken vi efter foregaaende beste oc muligste Betragtning hafve ladet os med allertropligtigste Flid vere angelegen Eders kongl. Mayts. Indkomst at formere, saa vit vi allerunderdanigst hafve eragted oc forstaait, at de derudinden benefnte Species oc Vare kunde Paaleg taale, saa oc, hvorledis samme Indkomst kunde paa lettiste oc rigtigste Maade indkomme oc oppebergis.

Vi Christian dend femte [*etc. som Forordn. 1670—83, 166 Lin. 9* (Eftersom Consumptionen)¹⁾—183 (Hvorefter alle og enhver etc.).

Oc som vi allerunderdanigst hafver eragtet til at forekomme ald Underslef gafnligt at være at evitere Exceptioner i denne Consumptionforordning saavit muligt oc derfor allene efter Eders kongl. Mayts. allernaad. gifven Octroy eximeret fra Consumptions Erleggelse det Ost- oc Vestindiske Compagnie formedelst dets sær Beskaffenhed, saa indstilles til Eders kongl. May. allernaadigste videre Resolution, om icke med det Islandske Compagnie, som i lige Maade med Frihed for ald Paaleg af de Vare, som de til at providere Island med privilegerede ere, kunde om it vist Qvanto handles, saa at de imod Consumptionens Erleggelse fik Vederlag i dend Afgift, som de af Landet gifver, oc om de Varers oc Victualiers Told oc Consumption, som til Eders kongl. Mayts. Admiralitets Fornødenhed indkommer, kunde dennem aarligen til ti tusinde Rixdaler beregnis oc dennem derfor (foruden Frihed for alle Lastpenge oc Magistratens Accisse af Eders kongl. May. egne Skibe oc Vare) Erstatning gifves i fire Qvartaler at oppeberge dend halfve Part af Consumptionen oc dend halfve Part af Toldene, hvorimod de Consumptionen, til at betage andre under deris Nafn noget for frit oc eximeret at angifve, skulle erlegge.

Vi hafve oc allerunderdanigst befunden temmelig Vanskelighed i at introducere strax de publiques Møller her i Staden oc derfor ladet hos Brøggerne her sammesteds giøre Forslag, at de skulle icke angifve eller lade foraccisse hver Gang, de brygge, ringere Qvantitet af Malt, end deris Kars oc Bryggekiedelers Capacitet er, hvortil

¹⁾ Paa en vedlagt Seddel er skrevet Kladden til Forordningens Indledning (»at eftersom — efterkommes«).

som de sig godvilligen hafver bekvemmet, saa befinde vi dette det beste Middel til Underslefs Forekommelse at vere, saafrembt det Eders kongl. May. allernaadigst maa behage, at med benefnte Bryggere dend Maade maa holdes, indtil mand med Tiden kunde ramme dend beste Leilighed til at bringe i Brug benefnte publicques Møller ligesaa vel her i Staden som i de andre Kiøbsteder, saa oc it formeret oc almindeligt Bryggeri her sammesteds, dog at alle Handkværne ofveralt uden nogen Exception efter forige Consumptions Forordnings Indhold afskaffes.

De store Udgifter, som Eders kongl. May. hafver, naar de itzige Eders kongl. Mayts. Indtegter derimod considereris, hafver ocsaa efter dend Anledning, voris Commission os dertil gifver, forarsaget os i allerstørste Underdanighed at indstille til Eders kongl. May. allernaadigste videre Resolution dend Forøielse, det Eders kongl. Mayts. Intrader vilde gifve, dersom Consumptionen udi Kiøbstederne oc Ladestederne i Norge imod Skatterne der sammesteds deris Afskaffelse (saasom allerede tilforn hafver vaaret i Brug) blef introduceret, hvilke Skatter nu i alt icke bedrager sig ofver 8000 Rixdaler, hvorimod Consumptionen en ulige meget støre Summa sig visseligen skulle beløbe, dog at i samme Consumptions Indrettelse blef iagttaget, at dend blef proportioneret imod de Vare, som der falde oc consumeris, deris Værd oc Beskaffenhed. Oc som Consumptionen icke gifves af Næringen (som her i Danmark er ligesaa vel i slet Tilstand som i Norge), mens af det, som fortæris, hvilken Fortæring icke mere i slette end gode Tider kand gandske ophøre, omendskiønt dend er mindre eller mere efter Tidernis Tilstand, saa kand vi icke heller andet befinde, om Forslaget ellers Eders kongl. May. allernaadigst behager, end at dend jo strax kand i Norge introduceris, helst efterdi ingen betaler uden efter dend Maade, hand hafver Middel til at fortære af.

Oc eftersom det befindes, at de Svenske hafver gifvet Afslag paa Oxentolden i Helsingborg dend Tid, Eders kongl. May. Tolden paa de skaanske Øxen forhøiede, hvorved dend Handel oc Næring, som Helsingøer stedse hafver haft med at providere dend Seilende, oc som sig aarligen skal kunde bedrage til tyve tusinde Rixdalers Værd, vil ruineris oc undergaa, da indstilles til Eders kongl. Mayts. allernaad. Behag, om Helsingøers Indvaanere maa bevilges at nyde en Oxe eller andet Slagtenød Stycket for en half Rixdaler i Con-

sumption, ligesom det i forige Consumptionsrulle hafver staaet for. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot d. 5. November 1672.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste oc tropligtigste Tiennere.

P. Reetz. J. Chr. Körbitz mp. Henrich Rantzow mp.

Otto Powisch mp. H. Wind mp. Envold Parszberg mp.

P. Griffenfeld; undertag. nogle smaa Poster, saasom blant andre den 13. etc. og det om Bryggeriet samt islandske og norske Consumption.

Jens Juell; om Norges Consumption hafves allene dend allerund. Betenkning, at Øksen noget der modereres, og hvad til Nordlandene føres, igien i Bergen refunderes, og hvad Island angaar, det hafves med Participanternes Minde.

Paul von Klingenberg. P. Resen. P. Scavenius.

23. Sept. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 22. Aug., stilet til S. K., hvorved dette fik Ordre til at afgive Betænkning om en Supplik (Nr. 286), dateret 10. Juni, fra Magistraten i Viborg om Forøgelse af dens Indtægter.

Ved Mødet var P. Reetz, H. Bjelke, J. C. Körbitz, H. Rantzow, O. Powisch, Jens Juel, Klingenberg, Resen og Scavenius tilstede. Senere kom Chr. Skeel og C. Trolle. Kongebrevet og Suppliken blev oplæste²⁾.

286. *Supplik fra Magistraten i Viborg 10. Juni 1672.*

Orig. i Indlæg til S. T. Nr. 523.

Stormechtigste Arfvekonge, allernaad. Herre.

Aarsagen, hvorefter vi, Eders kongl. May. tro Arfveundersaatte oc Tiennere, Borgmestre oc Raad i Viborig, med denne vor allerunderd. Sublication til Eders kongl. May. maa indflye, er denne, at efterdi vi fattige Mend vorris os allernaad. anbetroede Bestilling uden nogen Indkombst betiennere, som vi dog udi allerdybeste Underdanighed ere plichtskyldige til at giøre, oc hafver aldelis intet derfor uden 2 Læs Høe oc 4 Skepper Rug, som enhver af os af Raadmandskier ved Nørmølle oc Margretlund aarligen kand tilfalde, da bede vi paa det allerunderd., at Eders kongl. May. vor allernaad. Arfvekonge oc Herre os dette efterskrefne af høi kongl. Naade oc Milhed vilde forunde oc bevilge:

¹⁾ S. T. Nr. 523.

²⁾ P. II Bl. 72.

1. Efterdi med Arfveskifter falder stor Besværing oc Fare, idet vi til samme Skifter med vorris Ofververrelse, Underskrifning, Forseigling oc megen deraf dependerende Besværing ere plichtige til at svare, oc vi dog hidindtil for saadan vorris Umag aldellis intet hafver nydet, da er til vor allernaad. Arfvekonge oc Herre vor allerunderd. Bøn oc Begierring, at vi for saadan vor Umag oc Besværing maa nyde af alle Arfveskifter her i Byen af hver hundrede Rd. Verd 1 Rd., oc vi self maa betro til alle Skiftebrefve at skrifve oc forvalte dend, som sig dertil for billig Betalning vil lade bruge. 2. At Hans kongl. May. allernaad. vilde forunde os alle Borgerskabspenge, som af dennem, som tager Borgerskab her udi Byen, skal udgifvis, vere sig indføde i Byen eller andre, som dog ere gandske ringe. 3. En Rd. af hver Hommelkarre, som hid til Byen førri oc selgis. 4. De Bodstadspenge, som udgifvis af Fremmede, som staar her i Snabsting oc Mauriti med deris Vare paa Torvet oc Gaden eller andensteds i Byen at selge, nemblig af enhver 2 Rd., item dend ringe Husleie, som gaar af Raastukelleren. 5. Oc eftersom Raadmandskier ved Nørmølle oc Margretlund saavel som Vindmølle Søe med Fiskeri er det eniste, som altid hafver ligget til Borgemestere oc Raads Bestilling her sammesteds, da er iligemaade vor allerunderd. Bøn oc Begierring, at Hans ko. Ma. vor allernaad. Arfvekonge oc Herre os det samme ocsaa tillige med dette forskrefne allernaad. vilde bevilge oc forunde, oc saasom dend største Besværing oc Umag udi alle Forretninger henger mest paa Borgemesterne, da bede vi paa det allerunderd., at hver af Borgemesterne maa nyde dobbelt Indkombst imod en Raadmand. Saadan Eders kongl. May. store Naade oc Milhed vil dend allerhøieste Gud belønne. Vi fattige Mend formoder udi allerdybeste Underdanighed, at denne vor allerunderdanigste Sublication udi Naade blifver optagen, oc derpaa it naad. Svar oc ynskelig Expedition forventer, oc beplichter os samtlige med Lif oc Blod indtil Døden at forblifve Eders kongl. M. vor allernaad. Arfvekonges oc Herres tro Arfveundersaatte oc allerunderdanigste Tienere,

Borgemestere oc Raad.

Viborig d. 10. Junii anno 1672.

23. Sept.—16. Nov. Ved Mødet 23. Sept. genoptoges Forhandlingerne om Apotekerforordningen, der sidst blev behandlet 26. Febr. (jvfr. Nr. 231). Det vedtoges, at hvor der i For-

slagene til Apotekertaxt og -forordning stod »Fyrstendømmer«, skulde det udelades. Derefter oplæstes »Medicorum Project om deris Ordinance« (∴ vistnok et nu tabt Forslag fra det medicinske Fakultet); Flertallet mente, at det burde have en særlig Titel og nu gennemgaas¹⁾. Votering (Nr. 287). Betænkning (Nr. 288) med Dato 16. Nov. I Overensstemmelse hermed, dog saaledes at Forordningerne om Læger og Apotekere sloges sammen til én, udstedtes Forordning²⁾ 4. Dec. 1672.

287. *Votering i S. K. 23. Sept. 1672.*

P. II Bl. 72—73.

Om Formiddagen.

Art. 1. Det er nok, at de, som har promoverit udenlands, fremviser deris Testimonia legitimæ Promotionis, dog ikke dermed forstaaet de Medici, som Hans kongl. Ma. til sig vil antage. Blef udelat derudi (og bevist, hvorfra de ere komne) indtil (Loco og Tempore Promotionis).

Art. 2. At udelukke den Artikel om Indlendiske, som skulde være obligerede til at promovere her. I denne Mening vaare *Hr. Cancellen, Körbitz og Rantzou*. Cuius contrarium statuere *Povish, Trolle, Scheel, Juul, Klingenberg, Resen et Scavenius*, men formente derhos at settis, at Fremmede burde alligevel, som tilforn er meldet, practisere. At observeris ogsaa, at de, som allerede af Indfødde hafve promoverit eller endnu rede ere at promovere, ikke herunder forstaaes. NB. Herudi blef udelat (og de, som allerede etc.) indtil Enden.

Art. 3. Refererer sig paa den første og blifver derved. Derudi udelat (og i Facultate Medica i Kiøbenhavn approbati)³⁾.

*Om Eftermiddagen*⁴⁾.

Art. 4 og 5 skal udeladis med nestfølgende §, eftersom derom til Fornødenhed handlis i Apotekertaxten.

Art. 7. Det skal udelukkis (at de ere ikke pliktige i graserende Sygdomme etc.). Og saa begyndis denne Artikel: *Medici* skulde paa Apotekerne etc.

¹⁾ P. II Bl. 72. ²⁾ Tr.: Schous Forordninger I, 97—108.

³⁾ *Herefter stod oprindelig*: Ingen uden Promoti, som før er meldet, maa practisere eller tilstedis indvortis at exhibere eller forskrifve *Medicamenta*; (og approbati) skal udelukkis. ⁴⁾ Her var de samme tilstede som om Formiddagen undtagen *Powisch og Klingenberg*.

Art. 10. Blef tilsat, at Medici skulde nyde for deris Umage efter Forordningerne og siden, som der blifver specificeret. Saaledis begynder denne Artikel: Hvad Medicorum Umage og Opvartning hos Patienterne angaar, da bør enhver [af] dennem i det mindste at nyde efter høilofflig Ihukommelse voris elskelig kiere Hr. Farfaders C. 4ti Forordning etc.

Art. 11 blef gandske udelukt.

Item det Ord Førstendomme baade i Apoteker Ordinantzen og dette Project at udelukkis, hvorom jeg hafver tegnet noget paa pag. 72, mens ikke saa tydeligen.

288. *Betænkning af S. K. 16. Nov. 1672.*

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Konge oc Herre.

[Betænkningen er herefter ganske enslydende med den af 26. Febr. (Nr. 231) indtil] Gifvet etc.

Eftersom oc vi udi hvis før er meldet hafve billig eragted, at Apotekernis Æds Formular stiles til Eders kongl. May. self, saa holde vi uforuden, at dend tryckes, mens under enhvers Haand oc Segel i Eders kongl. May. Cant[z]eli indlefveris.

Dend Specification paa Vare, som Urtekremmerne udi Viborg er blefven bevilget at handle med, finde vi i lige Maade utienlig oc uforuden ved denne Apoteker Ordinantze at lade trycke.

Som oc Apotekernes Embede en stor Dependenz af Medicorum Profession hafver, oc it Project af dennem for os til god Anordning i hvis Medicinæ Praxin angaar ved Apoteker Ordinantzens Revision er indlefveret, indstilles det saaledis igiennemset oc corrigeret, som efter følger, til Eders kongl. May. allernaadigste videre Resolution.

[Herefter følger de første ti Paragraffer i Forordningen af 4. Dec. 1672.]

Eders kongl. May. allerunderdanigste oc tropligtigste Tienere.
 P. Reetz. H. Bielcke. J. Chr. Körbitz mp. Henrich Rantzow mp.
 Jørgen Bielcke mp. Otto Powisch mp. Envold Parszberg mp.
 P. Griffenfeld. Jensz Juell. P. v. Klingenberg. C. Biermann.
 P. Resen. P. Scavenius.

Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 16. 9br. 1672.

27. Sept.—5. Nov. 27. Sept. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 24. Sept., stilet til S. K., hvorved dette fik Ordre til at overveje hele den politiske Situation. Om Mødets Forhandling er intet kendt saa lidt som om Begivenhederne paa et Møde 30. Sept., hvor Hans Schack, Henrik Bjelke, J. Chr. Körbitz, Henrik Rantzau, Jørgen Bjelke og Otto Powisch var tilstede. 7. Okt. nyt Møde, hvor U. F. Gyldenløve, Hans Schack, Peter Reetz, Henrik Bjelke, J. Chr. Körbitz, Henrik Rantzau, Otto Powisch, Holger Vind, Corfitz Trolle, Chr. Skeel, Jens Juel, Klingenberg, Scavenius og Resen var tilstede. »Blef holdet secret Conferentz och Protocollen udvist«²⁾. Man vedtog at indsende særskilte Vota. Af disse er kun Jørgen Bjelkes (Nr. 289) bevaret³⁾. Til Forhandlingerne om dette Spørgsmaal hører maaske ogsaa et Møde, der afholdtes 5. Nov., og hvor Hans Schack, Peter Reetz, Henrik Bjelke og J. Chr. Körbitz var tilstede⁴⁾.

289. *Separatvotum af Jørgen Bjelke.*

Orig. (egenhændig) i S. K.'s Arkiv.

Kongl. Maj. min allernaadigste
Herris naadigste Befalning til
Stats Collegiet.

1. Eftersom vi baade af England och Frankrig, med hvilke Sverrig siunis at gjøre et, paa den ene, saavel som Keiseren paa den anden Side søgis, hvilket I da raadeligst erachter, ondtent Parti skulle tage eller neutral at forblifve.

Anno 1672 den 7. Octobris er i Collegio vedtaget, at enhver sin skriftelig Mening skal forfatte.

[1.] Hvorpaa min allerunderdanigst och uforgribelig Mening er, at eftersom Undersaatterne hafver udstaait størdste Betrøk i forleden Feide af Fiendens Macht och siden i Fredstider formedelst Contribution och Besværing til Fæstningernis Bygning, da kand ei vel erachtis, at Hans May. kand nu saa hastig faae sine

¹⁾ Tr.: A. D. Jørgensen, Griffenfeld II, 41—42. ²⁾ P. II Bl. 73.

³⁾ De »Vota« af Herman Mejer og Fr. Ahlefeld, som omtales hos A. D. Jørgensen, a. St., 43—44, medtages ikke i denne Udgave; H. Mejer var ikke Medlem af S. K., Ahlefelds »Votum« er et Privatbrev til Griffenfeld. — 8. Okt. nævner Henrik Blome i et Brev til Conr. Bierman (Biermans Arkiv), at han har indsendt sit Votum, der dog ikke er bevaret.

⁴⁾ P. II Bl. 76.

2. Och om Parti skulle tage, hvilket I da det gafnlignst for os at udvelge erachte.

3. Saa och, hvad heller vi resolve skulle Parti at tage eller neutral at forblifve, hvad Postur vi da nødvendig hafde at sette os udi med vidre, som dertil ud-krefvis kunde, vere sig vi endten Defensive eller Offensive agere skulle. Det I saa med alle deraf dependerende och dertil hørende Omstendigheder uden Forsømmelse vel hafver at ponderere och overlegge och os saa Eders allerunderdanigst Mening och Betenkende herom til Voris vidre allernaadigste Resolution med forderligste at indstille.

Riger och Lande i behørlig Defension eller forblifve neutral uden Parti at tage.

[2.] Dersom nødvendig Subsidie och Assistens kand bekomis fra Holland til det Forbund, som med Keiseren och Førsterne allerede er sluttit, da siunis gafnlignst at vere deris Parti at tage imod det Forbund, som Frankrig och Engeland med Sverig hafver giort.

[3.] Jeg understaar mig ei herom allene at opsette mit allerunderdanigste och troskyldigste Betenkende och en Ansta[.]t med general Disposition at forfatte; menes naar derom skal vorde delibererit, och min underdanigste Mening desidereris hos andre deris af Stats- och Krigs-Collegio, da skal efter Erfarenhed remonstreris, hvad mig underdanigst siunis; dog vil jeg troskyldigst erindre dette høitnødvendigt at vere i denne Høst, och førend Vinteren tiltager, at Fæstningerne paa Grenserne och Advenerne, hvor Landgang kand giøris, maa blifve, med hvis til Flaaden behøfvis, forsiunit ved de Middeler, af Rigene och Landene kand hafvis, for at forekomme imod uformodelig Anfald al Disordres i muligste Maader och vere betenkt paa i Necessitet at defendere Riger och Lande.

Forblifvendis steds Kong. Mats.
 allerunderdanigste tro Tiener
 Jørgen Bieleke mp.

4. Nov. Møde, sammenkaldt formodentlig ved mundlig Ordre, hvor S. K. behandlede et Andragende fra en Borger Reinert Ericks i Altona om Arrest over noget Gods, tilhørende to hamburgske Borgere, der havde ladet en Ladning Sild, som tilhørte ham, beslaglægge. Betænkning (Nr. 290).

290. Betænkning af S. K. 4. Nov. 1672.

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Konge oc Herre.

Eftersom Eders kongl. May. hafver allernaadigst beordret os at gifve voris Betenkende om Reinert Ericks, Borger oc Handelsmand i Eders kongl. Mayts. Kiøbsted Altenau, hans allerunderdanigste indgifne Supplication, derudi bestaaende, at hand beklager sig ofver dend Uret, hannem af de hamburgiske Skonefarer er tilføiet, idet de formedelst dieris ugrundede Angifvende hafve bragt en Arrest tilveie paa en anselig hannem tilhørrige Partie Sild, som hand til en Borger i Hamborg solt hafde, oc det under dend Prætext, at hand hafde ofvertraad et af Borgemester oc Raad der sammesteds ved sær Constitution oc Patent giorte Forbud angaaende Sild, som i Egetønder packis oc handlis med, — allerunderdanigst bedende, at hand for sin erlidne Skade, som hannem herudinden af Carsten Busk oc Hindrich Meyer i Hamborg er tilføiet, (hvor hand ofver dennem beretter sig ingen Ret at hafve kund bekommet) motte søge sin Regres i dieris udi Bergen eller i Holsten liggende Gods, Eiendom oc Vare, da indstillis til Eders kongl. Mayts. allernaadigste videre Resolution herom denne voris allerunderdanigste Mening.

Eftersom Reinert Ericks med klare Documenter beviser sig efter sin allerunderdanigste fremlagde Supplications Indhold at være sked Uret, saa enddog andre Stater oc Herskaber kand lade det passere ved Conniventz eller oc være de Hamborger som en Ret det gestendig, at de sig self Constitutioner maa giøre, icke dis mindre saa se vi ei, at benæfnte Hamborgere, som ei for andet end Arfveunderdanner af Eders kongl. May. kand considereris, hafve ringiste Ret til at giøre nogen Constitution (langt mindre dømme derefter paa nogen Eders kongl. Mayts. andre Undersatter), som strider imod det, som Eders kongl. May. self benæfnte sine Undersaatter bevilger oc frit lader, hvilket i denne Casu sked er, idet Reinert Ericks Sild, som hand efter det, som i Bergen brugeligt oc enhver der tilsted er, i

Hamborg hafver solt, der sammesteds under Forevending af et Forbud om Sild oc dieris Pakning er blefven arresterit, hvorføre vi oc icke ubilligt erachte, at Reinert Ericks nyder Arrest paa de begierte Personers Gods oc Vare, dog at, hvis hand i saa Maader Arrest paa bekommer, urørt forblifver indtil videre Eders kongl. Mayts. allernaadigste Anordning. Raadstuen for Kiøbenhafns Slot d. 4. November anno 1672.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste oc troplichtigste Tienner.
 P. Reetz. H. Bielcke. J. Chr. Körbitz mp. Henrich Rantzow mp.
 Otto Powisch mp. H. Wind mp. Envold Parszberg mp.
 Jensz Juell. Paul von Klingenberg. C. Biermann.
 Pe. Resen. P. Scavenius.

18.—23. Nov. 18. Nov. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 23. Okt., stilet til S. K., hvorved dette havde faaet Ordre til at afgive Erklæring om nogle Suppliker fra Borgere i Helsingør vedrørende Bryggerlavet sammesteds. En Del Borgere og Bryggere havde indgivet en Ansøgning¹⁾ til Kongen om, at der atter maatte blive indrettet et sluttet Bryggerlav, da Forholdene siden den sidste skadelige svenske Krig var bragte i Forvirring, saa at baade Gæstgivere, Smede, Skomagere, Færgemænd, Vognmænd, Soldater og mange andre »saasom Gaarddreng, der sig med Tiennestepiger i Gotfolkis Brød i Efterskab begifver, dennem i Kraage nedsette, hvor de icke til Byens Besver kunde anses, en Tønde Maldt mindre eller mere brøgger, uden och inden Huset selger och udtapper och tillige anden Handtering bruger, hvorofver Byen daglig forarmis, och en Del de beste Brøggergaarde staar øde, Byen til Ruin och Spot«, og ligeledes til Skade for Kongen. — Imod denne Supplik indkom en Supplik¹⁾ (der forefindes i to Exemplarer) af 28. Sept. fra en Del andre Borgere, som klagede over de første Borgeres Ansøgning, hvorved »dend gandske Menighed vilde forderfves oc ruineris«, og bad om, at Kongen vilde tillade fri Bryggernæring, »saa at enhver Skatteborger sig ærligen ernærer, hvormed hand best ved oc kand efter hver hans arme oc ringe Vilkaar«. Det ene Exemplar af denne Supplik bærer Paategning (af 24. Okt.)

¹⁾ S. T. Nr. 660 med Indlæg.

af Overhofmarskal Helmuth Otto v. Winterfeld, hvis Erklæring Kongen havde begæret; han støttede ubetinget denne sidste Ansøgning og fremhævede det skadelige i, at der blev oprettet et sluttet Bryggerlav, »det gandske gemene Borgerskab til Ruin och Forderf«.

Ved Mødet var Henrik Bjelke, Henrik Rantzau, Jørgen Bjelke, Otto Powisch, Jens Juel, Klingenberg og Scavenius tilstede. Votering (Nr. 291). Forhandlingerne fortsattes om Eftermiddagen samme Dag. Kun Otto Powisch, Jens Juel, Klingenberg og Scavenius var tilstede. Betænkning (Nr. 292) med Dato 23. Nov. Betænkningen fik ingen Følger.

291. Votering i S. K. 18. Nov. 1672.

P. II Bl. 76 f.

1. Blef oplest Hans kongl. Maits. Befaling andlang. Brøggerlaufvet i Helsingør, om der burde vere it sluttet Brøggerlauf eller ei.

H. Bielke: At der blifver it sluttet Brøggerlauf, dog at de beholder det, som ere vid Middel og hafver dertil store og bekvemme Huse.

H. Ransou: Mener og, at det var got, at der var it Brøggerlauf, dog at enhver, som vilde, kunde træde derudi.

J. Bielke: Item, dog at mand burde forhindre, at der ingen Brøggerlauf holdis uden Byen formedelst Findens Ofverkom (!).

Hr. Otto Povisk: Formener, at der burde giøris en hvis (!) Andstalt om Brøggerlaufvit.

Hertil sluttede sig *Jens Juel* og *P. Scavenius*.

Klingenberg: At det var got, at der blef indrettit it Brøggerie, baade hel oc half sampt paa en Fierdendel.

Blef sluttet, at Her Otto Povisk, Hr. Jens Juel, Klingenberg og Generalprocureur skulde tage alle Posterne for sig til at examinere og der ofvergifve deris Betenkende.

292. Betænkning af S. K. 23. Nov. 1672.

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Konge oc Herre.

Til at efterkomme i allerstørste oc hørsommeligste Underdanighed Eders kongl. Mayts. allernaadigste Befalling angaaende nogle os tilskickede Brøggerlaugs Artikler, hvorpaa en Del Borgere udi Eders kongl. Mayts. Kiøbsted Helsingør allerunderdanigst søger Eders kongl.

Mayts. allernaadigste Confirmation, saa oc, hvis en Del andre Borgere der sammesteds supplicerer derimod, hafver vi med behørlig Flid igiennumset begge Parters allerunderdanigste Ansøgninger, oc som vi befinde, at it vel indrettet Brøggerlaug i Helsingør (hvortil en stor Del af dets vederheftigste Borgere nu ved derris allerunderdanigste Supplication oc fremstillede Brøggerlaugs Artikler gifver Anledning) baade kunde bringe en temmelig Summa rede Penge tilveie for Eders kongl. May. oc derforuden enda sette Consumptionen af Maldt oc Øl der sammesteds i dend Stand, at dend sig høiere skulle bedrage oc mindre Underslef verre undergifven end ellers, dend derimod af en Del uvederheftige Borgere oc Handverksmænd der sammesteds indgifne Supplication intet indholder, hvoraf ses kand Brøggerlaugets Stiftelse nogen af Indvaanerne i derris louglig oc rette Næring til nogen Skade at kunde geraade, da indstilles til Eders kongl. Mayts. allernaadigste videre Resolution efterskrefne Artikler saaledes igiennemset oc opsat, som følger.

1. Paa det vorris Bye Helsingør kand aldtid verre med Brøggere oc got Øl tilbørligen forsiunet, hafver vi allernaadigst for got befundet, at et visse Tal af Brøggere oc Brøggergaarde sammesteds skal verre, oc skulle ingen flere endten paa vorris Festning Croneborg [eller] udi bemelte vorris Kiøbsted Helsingør tilladis efter denne Dag at brøgge end de, som erre udi Brøggerlauget oc i saadanne Huse boe, som dertil erre berettigede, under hvad Skin oc Nafn det verre kand, endten til derris eget Husbehof eller til at selge, oc det under 100 Rdr. Straf, saa ofte de sig herimod forser, Halfdelen til os oc Halfdelen til Angifveren, saa oc derris Brøggerredskab hafve forbrut.

2. Oc paa det enhver, som dertil hafver Leilighed oc Middel, kand hafve sin fri Val, (endten hand nu i Brøggerlauget sammesteds er eller icke), om hand deri verre vil, saa tilladis saa mange af Helsingørs Borgere oc Indvaanere, som dertil Lyst hafver, sig deri at begifve oc derris Gaarde derforre lade indskrifve, eftersom slig Brøggerrettighed herefter ved de Gaarde, som én Gang derforre blifver indteignet, skal forblifve, oc paa de nestfølgende tredufve Aar herefter derris Tal hverken formeris eller formindris. Dog saa, at det sker inden Nytaarsdag førstkommende, oc ingen efter dend Daug at tilladis, icke heller mere end firesindstufge i Tal oc om (det Gud forbiude) samme Huse nogen ulyckelig Tilfald tilslogis, endten de blef ved Ildebrand eller anden Hændelse forøed, saa skal dog samme Brøggerrettighed aldtid ved Grunden forblifve, eller dets Eiermand,

om hand vil, tillat verre samme sin Ret at afstaa oc til et andet Hus afhende oc ofverdrage, oc enddog de, som samme Frihed niude med at brøgge, allene naar en stoer Fordel fremfor andre derved, saa hafver vi dog allernaadigst bevilget, at de icke mere til os for samme derris Gaardes Rettighed end 200 Rixdaler én Gang for alle skal erlegge, oc skal Indskrivelsen af samme Huse ske paa Raadstuen hoes Borgemestere oc Raad, hvor oc Pengene derforre til os skal erleggis. Dog hafver vi allernaadigst tillat, at de, hvis Leilighed det nu icke er strax ofvenbemelte Penge at betale, maa derforre derris Bref udgifve oc til Nytaarsaften 1674 rigtigen afbetale med et Aars Rendte, 6 Procento, hvorimod vi da for saadan Gield oc Fordring i samme Gaarde fremfor alle andre for denne Brøggerrettighed ville verre prioriterit.

3. Efter denne Dag maa ingen udi Brøggerlauget indtagis, uden hand endten er i vorris Tienniste oc Indvaaner i Staden eller oc tilforne sit Borgerskab vundet hafver oc udi saadan Gaard sig neder sat, som Brøggerrettighed hafver. Oc maa enhver erlig Borger, som saadan Gaard besidder, saa lenge hand der boer, bruge Brøggerrettighed, naar hand sig i Lauget indgifver, oc skal det hannem, fordi hand Brøggerhandtering bruger, icke forbuden verre anden Kiøbmandskab tilligemed at bruge; dog maa hand icke tillige med Brøggernæring holde Vertshus eller vere Vognmand, Fergemand, Bager eller Slagter, oc naar nogen i Lauget indtrede vil, skal hand efter Recessen gifve en ungersk Gylden til Indgang oc til de Fattige i Lauget efter egen Villie. Enhver, som icke vil verre forpligt til at lade sig finde i Laugets Sammenkomst, betienne de Bestillinger, som ved Lauget kand falde med Lig at følge oc deslige, maa derforre verre forskaanet, naar hand til Lauget gifver for Indgang dobbelt saa meget, som tilforn meldet er.

4. De Brøggere, som i Lauget kommer, skulle udi derris Laugshus tilsammen komme oc der til en goed Begyndelse endregteligen udvelge tvende forstandige Mend af alt Lauget, med hvilke de paa Raadhuset for Borgemestere oc Raad opkomme skulle, hvor da en af dennem beskickes skal til at vere Brøggernis Oldermænd it gandske Aar, oc hannem skal tilordnis tvende andre beskedene Laugsbrødre til at verre hans Hoessiddere, hvis Nafne i Raadstuebogen indteignes skal; samme tvende Mend skulle lofve oc tilsige med Troe oc Flid det gandske Laug at betienne, som de det forsvare oc bekient verre ville. De skulle oc hafve en Skrifver, som Laugsens Sager oc Be-

stillinger kand anteigne oc til Bogs førre, oc naar en Oldermænd forløfvis, da skal en af Hoessidderne igien udi hans Sted til Oldermænd skickes oc en forstandig Laugsbroder igien til Hoessidder settis. Dog skal ingen Hoessidder settis eller verre lengere end udi tou Aar, men Skrifveren i sin Tienniste at forblifve oc continuere, eftersom hand eragtis Lauget gaufnligt at verre.

5. Disse forbemelte fire Personer skulle udi Brøggerlaugshuset om Formiddagen, naar de tilsiges, oc saa ofte Behof giøris, forsamblis oc der forhøre, hvis Irringer, som imellum Brøggerne, desligeste om Svenne oc Dreng indbyrdes indfalde kand, eller naar de af Stadens Magistrat tilsiges. Forrekommer dem da nogen Twist, som de icke determinere kunde, da det for Borgemestere oc Raad til endelig Afsked at indkomme.

6. Oc paa det aldtting udi Lauget des rigtigere tilgaa kunde, da skal Oldermænd med Hoessidderne ved Laugsens Skrifver lade holde rigtig Reigenskab paa Pengis Indtegt oc Udgift, hvilket en Oldermænd efter anden fra Aar til Aar udi Laugsens Kiste skal lade indlegge, at deraf erfarris kand, hvad Lauget til Beste hafver, som skal komme de gamle oc skrøblige Laugsbrødre oc Søstre i Lauget til Gafn oc Goede.

7. Item skal ingen Brøgger selge noget Øl anderledis end i hele oc halfve Tønders Tal; sker det, under hvad Prætext det end och er, gifve til Straf for hver Gang fire Rixdaler, Trediedelen til os, Trediedelen til Byen oc Trediedelen til Angifveren.

8. Skal udi hvert Aar i Brøggerlaughuset holdis tvende Adelstefne paa fastendis Møde, dend ene neste Daug efter Nytaarsdaug oc dend anden neste Daug efter St. Hansdag, paa hvilke Terminer oc Tider disse Laugsartikler for menige Brøggerlaugsbrødre offentlige forkyndis oc læsis skal, paa det enhver sig derefter kunde vide at rette, oc skulle alle Laugsbrødre møde til Stefne oc med nogle a Raadet, som dertil forordnet vorder, ofvervoie Menighedens Gafn oc Beste, at dend fattige gemene Almue saavel som Brøggerne maa ske Skiel oc ved Magt blifve, oc hvad som i samme almindelige Møde beraadslaget oc samtøgt vorder, det skal ved Skrifveren udi Brøggerlaugsbogen indteignis oc efterkommis, indtil Adelstefne igien holdis skal; saafremt da nogen Forandring sker, skal det oc anteignis til goed Efterretning, oc udi saadan almindelige Laugsmøde skal aldelis ingen Drik eller Giestebydelse ske, ei heller Laugsbrøderne sig derfra til nogen Samfund forføie maa under Straf, som vedbør.

9. Brøggerne skulle aldtid brygge hele Brygninger hver Gang fter derris Brøggerkars oc Kiedelers Capacitet, hvilket skulle verre saaledis proportionerit, at deri kand bryggis i hver Brøgning endten tolf Tønder Maldt eller oc otte Tønder Malt hverken mere eller mindre, oc skulle de derforre verre forpligtet oc hermed alvorligen anbefalet derris Brøggerhuse med Kølne, gode murede Skorstene, saa deraf Ildsfare ei kand verre at befrygte, item med Kiedel oc Kaer, som dertil hører, at forsiune oc ved Magt holde.

10. Iligemaade skulle Brøggerne hver for sig aarlig forsiune dennem med Maldt, Humle oc Ildebrand, at de til at brøgge goed oc fornøden Forraad hafve kunde, oc i Synderlighed, om noget til vorris Skibsflode eller anden vorris Fornødenhed kunde behøves, at det icke da fattes skulle. Dersom nogen Forsømmelse herudinden befindes, da de, sig herimod forser, derforre at stande til Rette oc lide, som vedbør.

11. Afsiger sig nogen Brøgger fra Lauget oc det siden igien begierendis er, da vinde sig det igien paanye, meden naar Kongens oc Byens Tyngge paakommer, skal ingen opsige eller trede fra Lauget, førend hand hafver udrettet, hvad hannem louglig paalagt var oc bør at giøre.

12. Dend, som sidst udi Lauget indtagis, skal tienne Lauget efter Oldemandens Befaling oc tilsige Brøderne at møde, naar Laugsens Ærinde paakommer, item tilsige Lig at følge, oc hvis andet forrettis skal, indtil en anden udi hans Sted komendis vorder, mens indtagis tou eller trei Brøggere paa én Tid, da skal dend, som yngst af Alder er, forbemelte Bestilling betienne, oc de andre komme hannem til Hielp efter Oldemandens oc Bisiddernis Sigelse; findes hand uvillig eller forsømmelig, naar hand tilsige skal, bøde hver Gang, hans Brøst findes, en Daler Mønt til de Fattige udi Lauget, dog maa hand sig med Laugets Villie derfra frikiøbe. Finder oc det hele Laug got en sær Person til sliG Forretning at bestille, da staa det dennem frit for.

13. Naar nogen Brøggerlaugsbroder ved Døden afgaar, oc hans efterlatte Hustrøe efter hans Død vil oc kand bruge Lauget, da skal det verre hende frit forre, emeden oc ald dend Stund hun sidder Enke oc skicker sig erligen saavel som giør Laugets Ret, saa lenge hun i nogen Brøggergaard boer. Vorder hun i Egteskab forsiunet, da, dersom dend Mand tilforne Brøggerlauget icke vundet hafver,

hand skal vinde Lauget oc giøre Laugsrettighed, som billigt er, dog niude det for half Udgift.

14. Naar nogen Laugsbroder eller Laugssøster ved Døden afgaar, da maa Oldermændene Laugsbrøderne hannem eller hende til derris Leiersted at følge tilsige lade, eftersom derris Leilighed sig begifve kand, med mindre det udi Pesttid sker, ti da skal dermed forholdis efter dend Forordning, som ofver ald Byen da giøris.

15. Oc skal Oldermændene oc hans Hoessiddere ved Laugsen Tienere dennem af Lauget, som Liget til Jorden skulle bere, efter ordentlig Omgang tilsige lade. Ere da nogen, som endten for Alder eller Svaghed icke bere kunde, da skal hand forbigaaes; hvo derimod siger oc ofverhørrig sidder, hand bøder trei Mark, Halfparten til de Fattige oc Halfparten til Lauget.

16. Hvilken Brøgger, som vorder tilsagt at møde for Oldermændene oc Hoessidderne for nogen Sag eller tilbørlig Ærinde Skyld, oc hand icke møder til det Klokeslet, hand tilsagt vorder, bøde 4 Sk.; blifver hand en half Time borte ofver Tiden, bøde en Mark, men kommer hand icke inden een hel Time eller blifver slet borte, bøde sex Mark, uden hand hafver loughlig oc bevislig Forfald.

17. Hvilken Kroerske, som for en Brøgger tapper, hun skal forpligt verre at betale hannem, naar Tønden udtappet er, med mindre hun kand hafve det i hans Minde. Befindes det, at hun begifver sig til nogen anden Brøgger at ville for hannem tappe eller oc sender nogen Drager til hannem om Øl at tappe, da skal samme Brøgger hende ingenlunde Øl lade bekomme, førend hun beviser, at hun dend forrige betalt oc med hannem for, hvis hun hannem skyldig var, klargiort hafver. Giør nogen Brøgger derimod, vinde Lauget paanye igien.

18. Dersom nogen Laugsbroder [skaar] Oldermændene eller hans Hoessiddere, naar de erre i Laugsærinde forsamlede, eller oc gifver dennem eller Skrifveren ubekvemme Ord, bøde trei Mark i Lauget, Kongen oc Byen hver lige saa meget.

19. Disligeste skulle oc Brøggerne holde en skellig oc billig Ordning med derris Svenne oc Tienere, at én icke udloffer store Løn end dend anden, dennem self til stoer Forderfvelse, saa oc enhver at holde sit Folk under skellig Aufve oc fra Druckenskab oc Letferdighed, som icke lides eller tilstedis bør, ei heller tilstede dennem nogen Samfund eller hemmelig Forbindelse imod derris Husbunder, som dennem Kost oc Løn gifver, at anrette eller holde nogen Maade, under alvorlig Pøen oc Straf, som vedbør.

20. Understaar sig nogen Brøgger at feste eller tage sin Laugsbroders Svend udi Tienniste, som med Uminde er skilt fra sin Hosbunde førend rette Stefnedag, bøde trei slette Daler oc miste samme Svend, oc Svendens Straf skal verre halftredie slette Daler til de Fattige i Lauget.

21. Skal ingen Laugsbroder gifve hans Brøgersvend et half Aar mere til Løn end ti slette Daler, medens dersom Brøggerne holder Heste oc Vogn, oc hand Øl dermed i Byen lader udføre, deraf skal Brøgersvenden niude Halvparten med Underknechten.

22. Oc paa det enhver Laugsbroder endten paa derris Maldtgiøren eller Ølbrøgning af Mangel for gode oc dygtige Brøgersvenne (hvilke sig vel understaa tør at udgifve for det, de ei erre goed forre, hvorudofver mangen i Skade geraade kunde) icke skal lide Skade, da skal ingen Laugsbroder maa annamme nogen Underknecht i Tienniste for Brøgersvend, med mindre hand tilforne er skrefven i Laugsbogen, der hand til Underknecht blef antagen, oc hafver tient i trei Aar for Underknecht, saaledis at hans Hosbund hannem intet uskiellig kand ofverbevise.

23. Befindes nogen Brøgersvend eller Underknecht at forsømme derris Hosbunds Arbeide aarlig eller silde, item ligger af derris Hosbunds Huse om Nattetide, oc det dennem louglig ofverbevises kand, da Brøgersvenden at bøde for hans Forseelse første Gang trei Mark, anden Gang en Rixdaler, tredie Gang dobbelt, fierde Gang at verre hand sin Tienniste kvit, oc derefter ingen af Laugsbrøderne at maa tage hannem i Tienniste, oc aldrig at maa komme udi Brøggerlauget och ofveralt at stande hans Husbond til Rette, hvis hans Forsømmelse i saa Maade eragtis kand.

24. Befindes nogen Brøgersvend at dricke sig drucken udi Mølle eller paa andre Steder, naar hand skal maale hans Hosbunds Maldt, eller oc hafver Ild under Kølnen, da skal hannem derforre udi hans Løn, hver Gang hand sig i saa Maade forser, trei Mark afkortis.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste oc troepligtigste Tiennere.
P. Reetz. H. Bielcke. J. Chr. Körbitz mp. Jørgen Bielcke mp.

Otto Powisch mp. Envold Parszberg mp. Ch. Skiell Jørgensen.
P. Griffenfeld. Jensz Juell. Paul von Klingenberg. C. Biermann.

P. Resen. P. Scavenius.

Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 23. November anno 1672.

18. Nov.—2. Dec. I Mødet 18. Nov. drøftede man ligeledes, ifølge Kongebrev¹⁾ af 9. Sept., stilet til S. K., et Andragende fra Møntmester Gotfred Krüger om at maatte indrette et Saltværk. Andragendet fik 10. Aug. Anbefaling¹⁾ fra Kommercekollegiet. Ogsaa S. K. stillede sig, som Voteringen (Nr. 293) viser, velvilligt. — I et Møde 2. Dec. genoptoges Sagen. Her var Peter Reetz, Henrik Bjelke, J. Chr. Körbitz, Jørgen Bjelke, Otto Powisch, Jens Juel, Resen og Scavenius tilstede. Man var atter stemt for at tilstaa Krüger Bevillingen²⁾, og i Henhold dertil udstedtes aabent Brev³⁾ 4. Febr. 1673.

293. *Votering i S. K. 18. Nov. 1672.*

P. II Bl. 76.

H. Bielke: Formener, at det var nøtigt, at det tillodis.

H. Ransou: Mente, at det var got, at det skede intet, eftersom det forderfvede Landet, mens om det skulde ske, da det icke burde ske uden i Kiøbenhavnfn.

Hertil sluttede sig *Jørgen Bjelke*.

Otto Povisk: Formener, at mand kunde vel tillade ham det, dog at Commerce Collegium ingen Skade tog derved.

Hertil sluttede sig *P. Scavenius*.

J. Juel: Blef vid den Mening, som hand hafde gifvet herom udi Comm. Collegio.

Klingenberg: Idem, dog at mand burde icke tillade ham at bruge lige saadant Salttønder som det lynnemburgeske.

Hertil sluttede sig *P. Resen*.

18. Nov.—3. Dec. I Mødet 18. Nov. behandledes ligeledes, ifølge Kongebrev⁴⁾ af 10. Sept., stilet til S. K., en Memorial (Nr. 294) af 1. Aug. fra J. Chr. Körbitz om, at der burde træffes Foranstaltninger mod, at Fanger undveg fra Holmen, særlig i Anledning af en Forbryder ved Navn Jens Pedersen. S. K. udtalte sig, som Voteringen (Nr. 295) viser, for meget skrappe Forholdsregler. Ved et nyt Møde 2. Dec. genoptoges

¹⁾ S. T. Nr. 555 med Indlæg. ²⁾ P. II Bl. 78. En Betænkning anføres i »Alfabetet«, men er tabt nu. ³⁾ Tr.: Kbhs. Dipl. VI, 605 f.

⁴⁾ S. T. Nr. 575. Som Indlæg findes Udskrifter af Domme, afsagte paa Roskilde Byting over Jens Pedersen.

Sagen; man billigede et Forslag om, at den Slags Fanger blev straffede paa Livet, og henstillede, at der derom skulde udgaa Befaling til Landsdommerne, »at de i slige Tilfelde skulle dømme efter Lougen og Recessen«¹⁾. Betænkning (Nr. 296) med Dato 3. Dec. I Henhold dertil udstedtes aabent Brev²⁾ 14. Febr. 1673 samt Kongebrev³⁾ af samme Dato til J. Chr. Körbitz.

294. Memorial fra J. Chr. Körbitz 1. Aug. 1672.

Kopi i Indlæg til S. T. Nr. 575. Uddrag ved Aktstykke Nr. 296.

Stormechtigste Konning, allernaadigste Herre.

Eders kongl. May. allerunderd. hermed tilkiendegifvis, at en Person ved Nafn Jens Pedersen, som d. 7. Maii 1668 paa Mirløsse Herridsting oc d. 13. Julii 1671 paa Rodskyld Byting, dog hver Sinde for sær grof Tiufveri, er dømt udi Fængsel oc Arbeide sin Lifstid; af dis Aarsage oc efter E. k. M. special Befalling lod Ridefogden paa Rodskyld Amt hannem forleden Aar in Augustii paa Bremmerholem indlevere, hvorfra hand dog siden efter egen Bekiendelse er undvigt noget før Juul, mens nu dend 10. Junii nestforleden af bemelte Ridefoget, som hand igien forekom, paa ny anholden, hvilken hafver ladet hannem atter for Byfogden i Rodskyld fremstille oc sette udi Rette paa hans Lif, formenende, hand bode med sine begangne Gierninger oc adskillige Bortrømninger sligt burde hafve forbrut, mens til endelige Beslut oc Sententz erlanget, at saadant hedenvisis til Holmen, hvor hans sambt andre derfra undvigte deris Ret falder, som ydermere af de hosføiede forhverfvede Domme kand fornemmis, oc efterdi at Tiden merkelig forgaaer, saa samme Fangis Underhold oc Fængsel ei ringe opløber, oc muligt flere kand vere udi Vente at vorde andholden, da hafver jeg hermed i ald Underdanighed mig hos E. k. M. ville[t] erkyndige, hvorledis med bemelte Person oc andre dislige, som for Tiufverie oc anden usømmelig Forhold hafver verit paagrebene oc til Holmen i Arbeide hendøbte, mens fra deris Straf sammesteds undvigte, af hvilke sig nu en Del allevegne paa Landet udspredet, fattige Folk, som dennem enten hafver angifvet eller muligt verit Aarsage udi deris Paagribelse eller Straf, til allerstørste Angist oc Frøcht formedelst paaførende Uløcke

¹⁾ P. II Bl. 78. ²⁾ Tr.: Forordn. 1670—83, 188—89.

³⁾ Tr.: Rothe, Chr. Vtes Reskripter, 219—20.

med Ildebrand eller paa Lif oc Gods, som nu berettis nogle ude paa Landet af slige Personer skal vere vederfaret, hvorføre en uomgengelig Anstalt med anden herimod tienlige Refselse til sligt betiden at forekomme vil optenkis, paa det icke Underdommerne uden Forskiel de grofve tillige med de ringe Misgierninger paa Holmen at bestrafvis henfinder, som ellers hidtil hos en Del hafver verrit øfvelig, hvilke mere med deris Domme ofver slige Personer hafver henset til en Missive, som Amtmændene anno 1664 ere tilskickede, end efter Landslouven at tilfiende de skyldige dend tilbørlige Straf paa anden eller haardere Maade at udstaa, hvorføre allerunderd. forhaabis, Eders kongl. May. allernaad. ville lade behage at anordne, hvorledis det ei allene med denne ofven mer bemelte Person, mens endocsaa med alle andre deslige, som endnu kunde betrædis, herefter skal forholdis, oc hvad Forskiel Underdommere bør i Acht tage, naar nogen slig Ugierningsmand for dennem udi Rette føris, saa de efter Forseelsen kand vorde refsed, som det sig bøer, oc Fornødenhed ded erfordrer, hvorpaa Eders kongl. May. allernaadigste Resolution forventis af dend, som forblifver Eders kongl. May. allerunderd. tropligtskyldigste

Johan Christop von Kurbix.

Hafniæ d. 1. Augustii anno 1672.

295. *Votering i S. K. 18. Nov. 1672.*

P. II Bl. 76.

Hr. Hendrik Bielke: Formente, at det var best at henge dem uden Domb paa den Sted, hvor de blefve ertappede.

Hertil sluttede sig *Henrik Rantzau*, *Jørgen Bjelke*, *Otto Powsisch* og *Enevold Parsberg*.

Hr. Grifenfeld: Formente, om nogen brød Kongens Jeren, hafde hand efter Loufven forbrut sit Lif, og holt det raadeligt, at der gik en sær Forordning ud derom.

Hertil sluttede sig *Jens Juel*.

Klingenberg og *P. Resen*: Formente, at de burde straffis paa Lifvet.

P. Scavenius: Ligesom Her H. Bielke, at hand skulde ophengis, som undvigede af Fenselet.

296. *Betænkning af S. K. 3. Dec. 1672.*

Orig. i Indlæg til S. R. 1673 Nr. 38.

Allernaadigste Konge oc Herre.

Til at efterkomme udi allerstørste oc hørsommeligste Underdanighed Eders kongl. May. allernaadigste Befaling angaaende en os tilskicket Rigsmarskalkens Hr. Johan Christoph von Körbitz Memorial anlangende, at en vis Anstalt motte giøris, hvorledis med Fanger, som til Holmen hendømmes oc derfra undviger oc siden atter i anden Ugierning betreffes, skal forholdes, indstilles til Eders kongl. Mayts. allernaadigste Resolution hos hver Post i forbemelte Memorial antegnet følgende voris allerunderdanigste Mening.

1. Os siunes allerunderdanigst, at det er Justitien gemes, at denne Person for sine grofve Forseelser, som efter Landsloven er Lifsgierning, vorder straffet paa Livvet, oc at de, som rømmer oc bryder Eders kongl. Mayts. Fængsel oc Jern, dermed ocsaa deris Lif hafver forbrut.

2. Vi befinde allerunderdanigst, at dend Missive, som Eders kongl. Mayts. Hr. Fader salig oc høiloffig Ihukommelse hafver ladet afgaa til Amtmændene, er fornemmelig applicabel til det Arbeide, Hans kongl. May. da ved Floden vilde hafve forretted, oc dend ordinarie Landslov, som determinerer enhvers Straf efter dend Forseelse, hand begaar, ei at være derved ophævet, hvorfore vi allerunderd. for tienligt eragte, at det Eders kongl. May. allernaadigst maatte behage ved en almindelig Anordning at befale alle Dommere at dømme i disse Casibus efter Landsloven oc Recessen. Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 3. Decembris anno 1672.

Eders kongl. May. allerunderdanigste oc tropligtigste Tienner.

P. Reetz. H. Bielcke. Jørgen Bielcke mp. Otto Powisch mp.

Envold Parszberg mp. Jensz Juell. Paul von Klingenberg.

C. Biermann. P. Resen. P. Scavenius.

18. Nov. drøftedes endelig ifølge Kongebrev¹⁾ af 23. Okt., stilet til S. K., et Andragende fra Otto Powisch. Denne anførte, at han siden 1. Maj 1648, da han var bleven Lensmand over Frederiksborg Len, havde haft Tilsyn med den derværende Skoles Kapital, skønt han ikke længere var Amtmand der, og

¹⁾ S. T. Nr. 659. Foruden Powisch's Andragende har der været vedlagt en Erklæring fra den kongelige Konfessionarius Hans Leth.

Fundatsen udtrykkelig bestemte, at Amtmanden skulde have Inspektion med Skolen og dens Kapitaler; Powisch ønskede derfor Fritagelse for dette Hverv. S. K. fik Ordre til at undersøge Sagen, særlig om der var kommet senere Kongebreve, der gik imod Fundatsen, og afgive Betænkning om, hvorledes Kapitalen sikrest og paa føjeligste Maade kunde administreres. — »Herpaa blev sluttet, at det burde blifve efter Fundatzen«¹⁾.

19.—23. Nov. 19. Nov. om Eftermiddagen Møde, sammenkaldt ved Kongebrev²⁾ af 6. Nov., stilet til S. K., hvorved dette fik Ordre til at udtale sig om en Memorial, dat. 30. Okt., fra Kommercekollegiet, som foreslog at sende 20 Soldater til de afrikanske Loger og genoprette det Glückstadtske afrikanske Kompagni, der ifølge en Relation fra Poul Klingenberg og Conrad Wasmer var i saa slet en Tilstand. at »de ei formaaer Handelen derhen videre at continuere, hvorved da Eders Mayts. Fortresser og Loger sammesteds pericliterer, og, dersom dennem ei hastig secureris, motte vorde fortabt og saaledis i fremmede Hender geraade, hvilket da saavel skadeligt som spotligt skulde vere«.

Ved Mødet var Peter Reetz, Henrik Bjelke, Henrik Rantzau, Jørgen Bjelke, Otto Powisch, Jens Juel, Resen og Scavenius tilstede, senere kom Enevold Parsberg og Klingenberg³⁾. Votering (Nr. 297). Betænkning (Nr. 298) med Datoen 23. Nov. I Henhold dertil udgik 10. Dec. Kongebrev⁴⁾ til Krigskollegiet om at sende 20 Soldater til de afrikanske Loger samt Kongebrev⁵⁾ til Kommercekollegiet om Oprettelsen af et københavnsk afrikansk Kompagni.

297. Votering i S. K. 19. Nov. 1672.

P. II Bl. 77.

Hr. Cantzeler: Formente, at det var got, at Hans May. vilde gifve nogle Midler til at conservere Compagniet, og at der burde opslagis en Placat, at hvem, som vilde seile didhen, skulde tage Indlading ind her og gifve sig and.

¹⁾ P. II Bl. 76.

²⁾ S. T. Nr. 692 med Indlæg.

³⁾ P. II Bl. 77.

⁴⁾ S. T. Nr. 799.

⁵⁾ S. T. Nr. 801.

Hertil sluttede sig *Henrik Bjelke, Otto Powisch, Enevold Parsberg* og *Peter Resen*.

Hr. H. Ransou: Formente, at det var best, *Hans May*. unte Compagniet de 20 Soldater, dog at Participanterne blef af Hamborg.

Hr. J. Bielke: At der burde skickis Folk hen for at conservere Fortresserne, og at mand burde hielpe Compagniet noget i Førstningen.

Hr. Jens Juel: At det var got, mand kunde reducere den Genueske Handel til at hielpe dermed baade det Ostindeske og Vestind. Compagnie.

Klingenberg: Formener, Commertz Collegii Forslag at vere hel got.

General Procureur vøterede intet, formedelst at hand blef ud-kaldet.

298. *Betænkning af S. K. 23. Nov. 1672.*

Orig. i Indlæg til S. T. Nr. 799.

Allernaadigste Konge oc Herre.

Til at efterkomme i allerstørste oc hørsommeligste Underdanighed Eders kongl. May. allernaadigste Befaling med at ofverveie oc underdanigste Betenkende gifve om Commerce Collegii os tilskickede Memorial, hvis Indhold i efterskrefne Poster bestaaer, indstillis til Eders kongl. Mayts. allernaadigste videre Resolution efterfølgende hoes samme af Memorialen uddragne Poster voris allerunderdanigste Mening:

Allerunderdanigste Betenkende.

1. Vi befinde det icke allene gafnligt for Eders kongl. May. Riger oc Lande, mens endoc prisligt for Eders kongl. May. sielf, at dise Logier oc Fortresser blifver conserverede, oc vide ingen bedre Forslag at giøre til sligt at effectuere end det, som af Commerce Collegio allerunderdanigst forestillis.

2. Saasom Nyttens af forbenefnte Platsers Conservation er Handelen, som derpaa skal drifvis, saa er-

Posterne.

1. At Eders kongl. May. paa Aar oc Dag sielf vilde underholde af Krigskassen 20 Mand til at conservere Logierne oc Fortresserne paa dend Guineeske Kost.

2. At, naar det var bevilget, enhver da, som vilde seigle paa dend Guineeske Kust, motte bruge

agte vi allerunderdanigst, at dend Nytte, som Eders kongl. May. af Conservationen kand hafve, er fornemmeligen denne, at samme Handel deriveris paa Eders kongl. Mayts. Riger, Lande oc dets Undersaatter, och derforø tienligt at være, 1. at det ofver alt der sammesteds blef notificerit oc kundbar giort, at hvo som heldst nogen Negotiation paa merbemelte Kust oc Platser vilde drifve oc, saavit mueligt oc practicabel kunde være, continuere, skulle dertil bekomme Eders kongl. Mayts. allernaadigste Octroy oc Pasportd; dernest, at Eders kongl. Mayts. Commercie Collegium blef allernaadigst anbefalet deris Beste imidlertid at giøre at faae it Compagnie til denne Negotiations fructbarlig Begyndelse oc Fortsettelse oprettit oc at faae Udredningen oc Retouren (saavit giørligt oc mueligt er) til oc fra oftbemelte Guineeske Kust tilvent Eders kongl. Mayts. Riger oc Lande.

3. At det forige Glückstadske afrikanske Compagnie niuder deris Goeds, eragtis allerunderdanigst billigt, oc at alt, hvad til Defension hører, forblifver paa Stederne, høit fornøden, indtil mand om det sidste videre med Compagniet kand handle.

4. Dette eragte vi allerunderdanigst i ald Billighed at bestaae.

oc sig nøttig giøre (uden nogen Præjuditz) benefnte Forteresser oc Logier oc til saadan deris Seiglatsis oc Handels Handhevelse niude Eders kongl. Mayts. Protection oc Passeporter oc derimod gifve en vis Recognition til Folkens Underhold i Logierne oc Forteresserne, hvilken Recognition de til Gouverneuren dør sammesteds skulle erlegge, indtil it Compagnie kunde vorde stifted, som samme Seilats oc Handel kunde fortsætte oc drifve efter Eders kongl. May. allernaadigste Behag.

3. At det forige Glückstadske afrikanske Compagnie hvis Goeds, de endnu i Logierne oc Forteresserne hafver, maa niude oc efter deris egen Villie sig nøttig giøre, Forteresserne oc Logierne i sig sielf undtagen, saa oc dend Krigs Ammunition samt alt, hvis til Defension hører, som paa Stederne findis.

4. At bemelte forige Compagnie maa, om dennem behager, indtræde

5. Vi befinde denne Commerci Collegii Proposition tienlig til en Endelighed imellom det forrige Compagnie oc det, som herefter kand vorde opretted, saa oc til desto bedre Fundament at faae Handelen paa dend Guineeske Kust uden nogen forige Compagnies videre billig Anke restabilerit, indstillende dend i det øfrige til Eders kongl. Mayts. allernaadigste videre Resolution.

Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 23. November 1672.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste oc tropligtigste Tienere.

P. Reetz. H. Bielecke. J. Chr. Körbitz mp. Jørgen Bielecke mp.

Otto Powisch mp. Envold Parszberg mp. Ch. Skiell Jørgensen.

P. Griffenfeld. Jensz Juell. Paul von Klingenberg.

C. Bierman. P. Resen. P. Scavenius.

i det Compagnie, som her (Handelen paa forskrefne Kust angaaende) kand vorde opretted, oc deri participere efter billig Fordring.

5. At, dersom det Eders kongl. May. kand behage sit allernaadigste Samtøcke til forskrefne Forslag at gifve, det sielfsamme da motte gifvis det oftbemelte forige afrikanske Compagnie til Resolution paa deris allerunderdanigste Ansøgning med Befaling, at hafde de noget derimod at indvende, de det da til Eders kongl. May. allernaadigste videre Resolution skulde lade fremkomme.

25. Nov. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev¹⁾ af 23. Nov., stilet til S. K., hvorved Kongen fordrede dettes Betænkning i Anledning af en Kapersag. Den danske Kaptejn Unne Nannes havde nemlig 13. Aug. i Nærheden af Christianssand taget en skotsk Kaper (Kaptejn Willem Wood) og et Hamburger »Fløjteskib«, som Kaperen i Forvejen havde erobret, og ført begge Skibe til København. Nu var der imidlertid bleven paastaet, at Hamburgerskibets Ladning, der bestod i Salt, var formindsket; Admiralitetet havde i den Anledning tilsendt Kongen en Memorial, hvori det udtalte den Formodning, at Svindet i Ladningen kom af, at Skibet var læk, og foreslog, at Saltet burde lægges op og Skibet anvendes i Kongens Tjeneste, indtil der

¹⁾ S. T. Nr. 754; jvfr. Admiralitetets Prot. 1665—75, 103, 105, 111.

var faldet Dom i Sagen om, hvorvidt Skibet burde gives tilbage til sine Ejere i Hamburg eller ikke¹⁾.

Ved Mødet var Peter Reetz, Henrik Bjelke, J. Chr. Körbitz, Jørgen Bjelke, Otto Powisch, Chr. Skeel, Jens Juel, Klingenberg og Resen tilstede. Votering (Nr. 299), der gik imod Admiralitetet. En nu tabt Betænkning af S. K. nævnes i »Alfabetet« og blev ved Kongebrev²⁾ af 9. Dec. tilsendt Admiralitetet, for at dette kunde træffe videre Foranstaltninger.

299. *Votering i S. K. 25. Nov. 1672.*

P. II Bl. 77.

Cantzeler: Saltet i de Vedkommendis Nerverelse och Minde at opleggis, indtil Dom er gangen, om Kaperen er Pris heller icke.

Hertil sluttede sig *H. Bjelke* og *J. C. Körbitz*.

Hr. Jørgen Bielche: Saltet at opleggis, mens Skibbet repareris, Loftrum at betalís, hvor Saltet opleggis, Skibbet ei at kand brugis for Fare Skyld af Betaling, om det kom til Skade.

Hr. Ch. Skeel: Skibet ei kand confisqveris, for det ei 24 Timer hafver vaaret i Kaperens Hender, och det endskiønt Kaperen blef Pris.

Hr. Jens Juel: Skibbet at vere med Ladingen frie och gifve Kongen sin Told.

Hertil sluttede sig *Klingenberg*.

Præs. D. Reisener voterede icke.

Blef sluttet, at Sagen dependerede af den Dom, som ofver Kaperen gaar, mens Skibet ei at kand inden den Tid employeris i Hans Mayts. Tieniste; Saltet ei at kand lossis uden med Rederens eller Skipperens Minde, som bør at hafve Nøgelen dertil.

25. Nov.—17. Marts 1673. I Mødet 25. Nov. behandlede tillige Spørgsmaalet om bedre Vandvæsen for København. Ved Brev³⁾ af 9. Sept., stilet til S. K., havde Kongen tilsendt dette et Forslag (Nr. 300), dateret 25. Juli, fra P. Scavenius, Th. Fincke og R. Bartholin, »hvorefter saavel Springvandet som Pompevandet og Brøndene formenes i god Tilstand ofver alt at skulle en Gang for alle kunde bringes«. 6. Nov. sendte

¹⁾ P. II Bl. 77. ²⁾ S. T. Nr. 797. ³⁾ S. T. Nr. 556 med Indlæg.

Kongen et nyt Brev¹⁾ til S. K., hvori han befalede det tillige at overveje et Andragende af 22. Maj (Nr. 301) fra Oberstløjtnant Andreas Wilkens m. fl. om, at der maatte anlægges en Vandrende gennem Løngangsstræde til deres Boliger paa Slotsholmen. Med det sidste Andragende fulgte tillige en Betænkning fra J. Chr. Körbitz o. fl., som anbefalede det. S. K. billigede Andragendet. »i Synderlighed, efterdi det allerede vaar i Verk stillet«²⁾. — Om Hovedspørgsmaalet blev der 17. Marts 1673 paa et Møde, hvor Peter Reetz, Henrik Bjelke, Otto Powisch, Holger Vind, Jens Juel, P. Resen og P. Scavenius var tilstede³⁾, afgivet en rent foreløbig Betænkning (Nr. 302). Sagen selv blev først udført længe efter.

300. *Memorial om Københavns Vandvæsen [25. Juli 1672].*

Extrakt⁴⁾ i Indlæg til S. T. Nr. 556 og ved Aktstykke Nr. 302.

1. Peblingsøen oc Sortedambs Søe, hvor[fra] ald Byens Pompevand kommer, ere meged forgroede, som endeligen siunis at vil rensis och Demningerne vedlige at holdi[s].

2. St. Jürgens Søe er gandske bor[t]tored, hvilke[n] och burde at opdemmis, at Vandet kand staa lige Vatterpas med Peblingsøen; ti ald det Vand, som løber af Peblingsøen, falder derudi och kunde bevaris til en Del Hofvidrender, derfra at lade indføre til Fredrichsholm, och derfra kunde bekomme deris Vand med ringere Møie och i saa Maade spare Peblingsøens Vand.

3. Lærsoen, som liger ved Emmedrups Marker, hvor det Vand, [som] spildis och ofverløber fra Emmedrup och Utterslef Søer, burde at sankis och siden løbe til Peblingsøen, [er moxen tilgroed].

4. Til Pompevand er Langtveds Damb det beste Spisekammer, ti [der]fra ved Canalen indtil Kalthus Slusen løber Vandet ind til Peblingsøen. Demningerne for dend er gandske brøstfeldig, hvilken Bønderne skulle holde vedlige; Sluserne ere for smalle och icke efter Vatterpas sat; vil giøris med goede, sterke Stiboer, at ingen dennem kand opdrage uden til Byens Nødtørft. Dersom Bynderne derudofver

¹⁾ S. T. Nr. 693. Jvfr. S. T. Nr. 623 (Kbh.s. Dipl. VI, 599—600) med kongelig Befaling af 7. Okt. til Friherre v. Winterfeldt om at overveje Andragendet. ²⁾ P. II Bl. 78. ³⁾ P. II Bl. 84. ⁴⁾ Samtidigt Referat af en længere Memorial, der findes sammesteds og har nedenfor anførte Underskrifter og Datum. Rettelserne er tagne fra denne Memorial.

paa deris Enge lide nogen Skade, om Hans kongl. May. derfor ville gifve dennem nogen ringe Afslag paa deris Landgilde.

5. Langtveds Dams Søe kunde med Vand om Sommeren, naar best behøfvedis, undsettis af Tiberups Søe, som er moxen tilgroed, hvorføre dend burde at rensis, paa det om Sommeren kunde [deraf] tages Vand til Stadens Fornødenhed.

6. Emmedrup Søe er dend Søe, hvor[af] alt det Vand [kommer], som i Staden til Springvand brugis; vil [derføre] med forderligste hielpes, eftersom denne Søe er dend største Sø, som her for Kiøbenhafn er ligende.

7. Gientofte Søe, dersom dend blef støfned 4 eller 6 Foed høire med en ny Demning, da menis dend allene at kunde bespise dend hele Stad udi dend tørreste Tid.

8. Vandets Mangel her i Staden angaaende, naar paa en Rønde kan findis Mangel, var best, at tvende Rønder blef lagt jevnsside hos hinanden, at naar dend ene var brøstfældig, Vandet da kunde komme i dend anden, och paa det Omkostningen icke skulle blifve for staar, da Compagnierne kunde bringis udi et och lade Vandet først indlede udi stoert muered Hus eller Kam, som kunde settis half udi Jorden och half ofven Jorden, hvorfra af samme Hus kunde legis Rønder til hver Gaard; ded samme kunde ochsaa giøris ved Pompevandet.

9. Och paa det at Vanded altid kand hafvis friskt och icke saa tygt och stinkende, som undertiden sked er, vidis ingen bedre Raad dertil end denne murede Kam, ti udi Søerne sankis megen Uhumskhed af Slim och døde Fisk, som siden raadner, och om For-aaret tilfaldet jordfyldt Vand och opvoxer med Grøde, da kand Vandet udi denne murede Brønd sette sin Uhumskhed paa Bonden, førend det løber til enhvers Poster.

10. Och saasom eragtis, at fersk Vand er en af de allernyttigste Ting udi denne kongelige Residentzstad, da siunis dennem, at foruden de Poster, hvoraf allerede [udi] enhver af Compagniernis Participanters Gaarde Vand udspringer, kunde endnu forfærdigis paa adskelige Steder [Poster til] Springvand baade paa Hans kongl. Mayts. Residentz Slotsgaard [och andensteds] och i Synderlighed paa alle stoere Gaarder paa Hiørnene en Post eller Pomp, hened et Hundrede.

11. Iligemaade eragtis til dend gemene Mands Gafn, at alt det Vand, som udi enhvers Participanters Gaarde spildis paa Gaden,

ensteds kunde i Jorden udi en Kam eller Brønd samblis och derfra igien oppompis, af hvem det begerte, och derved forekomme, at Gaardene oc Gaderne ei om Vintertide skulde ofverløbe.

12. Til alt dette at bekoste, da er det deris Forslag, om Hans kongl. May. vilde [allernaadigst tillade], at nogle Compagnier Soldater, som paa Volden hafver arbeidet, Søerne at maatte rense och Demningerne at fornye, och at Bønderne maatte tilholdis som tilforn Søerne och Demningerne at vidligeholde, disligeste, at Borgerskabet maatte gifve noget vist efter dend Taxt, som om Grundskatterne er forferdiged, oc ded af di Borger, som intet Vand hafver.

13. Och paa det Bekostningen kunde blive des lideligere, kunde enhver Kierke underholde och bekoste en Hofvidpost, saasom enhver underholder och bekoster en Vandspøite.

14. Och eftersom Brøndvandet er mesten borte af des Aarsag, at Grafverne her omkring Byen er blefven giort dybere, hvilket icke kand mistis, da siunis di, at det kunde ske med Demningens udi Grafven ved Kalløeboe Forbedrelse, baade [paa] Høiden och paa Breden, och hvis [ded] icke kunde ske, at maatte anbefalis alle, som hafve Brønder udi deris Gaarder, dennem at lade grafve dybere, indtil Vandet derudi kunde komme.

[Eders kongl. Ma. allerunderd. och troepligtigste Tienner.

P. Scavenius. Th. Finche. E. Bartholin.

Kiøbenhavn dend 25. Julii anno 1672.]

301. *Andragende fru Andreas Wilckens m. fl. 22. Maj 1672.*

Kopi i Indlæg til S. T. Nr. 623.

Stormegtigste Konge, allernaadigste Arfveherre.

Eftersom Eders ko. Ma. naadigst for nogen Tid siden os allernaadigst hafver bevilgit, at vi maatte bygge udi Kalleboe, som paa di Tider stoed under Vand, tilmed er blefven udvist di Pladser, som Voldgrafven omkring Byen tilforn hafver vaaren, som vi nu med største Møie och Arbeid, med stoere Bekostning hafver ladet opfyldt och Steden efter Efne bebygget, och eftersom os endnu det beste och gaunfligste til voris Huses Høifornødenhed med ferskt Vand manquerer, saa vi her udi Gaden lider stoer Betrykt derfor, och efterdi Hans ko. Ma. Render ligger igiennem dend ene Ende paa Løngangsgade, vi udi boer, och gaar underneden en Part voris Huse och Gaarde, er bemelte Render mangansteds gandske brøstfeldig och i Støcker,

och Vandet af dets Aarsag velger och tvinger sig op igiennem Jorden och saa unytteligen bliver spilt, ofverløber voris Pladser och Kieldere, saa vi derfor paa voris Grund och Bygning lider Forhindring och stoer Skade, da er vi sambtlige af Eders ko. Ma. allerunderd. begierendis, at, efterdi Renden for slig Brøstfeldighed omleggis skal, Eders ko. Ma. naad. ville bevilge, bemelte Render igiennem Løngangsgade maatte legis och os af samme Vand saavit til voris Fornødenhed maatte forundis, saa och af dend Rende, som ligger tvert under Volden udaf Byens Grafve. Formodendis allerunderd. herpaa Eders ko. Ma. naadigste Resolution, forblifver

Eders ko. Ma. allerunderd. och troe Tienner.

Andreas Wilchen. M. Rob. Colnet.

Som Mons. Petkams (!) Fuldmegtiger J. La Hayd. Paul du Bois.
Søfren Nielsen egh.

302. *Betænkning af S. K. 17. Marts 1673.*

Konc. med Peter Reetz's Haand i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Konge oc Herre.

Til at efterkomme i allerstørste oc hørsommeligste Underdanighed Eders kongl. May. allernaadigste Befaling, dat. Hafn. 9. Septembr. anno 1672, angaaende det ferske Vand oc des Indrettelse her i Kiøbenhafn indstilles til Eders kongl. May. allernaadigste videre Resolution voris allerunderd. hos benefn[t]je Poster tegnede Betenkende.

1. Vi eracte dette hel fornøden at verre, oc at Demningerne, hvor de brystfeldige ere, vorder reparerit saa oc forbedrit, hvor Forbedring nyttelig eractis.

2. Eftersom denne Søe er til evindelig Eiendom uden nogen Reluition oc Restriction gifvit oc skødit Christoffer Gabel oc hans Arfvinger, saa kand ingen voris allerunderdanigste Erklæring herimod falde, mens allene dette allerunderdanigste Forslag til E. ko. Mts. allernaadigste videre Resolution forestillis, om Hr. Statholder Gabel nogen fornøielig Refusion kunde tilbydis oc gifvis, oc hand derimod afstaa dend fri oc ulimiterit Disposition, hans Skøde har gifvet ofver bemelte Sø, saavit mand dend behøvede til at stille denne Post i Verk med, som i sig self er hel nødvendig, icke allene til Vandits, mens endoc til Festningens store Nytte.

3. Eractis billigt, medens vil til sligt i Værk at stille fornøden giørris, at samme Søe, som gandske forgroit er, vorder rensat.

4. At dend Reparation, som denne Punkt ommelder, skede, eracte vi allerunderdanigst nyttig oc fornøden at verre. Hvad sig belanger, at Bønderne skulde nyde Afslag paa deris Landgilde for dend Skade, Vandits Opstemning dennem paa deris Enge kunde giørre, da saasom Konning Chr. 4tus salig oc høilofflig Ihukommelse hafver ladit sette visse Stene paa benæfnte Enge til at betegne, at naar Vandit derefter er opstemmit, Staden da fornøden Pompevand deraf kand nyde, oc at Bønderne da ingen Skade tilføies paa dend Eng, som er lagt til deris Gaarde, oc deris Landgilde er proportionerit efter, synis os best, at dermed efter forskrefne Maade vorder holdit; at det oc blef anbefalit dend, som herefter skal boe i Kalthusit, at hafve Inspection med, at Bønderne, som formedelst Engenis Nytte gierne ville verre Vandit kvit, icke forderfvede Slusen, oc nød nogit til Løn derfor, formene vi allerunderd. ocsaa hel fornøden at verre.

5. Eragtis billigt oc fornøden.

6. Ligesaa.

7. Eractis gaufnligt oc fornøden, at en ny Demning oc en ny Slusse ved denne Søe blef giort.

8.¹⁾ Efter dend geometriske Demonstration oc Beregning, som ved denne Forretning er indlagt, synis dette saasom nyttigt saa ocsaa practicabel; dog eractis fornøden, at af Ingenieuren oc en Murmester blef først giort it Ofverslag, hvad sligt skulde koste, oc deris Betenkende opsat, om nogen anden Vanskelighed herved kunde falde.

9. Ligesaa.

10. Dersom Demningerne, Slusserne oc Grøfterne kand vorde forfærdiged, Søerne rensit saaledis, som i foregaaende Poster er meldit, da synes os dette vel at kunde ske oc noksom nytteligt at verre.

11. Vi eracte dette megit gaufnligt at verre.

12. At de her i Staden boende, som ei Vand hafve, contribuere nogit til deris egit Nytte, derimod finde vi intet, at sige. Mens som dette gandske Verkis Effect dependerer af dend Bekostning, dertil behøfvig, hvilken uden det Forslag, som af Commissarierne giørriis, ei kand tilveiebringes, saa remitteris det til E. kongl. Mts. aller-naadigste Resolution.

13. Dette synis icke ubilligt.

14. Dette formene [vi] gaufnligt at verre.

Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 17. Martii 1673.

¹⁾ Opr. stod: Dette udkræfver stor Omkostning oc synis icke til nogen Nytte practicabel at verre.

2. Dec. Ved Mødet 2. Dec. »blef talt om nogle Species, som Apotekerne icke motte selge, Urtekremmerne eller Vinhandlerne til Præjuditz. Blef sluted alleneste om Vin, at ei motte selges uden Vina medicata af Apotekerne i Kiøbenhafn«¹⁾. Dette Forslag er optaget i Forordningen af 4. Dec. 1672 § 18, men findes forøvrigt allerede i S. K.'s Betænkning af 16. Nov.

Samme Dag behandlede ifølge Kongebrev²⁾ af 17. Okt., stilet til S. K., en Kapersag. Kongen tilsendte dette en Intercessionsskrivelse fra Hertugen af Gottorp »for nogle hans Undersatter af Tøndern tillige med bem. Undersatters Supplication anl. en Revers, som de skal hafve gifvet til os elsk. Jørgen Friis³⁾ etc. paa nogle Kapers Veigne, som deris Skib og Goeds paa voris Strømme skal hafve taget, hvilken Revers de allerund begierer dennem igien at maatte tilstilles«.

Ved S. K.'s Møde var alles Mening, »at i Henseende til Førstens Forskrivelse af Gottorf kunde Hans k. M. afstaa sin Prætention til des Kaper«⁴⁾. En Betænkning omtales i »Alfabetet«, men er nu tabt.

1673.

13. Jan. Møde, sammenkaldt ved Kongebrev⁵⁾ af 28. Nov. 1672, stilet til samtlige Tilforordnede i S. K., hvorved Kongen befalede dette at udtale sig om en Klage (Nr. 303) af 12. Nov. 1672 fra Borgmestre og Raad i Ribe over Jørgen Laugesen Vedel, der forulempede Øvrigheden og Befolkningen i Ribe, samt om et Tingsvidne⁶⁾, taget paa Ribe Raadstue 7. Okt. 1672, om den samme Person.

Baade Voteringen (Nr. 304) og Betænkningen (Nr. 305) viste Enighed om, at Vedel burde hensættes paa Bremerholm for Livstid. 16. Jan. udgik Kongebrev⁷⁾ til Magistraten i Ribe

¹⁾ P. II Bl. 78. ²⁾ S. T. Nr. 642. ³⁾ Amtmand i Dueholm, Ørum og Vestervig Amter. ⁴⁾ P. II Bl. 78. — Det har ikke været muligt at skaffe nærmere Oplysninger om denne ganske uklare Sag.

⁵⁾ S. T. 1672 Nr. 760. ⁶⁾ Orig. i S. K.'s Arkiv. ⁷⁾ J. T. Nr. 2.

om at sende ham til København til Anbringelse paa Bremerholm, »andre saadanne vanartede Mennsker til Exempel och Afskye«.

303. *Klage fra Magistraten i Ribe 12. Nov. 1672.*

Kopi i S. K.'s Arkiv.

Stormegtigste Konning, allernaadigste Arveherre.

For Eders kongl. May. med allerydmygst Underdanighed forarsagis vi underskrefne af Eders kongl. May. allernaadigst tilforordnede Øfrighed her udi Ribe klageligen at andrage, hvorledis nu paa naagle Aars Tid hafver en Person ved Nafn Jørgen Lavgesen Wedel, som skulle verre S. S. Theologiæ Studiosus, begaaet atskillige Indsolentier her i Byen, saa hand oftere til Tinget oc Raadstuen er blefven kaldet end til Prædikestollen, ja endochsaa end Gang med nogle Dagis Fengsel her i Byen er blefven søgt at bringis til it bedre Sind, mend forgielvis, ti hand siunis Dag fra Dag at blifve halfstarigere udi det Onde; lader sig finde paa Gaden, i Gotfolkis Huse, paa Tinget, for Retten, iblant med Bøsse, iblant med usædvaanlig Gevær, oc hafver indjaget saadant Frøcht iblant det fattige Borgerskab, at de neppe tør klage, hvis Uret oc Ofverlast dennem af hannem vederfaris; ja vi hafver self aldrig vist dend Dag, da hos os paa Raadstuen hafver kundet vere Ro for hannem, saa ofte hafver hand Retten der turberet. Iblant, naar vi hafver lugt Døren for hannem, hafver hand slagt veldelig derpaa med sin Stok for at komme ind oc hafver begaaet herforuden utallige andre Enormiteter, som vi hidindtil icke hafver tort for Eders kongl. May. andrage, men hafver paa beste Maader hiulpen os fremb med Retten, hvilken hand dog ringe achter. Nødis nu til allerunderdanigst at berette, hvorledis som bemelte Jørgen Lavgesen Wedel blef dend 22. December 1671 ved loflig Proces oc Raadstudomb giort til Mindremand oc dømbt at bøde, eftersom hand ubevislig hade skielt en af denne Byis Borgere for en Æretiuuf oc en Løgnere oc hannem enda icke for Retten ville erklære, foruden det, at hand hafde slaget samme Mands Vindever ind; da hafver hand d. 19. Jullii oc 24. September udi nærverrende Aar indstillet sig først ukaldet paa Raadstuen med ererørrige Ord mod Borgerne, siden ladet sig finde paa Tinget med it usædvaanligt Gevær med Spits oc Hager paa oc offendtlig for en siddendis Ræt

skiælt os paa Ærens Veigne, som det allerunderdanigst hosføiede Tingsvidne videre udviser.

Da, 1. som Byfogden icke er tilstæd at dømme udi, hvis Æren paarører, 2. oc vi, som det angaar, icke kunde vere Dommere i voris egen Sag, 3. oc vi derforuden allerunderdanigst formener, at bemelte Jørgen Laugesen Wedel bør nogen høiere Straf end hvis, som Birkerettens 22. Articcul formelder, i det hand hafver attaqverit os, som (saavit Retten andgaaende) sidder allerunderdanigst udi Eders kongl. May. Stæd, 4. saa oc for den gemene Roe at søge oc Exempel for andre at statuere, da ere vi allerunderdanigst af Eders kongl. May. begierrendis, at bemelte Jørgen Lavgesen Wedel maatte vorde efter Eders kongl. May. egen allernaadigste Paakiendelse saadan Straf paa-lagt, som han hafver fortient, oc at dis Execution Eders kongl. Mayts. Stigtsambtmand her paa Stedet allernaadigst maatte vaarde anbefallet, oc for alting er voris allerunderdanigste Tillid til Eders kongl. May., at vi allernaadigst gandske vorder entledigede oc skielte ved dette slemme, urolige oc forvagne Menniske, paa det at mange fattige Folk kunde dis bedre vorde forsikrede om deris Lif, oc vi ved voris Ære nogenledis maintenerede. For slig Eders kongl. May. store Naade oc Mildhed imod Eders kongl. May. fattige Undersaattere oc allernaad. anbetroede Øfrighed her paa Steden vi skulle med Gods oc Lifs Opsettelse forblifve, som vi ere skyldige,

Eders kongl. Mayts. allerunderd. tro Arfveundersaattere
Matthias Worm. Jesper Hanszen m. m. Bagge Baggeszen.

Jørgen Hanszen m. m. Niels Pedersen Terphager.

Ribe d. 12. November anno 1672.

304. Votering i S. K. 13. Jan. 1673.

P. II Bl. 78.

Felth.: At hand maa bevise, hvad hand har sagt, og mand faar at se, mand faar ham af By.

Hr. Cantzeler: Efterdi Jørgen Lauridsen er engang dømbt fra sin Ere, tør mand icke dømbe om igien, mens for hans Insolentier at gaa her at skuffe paa Volden med en Karre eller paa Holmen.

Hertil sluttede sig *Otto Powisch*, *Holger Vind*, *Corfitz Trolle*, *Jens Juel*, *Resen* og *Scavenius*.

Rig. Admiral: Idem, uden at de vilde self straffe ham.

Rigsadmiral som Bielke (!!).

305. *Betænkning af S. K. 13. Jan. 1673.*

Orig. i Indlæg til J. T. Nr. 2.

Kopi med Peter Reetz' Haand i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Konge oc Herre.

Til at efterkomme i allerstørste oc hørsommeligste Underdanighed Eders kongl. Mayts. allernaadigste Befaling angaaende, hvad Straf en Person ved Nafn Jørgen Laugesen Wedel bør billigen at lide for adskillige begangne Enormiteter saavel imod Præsident, Borgemestere oc Raad i Ribe som imod andre Borgere der sammesteds, indstilles til Eders kongl. Mayts. allernaadigste videre Resolution efterskrefne voris allerunderdanigst Betenkende.

Eftersom Jørgen Laugesen formedelst sit onde Forhold er efter Lands Lov oc Ret allerede en Gang fra Æren oc til Mindremand dømt, oc det nu med lovlig Tingsvidne bevises, at hand for en siddende Ret baade Borgemester oc Raad saa oc andre Borgere i Ribe saavel i Almindelighed som i Særdelighed uden ringeste Grund oc Bevislighed hafver skelt paa deris Ære oc for Skielmer, sig endoc for Retten med usædvaanlig Gever oc høilydelig Trusel indtrent, eragte vi allerunderdanigst, at bem. Persons Straf ei ringere kand være, end at hand udi Jern paa Holmen eller andensteds sin Lifstid arbeider oc til dend Ende af Byes Øfrigheden i Ribe blifver strax paagreben oc fængslig hidført. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot d. 13. Januarii 1673.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste oc tropligtigste Tienere.

Hansz Graff von Schack. P. Reetz. H. Bielcke.

J. Chr. Körbitz mp. Otto Powisch mp. H. Wind mp.

Corfitz Trolle mp. Envold Parszberg mp. Jensz Juell.

Paul von Klingenberg. P. Resen. P. Scavenius.

20. Jan. Kongebrev¹⁾. stilet til S. K., hvorved dette fik Ordre til at udtale sig om en Supplik fra Magistraten i Odense »anlangende, at dennem voris Befaling til Commissarien maatte meddelis, at hand herefter Execution efter deris Anvisning til de Skyldige for deris resterende Matricul- og Eiendoms Skat at maatte beordige«.

20.—27. Jan. 20. Jan. Møde, sammenkaldt formodentlig ved mundlig Ordre, hvor man forhandlede om Soldaterudskriv-

¹⁾ S. T. Nr. 27.

ning. — 28. Nov. 1672 havde Krigskollegiet tilsendt Kongen et Forslag (Nr. 306), der gik i Retning af, at der burde udskrives Soldater af alt Gods, øde og besat. 28. Dec. sendte¹⁾ Kongen dette Forslag til Kammerkollegiet og befalede det at udarbejde en Anordning i Overensstemmelse dermed. 9. Jan. 1673 udtalte Kammerkollegiet sig dog i sin Betænkning (Nr. 307) imod dette Forslag og tilraadede Lempelser.

Ved Mødet i S. K. var følgende tilstede: Hans Schack, Peter Reetz, Henrik Bjelke, Jens Juel, Klingenberg, Scavenius og Resen; senere kom Otto Powisch, Peter Griffenfeld og Corfitz Trolle. — Peter Reetz foreslog, at man skulde raade Kongen til at lade de øde Jorder fremdeles blive forskaanede for Soldaterhold, »uden den allerhøieste Nød det endelig udkrævede«, da Proprietæerne ellers vilde opgive Godset helt og ikke kendes ved det, saa at Landet efterhaanden blev helt ruineret²⁾. Votering (Nr. 308). Betænkning (Nr. 309) med Dato 25. Jan.

27. Jan. nyt Møde, hvor Peter Reetz, Holger Vind, Otto Powisch, Enevold Parsberg, Jens Juel, Klingenberg, Resen, Scavenius og (siden) Corfitz Trolle var tilstede. Her oplæstes Kammerkollegiets og S. K.'s forrige Betænkninger, og den sidste blev atter billiget³⁾. Derefter udgik 31. Jan. Kongebrev⁴⁾ til Kammerkollegiet om at udarbejde en Forordning i Overensstemmelse med S. K.'s Betænkning. En saadan Forordning⁵⁾ blev derefter udstedt 4. Febr.

306. *Betænkning af Krigskollegiet 28. Nov. 1672.*

Orig. i Indlæg til S. T. 1672 Nr. 818.

Stormegtigste Konge, allernaadigste Herre.

Eftersom ved Munstringerne befindes, at den udi Eders kongl. Mayts. Udskrifts-Forordning af Dato d. 9. Aprilis anno 1670 til en Tidlang bevilgede Forskaanelse af det øde och ubebyggede Gods for Soldaterhold meget misbruges, och i nærverende Tidens vit udseende Tilstand vel store Mandskab til Eders kongl. Mayts. Rigeres och Landes Forsvar udkræfves, da siunes os allerunderdanigst raadsomt, at Eders kongl. May. lod forordne och paabiude, at herefter af alt

¹⁾ S. T. 1672 Nr. 818. ²⁾ P. II Bl. 79. ³⁾ P. II Bl. 79.

⁴⁾ S. T. Nr. 43. ⁵⁾ Tr.: Forordn. 1670—83, 187 f.

Jordegods, ihvo det och tilkomme kand, (naar efter bemelte Udskrifnings-Forordning Hofvet- och privilegerede Sædegaarders gamle Taxter, som udi Matriculen ere indførde, sampt Officerer- och Ryttergaarders Taxter, item hvis Kierkerne for Vin och Brød er tillagt, saavel som Skove, Møller, som ingen Aufl bruger, och Sammelskatter fratages) skulle holdes Soldater. Til den Ende kunde Amptmændene paa Eders kongl. Mayts. egit och Proprietarierne paa deris, enhver efter deris rigtige Jordbøger, som de agte at forsyare, alt deris Landgods (undtagen det, som før er næfnt) udi visse och rigtige Lægge lade forfatte, hvor mange Soldater dennem efter Taxten tilkommer at holde. Och paa det gandske intet for Soldaterlæg skulde udeluckes, kunde enhver, som noget Hartkorn til it fult Soldaterlæg hafver enten tilofvers eller derunder, det strax til Amptmanden indsende och tilkiendegifve, som det nærmeste Landgods udi Lægge kunde tilsammen føie; och at det altid kunde blifve staaendes, skulle enhver, som noget Jordegods herefter kjøber, selger eller mageskifter, det strax udi Ambtstuen tilkiendegifve, paa det ithvert Ampt altid kunde hafve sine visse Lægge och sit visse Mandskab at indlevere, naar paabiudes. Samme Lægge kunde nu strax udi ithvert Ampt indrettes, til Amptstufn indleveres och derefter en rigtig Amptsrolle forfattes, och hvor de gamle Lægge kunde staa ubrudte, der skulle de blifve uforandrede, och Soldatterne, som derfor gaar, blifve udi Tienesten, indtil de lovligen vorder forløfvede. Denne vores allerunderdanigste Betenkning indstilles til Ed. kongl. Mayts. allernaadigste Behag och videre Resolution af

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste, pligtskyldigste Tienere.

Hansz Graff von Schack. J. Chr. Körbitz mp.

Jørgen Bielecke mp. Otto Powisch mp. N. Rosenkrantz.

Fredrich Thuriszen. H. Mejer.

Kiøbenhafn udi Krigs Collegio d. 28. November anno 1672.

307. *Betænking af Kammerkollegiet 9. Jan. 1673.*

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Herre och Konge.

Eftersom vi hafver bekommit Eders kongl. May. allernaadigste Befaling, at vi, saafrembt vi intet derimod hafde at erindre, skulle efter derudi indsluttede Krigs Collegii Memorial lade forfatte en Forordning om fuldkommen Udskrifning efter Matriculen, som och herhos

følger, mens efterdi derudi befindes den største Besverlighed och Ulighed, idet vel nogle kunde befindis, som hafde saa meget besatte Goeds, at de det øfrige øde dermed kunde stoppe, dog derimod de fleste kunde hafve mere øde end besatte Goeds, och særdelis Eders kongl. May. eget beholdene Goeds her i Landet, som vi af Kiøbenhafn och Friderichsborg Ampters Regenskaber erfarer, at derudi føris til Omdrag ofver 2000 Rdr. for det øde Goeds, som endnu icke er besatte, och derfor umueligt deraf nu saadan Udskrifning at kunde tilveiebringis, langt mere det øfrige tillige vilde blifve øde, saa hafver vi derfor formedelst Eders kongl. May. derudi verserende Interesse, særdelis i Skatternis Rigtighed, ei kundet forbigaa end Eders kongl. Ma. paa det allerunderdanigste, dog uforgribeligen, at forestille, om Eders kongl. Ma. allernaadigst maate behage des Publication saavit at tage udi allernaadigste Consideration, at det, som gandske var øede och ei fantis nogen Byggested, Sticke eller Stage paa, och ingen des Jord och Eiendom brugte, maate forskaanis, indtil det nogenledis kunde blifve besatte, eller och den høieste Nød til Eders kongl. May. Rigers Defension kunde udkrefvis, och derhos maate brugis saadan Moderation, at de, som med for meget øde Goeds kunde vere belat, icke derved deris øfrige Goedsis Ruin skulde foraarsagis. Och paa det ingen Underslef skulle ske, idet nogen saadant Goeds kunde angifve for øede, hvorsomheldst dog enten Bunden endnu kunde vere tilstede eller Jorden af andre brugtis, da det andre til Exempel strax skulde confisceris. Vi indstiller dog alting paa det allerunderdanigste til Eders kongl. May. allernaadigste Villie och vidre Resolution. Skatkammerit den 9. Januarii 1673.

Eders kongl. May. allerunderdanigste och troeplygtigste Tienere.

H. Wind mp. M. Friis G. t. F. mp. Sten Hondorff mp.
Hinrick Müller mp. Ch. Gerstorff. P. Scavenius. Friedrich Gisze.

308. *Votering i S. K. 20. Jan. 1673.*

P. II Bl. 79.

Feldherren, Corbitz og *Gen. Commissarien* votered icke, formedelst de allerede udi Krigs Collegio har votered.

Hr. Cantzeler: 1) Det aldellis øde Gods kand indted give; 2) de, som eier meget øde Gods og har søgt at hielpe det at forbedre, bliver ruinered; 3) var det at ynske, saadan Moderation kunde treffes, at Underslef kunde forekommis.

Hertil sluttede sig *P. Griffenfeld*.

Hr. Rigsadmiral: Idem. Ynskedis, at mand kunde heller finde andet Middel som at forhøie Mandtallet, at Leggene gjør en 5te eller 10de Soldat mere, eller at hver 70 Td. øde eller besat gjorde en Soldat.

Hr. Corfitz Trolle: At ved Amptmændene maatte ske Visitation, hvem der kand give, og hvem icke kand give, eller andre Commissarii derpaa tages, og de Formuende da at give.

Hr. Baron Juul: Eftersom dette er anset Undersleb at forekomme, saa kunde findes Middel, hvorved saadan Undersleb kunde afskaffes, men at øde Gorde skulde give, vilde geraade til Landets Ruin, at vel andre Middel kand findes til at faa flere Soldater.

Mr. Klíngenbergh: Bønderne kand icke taale mere Besværing. Om Mayten vilde sette, at af 70 Tdr. Hartkorn en Soldat skulde gives, saa kunde det endda taales, nogle blef mere besværed, men nogle blef forletted. Var dog heller at ynske, at andre Forslag kunde findes.

Scavenius og Præsidenten: Som Hr. Baron Juul og Mr. Klíngenbergh.

309. *Betænkning af S. K. 25. Jan. 1673.*

Orig. i Indlæg til S. T. Nr. 43.

Konc. med Peter Reetz' Haand i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Konge oc Herre.

Til at efterkomme i allerstørste oc hørsommeligste Underdanighed Eders kongl. May. allernaadigste Befaling angaaende Skatkammer-Collegii allerunderdanigste Erindring om, hvis de eracte gaufnligen i Consideration at kunde tages i Publicationen af Forordningen om Udskrifning af øde Gods her i Eders kongl. Mayts. Rige Danmark, indstilles til Eders kongl. Mayts. allernaadigste videre Resolution følgende voris allerunderdanigste Betenkende.

Vi befinde, at dend allerunderdanigste Erindring, som Eders kongl. May. hafver tillat Skatkammer-Collegium at giøre i dend Befaling, de bekommit hafve at forfatte en Forordning om en fuldkommen paa Matriculen grundet Udskrifning efter Krigs-Collegii denem tilskickede Memorial, deri bestaar, først, at de formene gafnligt at vere, at i samme Forordnings Publication blef i Consideration taget, at det Gods, som gandske vaar øde, saaledis at derpaa hverken fantes Sticke eller Stage, oc at Jorden ei heller af nogen brugtes, blef forskaanet, dernest oc deris Gods, som saa meget øde hafde, at,

om de skulde svare til Udskrifning af det øde, det øfrige ved Magt værende da for dennem derofver skulle vorde ruineret, saa enddog vi ei andet kand eragte, end at samme Skatkammerets allerunderdanigste Erindring jo baade er billig oc gafnlig, icke des mindre, paa det de, som hafve maat gifve deris Bønder nogle Aars Frihed, item biugge Huse for dennem, skaffe dennem Sædekorn, Heste oc Kvæg for at faa deris Gods besat, andre oc, som forunder deris Bønder Ødegaards Jorde at dyrke oc dets Grøde at indaufle allene for at betale Skatten deraf, icke udaf det Fundament, at Godset er bebygget oc Jorden dyrket, skulle komme tilkort, i største Skade oc en Del til total Ruin, indstilles til Eders kongl. Mayts. allernaadigste videre Resolution dette Temperament nemmelig, om det maatte behage Eders kongl. May., at, som der nu holdes en Soldat af tredsinds-tyve Tønder Hartkorn ved Magt værende Gods, det af halffierdesinds-tyve herefter, saavel øde som ved Magt værende, maatte ske, saa kunde Eders kongl. Mayts. Infanterie til nogle hundrede Mand derved vorde formeret, oc de Eders kongl. Mayts. Undersatter, som med de foromrørte Vilkor hafver strebet efter at faa deris Gods besat, conservere det i en Stand til formodentlig Bedring, foruden dend almindelig Nytte, deraf flyder, at jo mere Landet vorder dyrket oc bebygget, jo større Gafn er det saavel for alle oc enhver, som Indkomst bør at hafve, som for dennem, dend skal udgifve. Af Raadstuen for Kiøbenhafns Slot dend 25. Januarii anno 1673.

Eders kongl. Mayts. allerunderdanigste oc tropligtigste Tienere.
 P. Reetz. H. Bielcke. Envold Parszberg mp. Corfitz Trolle mp.
 Jensz Juell. Paul von Klingenberg. P. Resen.

27. Jan.—3. Febr. Ved Mødet 27. Jan. oplæstes og forhandlede ligeledes om et Kongebrev¹⁾ af 22. Jan., stilet til S. K., hvorved Kongen havde tilsendt S. K. til Betænkning en Memorial (Nr. 310) af 16. Jan. fra Krigskollegiet, handlende om Fortsættelsen af Befæstningsarbejdet ved København, om Paabydelsen af en ny Fortifikationsskat og om Underholdning af kvæstede Soldater. Votering (Nr. 311), der drejer sig om de første to Punkter.

Forhandlingerne fortsattes paa et Møde 3. Febr., hvor Hans Schack, P. Reetz, H. Bjelke, J. C. Korbitz, O. Powisch, H. Vind,

¹⁾ S. T. Nr. 28.

Chr. Skeel, Jens Juel, Resen og Scavenius samt senere C. Trolle var tilstede¹⁾. Der forhandlede først om Fortifikationskatten i Anledning af, at der 30. Jan. var udgaaet aabne Breve²⁾ om Paalæg af en tre Procents Grundskat. Om denne Skat, der var paalagt til Trods for S. K.'s Votering af 27. Jan., udtalte Kollegiet sig ret skarpt i sin nye Votering (Nr. 312). — Senere forhandlede om Oprettelse af Hospitaler for kvæstede Soldater. Votering (Nr. 313). Betænkning (Nr. 314). I Henhold til denne udgik der 15. Febr. Kongebrev³⁾ til Biskopper og Stiftsbefalingsmænd i Danmark om at indsende Redegørelse for, hvilke Indkomster Hospitalerne i deres Stifter havde.

310. Memorial fra Krigskollegiet 16. Jan. 1673.

Kopi i S. K.'s Arkiv under 3. Febr. 1673.

Stormegtigste Konge, allernaadigste Herre.

Eftersom vi af denne Residentz Stads nestforleden 1672 Aars sluttede Fortifications Regnskaber fornemme endnu henved 4000 Rixdaler til de dertil forbrugte Materialier oc Arbeidsløns Afbetaling at restere oc allerunderdanigst for raadsomt agte forbemelte Fortification ved Gvarnisonen fremdelis efterhaanden, saavit muligt er, at fortsette oc dend paa Voldene opførte Jord polere oc slette, da hafver vi ved denne Memorial allerunderdanigst villet fornemme, om det behager Eders kongl. May. Arbeidet ved denne Fortification i dette Aar videre at lade fortsette oc dertil dend sædvaanlige Fortificationsskat her i Staden igien at paabyde eller oc andre Midler forordne. Disligeste gifves Eders kongl. May. allerunderdanigst tilkiende, at udi disse tvende Regimenters seniste Munstring her udi Gvarnisonen ere befundne 30 Soldater, hvilke ere gamle oc udlefvende oc hafve tient Eders kongl. May. salige Hr. Farfader oc Fader høiloffige Ihukommelse oc af Fienderne ved Luther oc i det Feldtslag, som skede imod Tyrken ved Gottersbiurg i Ungern, saavel som paa Fyen oc udi denne Stads Beleiring ere blefne kveste oc lemlæste, sambt oc en Del flere saadanne, som under de jydskke oc fynske Regimenter sig befinde. Naar de nu attackes, hafve de inted at føde eller opholde sig med, men kommer til at betle deris Brød. Bedes derfor allerunderdanigst, Eders kongl. May. vilde gifve Befaling til de Vedkom-

¹⁾ P. II Bl. 80. ²⁾ Tr.: Kbhs. Dipl. VI, 605. ³⁾ S. T. Nr. 66.

mende, at forbemelte Soldater i Vartou oc andre Hospitaler maatte indtages oc med Lifsophold forsørges, oc siunes meget gafnligt oc christeligt at vere, at saadanne gamle Krigsmænd oc velfortiente Soldater, naar de deris Helbred udi Eders kongl. May. Tienniste mist hafve, de derefter udi Hospitalerne her i Riget kunde vorde forlagde, oc derom en Anordning motte giøris, at i de ringeste Hospitaler til tvende, i de middelmaadige til trende oc udi de største til fire saadanne udlefvende oc kveste Soldater, som deris Brød ei self lenger kunde forhverfve, Ophold oc Pladser maatte destineris oc indrømmes. Denne voris allerunderdanigste Betenkende indstilles til Eders kongl. May. allernaadigste Behæg oc videre Resolution af Eders kongl. May. allerunderdanigst pligtskyldigste Tiennere.

Hans Graf von Skach. J. Ch. v. Körbitz. Jørgen Bielche.
Otto Povisch. Frid. v. Arensdorf. Niels Rosenkrantz. H. Meyer.
Hafniæ d. 16. Januarii anno 1673.

311. *Votering i S. K. 27. Jan. 1673.*

P. II Bl. 79 f.

Hr. Cantzeler: Formente, at om det var muligt, at Borgerne kunde forskaanis derfor, var det best, eftersom de hafver stoer Plage nok af Consumptionts Skatten, og at mand det deraf best kunde tage.

Hr. Otto Povisk: Formente og, at de burde forskaanis for Fortificationts Skatten, eftersom det blef dem loufvet, der Consumptionts Skatten kom saa streng paa.

Hr. Holger Vind: At Festningen burde repareris til Byens Defension, dog skulde mand ingen vidre Grundskat derfor paalegge, mens at der burde indleggis en Erkløring, hvad der gik til Guarnisonens Underholdning til Vollen at reparere, og derefter saaedant Omkostning at tage, Halvdelen af Proviant Skatten og Halvdelen af Consumptionts Skatten.

Hertil sluttede sig *C. Trolle, E. Parsberg, Jens Juel* (tilf.: »om mand det icke vilde, kunde mand paalegge to pro Cento af Grundskatten«), *Klingenberg, Resen* og *Scavenius*.

312. *Votering i S. K. 3. Febr. 1673.*

P. II Bl. 80.

Om Fortificationts Skatten er kongelig Befaling udgaæet, at der skal gifves tre pro Cento udi Grundskatten til dends Reparation og Vedligeholdelse.

Anlangende deris Betenkende her udi Stats Collegio om Kiøbenhafns Fortifications Fortsettelse da blef der saaledis sluttet, at, eftersom i Consumptionens Forordning er gifven Fortrøstning om Forskaansel med andre Paaleg, og de befinde Fornødenheden at udkrefve, at nogen Effect paa slig Fortrøstning følger, anseende, de ei kand forstaa, at Stadens Indbyggere skal kunde udstaa at gifve foruden Consumptions og StandkvarTERS Penge ogsaa Grundskat, da indstillis til Hans kongl. Mts. allernaadigste videre Resolution dette Expedient, at Fortifications Bygningen, civil Bygning undtagen, maatte, saavi Guarnisonen derpaa kunde arbeide, fortsettis, og i Steden for forrige Grundskat dets halfve Dels Bekostning tagis af de Middel, som Consumptionen indbringer (saafremt H. kongl. Mt. ei for got anser slig Middel til Admiralitetet at bruge) og den anden halfve Del af Proviantskatten, hvilket Expedient H. k. M. ikke fandt practicabel, hvorfor H. k. M. lod udgaa en Befaling, som før er meldet, at tre pro Cento Grundskat skulde dertil udgifves.

313. *Votering i S. K. 3. Febr. 1673.*

P. II Bl. 80.

Feldtherren: Formener, at de kand omleggis i Hospitalerne efter Krigs Collegii Betenkende.

Hr. Cancellen: Der burde at gaa en Befaling til Lensmendene, at de skulde erklere dem, hvor Kongen har noget i Hospitalerne, og der kunde de indleggis, mens at nogen Particuliers Penge, som i anden Intention med visse Vilkaar til Hospitalerne er gifvet og legeret, skulde paa dem anvendis, synis ikke billigt. Derforuden bør deris (!) giøris Regenskab allevegne, hvor de Penge ere blefne af, som ere komne ind i de Kvestis Tafle; formener ellers, dend Tafle herefter burde at blifve ved.

Hertil sluttede sig *J. C. Körbitz*, *O. Powisch* (tilf.: »alle uvisse og Strafpengge bør herefter at falde derhen«), *Chr. Skeel*, *Jens Juel* og *P. Resen*.

Rigens Admiral: Remitterer det til Hans kongl. May.

Hr. H. Wind: De kveste Soldater bør at blifve her i Byen og nyde deris Gage, eftersom de kand bruges til adskilligt.

Scavenius: Det vaar at ynske, at der kunde findes andre Middel til deris Underholdning end de Taflepengge, som forslager ikkun lidet; udi det andet som *Hr. Cancellen*.

Der blev sluttet, at Amptmændene og Superintendenterne i enhver Stift burde beordris allerunderdanigste Relation at gjøre om dend Indkomst, som høistbemelte H. k. Mts. Forfædre til Hospitalerne her i Danmark gifvet hafve, og med hvad Vilkaar, hvorefter H. k. M. da efter allernaadigste Villie kunde sammesteds forordne benefnte Soldaters Underhold.

Blef udelukt om Taflepenge.

314. *Betænkning af S. K. 3. Febr. 1673.*

Konc. med Peter Reetz' Haand i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Konge oc Herre.

Til at efterkomme i allerstørste oc hørsommeligste Underdanighed E. k. Mts. allernaadigste Befaling angaaende iblant andet de kvæste oc udlevede Soldaters Underhold efter Krigs Collegii derom allerunderdanigste gifne oc af E. k. Mt. os tilskickede Memorial indstillis til E. k. Mts. allernaad. videre Resolution efterskrefne voris allerunderdanigste Betenkende.

At velfortiente, læmleste oc udlevede Soldater vorder med Lifsbrød oc Underhold forsørget, er uden Modsigelse christeligt oc tilbørligt, mens som udi det Middel, som dertil foreslagis, er at considerere, at en Del af dend Indkomst, som Hospitalerne her i Rigit nyde, dertil af E. k. Mts. hølifligste Forfædre er destinerit, mens en Del af andre particuliere Undersaatter dertil forærit oc gifvit; saasom nu dend Indkomst, som Particuliere gifvit hafve, er sked med visse Vilkor, hvilke deris Arfvinger oc Efterkommere i de derom giorte Fundatzer forpligtis uforanderligen at holde, oc i somme at tage Capitalerne til sig igien, om de af nogen, som administrerer slig Hospitaler, icke blev observerit, saa synis os allerunderdanigst tienligt at verre, at E. k. Mts. Amptmænd oc Superintendenterne i ithvert Stift maatte beordris allerunderdanigst Relation at gjørre om dend Indkomst, som høistbemelte E. k. Mts. Forfædre til Hospitalerne her i Danmark gifvit hafver oc med hvad Vilkor, hvorefter Eders kongl. Mt. da efter allernaadigste Behag kunde der sammesteds forordne benæfnte udlevede Soldaters Underhold¹⁾. [3. Febr. 1673.]

¹⁾ Herefter fulgte følgende, som senere er overstreget: Herforuden eracte vi allerunderdanigst billigt at verre, at de Capitaler, som af nogen i E. k. Mts. Her Faders salig oc høliflige Ihukommelse hans Regeringstid ere i Særdelighed til kvæste Soldaters Underhold gifvit, saa oc af de Taufler kommer, som dertil i Kirkerne heri Landit omgaar, ocsaa dertil vorder anvent.

3. Febr. om Eftermiddagen Møde, hvor man ifølge Kongebrev¹⁾ af 5. Dec. 1672, stilet til S. K., forhandlede om Stadfæstelse af de københavnske Vinhandlernes Privilegier, en Sag, der flere Gange havde været for i S. K. uden at føres til Ende. Kongebrevet var foranlediget ved en Supplik (Nr. 315) af 27. Nov. 1672 fra Vinhandlerlavet, der beklagede sig stærkt over Gæstgiverne, og Kongen ønskede derfor S. K.'s Udtalelse om, hvorvidt dettes tidligere af Frederik III givne Privilegier kunde stadfæstes uden Skade for Kongen eller ikke.

Tilstede ved Mødet var P. Reetz, H. Bjelke, J. C. Körbitz, O. Powisch, C. Skeel og P. Resen²⁾. Betænkning (Nr. 316), der udtalte sig for Stadfæstelse af Privilegierne.

315. Supplik fra Vinhandlerne i København 27. Nov. 1672.

Kopi i S. K.'s Arkiv.

Stormegtigste, høibaarne Fyrste, allernaad. Arfvekonning och Herre.

Vi underskrefne Eders ko. Ma. allerunderdanigste fattige Under-saatter her udi Eders ko. Ma. Residentz Stadt er paa vore egne och sambtlige Vinhandleris Vegne høiligen vorden forarsagit for Eders ko. Ma. allerunderd. supplicando at andrage, at eftersom spargeris, Gastgeberne her udi Staden skulde underd. anholde, at de maatte ubehindert handle med alle Slags Vin lige ved os Vinhandlere her sammesteds och i saa Maade derved søge at blifve voris af kongl. Naade forunte och erholte Privilegier delagtige; da, saasom dend høie Nød os forarsager derimod i allerdybeste Underdanighed at sollicitere, formedelst vi allerede her paa Steden erre af rensk oc fransk Vinhandlere for mange, hvilke Vinhandelen bruger, hvorofver de fleste af os desvær moxen gandske nærløs sidder, saa at vi ickun næppeligen med Hustru, mange Børn oc Tiunde os deraf ernære kand, Tiderne for os oc dagligen jo mer oc mer besverligere blifver, foruden at disse bedrøfvede Krigstider oc ofver sex Aars Misvext Rinskvinen udi saare høi Pris fordyrer, desligeste at os i utallige Maader af saa mange i bemelte voris nu gandske ringe Handtering oc Nøring megen stor Indpas sker, endocsaa af de, som udi andre Societeter ere; ti indflyer vi udi allerdybeste Underdannighed til Eders kongl. May. med voris allerydmygeligste oc

¹⁾ S. T. 1672 Nr. 790.

²⁾ P. II Bl. 81.

indstændige Bøn, at Eders kongl. May. udi ald Naade vilde behage med saadan Frihed Gastgeberne icke at beneficere, eftersom de ickun for faa Aar sig her nedsat hafver, tilmed oc hvis Vin udi deris Huse blifver consumerit, selgis icke bedre Kiøb end hos os andre, oc dersom det dennem imoed ald underdannigste Forhaabning skulle gelinge, derhos oc hafve dend Frihed Vinen offentlig udi Pottertal at falholde, hvem den at hente begierede, da blifver vi sandelig aldelis ruinerede, formedelst vi langt mere oc støre Expenser hafver, foruden at vore Huse stedse for Giesterne maa parat holdes oc derfor til anden Nytte icke kand anvendes. Bedende derfor Eders kongel. May. allerydmygeligst, at os sine fattige Undersaatter det ringe Støcke Brød, som nuomstunder paa Vinhandlingen fortienis (ved Tidernis store Besverlighed, Toldens saare Forhøielse, iblant Folkene ingen Handling oc Næring verende) icke aldelis maa betages, mens meged mere udi ald kongelig Mildhed oc Naade maa vorde observert, eftersom vi med stor Bekostning oc Besværighed det lovlige Fasz binderhandverk med hvis dend dertil hørende Vinhandel udkrefver hafver lært oc hidindtil os icke af nogen anden Handtering med Hustrue oc Børn ernærit, vi derfor derved i ald Naade maa vorde handhefved, paa det vi de høie paabudne Paaleg kunde contribuere oc icke gandske til Grunde undergaa, formedelst vi os oc ei paa nogen anden Handling hafver lagt oc nu vilde falde besværigt først at lære; disligeste, at vi oc efter voris adskillie underdanigste Supplicationer siden Septembris 1670 maa udi ald kongelig Naade erlange Eders Mayts. goede Confirmation paa, hvis allernaadigst Privilegier Eders kongel. Mayts. kiere Her Fader salig oc hølloffig Ihukommelse saa frommeligen os skienket oc gifvet hafver, hvorpaa vi udi allerdybeste Underdanighed Eders kongel. Mayts. milde oc trøstelige Resolution forventer. Kiøbenhafn d. 27. November anno 1672.

Eders kongl. Mayts. allerunderd. oc til Døden troepligtskyldigste
Arfveundersaatter

Peter Motzfeldt. Jacob von Fyhren. Jan Jacobszen Timmerman.

316. Betænkning af S. K. 3. Febr. 1673.

Konc. med Peter Reetz' Haand i S. K.'s Arkiv.

Allernaadigste Konge oc Herre.

Til at efterkomme E. k. Mts. allernaad. Befaling angaaende, hvis Vinhandlerne her i Staden for E. k. Mt. allerunderd. supplicando

hafver ladit andrage om deris forrige Privilegiens Confirmation, saa oc om benæfnte af E. k. Mts. Her Fader salig oc hølloflige Ihukommelse dennem gifne Privilegier kunde uden nogen E. k. Mts. Interesses Præjuditz dennem forundis, indstillis til E. k. Mts. allernaadigste videre Resolution efterskrefne voris allerunderdanigste Betenkende.

Vi befinde, at de Privilegier, som E. k. Mts. Hr. Farfader Konning Christ. 4tus høllofligst Ihukommelse hafver gifvet Vinhandlerne her i Staden, ere siden efter E. k. Mts. Hr. Faders salig oc hølloflig Ihukommelse hans sær Ordre oc Befaling reviderit oc tvende Ting udi dets Revision fornemmeligen i Act tagit, først at deri er forandrit alt det, som icke eractedis at verre hans souveraine Regering gemes, for det andit det, som til nogen Misbrug oc Inconvenientz kunde gifve Anledning, hvorføre, saasom vi allerunderdanigst formene, at dend Præjuditz, som Eders kongl. Interesse kunde ske, bestaar fornemmeligen i benæfnte tvende Poster, oc de udi samme Artikler observerede ere, saa kunde vi allerunderdanigst ei heller andit eracte, end at Confirmation derpaa jo allernaadigst kand forundis merbemelte Vinhandlere, foruden at E. k. Mts. Interesse derved i nogen Maade præjudiceris. [3. Febr. 1673.]

14. Febr. Kongebrev¹⁾, stilet til samtlige Tilforordnede i S. K., hvorved Kongen fordrede dettes Betænkning om en Memorial (Nr. 317) fra Kommercekollegiet (dat. 23. Dec. 1672) i Anledning af, at Mogens Rosenkrantz til Glimminge havde ansøgt om, at der ikke maatte blive oprettet flere Ladesteder ved Mariager Fjord, hvortil Kommercekollegiet sluttede sig. En Paa-skrift²⁾ meddeler: »Dette er expedert ved den Anordning, om Ladestederne gjort er«.

317. *Memorial fra Kommercekollegiet 23. Dec. 1672.*

Kopi i Reskripter til S. K.

Stormegtigste Konning, allernaad. Herre.

Eders kongl. Ma. allernaad. Befalling af Dato 20. Novembr. nerverende Aar allerunderd. at efterkomme hafver vi velbaarne Mogens Rosenkrantzis Ansøgning med Flid betragted belangende, at i Mariagers Fiord och deromkring ei flere Ladestæder for Kalk och

¹⁾ S. T. Nr. 63. ²⁾ Reskripter til S. K.

Sten at udføre maatte tilstedis, end sædvanligt værít hafver. Hvor-
 ofver vi ei anden underd. Betenkende kand gifve, end at vi eragter,
 Eders ko. Ma. Toldinteresse self erfordrer, at Haufnene ei formeris,
 mens førre mindris maatte for desbedre alle Toldefraudationer at
 forrekomme, formenende saa allerunderd., at i Mariagers Fiord ei
 mere ny Haufne och Ladesteder burde anrettis, mens allene de nu
 brugelige maatte vorde maintinerit, hvilkit vi til Eders ko. Ma. videre
 allernaad. Resolution henstiller, stedse forblifvende Eders ko. Ma. aller-
 underd. oc troepligt skyldigste Tiennere.

Jens Juul. M. Røtlin. Hans Nansen.

Hafniæ d. 23. December 1672.

Samme Dag Kongebrev¹⁾, stilet til S. K., hvorved dette
 fik Ordre til at udtale sig om en Memorial fra Kommercekol-
 legiet, dat. 23. Dec. 1672, angaaende et Forslag om en Mønt,
 som Philippe de Pina & Comp. ansøgte om at maatte indrette
 i Altona. — Sagen behandledes 9. Nov. 1674.

17. Febr. Møde, hvor man fortsatte den Forhandling om
 Oprettelsen af en Hofret, der var paabegyndt 19. Aug. 1672.
 Ved Mødet var Peter Reetz, Henrik og Jørgen Bjelke, Holger
 Vind, Chr. Skeel, Jens Juel, Klingenberg, Resen og Scavenius
 samt senere Corfitz Trolle tilstede. Man gennemgik en Be-
 tænkning (Nr. 318) af et Udvalg af S. K. om Indretningen af
 Hofretten, og hvem der burde administrere den²⁾. Votering
 (Nr. 319), hvorved der viste sig meget afvigende Meninger.
 Betænkning (Nr. 320), som frembyder et Kompromis. Betæn-
 ningen fik ingen Følger.

318. *Betænkning af et Udvalg af S. K. 1672—73.*

Orig. i S. K.'s Arkiv.

Hvis endelig fornøden skulle erachtis, at der skulle være tvende
 Hofretter, saa vil vel ofverveies, om i alle Sager skulle bevilgis
 Appellation til Oberhofretten, hvilket da vilde foraarsage en vitliftig
 och kostbar Rettergang och stor Besværing for de Personer, som
 skulle betiene Oberretten.

¹⁾ S. T. Nr. 64. ²⁾ P. II Bl. 81.

Til Underrettens Betiening och Indrettelse vil først handlis om Personerne, och skulle der være en Præsident och en Vicepræsident med 6 à 8 Assessorer, som vaare kyndige i Lands Lov och hafde nogen skickelig Fonction. Præsidenten kunde vel vere Kiøgemesteren heller saadan en anden Person, som hafde Commando til Hofve, Vicepræsident Hofmynsterskrifver, Assessorene kunde vere Drabanterfyrrer, en Rendteskrifver, Slotsskrifveren.

En Skrifver, som holder Protocollen.

Bemelte Præsident heller Vicepræsident i Præsidentens Fravelse skulle vere forpflichtet hver Gang, nogen begierer Stefning, at udstede den uden nogen Forspørsel paa høire Steder, och Retten at holdis hver Torsdag.

Om det skal vere en ordinarie Ret och alle Sager derhen devolveris, da skulle for dem indstefnis alle kongl. Tienere, saasom alle de, der tiener til Hofve, i Kiøckenet, Kiøderen, Suckerbageriet, Stalden och deslige, item Kongens Skredder etc., Rendteriskrifverne, alle de Underbetiente i alle Collegiis samt alle høie Ministris Tienere, saa lunge de her ere i Byen heller noget her i Byen be-gaar, som strafværdigt er, dog hermed icke ment, at ethvert Sted, som Admiralitetet, Skatkammeret, Tøihuset, Stalden och andre deslige jo maa uden foregaaende Dom straffe deris Underbetiente efter gammel Sedvane och deris Artikler; item maa icke heller hid dragis andre kongl. Betiente, som boer udenfor Byen, mens enhver at søgis til sit Vernetting efter Lands Lov.

Sager, som der skulle foretagis och dømmis i, skulle vere efter¹⁾ Gaardsretten¹⁾ alle Geldssager, Slagsmaal, dog icke at dømme paa nogens Ære heller Lif, udstede Tingsvinder, Arrester, Ordres til Domenis Execution.

Skulle denne Ret dømme efter Lands Lov och icke Gaardsretten, som indholder adskilligt, som vel icke for billigt kand erachtis.

I Oberhofretten vilde præsidere en Geheimeraad, och Oberhofmarskalk vere Vicepræsident; Assessores kunde vere 2 Kammerherrer, 2 Kammerjunkere, nogle Assessores och Secreterer i Collegierne med en Skrifver, som skulle holde Protocollen och forfatte Dommene, hvilke siden skulle indstefnis for den høieste Ret, och kunde alle Hans kongl. May. høie Minister och andre Betiente, som ere i Rangen, undtagen militaires Personer staa under denne Ret som deris rette Vernetting.

¹⁾ Dette er senere tilføjet.